

TOHMAJÄRVI

OPETUSSUUNNITELMA

JOHDANTO

Tohmajärven kunnan koululaitoksen opetussuunnitelmatyön lähtökohtana ovat perusopetusta ja lukio-opetusta säätelevät valtakunnalliset lait ja asetukset, valtioneuvoston asetus valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta sekä Opetushallituksen määräys opetussuunnitelman perusteista. Näiden pohjalta on laadittu opetuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma. Vuosittain laaditaan PA 9 §:n ja LA 3 §:n mukaiset opetussuunnitelmaan perustuvat suunnitelmat, jotka sivistyslautakunta hyväksyy.

SISÄLLYSLUETTELO

Sivu

1. OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT	
1.1.Tohmajärven kunnan toiminta-ajatus	4
1.2.Perusopetuksen arvopohja	4
1.2.1 Koulukohtaiset painotukset	4
1.3.Lukiokoulutuksen arvopohja	5
1.4.Perusopetuksen tehtävä	5
1.5.Lukiokoulutuksen tehtävä	5
1.6.Kasvatuksen ja opetuksen yleiset tavoitteet	6
2. OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	
2.1.Perusopetuksen oppimiskäsitys	6
2.2.Perusopetuksen oppimisympäristö	6
2.3.Perusopetuksen toimintakulttuuri	7
2.4.Perusopetuksen työtavat	7
2.5.Lukiokoulutuksen oppimiskäsitys	8
2.6.Lukiokoulutuksen opiskeluympäristö ja -menetelmät	8
2.7.Lukiokoulutuksen toimintakulttuuri	8
2.8.Lukiokoulutuksen rakenne	9
2.9.Tietostrategia	9
2.9.1 Atk-opetus	9
3. OPISKELUN YLEINEN TUKI / OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN	
3.1.Kodin ja koulun / oppilaitoksen yhteistyö	10
3.2.Yhteistyö esiopetuksen ja muiden tahojen kanssa	11
3.3.Oppimissuunnitelma	11
3.4.Ohjauksen järjestäminen	12
3.4.1. Ohjauksen järjestäminen perusopetuksen luokilla 1-6	12
3.4.2. Ohjauksen järjestäminen Tietäväisen koulussa ja Tohmajärven lukiossa	12
3.5.Tukiopetus	13
3.5.1. Tukiopetus lukiossa	14
3.6.Oppilashuolto	14
3.7.Kerhotoiminta	16
4. ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIEN OPPILAIDEN OPETUS	
4.1.Eri tukimuodot	16
4.2.Osa-aikainen erityisopetus	17

4.3.	Opiskelun erityinen tuki lukiokoulutuksessa	18
4.4.	Erityisopetukseen otettujen ja siirrettyjen erityisopetus	18
4.5.	Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	19
4.6.	Opetuksen järjestäminen toiminta-alueittain	19
5.	KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN OPETUS	
5.1.	Romanit	20
5.2.	Maahanmuuttajat	20
5.3.	Viittomakieliset	21
6.	PERUSOPETUKSEN OPPIMISTAVOITTEET JA KESKEISET SISÄLLÖT	
6.1.	Ehdyttäminen ja aihekokonaisuudet	21
6.2.	Äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen opiskelu	29
6.3.	Äidinkieli ja kirjallisuus	29
6.3.1.	Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi äidinkielenä	29
6.3.2.	Äidinkieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli	41
6.3.3.	Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi toisena kielenä	41
6.4.	Toinen kotimainen kieli	43
6.5.	Vieraat kielet	45
6.6.	Matematiikka	55
6.7.	Ympäristö- ja luonnontieto	65
6.8.	Biologia ja maantieto	70
6.9.	Fysiikka ja kemia	75
6.10.	Terveystieto	81
6.11.	Uskonto	83
6.11.1.	Evangelisluterilainen uskonto	83
6.11.2.	Ortodoksinen uskonto	89
6.12.	Elämäkatsomustieto	99
6.13.	Historia	104
6.14.	Yhteiskuntaoppi	106
6.15.	Musiikki	108
6.16.	Kuvataide	113
6.17.	Käsityö	121
6.18.	Liikunta	129
6.19.	Kotitalous	137
6.20.	Valinnaiset aineet	140
6.21.	Oppilaanohjaus	147
7.	LUKIOKOULUTUKSEN OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT	
7.1.	Opetuksen yleiset tavoitteet	149
7.2.	Aihekokonaisuudet	149
7.3.	Äidinkieli ja kirjallisuus	150
7.3.1.	Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi äidinkielenä	150
7.3.2.	Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi toisena kielenä	150
7.4.	Toinen kotimainen kieli (ruotsi)	151
7.5.	Vieraat kielet	151
7.6.	Matematiikka	152

7.7. Biologia	153
7.8. Maantiede	154
7.9. Fysiikka	154
7.10. Kemia	154
7.11. Uskonto	154
7.11.1. Evankelis-luterilainen uskonto	154
7.11.2. Ortodoksinen uskonto	155
7.12. Elämäkatsomustieto	155
7.13. Filosofia	155
7.14. Historia	155
7.15. Yhteiskuntaoppi	156
7.16. Psykologia	157
7.17. Musiikki	157
7.18. Kuvataide	157
7.19. Liikunta	159
7.20. Terveystieto	159
7.21. Opinto-ohjaus	160
7.22. Soveltavat kurssit	160

8. ARVIOINTI

8.1. Oppilaan arviointi (perusopetus)	161
8.1.1. Arviointi opintojen aikana	162
8.1.2. Käyttäytymisen arviointi	164
8.1.3. Päätösarviointi	165
8.1.4. Todistukset	166
8.2. Opiskelijan arviointi (lukiokoulutus)	168
8.2.1. Arvioinnin tavoitteet	168
8.2.2. Kurssisuoritusten arviointi	168
8.2.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi	169
8.2.4. Lukion oppimäärän suoritus	170
8.2.5. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot	170

LIITTEET

- Arviointijärjestelmä
- Perusopetuksen tuntijako
- Lukio tuntijako
- Kieliohjelma
- Kielitaidon tasojen kuvausasteikot
- Tyypikirjaimet
- Todistuslomakkeet
- HOJKS-lomake
- Tietostrategia
- Koulukiusaamisen ennaltaehkäiseminen sekä toimenpiteet kiusaamistapauksissa
- Kouluyhteisöä velvoittava kuvaus hyvien tapojen edistämisestä

Koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa koulun omia käytännön toimintaa kuvaavia suunnitelmia ja ohjeita sekä sääntöjä (mm. järjestyssäännöt)

1 OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

1.1 TOHMAJÄRVEN KUNNAN TOIMINTA-AJATUS

Kunnioittaen vanhaa kulttuuriperintöään ja menneiden sukupolvien työn tuloksia Tohmajärven kunta pyrkii luomaan nykyisille ja tuleville asukkailleen turvallisen, viihtyisän ja virikkeellisen elinympäristön. Luottaen hyvään sijaintiinsa, vahvaan perinteiseen maatalouteensa, nykyaikaisiin ja uudistuviin yrityksiinsä Tohmajärven kunta haluaa antaa kaikille asukkailleen monipuolisia mahdollisuuksia kehittyä kansalaisiksi, joilla on vahva itsetunto, hyvä henkinen ja fyysinen kunto sekä kyky kohdata tulevaisuuden haasteet ilman pelkoja ja ennakkoluuloja.

Tohmajärven koulut pyrkivät työssään ottamaan huomioon kunnan arvoperustan ja kasvattamaan oppilaistaan hyväkuntoisia ja ennakkoluulottomia kansalaisia, jotka pystyvät kohtaamaan tulevaisuuden haasteet vahvan itsetuntonsa pohjalta ja kehittämään kuntaansa osana Suomea ja Eurooppaa.

1.2 PERUSOPETUKSEN ARVOPOHJA

Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Perusopetus edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista.

Opetuksen perustana on suomalainen kulttuuri, joka on kehittynyt vuorovaikutuksessa alkuperäisen, pohjoismaisen ja eurooppalaisen kulttuurin kanssa. Opetuksessa on otettava huomioon kansalliset ja paikalliset erityispiirteet sekä kansalliskielet, kaksi kansankirkkoa, saamelaiset alkuperäiskansana ja kansalliset vähemmistöt. Opetuksessa otetaan huomioon suomalaisen kulttuurin monipuolistuminen myös eri kulttuureista tulevien maahanmuuttajien myötä. Sitä on pidettävä rikkautena, koska se auttaa monikulttuurisuuden ymmärtämistä ja kansainvälisyyteen kasvattamista. Opetuksen avulla tuetaan oppilaan oman kulttuuri-identiteetin rakentumista sekä hänen osallisuuttaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja globaalistuvassa maailmassa. Sen avulla edistetään myös suvaitsevaisuutta ja kulttuurien välistä ymmärtämystä. Eurooppalainen yhteistyö vaikuttaa myös suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin kehitykseen.

Perusopetuksessa toteutetaan kestävän kehityksen periaatteita. Se edellyttää luonnon monimuotoisuuden ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaan ympäristön säilyttämistä ja kehittämistä. Koulun tulee opettaa oppilaita ottamaan vastuu oman elämäntavan ja elinpiirin kestävydestä. Opetuksen on edistettävä ihmisten kaikinpuolista fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia.

Perusopetuksessa eri oppiaineiden opetus on aatteellisesti sitoutumatonta ja uskonnollisesti tunnustuksetonta uskonnon opetusta lukuun ottamatta.

1.2.1 KOULUKOHTAISET PAINOTUKSET

Jokainen koulu voi halutessaan määritellä koulukohtaisia painotuksia arvopohjassa. Nämä painotukset perustuvat perusopetuksen yhteiseen arvopohjaan. Mahdolliset koulukohtaiset painotukset löytyvät koulujen vuosisuunnitelmista.

1.3 LUKIOKOULUTUKSEN ARVOPOHJA

Lukio-opetuksen arvoperusta rakentuu suomalaiseen sivistyshistoriaan, joka on osa pohjoismaista ja eurooppalaista kulttuuriperintöä. Lukiossa kulttuuriperintöä tulee oppia vaalimaan, arvioimaan ja uudistamaan. Opiskelijoita kasvatetaan suvaitsevaisuuteen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Lukio-opetuksen lähtökohtana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioitus. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, inhimillisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen. Lukiokoulutuksen tulee edistää avointa demokratiaa, tasa-arvoa ja hyvinvointia. Opiskelija ymmärretään oman oppimisensa, osaamisensa ja maailmankuvansa rakentajaksi. Opetuksessa tulee ottaa huomioon, että ihminen havainnoi ja jäsentää todellisuutta kaikkien aistiensa kautta.

Kasvatustyössä korostetaan yhteistyötä, kannustavaa vuorovaikutusta ja rehellisyyttä. Tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan oikeutensa ja velvollisuutensa sekä kasvaa aikuisen vastuuseen omista valinnoistaan ja teoistaan. Opiskelijan tulee saada lukioaikanaan kokemuksia siitä, miten tulevaisuutta rakennetaan yhteisillä päätöksillä ja työllä.

Lukio-opetuksen tulee kannustaa tunnistamaan julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä ristiriitoja sekä pohtimaan kriittisesti suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen epäkohtia ja mahdollisuuksia. Opiskelijan tulee saada lukioaikanaan jäsentynyt käsitys siitä, mitkä ovat kansalaisen perusoikeudet Suomessa, Pohjoismaissa ja Euroopan unionissa, mitä ne käytännössä merkitsevät sekä miten niitä ylläpidetään ja edistetään. Lukion tulee korostaa kestävästä kehityksestä periaatteita ja antaa valmiuksia kohdata muuttuvan maailman haasteet.

Tohmajärven lukion kasvatustavoitteita ovat

- ❑ itsenäisen ja kriittisen ajattelun kehittäminen
- ❑ aktiivinen kansalaisuus
- ❑ demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen
- ❑ karjalaisen, suomalaisen ja eurooppalaisen kulttuuri-identiteetin lujittaminen
- ❑ kansainvälisyyden ja monikulttuurisuuden arvostaminen
- ❑ ihmisuus ja lähimmäisyys
- ❑ aloitteellisuus ja yritteliäisyys
- ❑ kestävästä kehityksestä mukainen elämäntapa
- ❑ hyvä maku ja hyvät tavat

1.4 PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ

Perusopetus on osa koulutuksen perusturvaa. Sillä on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Sen tehtävänä on toisaalta tarjota yksilölle mahdollisuus hankkia yleissivistystä ja suorittaa oppivelvollisuus ja toisaalta antaa yhteiskunnalle väline kehittää sivistyksellistä pääomaa sekä lisätä yhteisöllisyyttä ja tasa-arvoa.

Perusopetuksen on annettava mahdollisuus monipuoliseen kasvuun, oppimiseen ja terveen itsetunnon kehittymiseen, jotta oppilas voi hankkia elämässä tarvitsemiaan tietoja ja taitoja, saada valmiudet jatko-opintoihin ja osallistuvana kansalaisena kehittää demokraattista yhteiskuntaa. Perusopetuksen on myös tuettava jokaisen oppilaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen kehitystä. Tavoitteena on myös herättää halu elinikäiseen oppimiseen.

Yhteiskunnan jatkuvuuden varmistamiseksi ja tulevaisuuden rakentamiseksi perusopetuksen tehtävänä on siirtää kulttuuriperintöä sukupolvelta toiselle, kartuttaa tarvittavaa tietoa ja osaamista sekä lisätä tietoisuutta yhteiskunnan perustana olevista arvoista ja toimintatavoista. Sen tehtävänä on myös kehittää kykyä arvioida asioita kriittisesti, luoda uutta kulttuuria sekä uudistaa ajattelu- ja toimintatapoja.

Opetus antaa oppilaille valmiuksia toimia demokraattisessa yhteiskunnassa ja kehittää sitä sekä tukea kasvua vastuulliseen mielipiteen muodostamiseen ja itsenäisiin valintoihin. Oppilaan kasvua kestävään elämäntapaan sekä sen arvioimiseen ja kehittämiseen uuden tiedon pohjalta tuetaan. Opetuksessa tutustutaan kulttuuriperintöön ja valmennetaan kulttuurin kehittämiseen sekä aktiiviseen toimimiseen kansainvälistyvässä maailmassa.

1.5 LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ

Lukio jatkaa perusopetuksen opetus- ja kasvatustehtävää. Lukiokoulutuksen tehtävänä on antaa laaja-alainen yleissivistys. Sen tulee antaa riittävät valmiudet lukion oppimäärään perustuviin jatko-opintoihin. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja vastaavilla muilla näytöillä.

Lukion tulee antaa valmiuksia vastata yhteiskunnan ja ympäristön haasteisiin sekä taitoa tarkastella asioita eri näkökulmista. Opiskelijaa tulee ohjata toimimaan vastuuntuntoisena ja velvollisuuksistaan huolehtivana kansalaisena yhteiskunnassa ja tulevaisuuden työelämässä. Lukio-opetuksen tulee tukea opiskelijan itsetuntemuksen kehittymistä ja hänen myönteistä kasvuun aikuisuuteen sekä kannustaa opiskelijaa elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen.

1.6 KASVATUKSEN JA OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

- ❖ Oppilaan myönteinen minäkuva vahvistuu. Häntä innostetaan oppimaan sekä uskomaan omiin oppimiskykyihinsä. Hän säilyttää oppimisen ilon ja innostuksen sekä uskaltaa rohkeasti ja luovasti kohdata uudet oppimishaasteet.
- ❖ Oppilas omaksuu tietoja ja taitoja eri sisältöalueista ja aineryhmistä sivistyäkseen sekä saadakseen valmiuksia elämäänsä ja jatkuvaan oppimiseensa. Hän kehittää omaa tapaansa oppia ja ottaa vähitellen yhä suurempaa vastuuta omasta oppimisestaan. Hän opettelee tutkimaan ja työskentelemään yksin, pareittain ja ryhmässä. Hän opettelee kertomaan, miten on ajatellut ja ymmärtämään vertaisryhmän merkityksen oppimisessa. Hän opettelee kriittistä tiedonhankintaa sekä käyttämään tieto- ja viestintävälineitä.
- ❖ Oppilas kasvaa ahkeraksi, suvaitsevaiseksi ja vastuuntuntoiseksi yhteisön jäseneksi, joka ottaa toiset huomioon. Hän sisäistää hyvät tavat ja käyttäytyy niiden mukaan. Oppilas ymmärtää ihmisen riippuvuuden ja vastuun luonnosta ja ympäristöstä. Hän tulee tietoiseksi oman toimintansa vaikutuksesta ja toimii sen mukaisesti arkipäivän tilanteissa. Hän opettelee perustelemaan eettisiä ratkaisujaan tietojen ja henkilökohtaisten kokemusten pohjalta ja kantamaan vastuuta ratkaisuksistaan. Hän harjaantuu fyysisissä ja motorisissa taidoissa ja ymmärtää, miten terveyttä ja hyvinvointia ylläpidetään.
- ❖ Oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteetti sekä hänen kykynsä ilmaista itseään monipuolisesti vahvistuvat ja kehittyvät. Hän kehittää luovuuttaan, tutustuu eri taidemuotoihin sekä paikalliseen ja kansalliseen kulttuuriin.

2 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

2.1 PERUSOPETUKSEN OPPIMISKÄSITYS

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jossa oppiminen ymmärretään yksilölliseksi ja yhteisölliseksi tietojen ja taitojen rakennusprosessiksi, jonka kautta syntyy kulttuurinen osallisuus. Oppiminen tapahtuu tavoitteellisena opiskeluna erilaisissa tilanteissa itsenäisesti, opettajan ohjauksessa sekä vuorovaikutuksessa opettajan ja vertaisryhmän kanssa. Opittavana on uuden tiedon ja uusien taitojen lisäksi oppimis- ja työskentelytavat, jotka ovat elinikäisen oppimisen välineitä.

Oppiminen on seurausta oppilaan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta, jossa hän aiempien tietorakenteidensa pohjalta käsittelee ja tulkitsee opittavaa ainesta. Vaikka oppimisen yleiset periaatteet ovat kaikilla samat, oppiminen riippuu oppijan aiemmin rakentuneesta tiedosta, motivaatiosta sekä oppimis- ja työskentelytavoista. Yksilöllistä oppimista tukee vastavuoroisessa yhteistyössä tapahtuva oppiminen. Oppiminen on kaikissa muodoissa aktiivinen ja päämääräsuuntautunut, itsenäistä tai yhteistä ongelmanratkaisua sisältävä prosessi. Oppiminen on tilannesidonnaista, joten oppimisympäristön monipuolisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Opittaessa avautuu uusia mahdollisuuksia ymmärtää kulttuuria ja kulttuurin sisältämiä merkityksiä sekä osallistua yhteiskunnan toimintaan.

2.2 PERUSOPETUKSEN OPPIMISYMPÄRISTÖ

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan oppimiseen liittyvää fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuutta, jossa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat.

Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat erityisesti koulun rakennukset ja tilat sekä opetusvälineet ja oppimateriaalit. Siihen kuuluvat lisäksi muu rakennettu ympäristö ja ympäröivä luonto. Opiskelutilat ja -välineet tulee suunnitella ja järjestää siten, että ne mahdollistavat monipuolisten opiskelumenetelmien ja työtapojen käytön. Työvälineiden ja materiaalien sekä kirjastopalvelujen tulee olla oppilaan käytettävissä niin, että ne antavat mahdollisuuden aktiiviseen ja myös itsenäiseen opiskeluun. Oppimisympäristön varustuksen tulee tukea myös oppilaan kehittymistä nykyaikaisen tietoyhteiskunnan jäseneksi ja antaa tilaisuuksia tietokoneiden ja muun mediatekniikan sekä mahdollisuuksien mukaan tietoverkkojen käyttämiseen. Fyysisen oppimisympäristön esteettisyyteen tulee myös kiinnittää huomiota.

Psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön muodostumiseen vaikuttavat toisaalta yksittäisen oppilaan kognitiiviset ja emotionaaliset tekijät, toisaalta vuorovaikutukseen ja ihmissuhteisiin liittyvät tekijät.

Oppimisympäristön tulee tukea oppilaan kasvua ja oppimista. Sen on oltava fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallinen ja tuettava oppilaan terveyttä. Tavoitteena on tukea oppilaan oppimismotivaatiota ja uteliaisuutta sekä edistää hänen aktiivisuuttaan, itseohjautuvuuttaan ja luovuuttaan tarjoamalla kiinnostavia haasteita ja ongelmia. Oppimisympäristön tulee ohjata oppilasta asettamaan omia tavoitteitaan ja arvioimaan omaa toimintaansa. Oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus osallistua oppimisympäristönsä rakentamiseen ja kehittämiseen.

Oppimisympäristön tulee tukea myös opettajan ja oppilaan välistä sekä oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta. Sen tulee edistää vuoropuhelua ja ohjata oppilaita työskentelemään ryhmän jäsenenä. Tavoitteena on avoin, rohkaiseva, kiireetön ja myönteinen ilmapiiri, jonka ylläpitämisestä vastuu kuuluu sekä opettajalle että oppilaille.

2.3 PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

Koulun toimintakulttuuri vaikuttaa merkittävästi koulun kasvatukseen ja opetukseen ja sitä kautta oppimiseen. Tavoitteena on, että koulun kaikki käytännöt rakennetaan johdonmukaisesti tukemaan kasvatus- ja opetustyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Toimintakulttuuriin kuuluvat kaikki koulun viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit sekä arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin koulutyön laatu perustuu. Toimintakulttuuriin kuuluu myös oppituntien ulkopuolinen koulun toiminta kuten juhlat, teemapäivät sekä erilaiset tapahtumat. Koulun kasvatustavoitteiden ja arvojen sekä aihekokonaisuuksien tulee konkretisoitua toimintakulttuurissa. Tavoitteena on toimintakulttuuri, joka on avoin ja vuorovaikutteinen sekä tukee yhteistyötä niin koulun sisällä kuin kotien ja muun yhteiskunnan kanssa. Myös oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun toimintakulttuurin luomiseen ja sen kehittämiseen.

Koulujen omat toiminta- ja käyttäytymismallit sekä toimintaohjeisto määritellään tarkemmin koulukohtaisesti.

2.4 PERUSOPETUKSEN TYÖTAVAT

Opetuksessa tulee käyttää oppiaineelle ominaisia menetelmiä ja monipuolisia työtapoja, joiden avulla tuetaan ja ohjataan oppilaan oppimista. Työtapojen tehtävänä on kehittää oppimisen, ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja, työskentelytaitoja ja sosiaalisia taitoja sekä aktiivista osallistumista. Työtapojen tulee edistää tieto- ja viestintäteknikan taitojen kehittymistä. Työtapojen tulee antaa mahdollisuuksia myös eri ikäkausille ominaiseen luovaan toimintaan, elämyksiin ja leikkiin.

Opettaja valitsee työtavat. Hänen tehtävänä on opettaa ja ohjata sekä yksittäisen oppilaan että koko ryhmän oppimista ja työskentelyä.

Työtapojen valinnan perusteita ovat, että ne

- virittävät halun oppia
- ottavat huomioon oppimisen prosessuaalisen ja tavoitteellisen luonteen
- aktivoivat työskentelemään tavoitteellisesti
- edistävät jäsentyneen tietorakenteen muodostumista sekä taitojen oppimista ja niissä harjaantumista
- kehittävät tiedon hankkimisen, soveltamisen ja arvioimisen taitoja
- tukevat oppilaiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvaa oppimista
- edistävät sosiaalista joustavuutta, kykyä toimia rakentavassa yhteistyössä sekä vastuun kantamista toisista
- kehittävät valmiuksia ottaa vastuuta omasta oppimisesta, arvioida sitä sekä hankkia palautetta oman toiminnan reflektointia varten

- auttavat oppilasta tiedostamaan omaa oppimistaan sekä mahdollisuuksiaan vaikuttaa siihen
- kehittävät oppilaan oppimisstrategioita ja taitoja soveltaa niitä uusissa tilanteissa.

Oppilaiden erilaiset oppimistyyliä ja sekä tyttöjen ja poikien väliset että yksilölliset kehityserot ja taustat tulee ottaa huomioon. Toteutettaessa opetusta yhdysluokissa tai yhdessä esiopetusryhmän kanssa on otettava huomioon myös eri vuosiluokkien tavoitteet ja omaleimaisuus.

2.5 LUKIOKOULUTUKSEN OPPIMISKÄSITYS

Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta, jossa hän on vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajan ja ympäristön kanssa ja aiempien tietorakenteidensa pohjalta käsittelee ja tulkitsee vastaanottamaansa informaatiota.

Opetuksessa tulee ottaa huomioon, että vaikka oppimisen yleiset periaatteet ovat kaikilla samat, se, mitä opitaan, riippuu yksilön aikaisemmasta tiedosta ja hänen käyttämistään strategioista. Oppiminen on sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Yhdessä tilanteessa opittu tieto tai taito ei automaattisesti siirry käytettäväksi toisenlaisissa tilanteissa.

2.6 LUKIOKOULUTUKSEN OPISKELUYMPÄRISTÖ JA -MENETELMÄT

Opiskelijan omaa aktiivista tiedonrakentamisprosessia korostavasta oppimiskäsityksestä seuraa, että lukion on luotava sellaisia opiskeluympäristöjä, joissa opiskelijat voivat asettaa omia tavoitteitaan ja oppia työskentelemään itsenäisesti ja yhteistoiminnallisesti erilaisissa ryhmissä ja verkostoissa. Heille tulee antaa tilaisuuksia kokeilla ja löytää omalle oppimistyyliilleen sopivia työskentelymuotoja. Heitä tulee ohjata tiedostamaan, arvioimaan ja tarvittaessa korjaamaan omaa työskentelytapaansa. Opetuksessa on myös otettava huomioon, että opiskelijoiden kyky opiskella itsenäisesti vaihtelee ja että he tarvitsevat eri tavoin opettajaa opiskelunsa ohjaajana. Opiskelijoiden yksilöllisyyden ja erilaisuuden vuoksi opetus- ja opiskelumuotojen tulee olla monipuolisia.

Opiskelijoille tulee antaa välineitä tiedon hankkimiseen ja tuottamiseen sekä tiedon luotettavuuden arviointiin ohjaamalla heitä soveltamaan kullekin tiedon- ja taidonalalle luonteenomaisia tiedon ja taidon hankkimis- ja tuottamistapoja. Opiskelijoita ohjataan käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa sekä kirjastojen tarjoamia palveluja.

Opiskelutilanteita tulee suunnitella siten, että opiskelija pystyy soveltamaan oppimaansa myös opiskelutilanteiden ulkopuolella.

Osa opiskelusta voidaan järjestää etäopiskeluna tai itsenäisenä opiskeluna.

Lukion opetuskieli on suomi, mutta kansainvälisissä yhteistoimintaprojekteissa voidaan opetuskielenä käyttää muutakin kieltä kuin suomea.

2.7 LUKIOKOULUTUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Toimintakulttuuriin kuuluvat kaikki lukion viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit sekä arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin koulutyön laatu perustuu. Toimintakulttuuri tulee esiin yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla.

Lukiossa tavoitteena on opetussuunnitelmaan nojautuen toimintakulttuuri, joka korostaa koko yhteisön jäsenten vastuuta, on avoin yhteistyölle ja vuorovaikutukselle yhteiskunnan kanssa sekä maailmassa tapahtuville muutoksille. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua oman työyhteisönsä kehittämiseen muun muassa oppilaskuntatoiminnan kautta.

Opetussuunnitelma määrittelee tavoiteltavan toimintakulttuurin. Tavoitteena on, että lukion kaikki käytännöt rakennetaan johdonmukaisesti tukemaan kasvatusta ja opetustyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Myös aihekokonaisuuksien tulee konkretisoitua lukion toimintakulttuurissa. Tavoitellun ja toteutuneen toimintakulttuurin yhtäpitävyyden arviointi on perusedellytys lukion jatkuvalla kehittämiselle.

Lukion omat toiminta- ja käyttäytymismallit sekä toimintaohjeisto määritellään tarkemmin koulukohtaisesti yhdessä Tietäväisen koulun kanssa.

2.8 LUKIOKOULUTUKSEN RAKENNE

Lukio-opinnot muodostuvat valtioneuvoston antaman asetuksen mukaisesti pakollisista, syventävistä ja soveltavista kursseista. Syventävät kurssit ovat opiskelijalle valinnaisia, oppiaineen pakollisiin kursseihin liittyviä kursseja, joita opiskelijan on valittava opinto-ohjelmaansa vähintään kymmenen. Oppiaineiden pakollisten ja valtakunnallisesti määriteltyjen syventävien kurssien keskeiset tavoitteet ja sisällöt on määritelty luvussa 5.

Valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (955/2002) määrätyn syventävien kurssien vähimmäismäärän lisäksi lukiossa voi olla koulukohtaisia, lukion opetussuunnitelmassa määriteltäviä syventäviä kursseja. Soveltavat kurssit ovat eheyttäviä kursseja, jotka sisältävät aineksia eri oppiaineista, menetelmäkursseja taikka saman tai muun koulutuksen järjestäjän järjestämiä ammatillisia opintoja tai lukion tehtävään soveltuvia muita opintoja. Soveltaviin kursseihin voivat kuulua myös taito- ja taideaineissa suoritettaviin lukiodiplomeihin kuuluvat kurssit. Lukiodiplomit suoritetaan Opetushallituksen ohjeiden mukaan.

Kaikki soveltavat kurssit tulee määritellä lukion opetussuunnitelmassa. Kurssien suoritusjärjestyksestä päätetään lukion opetussuunnitelmassa.

2.9 TIETOSTRATEGIA

Tohmajärven kunnassa on hyväksytty koulutoimen tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön strategia vuonna 2002 ja sitä päivitetään tarpeen mukaan.

2.9.1 ATK-OPETUS

Tohmajärven kunnan tietotekniikan osaamisen osa-alueet: yleiset tietokonetaidot, tekstinkäsittely, kuvankäsittely, julkaisu, taulukkolaskenta/grafiikka

Yleiset tietokonetaidot

Luokat 1-2

- käynnistäminen, sammuttaminen
- hiiren käyttö, liike ja painallus
- kirjainten, numeroiden ja muiden yleisempien näppäintoimintojen hallinta
- tallentaminen
- tiedoston avaaminen
- tulostaminen

Luokat 3-4

- tulostusasetukset: tulostusalue ja -määrä, mahdollinen skaalaus
- useiden sovellusten samanaikainen käyttö (useita ikkunoita auki)
- esikatselun käyttäminen

Luokat 5-6

- edellä mainitut rutiinit itsenäisesti
- tiedostonhallinnan perusteet: siirrä, kopioi, poista, hakemiston luominen

Tiedonhankintataidot

Luokat 1-2

- tiedon etsiminen rajatuista tietokannoista esim. opetusohjelmat

Luokat 3-4

- tiedon etsiminen yleistietokannoista (esim. CD-Facta)
- tutustuminen CD-ROM -ohjelmiin ja -tietokantoihin
- tutustuminen verkkotietokantoihin, esim. internet

Luokat 5-6

- itsenäinen CD-ROM -materiaalin käyttäminen
- internetin käyttäminen tiedonhaussa
- linkkilista, osoitehaku sekä aihepiiri, sana- ja karttahaku

Tekstinkäsittely

Luokat 1-2

- näppäimistön käyttö
- yleisimmät näppäimet tekstinkäsittelyssä: kirjaimet ja numerot sekä enter (rivinvaihto), space (sanaväli), shift (isot kirjaimet), del (poistaminen oikealta)

Luokat 3-4

- tekstin muokkaaminen (aktivoiminen, kirjainkoot, kirjasinlajit)
- tasauksen hallinta (vasen, tasattu, keskitetty)
- rivivälin vaihtaminen
- luetteloiden laatiminen

Luokat 5-6

- sivu- ja kappaleasetukset esim. paperikoon ja marginaalien muuttaminen
- sarkaimien käyttö

Kuvankäsittely

Luokat 1-2

- tutustuminen piirto-ohjelmaan (esim. paint)
- piirrosohjelman perustyökälyt (ainakin sivellin, kumi, viiva, geometriset muodot)
- värien vaihtaminen (täyttöväri, viivanväri, taustaväri)

Luokat 3-4

- piirrosohjelmassa leikkaaminen, kopioiminen , liittäminen
- zoomaus

Luokat 5-6

- kuvanluku eli skannaus: opetellaan ainakin ohjatusti käyttämään skanneria

Julkaisun teko

Luokat 3-4

- kuvan liittäminen tekstinkäsittelyohjelmaan
- sivun (esim. A4) rakentaminen eri tekstityylejä ja -kokoja sekä kuvia yhdistellen tekstinkäsittelyohjelmassa (haluttaessa myös varsinaisessa julkaisuohjelmassa)

Luokat 5-6

- erilaisten graafisten tuotosten tekoa (esim. kortit, julisteet jne.)
- eri tekstityylejä ja -kokoja sekä kuvia yhdistellen julkaisuohjelmalla
- perehdytään myös sähköisiin julkaisuihin: oppilaat voivat luoda esim. kotisivuja ja Power Point -esityksiä

Taulukkolaskenta ja graafinen esitys

Luokat 3-4

- tehdään taulukkoja (teksti ja numeroarvot)
- opetellaan ohjatusti tekemään helppoja graafisia esityksiä esim. pylväs-viivadiagrammeja

Luokat 5-6

- tehdään taulukkoja ja ohjatusti voidaan syöttää laskentakaavoja
- opetellaan tekemään graafisia esityksiä esim. pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammeja

Tietäväisen koulun atk-opetus on valinnaisten oppiaineiden kohdassa 6.20 tietotekniikka.

3 OPISKELUN YLEINEN TUKI/OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN

3.1 KODIN JA KOULUN/ OPPILAITOKSEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

- ❖ Lapsi ja nuori elää samanaikaisesti sekä kodin että koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa häntä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta koulu yhteisön jäsenenä. Koulun on oltava yhteistyössä huoltajien kanssa niin, että he voivat osaltaan tukea lastensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.
- ❖ Kodin ja koulun välinen yhteistyö tulee määritellä opetussuunnitelmassa yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.
- ❖ Huoltajien mahdollisuus osallistua koulun opetus- ja kasvatustyön suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajan ja oppilaiden kanssa edistää kodin ja koulun yhteistyötä. Huoltajille tulee antaa tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, oppilashuollosta ja mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Tämä edellyttää opettajien aktiivista aloitetta yhteistyössä sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajien, opettajan ja oppilaan oikeuksista sekä velvollisuuksista. Yhteistyön lähtökohtana tulee olla eri osapuolien kunnioitus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.
- ❖ Ensimmäisten vuosiluokkien aikana jatketaan esiopetuksen aikana syntyneitä yhteistyötä ja luodaan pohja myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle. Erilaisia kodin ja koulun vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja tulee kehittää koko perusopetuksen ajan ja erityisesti siirryttäessä kouluasteelta toiselle tai muissa siirtymävaiheissa. Yhteistyö tulee järjestää siten, että oppilashuollon ja moniammatillisen yhteistyöverkoston avulla oppilaan koulunkäyntiä ja hyvinvointia voidaan tukea. Perusopetuksen päättövaiheessa huoltajille tulee antaa tietoa ja tarvittaessa mahdollisuus keskustella oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista ongelmista oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa.

3.2 YHTEISTYÖ ESIOPETUKSEN JA MUIDEN TAHOJEN KANSSA

Esiopetus:

Tohmajärven kunnassa yhteistyö esiopetuksen ja perusopetuksen välillä on avointa hallintokuntarajoja ylittävää moniammatillista yhteistyötä, jolla pyritään turvaamaan oppilaan luonteva ja turvallinen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen. Yhteistyöstä vastaavat pääasiassa lastentarhanopettajat ja alkuopetuksen luokanopettajat.

Muut tahot:

Koulu pyrkii yhteistyöllä muiden yhteisön tahojen kanssa kasvattamaan oppilaistaan vastuullisia ja yhteiskuntatietoisia kansalaisia. Muita tahoja ovat esimerkiksi poliisi, terveydenhuolto, seurakunta, paikalliset yrittäjät ym. Koulukohtaisissa vuosisuunnitelmissa määritellään tarkemmin erilaiset yhteistyömuodot. Tavoitteena on pyrkiä myönteiseen vuorovaikutukseen ympäröivän yhteisön kanssa.

3.3 OPPIMISSUUNNITELMA

- ❖ Oppimissuunnitelma on suunnitelma oppilaan opinto-ohjelman toteuttamiseksi. Oppilaan opinto-ohjelmalla tarkoitetaan luetteloa niistä oppiaineista ja aineryhmistä, joita oppilas on opiskellut lukuvuoden aikana. Oppimissuunnitelman tarkoituksena on, että oppilas oppii ottamaan yhä enemmän vastuuta opiskelustaan, sitoutuu siihen ja saa oppimiseensa enemmän tavoitteellisuutta. Lisäksi oppimissuunnitelman avulla annetaan huoltajalle tietoa, jotta hän voisi entistä paremmin tukea oppilasta tämän opiskelussa. Oppimissuunnitelmalla voidaan myös eriyttää opetusta sekä auttaa koulua ja opettajia turvaamaan oppilaalle parhaat edellytykset oppia ja edetä opinnoissaan. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää myös pohjana oppilaan edistymisen arvioinnissa.
- ❖ Oppimissuunnitelman laatimisessa keskeistä on yhteistyö oppilaan, huoltajan, opettajien ja koulun muiden asiantuntijoiden välillä. Perusopetuksen alkuvaiheessa oppimissuunnitelman laatimisen päävastuu on opettajalla, mutta valmisteluvastuu voi vähitellen siirtyä yhä enemmän oppilaalle itselleen. Ensimmäisen luokan oppilaiden oppimissuunnitelma voi rakentua lapsen esiopetuksen suunnitelman pohjalle, jos sellainen on tehty.
- ❖ Oppimissuunnitelma sisältää oppilaan opinto-ohjelman, ja siinä kuvataan, miten opetussuunnitelman tavoitteet on tarkoitus saavuttaa. Siinä määritellään mahdolliset valinnaiset opinnot ja opiskelun erityiset painoalueet. Oppimissuunnitelmassa kuvataan myös mahdolliset tukitoimet, kuten tukiopetus tai osa-aikainen erityisopetus.
- ❖ Jos opetussuunnitelmassa on päätetty, että oppilas voi edetä opiskelussaan vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelmansa mukaan, oppimissuunnitelmassa on mainittava opintokokonaisuudet, jotka sisältyvät oppilaan opinto-ohjelmaan, ja määriteltävä niiden suorittamisjärjestys ja aikataulu sekä mahdolliset erityistavoitteet.
- ❖ Erityistä tukea tarvitseville ja osa-aikaista erityisopetusta saaville oppilaille sekä maahanmuuttajaoppilaille laaditaan oppimissuunnitelma tarvittaessa. Erityisopetukseen siirretyille tai otetuille oppilaille laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) korvaa oppimissuunnitelman.

3.4 OHJAUKSEN JÄRJESTÄMINEN

- ❖ Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä jatkumo, jonka toteutuminen taataan siten, että ohjaustyöhön osallistuvat opettajat toimivat yhteistyössä oppilaan opintopolun aikana ja opiskelun nivelvaiheissa.
- ❖ Kaikkien opettajien tehtävänä on ohjata oppilasta oppiaineiden opiskelussa sekä auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja oppimisen valmiuksiaan sekä ennaltaehkäistä opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä.

Jokaisen opettajan tehtävänä on oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuuden tukeminen.

- ❖ Oppilaalla ja hänen huoltajallaan on oltava mahdollisuus saada tietoa perusopetuksen työtavoista, valintamahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan oppimiselle ja tulevaisuudelle. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee selvittää ohjauksen järjestämiseen, opiskeluun, oppilashuoltoon ja tukipalveluihin liittyvät koulukohtaiset asiat. Huoltajalle tulee järjestää tilaisuuksia neuvotella oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä opettajan, oppilaanohjaajan, oppilaan ja huoltajan yhteisissä tapaamisissa.
- ❖ Kouluissa toteutettavan ohjauksen tulee ennaltaehkäisevän toiminnan lisäksi tukea erityisesti niitä oppilaita, joilla on opiskeluun liittyviä vaikeuksia tai jotka ovat vaarassa jäädä koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle perusopetuksen jälkeen.

3.4.1 OHJAUKSEN JÄRJESTÄMINEN PERUSOPETUKSEN LUOKILLA 1 - 6

Ohjaustoiminta järjestetään kouluissamme oppilaanohjauksena ja kaikkia opettajia koskevana, jatkuvana ohjaustyönä. Jatkuvuuden edellytyksenä on, että oppilaan opettajat tekevät yhteistyötä oppilaan koulunkäynnin aikana ja eri nivelvaiheissa. Kaikkien opettajien tehtävänä on ohjata oppilasta oppiaineiden opiskelussa sekä auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja valmiuksiaan sekä ennaltaehkäistä opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä.

Työtavoista, valintamahdollisuuksista ja niiden merkityksestä opiskeluun ja tulevaisuuden suunnitelmiin kerrotaan oppilaalle ja hänen huoltajalleen oppilaanohjauksen opetussuunnitelmassa mainittujen tapojen lisäksi vanhempainilloissa ja koulujen tiedotteissa. Tarvittaessa järjestetään myös oppilaan opiskelua ja valintoja koskevia keskusteluja.

Koulunjohtaja/rehtori hoitaa koululakien ja asetusten määrittelemät tehtävät.

Luokanopettaja hoitaa yhteydenpidon huoltajiin, seuraa poissaoloja ja hoitaa tiedottamisen luokalle tärkeistä asioista sekä edistää ryhmäytymistä ja myönteisen ilmapiirin syntymistä ryhmään.

Aineenopettaja antaa ohjausta oman aineensa opiskeluun liittyvissä asioissa.

Erityisopettaja toimii oppilaiden ja opettajien tukena erilaisten koulunkäyntivaikeuksien ilmetessä, toimii osana oppilashuoltoa ja vastaa henkilökohtaisten opetusta koskevien suunnitelmien laatimisesta sekä perehtyy ja ohjaa oppilaat koulun ulkopuolisiin auttajaorganisaatioihin.

3.4.2 OHJAUKSEN JÄRJESTÄMINEN TIETÄVÄISEN KOULUSSA JA TOHMAJÄRVEN LUKIOSSA

Tässä kappaleessa käsite oppilas tarkoittaa myös opiskelijaa. Ohjaustoiminta järjestetään kouluissamme oppilaanohjauksena ja kaikkia opettajia koskevana, jatkuvana ohjaustyönä. Jatkuvuuden edellytyksenä on, että oppilaan opettajat tekevät yhteistyötä oppilaan koulunkäynnin aikana ja eri nivelvaiheissa. Kaikkien opettajien tehtävänä on ohjata oppilasta oppiaineiden opiskelussa sekä auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja valmiuksiaan sekä ennaltaehkäistä opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä.

Työtavoista, valintamahdollisuuksista ja niiden merkityksestä opiskeluun ja tulevaisuuden suunnitelmiin kerrotaan oppilaalle ja hänen huoltajalleen oppilaanohjauksen opetussuunnitelmassa mainittujen tapojen lisäksi vanhempainilloissa ja koulujen tiedotteissa. Tarvittaessa järjestetään myös oppilaan opiskelua ja valintoja koskevia keskusteluja.

Kouluissa toteutettava ohjaus jäsentyy kaksitasoisena toimintana: opetussuunnitelman mukaisesti annettavana oppilaanohjauksena sekä ohjauksen strategiana, johon sisältyvät ohjauksen järjestäminen kouluissa sekä koulujen sisäinen työnjako.

Rehtori hoitaa koululakien ja asetusten määrittelemät tehtävät.

Oppilaanohjaaja on päävastuussa perusopetuksen ohjaustoiminnasta. Työ jakaantuu luokkamuotoiseen ohjaukseen sekä ryhmä- ja henkilökohtaiseen ohjaukseen. Oppilaanohjaaja vastaa yhteydenpidosta toisen asteen oppilaitoksiin, työvoimatoimistoon ja työelämään sekä järjestää TET-jaksot. Oppilaanohjaaja huolehtii valinnaisainevalinnoista ja valinnaisaineryhmien muodostamisesta yhdessä apulaisrehtorin kanssa ja on lisäksi oppilashuoltoryhmän jäsen.

Opinto-ohjaaja on päävastuussa lukion ohjaustoiminnasta. Hän vastaa opinto-ohjauskurssien opetuksen toteutuksesta, pitää säännöllistä vastaanottoa henkilökohtaista ohjausta varten, ohjaa opiskelijoita uranvalinta- ja jatkokoulutus suunnitelmien teossa sekä avustaa tarvittaessa ryhmäohjaajia lukio-opintojen ohjausta koskevissa kysymyksissä. Yhdessä rehtorin kanssa hän vastaa tiedotustoiminnasta lukioon aikoville ja lukiolaisten huoltajille. Opinto-ohjaaja vastaa myös yhteydenpidosta perusopetuksen opinto-ohjaukseen, korkea-asteen oppilaitoksiin, ammattioppilaitoksiin, työvoimaviranomaisiin ja työelämään. Opinto-ohjaaja on oppilashuoltoryhmän jäsen.

Luokanvalvoja hoitaa yhteydenpidon huoltajiin, seuraa poissaoloja ja hoitaa tiedottamisen luokalle tärkeistä asioista, edistää ryhmäytymistä ja myönteisen ilmapiirin syntymistä ryhmään ja pitää tarvittaessa luokanvalvojan tunnin/tuokion.

Ryhmäohjaaja vastaa ohjausryhmänsä informoinnista ja yhteydenpidosta huoltajiin. Hän avustaa ryhmänsä opiskelijoita henkilökohtaisen opinto-ohjelman laadinnassa ja seuraa niiden toteutumista sekä kunkin opiskelijan opintojen yleistä etenemistä.

Aineenopettaja antaa ohjausta oman aineensa opiskeluun liittyvissä asioissa. Hänelle kuuluvat esimerkiksi aineen opiskelutaidot ja lukiossa lisäksi kurssijärjestykseen liittyvät asiat.

Erityisopettaja toimii oppilaiden ja aineenopettajien tukena erilaisten koulunkäyntivaikeuksien ilmetessä, toimii osana oppilashuoltoa ja vastaa henkilökohtaisten opetusta koskevien suunnitelmien laatimisesta. Hän perehtyy ja ohjaa oppilaat koulun ulkopuolisiin auttajaorganisaatioihin.

Tukioppilaat ovat 8. ja 9. luokan oppilaita, jotka tutustuttavat kuudesluokkalaisia Tietäväisen koulun toimintaan, avustavat luokanvalvoja seitsemänsien luokkien ryhmäytymisessä ja toimivat aktiivisesti kiusaamisenehkäisytyössä.

Opiskelijatutorit ovat vapaaehtoisia varttuneempia lukio-opiskelijoita, jotka toimivat lukiota aloittavien opiskelijoiden vertaistukihenkilöinä ja avustavat ryhmänohjaajaa ja opinto-ohjaajaa lukio-opintoihin perehdyttämisessä.

3.5 TUKIOPETUS

- ❖ Tukiopetus on eriyttämisen muoto, jolle ovat ominaisia yksilölliset tehtävät, yksilöllinen ajankäyttö ja ohjaus. Tukiopetus on tarkoitettu oppilaille, jotka ovat esimerkiksi sairauden tai muun syyn takia tilapäisesti jääneet jälkeen opetuksessa, tai oppilaille, joilla on opetuskielestä poikkeavan äidinkieltänsä takia vaikeuksia seurata opetusta. Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimisvaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan.
- ❖ Ennen kuin oppilaan menestyminen oppiaineessa tai aineryhmässä arvioidaan heikoksi, hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua tukiopetukseen.
- ❖ Aloitteen tukiopetuksen antamisesta oppilaalle tekee ensisijaisesti opettaja, mutta aloitteen tekijänä voi olla myös huoltaja tai oppilas itse. Huoltajille on tiedotettava tukiopetuksen järjestämisestä.
- ❖ Tukiopetusta tulee järjestää niin usein ja niin laajasti kuin oppilaan koulumenestyksen kannalta on tarkoituksenmukaista. Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana tai niiden ulkopuolella.

3.5.1 TUKIOPETUS LUKIOSSA

Tukiopetusta annetaan tarvittaessa. Tukiopetusta voivat antaa aineenopettajat ja erityisopettaja. Tukiopetukseen varataan lukuvuosittain kohtuullinen aikaresurssi.

3.6 OPPILASHUOLTO

- ❖ Oppilashuoltoon kuuluu lapsen ja nuoren oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää kouluyhteisön hyvinvointia.
- ❖ Oppilashuollolla edistetään välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria kouluyhteisössä sekä varmistetaan kaikille

tasavertainen oppimisen mahdollisuus. Oppilashuollolla tuetaan yksilön ja yhteisön toimintakyvyn säilyttämistä fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa.

- ❖ Oppilashuollolla edistetään lapsen ja nuoren oppimista sekä tasapainoista kasvua ja kehitystä. Oppilashuollon tavoitteena on oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain.
- ❖ Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu kasvatuksen tukeminen. Oppilashuolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan hyvässä yhteistyössä kotien kanssa. Yksittäistä oppilasta koskevien tarvittavien oppilashuollollisten tukitoimien suunnittelussa tulee kuulla lasta tai nuorta ja huoltajaa. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, lapsen, nuoren ja heidän huoltajiensa kunnioittaminen sekä eri osapuolien tietojensaantia ja salassapitoa koskevat säädökset. Oppilashuoltotyötä voidaan koordinoida ja kehittää moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä.
- ❖ Opetussuunnitelma tulee oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.
- ❖ Kansanterveyslain mukaan kunnan tulee ylläpitää kouluterveydenhuoltoa, johon luetaan perusopetusta ja lukiokoulutusta antavien koulujen ja oppilaitosten terveydellisten olojen valvonta sekä niiden oppilaiden ja opiskelijoiden terveydenhuolto. Koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto kuuluvat samanaikaisesti kunnan kansanterveystyöhön ja koulujen oppilashuoltoon. Kouluterveydenhuoltoa toteutetaan koulun tiloissa ja pääosin koulupäivän aikana. Oppilaiden määräaikaistarkastukset ja muut käynnit kouluterveydenhuollossa ovat osa koulutyötä. Palvelut järjestetään terveydenhuollon antamien raamien puitteissa.

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon tavoitteena on

- koko kouluyhteisön hyvinvoinnin ja oppilaiden terveyden edistäminen yhteistyössä oppilaiden, oppilashuollon muun henkilöstön, opettajien ja vanhempien kanssa
- hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvien asioiden havainnointi
- koulun työolojen ja koulutyön turvallisuuden ja terveellisyyden edistäminen, seuranta ja valvonta yhdessä muiden toimijoiden kanssa
- kouluterveydenhuolto osallistuu koulun opetussuunnitelman valmisteluun lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin asiantuntijana
- kouluterveydenhoitajan työhön kuuluu oppilaiden hyvinvoinnin ja terveyden kokonaisvaltainen seuranta, arviointi ja tukeminen, sairaanhoitovastaanotto sekä ongelmien mahdollisimman varhainen havaitseminen, viipymätön auttaminen, jatkotutkimusten, hoidon ja kuntoutuksen koordinointi

Kouluterveydenhoitaja osallistuu yhdessä muiden alan ammattilaisten kanssa

- oppilaiden koulukypsyiden arviointiin

- erityisopetuksen tarpeen selvittämiseen

Kouluterveydenhoitajan vastaanottoajat määritellään koulujen vuosisuunnitelmissa.

Suun terveydenhuolto (hammashuolto)

- Suun terveydenhuolto on osa oppilashuoltoa. Peruskoulun oppilaat kutsutaan säännöllisin välein hammashoitolaan. Tutkimuksen yhteydessä kartoitetaan hampaille haitalliset riskitekijät ja puhdistustottumukset. Tarvittaessa annetaan ravintoneuvontaa ja hampaiden puhdistusopetusta. Oppilailla on halutessaan mahdollisuus harjata hampaansa myös koulupäivän aikana.

Opettajien ja muun henkilökunnan terveyden ja työkyvyn edistäminen

- Työterveyshuolto laatii yhdessä työnantajan kanssa työterveyshuollon toimintasuunnitelman, jossa olevat toimenpiteet tähtäävät henkilökunnan terveyden ja työkyvyn edistämiseen sekä sairauksien ennaltaehkäisyyn ja hoitoon. Toiminta toteutetaan työpaikkaselvitysten, terveystarkastusten, ergonomiakartoitusten ja työyhteisökonsultaatioiden avulla.
- Henkilökunnan terveystarkastukset tehdään 3 - 5 vuoden välein. Niissä selvitetään työperäiset fyysiset, psyykkiset ja työyhteisöön liittyvät terveysriskit. Aslak- ja tyk -kuntoutuksia anotaan terveystarkastuksissa havaittujen tarpeiden mukaan. Alkoholi- ja päihdeongelmia havaittaessa työterveyshuolto ohjaa asiakkaan hoitoon työnantajan kanssa laaditun hoitoonohjausmallin mukaisesti. Työkykyä ylläpitävää toimintaa toteutetaan tyky-suunnitelman mukaisesti ja tavoitteena on työntekijöiden eläkkeelle siirtyminen asianomaisen ammatin mukaisessa eläkeiässä mahdollisimman terveenä ja toimintakykyisenä. Tyky-toiminnan tavoitteena on ohjata työntekijöitä omatoimiseen terveyden vaalimiseen.

Koulupsykologi ja koulukuraattori

- Koulupsykologin ja koulukuraattorin palveluja annetaan siinä laajuudessa kuin niitä kunnassa on tarjolla ja palvelut järjestetään terveydenhuollon antamien raamien puitteissa.
- Kuraattorin ja psykologin oppilas- ja koulukohtaisesta työstä tiedotetaan koulujen vuositiedotteissa ja -suunnitelmissa.

Oppilashuoltoryhmä

- Oppilashuoltoryhmä on moniammatillinen työryhmä, jossa jokaisella jäsenellä on erityinen asiantuntemus suhteessa oppilaan/opiskelijan kasvuun ja kehitykseen. Ryhmän jäsenten tietoja ja kokemusta käytetään yhteisten tavoitteiden suuntaisesti.
- Asiantuntemuksessa korostuu yhteistyö, jota suuresti helpottaa kunkin työntekijän aseman selkeä määrittely työryhmässä.
- Oppilashuoltoryhmän tehtävänä on koordinoida ja kehittää oppilaitoksen oppilashuollon toimintaa.
- Työryhmässä määritellään oppilashuoltotyön kohteena olevat oppilaat/opiskelijat. Työryhmä käsittelee myös koulun/oppilaitoksen ilmapiiriin, opettajien konsultointiin, työnohjaukseen ja työssä jaksamiseen liittyviä asioita.
- Työryhmän tehtävät ja kokoonpano ovat koulujen vuosisuunnitelmissa. Tavallisimmin työryhmään kuuluvat rehtori, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, erityisopettaja ja tarvittaessa muita asiantuntijoita.

Kouluruokailu

- Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria (perusopetuslaki 31 § 2 mom.). Tavoitteena on edistää oppilaan terveyttä ja työtehoa unohtamatta hyviä tapoja. Koululounas täydentää kotiruokailua, ohjaa terveelliseen ravitsemukseen sekä kehittää maku- ja ruokailutottumuksia.
- Kouluruokailu toteutetaan mahdollisimman taloudellisesti laatu- ja kustannustietoisesti. Ravintotavoitteet noudattavat Valtion ravitsemusneuvottelulautakunnan antamia suosituksia.
- Kouluruoka on maukasta, monipuolista ja kauniisti esille laitettua. Oppilaita ohjataan vastuuntuntoisuuteen koostettaessa ateria oikein, monipuolisesti ja tasapainoisesti. Oppilaita kannustetaan maistamaan uusia ruokalajeja ennakkoluulottomasti.
- Sairauden hoitoon tarvittavat erityisruokavaliot toteutetaan lääkärin tai terveydenhoitajan todistuksen perusteella ja ohjeiden mukaisesti.
- Ruokailussa noudatetaan hyviä ruokailutapoja ja toisen ihmisen huomioon ottavaa käyttäytymistä. Opettajalla on kasvatuksellinen vastuu kouluruokailun ohjauksessa ja valvonnassa. Jokainen aikuinen kouluyhteisössä työskentelevä on myös esimerkkinä ja mallina oppilaille.

Koulukuljetus

- Koulukuljetuksessa toimitaan perusopetuslain 32 §:n mukaisesti, kuitenkin niin, että perusopetuksen 1 - 2 luokkien oppilaille ja esiopetuksen oppilaille on oikeus maksuttomaan kuljetukseen, jos em. laissa määritelty matka on 3 km pitempi.
- Lukion oppilaat eivät saa maksutonta koulukuljetusta.
- Koulukyytien turvallisuudesta huolehtii matkan aikana auton kuljettaja. Koulualueella järjestetään kyyteihin nouseminen ja laskeutuminen siten, ettei se aiheuta kenellekään turvattomuutta. Koulukohtaisissa järjestyssäännöissä kerrotaan kunkin koulun käytännöistä tarkemmin.

3.7 KERHOTOIMINTA

Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää kerhotoimintaa. Kerhotoiminnan tulee perusopetuksen tavoitteiden mukaisesti tukea oppilaan eettistä ja sosiaalista kasvua sekä itsensä monipuolista kehittämistä. Kerhotoiminnan tarkoituksena on edistää myönteisten harrastusten viriämistä sekä antaa oppilaalle mahdollisuus muuhunkin kuin tavanomaiseen koulutyöhön turvallisessa ja rauhallisessa ympäristössä.

Kerhotoiminnan tulee tarjota monipuolista, lasta ja nuorta arvostavaa toimintaa sekä tilaisuuksia myönteiseen vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten lasten kanssa. Kerhotoiminnan järjestämisen periaatteet tulee kirjata opetussuunnitelmaan. Kerhot ovat oppilaille vapaaehtoisia.

Kerhotoiminnan tavoitteet:

- kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen
- lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen
- mahdollisuuden antaminen sosiaalisten taitojen kehittämiseen ja yhteisöllisyyteen kasvamiseen
- mahdollisuuden antaminen onnistumisen ja osaamisen kokemukseen
- luovan toiminnan ja ajattelun kehittäminen
- lasten ja nuorten kannustaminen tuottamaan omaa kulttuuriaan
- mahdollisuus oppilaan tuntemisen lisäämiseen

harrastuneisuuden tukeminen ja myönteisten harrastusten edistäminen

4 ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIEN OPPILAIDEN OPETUS

Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus järjestetään Tohmajärven kunnassa integroituna yleisopetukseen tai erityisluokalla. Jos on perusteltua, voidaan käyttää myös lähikuntien tarjoamia erityispalveluita.

4.1 ERI TUKIMUODOT

- ❖ Oppilasta, jolla on lieviä oppimisvaikeuksia, autetaan vaikeuksien laadun ja määrän mukaan opetusta eriyttämällä, tukiopetuksella ja osa-aikaisella erityisopetuksella. Oppimisvaikeuksia pyritään ennaltaehkäisemään ja tunnistamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Oppilaan kehitykselle on ensiarvoisen tärkeää, että tukitoimet aloitetaan heti ongelmien ilmettyä. Näin voidaan ehkäistä oppimisvaikeuksien kasautumista ja niiden vaikutusta oppilaan kokonaiskehitykseen.
- ❖ Erityistä tukea tarvitsevat oppilaat, joiden kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytykset ovat heikentyneet vamman, sairauden tai toimintavajavuuden vuoksi. Myös ne oppilaat, jotka tarvitsevat psyykkistä tai sosiaalista tukea tai joilla on opetuksen tai oppilashuollon asiantuntijoiden sekä vanhempien mukaan kehityksessään oppimiseen liittyviä riskitekijöitä, kuuluvat erityisen tuen piiriin.
- ❖ Oppimisen tukitoimet pyritään ensisijaisesti järjestämään yleisopetuksen yhteydessä. Opetusta järjestettäessä otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset oppimisvalmiudet ja järjestetään oppimisympäristö ja muut olosuhteet niin, että perusopetuksen tavoitteet saavutetaan oppimisen esteistä huolimatta. Mikäli oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta oppimiselle asetettuja tavoitteita, tulee hänet ottaa tai siirtää erityisopetukseen. Siirtopäätöksen tekee opetuksen järjestäjä ja siihen liitetään opettajan lausunto erityisen tuen tarpeesta, koulupsykologin, lääkärin tai muun asiantuntijan lausunto tai sosiaalinen selvitys. Erityisopetukseen otetun tai siirretyn oppilaan opiskelemat oppimäärät ja tavoitteet, opetusjärjestelyt sekä oppimisen tukipalvelut määritellään henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS).

4.2 OSA-AIKAINEN ERITYISOPETUS

- ❖ Osa-aikainen erityisopetus tukee yleisopetuksen yhteydessä niitä oppilaita, joilla on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia. Osa-aikaisen erityisopetuksen toiminta-ajatuksena on tarjota yksilöllistä opetusta ja kuntoutusta niin, että oppilas saavuttaa perusopetuksen tavoitteet oman opetusryhmänsä jäsenenä.
- ❖ Osa-aikainen erityisopetus on tarkoituksenmukaista silloin, kun oppilas tarvitsee erityisopetusta vain muutamassa oppiaineessa tai tiettyyn oppimisen esteeseen. Osa-aikaista erityisopetusta tarvitsevan oppilaan oppimisen pulmat voivat ilmetä esim. puhumisessa, lukemisessa ja kirjoittamisessa, matematiikassa, vieraisa kielissä tai ne voivat olla luonteeltaan emotionaalisia tai sosiaalisia.
- ❖ Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on tukea oppilaan oppimista, parantaa oppilaan oppimisvalmiuksia, kehittää itsetuntoa ja tuottaa oppimisen iloa. Tärkeintä on se, että oppilas oppii käyttämään hänellä olevia kykyjä parhaalla

mahdollisella tavalla, suhtautuu omiin vaikeuksiinsa rehellisesti ja realistisesti ja työskentelee täysipainoisesti.

- ❖ Aloitteen osa-aikaiseen erityisopetukseen pääsystä voi tehdä oppilas itse, opettaja, huoltaja tai oppilashuoltoryhmä.

Osa-aikaisen erityisopetuksen tarpeen arviointi

- Erityisopettaja yhdessä luokanopettajan/-valvojan, aineenopettajien, oppilaan huoltajien ja oppilaan kehitystason mukaisesti myös hänen itsensä kanssa arvioi oppilaan erityisopetuksen tarpeen. Arviointiin voivat tarvittaessa osallistua myös oppilashuollon asiantuntijat eli koulupsykologi, koulukuraattori, terveydenhoitaja ja sosiaalityöntekijä.
- Erityisopettaja kartoittaa yhdessä luokanopettajien ja aineenopettajien kanssa mm. oppilaiden äidinkielen ja matematiikan taitoja sekä sopii ja suunnittelee erityisopetuksen järjestämisen yhteistyössä opettajien ja vanhempien kanssa. Erityisopetusjärjestelyistä tiedotetaan huoltajille.

Opetuksen toteutus osa-aikaisessa erityisopetuksessa

- Osa-aikainen erityisopetus järjestetään oppilaan koulupäivien aikana oppilaan tarpeiden mukaan joko jaksoittain tai jatkuvasti yhdessä tai useammassa oppiaineessa. Opetusta voidaan antaa yksilöllisesti, pienryhmässä tai samanaikaisopetuksena yleisopetuksen opetusryhmässä. Toimintamuoto määräytyy oppilaan tarvitseman tuen laadun ja määrän mukaan.

Oppimissuunnitelma

- Tarvittaessa osa-aikaisen erityisopetuksen oppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma. Oppimissuunnitelma sisältää oppilaan yksilöllisen opinto-ohjelman, opiskeltavat oppiainekokonaisuudet ja aikataulusuunnitelman. Oppimissuunnitelmaan sisältyvät myös arvioinnin periaatteet ja mahdolliset minimisuoritusvaatimukset. Erityisen tärkeää on laatia oppimissuunnitelma niille oppilaille, joiden oppimisvaikeuksia tutkitaan ja kartoitetaan ennen mahdollista siirtoa erityisopetukseen tai joiden oppimisen edistymistä seurataan esimerkiksi pitkän sairauden jälkeen.
- Oppimissuunnitelma voidaan laatia myös erityisen lahjakkaalle oppilaalle, joka etenee opiskelussaan yleisopetuksen oppimääristä poiketen.
- Oppimissuunnitelman laatimiseen osallistuvat erityisopettaja, luokanopettaja/-valvoja tai aineenopettaja, oppilas, huoltajat sekä tarvittaessa muut asiantuntijat. Oppimissuunnitelman noudattamista valvoo vastuopettaja, joka myös vastaa suunnitelman seurannasta.

Oppilaan arviointi osa-aikaisessa erityisopetuksessa

- Lievät oppimisvaikeudet ja esim. lukemisen ja kirjoittamisen ongelmat saattavat heikentää oppilaan suoritustasoa siten, että todellinen osaamisen taso ei aina näy hänen suorituksissaan. Erityisopettajan, luokanopettajan/valvojan sekä aineenopettajien yhteistyöllä voidaan arvioida oppilaan oikea osaamisen taso siten, että oppilaan arviointi on oikeudenmukaista ja oppilasta kannustavaa. Mitä suuremman vastuun erityisopettaja ottaa oppilaan opettamisesta, sitä suurempi vastuu siirtyy hänelle oppilaan arvioinnissa.
- Oppilaan lievät oppimisvaikeudet tulee ottaa huomioon oppilaan arvioinnissa silloinkin, kun oppilasta ei ole siirretty tai otettu erityisopetukseen. Arvioinnissa

tulee käyttää menetelmiä, joiden avulla oppilas kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa.

4.3 OPISKELUN ERITYINEN TUKI LUKIOKOULUTUKSESSA

- ❖ Lukiossa annetaan tukea opiskelijalle, jonka opiskelun edellytykset ovat heikentyneet sairauden, vamman tai muun syyn vuoksi. Erityisen tuen piiriin kuuluvat opiskelijat, jotka tarvitsevat tukea psyykkisistä tai sosiaalisista tai elämäntilanteeseen liittyvistä syistä tai joilla on oppimisvaikeuksia.
- ❖ Tavoitteena on auttaa ja tukea opiskelijaa siten, että hänellä on mahdollisuus suorittaa lukio-opintonsa. Opiskelija voi saada erityisopetusta, opiskelijahuollon palveluita tai hänet ohjataan tarvittaessa käyttämään koulun ulkopuolisia hoitopalveluita.
- ❖ Lukiossa ilmaantuviin vaikeuksiin puututaan välittömästi, kun ne on havaittu. Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan opetus- ja koetilanteet järjestetään siten, että hänen yksilölliset tarpeensa voidaan ottaa huomioon kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja eri oppimisympäristöissä.
- ❖ Erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle laaditaan kirjallinen suunnitelma, jossa todetaan, miten hänen yksilölliset tukitoimensa koulussa järjestetään. Suunnitelman tekoa koordinoi opiskelijahuoltoryhmä. Suunnitelmaa toteuttavat kaikki opiskelijaa opettavat opettajat sen mukaan, miten kunkin opiskelijan tarpeiden perusteella sovitaan.
- ❖ Lukion erityisopetus on ensisijaisesti pedagogista tukea, joka kohdistuu oppimaan oppimiseen, oman oppimistyylin löytämiseen sekä itsetunnon vahvistamiseen oppijana. Erityisopetus tukee myös opiskelijaa, jolla on kielellisiä erityisvaikeuksia tai muita oppimisvaikeuksia. Erityisopettaja ei ota vastuuta tukiopetuksesta.
- ❖ Tarvittaessa erityisopettaja osallistuu opiskelijan arviointiin ja ohjaukseen, silloin on kyse oppimisvaikeuksiin liittyvistä asioista.
- ❖ Opiskelijan tukeminen toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä, johon opiskelija itse ja tarvittaessa hänen vanhempansa osallistuvat.

4.4 ERITYISOPETUKSEEN OTETTUIEN JA SIIRRETTYJEN ERITYISOPETUS

- ❖ Erityisopetuksen tavoitteena on auttaa ja tukea oppilasta siten, että hänellä on tasavertaiset mahdollisuudet suorittaa oppivelvollisuus. Päätöksen oppilaan ottamisesta tai siirtämisestä erityisopetukseen tekee opetuksen järjestäjä hallinnollisella päätöksellä opettajan kirjallisen ehdotuksen mukaan. Ennen siirtopäätöstä tehdään jos mahdollista psykologinen tai lääketieteellinen tutkimus tai sosiaalinen selvitys oppilaan erityisen tuen tarpeesta sekä neuvotellaan oppilaan huoltajien kanssa. Jokaiselle erityisopetukseen otetulle tai siirretylle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

- ❖ Erityisopetukseen otettu tai siirretty oppilas voi opiskella yleisopetuksen tai osa-aikaisen erityisopetuksen ryhmässä, erityisopetuksen pienryhmässä tai erityisluokalla.
- ❖ Erityisopetuksen lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet sekä hänen yksilölliset oppimisvaikeutensa ja kehitystarpeensa. Opetuksen tulee tukea oppilaan itseluottamusta ja antaa hänelle mahdollisuus käyttää ja kehittää omia kykyjään parhaalla mahdollisella tavalla.
- ❖ Erityisopetukseen otettujen ja siirrettyjen opetuksessa noudatetaan kunnan perusopetuksen tuntijakoa. Mikäli oppilaan oppimisedellytysten kannalta on tarkoituksenmukaista poiketa yhteisestä tuntijaosta, on nämä poikkeamat merkittävä henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan. Oppilaan vuosiviikkotuntien määrä ei kuitenkaan voi vähetä eli näin vapautuvat tunnit käytetään jonkun muun oppiaineen opettamiseen. Oppilaan opiskelema yksilöllinen oppimäärä määritellään HOJKS:ssa. Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Opiskelusta vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt.
- ❖ Erityisopetukseen otettujen tai siirrettyjen oppilaiden opetus järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvasta esiopetuksesta vastaa pääosin sosiaali- ja terveystoimi. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä opiskelevien oppilaiden opetuksessa oppiaineita voidaan yhdistää oppiainekokonaisuuksiksi. Oppiainekokonaisuuksia voidaan muodostaa kaikille yhteisistä oppiaineista tai valinnaisista aineista. Oppiainekokonaisuudet määritellään oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa. Viittomakielen opetusta voidaan järjestää äidinkielen ja kirjallisuuden oppituntien lisäksi muihin kieliin varatuilla tunneilla.

4.5 HENKILÖKOHTAINEN OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVA SUUNNITELMA (HOJKS)

Jokaiselle erityisopetukseen otetulle tai siirretylle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma tehdään yhteistyössä oppilaan, opettajien, huoltajien ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden ja oppilashuoltohenkilöstön kanssa sen mukaan kuin oppilaan oppimisvaikeuksien ja -esteiden huomioon ottaminen edellyttää. Koulun johtaja tai rehtori nimeää HOJKS:sta vastaavan opettajan.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma perustuu kaikille yhteiseen opetussuunnitelmaan ja se sisältää

- kuvauksen oppilaan oppimisvalmiuksista ja vahvuuksista sekä erityisen tuen tarpeista
- opetuksen ja oppimisen pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteet
- oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvien oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät
- luettelon niistä oppiaineista, joita oppilas opiskelee yleisen oppimäärän mukaisesti
- niiden oppiaineiden keskeiset tavoitteet ja sisällöt, joissa oppilaalla on yksilöllinen oppimäärä sekä näiden oppiaineiden arvioinnin kriteerit

- ❑ opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetus- ja oppilashuoltopalvelut, kommunikointitavat sekä erityiset apuvälineet ja oppimateriaalit
- ❑ kuvauksen oppilaan opetuksen järjestämisestä muun opetuksen yhteydessä tai erityisopetuksen ryhmässä
- ❑ luettelon henkilöistä, jotka osallistuvat oppilaan opetus- ja tukipalveluiden järjestämiseen sekä heidän vastuualueensa
- ❑ oppilaan edistymisen sekä suunnitelman toimivuuden seurannan ja arvioinnin periaatteet

Oppilaan arviointi perustuu yleiseen oppimäärään niissä oppiaineissa, joita hän opiskelee yleisen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti ja hänen henkilökohtaiseen, yksilölliseen oppimääräänsä niissä oppiaineissa, joissa hänelle on määritelty yksilölliset sisällöt ja tavoitteet. HOJKS:ssa määritellään myös arvioinnin periaatteet: aikataulu, kriteerit ja arvioinnin muoto. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan opiskelijan arviointi voi olla sanallista koko perusopetuksen ajan.

Oppilaan siirtyessä varhaiskasvatuksesta opetustoimen piiriin tai perusopetuksen aikana luokasta tai koulusta toiseen ja perusopetuksesta toiselle asteelle lähettävä koulu ja vastaanottava koulu yhdessä käyvät läpi ne HOJKS:iin liittyvät asiat, jotka ovat tarpeen opetuksen asianmukaiseksi järjestämiseksi. Oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle ei HOJKS:iin liitetä oppilashuollon ja terveydenhuollon asiantuntijalausuntoja. Jos oppilaalla ei ole enää tarvetta erityisopetukseen, hänet tulee siirtää uudella päätöksellä yleisopetukseen.

4.6 OPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN TOIMINTA-ALUEITTAIN

Oppilaan opetus järjestetään toiminta-alueittain silloin, kun hän vaikean vammaisuuden, kehitys-vammaisuuden tai vaikean sairauden vuoksi ei kykene opiskelemaan oppiaineittain laaditun opetus-suunnitelman mukaisesti. Opetussuunnitelman toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Kunkin toiminta-alueet sisältö suunnitellaan jokaisen oppilaan omista yksilöllisistä lähtökohdista ja jaetaan osa-alueisiin ja niiden tavoitteisiin.

Motoriset taidot

- ❑ Tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta ja edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä.
- ❑ Osa-alue sisältää motoristen taitojen suunnittelun ja ohjauksen kehittämisen, tasapainon kehittämisen, koordinaation kehittämisen, rytmin ja kestävyuden harjaannuttamisen ja lihasvoiman vahvistamisen.

Kommunikaatiotaidot

- ❑ Tavoitteena on oppilaan oman ilmaisutaidon ja kommunikaatiotaitojen vahvistaminen ja ympäristöön orientoitumisen tukeminen.
- ❑ Osa-alue sisältää kielellisen tietoisuuden kehittämistä, ilmaisutaitojen harjaannuttamista, käsite- ja sanavaraston kehittämistä, vaihtoehtoisten kommunikaatiotaitojen harjaannuttamista (viittomat, merkit ja symbolit), luku- ja kirjoitustaidon kehittämistä sekä ajattelun kehittämistä.

Sosiaaliset taidot

- Tavoitteena on oppilaan vuorovaikutustaitojen kehittäminen.
- Osa-alue sisältää sosiaalisissa tilanteissa tarvittavien vuorovaikutustaitojen harjaannuttamista ja tunteiden hallinnan taitojen kehittämistä.

Päivittäiset toiminnot

- Tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista elinympäristön toimintoihin ja edistää oppilaan itsenäistymistä ja omatoimisuutta.
- Osa-alue sisältää terveystieteiden, turvallisuuskasvatuksen, arkipäivän elämäntaitojen harjoittelun ja ympäristössä liikkumisen harjoittelun.

Kognitiiviset taidot

- Tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamisessa.

Osa-alue sisältää aistien stimulointia ja harjaannuttamista, ongelmanratkaisutaitojen kehittämistä: valinnan, luokittelun ja syy-seuraussuhteen oppimisen harjoituksia.

5 KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN OPETUS

5.1 ROMANIT

- ❖ Romanioppilaiden opetuksessa tulee huomioida Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Romanien yhteiskunnallisen integroitumisen ja uuden vähemmistöoikeuksia koskevan lainsäädännön myötä koulutukseen sekä ainutlaatuisen kieli- ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyvät kysymykset tulee ottaa huomioon myös perusopetuksessa. Romanikielen opetuksen tulee edistää kaksoisidentiteetin muodostumista ja lisätä koulunkäynnin laatua.
- ❖ Romanikielen opetuksen tulee antaa romanioppilaille luonteva mahdollisuus ilmaista omaa vähemmistöidentiteettiään myös koulussa. Opetuksen tulee edistää romanioppilaiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista yhtenä koko maailman ja Euroopan merkittävistä vähemmistöistä.
- ❖ Koulussa tapahtuvan kielenopetuksen merkitys korostuu romanilapsilla erityisesti siksi, että perinteisesti Suomen romanikieli on ollut ainoastaan puhuttu kieli. Tämän vuoksi romanikielen ja -kulttuurin opetuksessa tulee huomioida oppilaiden erilaiset kielelliset valmiudet ja alueelliset erot. Opetuksessa hyödynnetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

5.2 MAAHANMUUTTAJAT

- ❖ Maahanmuuttajaoppilailla tarkoitetaan tässä sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria.
- ❖ Maahanmuuttajien opetuksessa noudatetaan tätä opetussuunnitelmaa oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri, maahanmuuton syy ja maassaoloaika huomioon ottaen. Opetuksella on lisäksi erityistavoitteita. Opetuksen tulee tukea oppilaan kasvamista sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että oppilaan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.
- ❖ Maahanmuuttajalle opetetaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta suomea tai ruotsia toisena kielenä, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen taitonsa ei arvioida olevan äidinkielen tasoinen kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Maahanmuuttajille tulee mahdollisuuksien mukaan järjestää myös oppilaan oman äidinkielen opetusta.
- ❖ Suomen tai ruotsin kielen ja oppilaan äidinkielen opetuksen ohella tulee maahanmuuttajille antaa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma, joka voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa.
- ❖ Opetuksessa on otettava huomioon maahanmuuttajaoppilaan aikaisempi oppimishistoria sekä kasvatus- ja opetusperinteet. Kodin ja koulun välisessä yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kulttuuritausta ja kokemukset lähtömaan koulujärjestelmästä. Huoltajat tutustutetaan suomalaiseen

koulujärjestelmään, koulun toiminta-ajatukseen, opetussuunnitelmaan, arviointiin, opetusmenetelmiin sekä oppilaan oppimissuunnitelmaan.

- ❖ Oppilaan ja hänen huoltajiensa tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, kielistä ja kulttuureista hyödynnetään opetuksessa.

5.3 VIITTOMAKIELISET

- ❖ Viittomakielinen on kuuro, huonokuuloinen tai kuuleva oppilas, jonka äidinkieli on suomalainen viittomakieli. Hän on oppinut viittomakielen ensimmäisenä kielenään, ja se on hänen parhaiten hallitsemansa tai jokapäiväisessä elämässä eniten käyttämänsä kieli.
- ❖ Viittomakielisten opetuksessa noudatetaan peruskoulun yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin. Opetuskielenä on suomalainen viittomakieli. Sen rinnalla opetuksessa käytetään suomea tai ruotsia luku- ja kirjoituskielenä.
- ❖ Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Oppilaan pitää pystyä tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa, jotta tasa-arvoinen toiminta ja vuorovaikutus olisi mahdollista.
- ❖ Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman ja kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista.

Koska suomalainen viittomakieli on vähemmistökieli ja oppilaiden mahdollisuudet sen omaksumiseen ennen kouluikää vaihtelevat suuresti, opetuksessa pitää kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen oppimisympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Sen lisäksi viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin hyödynnetään mahdollisimman monipuolisesti tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksia.

6 PERUSOPETUKSEN OPPIMISTAVOITTEET JA KESKEISET SISÄLLÖT

6.1 EHEYTTÄMINEN JA AIHEKOKONAISUUDET

- ❖ Opetus voi olla ainejakoista tai eheytettyä. Opetuksen eheyttämisen tavoitteena on ohjata tarkastelemaan ilmiöitä eri tiedonalojen näkökulmista rakentaen kokonaisuuksia ja korostaen yleisiä kasvatuksellisia ja koulutuksellisia päämääriä.
- ❖ Aihekokonaisuudet ovat sellaisia kasvatus- ja opetustyön keskeisiä painoalueita, joiden tavoitteet ja sisällöt sisältyvät useisiin oppiaineisiin. Ne ovat kasvatusta ja opetusta eheyttäviä teemoja. Niiden kautta vastataan myös ajan koulutushaasteisiin.
- ❖ Aihekokonaisuudet kuvataan tässä kohdassa, mutta ne toteutuvat eri oppiaineissa niille luonteenomaisista näkökulmista oppilaan kehitysvaiheen edellyttämällä tavalla.

IHMISENÄ KASVAMINEN

Koko opetuksen kattavan Ihmisenä kasvaminen -aihekokonaisuuden päämääränä on tukea oppilaan kokonaisvaltaista kasvua ja elämän hallinnan kehittymistä. Tavoitteena on luoda kasvuympäristö, joka tukee toisaalta yksilöllisyyden ja terveen itsetunnon ja toisaalta yhteisöllisyyden kehitystä.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- ymmärtämään omaa fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvuaan sekä omaa ainutkertaisuuttaan
- arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän
- tunnistamaan oman oppimistyylinsä ja kehittämään itseään oppijana
- toimimaan yhteisön jäsenenä

SISÄLLÖT

- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kasvuun vaikuttavat tekijät, tunteiden tunnistaminen ja käsittely
- oikeudenmukaisuus, tasa-arvo
- opiskelutaidot ja pitkäjänteinen, tavoitteellinen itsensä kehittäminen
- toisten huomioon ottaminen, oikeudet ja velvollisuudet ryhmässä, erilaisia yhteistoimintatapoja

IHMISENÄ KASVAMINEN ERI OPPIAINEISSA

Ympäristö- ja luonnontieto sekä biologia ja maantieto:

- Tavoitteenamme on kasvattaa yhteistyökykyisiä, toiset huomioonottavia ja velvollisuuksistaan huolehtivia aktiivisia kansalaisia. Tämä aihekokonaisuus on osana jokaista biologian tuntia ja toteutuu ryhmä- ja paritöiden ja yksilötyöskentelyn kautta.

Liikunta:

- Liikunnassa korostuu fyysinen toiminta. Toiminta tapahtuu eri ihmisten kanssa ryhmissä ja osin itsenäisesti. Liikunnassa korostuu vastuu työskentelystä, sääntöjen noudattaminen sekä voiton ja tappion tunteiden käsittely. Motoristen taitojen oppiminen ja liikunnan ilo on keskeinen tavoite. Fyysistä kehitystä seurataan omien suorituskyvyn muutosten avulla.

Matematiikka:

- Opettaja huolehtii, että opiskellessaan matematiikkaa yhdessä toisten kanssa oppilas harjaantuu erilaisiin yhteistoimintatapoihin, ottaa toiset huomioon sekä havaitsee oikeudet ja velvollisuudet ryhmässä. Opettaja opettaa myös oppilasta suorittamaan itsearviointia ja tunnistamaan oppimistyylejään ja kehittämään itseään oppijana. Oppilasta myös harjaannutetaan pitkäjänteiseen tavoitteelliseen ja loogiseen ajatteluun.

Äidinkieli:

- Kartutetaan vuorovaikutustaitoja, opitaan toimimaan ryhmässä, toimitaan tavoitteellisesti puhujana, lukijana ja kirjoittajana, varmennetaan ja syvennetään lukuprosessin hallintaa, vahvistetaan viestintärohkeutta ja -varmuutta sekä tilannetajua.
- Harjaannutaan aktiivisiksi ja kriittisiksi lukijoiksi ja kuulijoiksi, rohkaistutaan tuomaan esille ja perustelemaan omia näkemyksiä, vahvistetaan omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiä, kasvetaan kielelliseen suvaitsevaisuuteen.

Käsityö ja kuvataide:

- Oppilas saa toteuttaa luovuuttaan ja kehittyä siinä. Oppilas kokee taidon ja tiedon yhdistymisen, kohtaa oman taitavuutensa rajat ja saa mahdollisuuden harjaantua niissä. Käsityö tarjoaa erilaisia oppimistyylejää; nähdyn, kuullun sekä kokeilemisen ja tutkimisen kautta ymmärtämistä ja muistamista. Käsityön oppiminen rakentuu konkreettisesti aiemmin opitun tiedon ja taidon päälle; taito kehittyy, tieto avaa ymmärrystä, jotta saavutetaan käsin kosketeltavia tavoitteita ja lisää tietämystä. Oppilas arvioi toimintaansa yksilönä ja ryhmässä kokeillen erilaisia toiminta- ja työtapoja. Käsityössä korostuu yhteistoiminnallisuus, vastuun ottaminen omasta ja toisen työskentelystä sekä tavoitteiden saavuttamisesta. Oppilas saa myönteistä palautetta itsetunnolle onnistumisen elämyksien kautta ja pettymyksen kohdalla etsii ratkaisun eteenpäin. Käsityössä arviointi on selkeää, oppilas tietää mitä arvioidaan ja oppii itse arvioimaan työskentelyään ja valmiita tuotoksiaan.
- Kuvataiteessa opitaan arvostamaan ja hyväksymään omia ja muiden töitä. Järjestetään erilaisia näyttelyitä. Kuvataiteen opetuksen tavoitteet tukevat oppilaan oman minuuden kehittymistä tehokkaimmin silloin, kun lähtökohtana ovat oppilaan omat havainnot, ajatukset ja tunteet. Tekemällä oppiminen, vastuullinen työskentely ja annettujen tehtävien pohdinta yhdessä tukevat kasvua ihmisyyteen.
- Sekä käsityö että kuvataide opettavat oppilasta pitkäjänteiseen työskentelyyn.

Musiikki:

- Tuetaan yksilöllisyyden, terveen itsetunnon ja yhteisöllisyyden kehittymistä sekä kannustetaan pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen itsensä kehittämiseen.

Uskonto:

- Uskonnonopetus antaa aineksia oppilaan maailmankatsomuksen muodostamista varten sekä tiedon että kokemuksen kautta. Maailmankatsomukseen kuuluu arvo- ja arvottamisjärjestelmän kehittyminen. Kasvu tapahtuu tarkastelemalla historian ja ympäristön tapahtumia useista eri näkökulmista kriittisesti keskustellen.

Toisten erilaisuuden kunnioittaminen ja hyväksyminen sekä oikean ja väärän erottaminen (empatiataidot).

Englanti:

- Oman oppimistyylin tunnistaminen ja kehittäminen (itsearviointitehtävät, eri aistikanavia hyödyntävät tehtävät). Yhdessä toimimisen taidot (toisten huomioon ottaminen, pari- ja ryhmätyöt, yhteistyötaidot). Yhteisön jäsenenä toimiminen, tasa-arvo (tytöt ja pojat yhdessä). Yhteistoiminnallisuus (vastuullinen työskentely erilaisten roolien kautta, esim. ryhmän johtajan/sihteerin tehtävät). Opiskelutaidot ja pitkäjänteinen ja tavoitteellinen itsensä kehittäminen (my mirror, mieti ja rastita), tavoitteiden asettaminen ja itsearviointi tavoitteiden toteutumiseen peilaten. Tunteiden ilmaiseminen ja niiden käsittely. Eri kulttuurien ymmärtämisen merkitys esim. oppikirjan antaman kuvan avulla. Stereotyyppien purkaminen. Rohkaistaan käyttämään vierasta kieltä kommunikaatiovälineenä mahdollisista virheistä välittämättä ja opitaan hyväksymään myös muiden tekemät virheet.

Fysiikka ja kemia:

- Jatkuvan parityöskentelyn kautta opitaan vastuulliseen vuorovaikutteiseen työskentelyyn. Oppilaat oppivat tekemään omia valintoja ja päätöksiä kokeiden ja havaintojen avulla. Työskentelyssä opitaan sietämään myös epäonnistumisia.

Historia:

- Koko opetuksen kattavan Ihmisenä kasvaminen -aihekokonaisuuden päämääränä on tukea oppilaan kokonaisvaltaista kasvua ja elämän hallinnan kehittymistä. Tavoitteena on luoda kasvuympäristö, joka tukee toisaalta yksilöllisyyden ja terveen itsetunnon ja toisaalta yhteisöllisyyden kehitystä. Historiassa tämä toteutuu mm. tutustumalla oppilaiden lähiympäristöön ja kotiseutuun sekä perehtymällä antiikin ajan kansalaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

KULTTUURI-IDENTITEETTI JA KANSAINVÄLISYYS

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys -aihekokonaisuuden päämääränä on auttaa oppilasta ymmärtämään suomalaisen ja eurooppalaisen kulttuuri-identiteetin olemusta, löytämään oma kulttuuri-identiteettinsä sekä kehittämään valmiuksiaan kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja kansainvälisyyteen.

TAVOITTEET

Oppilas

- oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään ja näkemään suomalaisen kulttuuri-identiteetin osana alkuperäistä, pohjoismaista ja eurooppalaista kulttuuria
- oppii ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta sekä näkemään oman sukupolvensa aikaisempien sukupolvien elämäntavan jatkajana ja kehittäjänä
- tutustuu muihin kulttuureihin ja elämäkatsomuksiin ja saa valmiuksia toimia monikulttuurisessa yhteisössä ja kansainvälisessä yhteistyössä
- saa käsityksen kulttuuri-identiteetin osatekijöistä ja oppii ymmärtämään niiden merkityksen yksilölle ja yhteisölle

KESKEISET SISÄLLÖT

- oma kulttuuri, kotiseudun kulttuuri, suomalaisuus, pohjoismaalaisuus ja eurooppalaisuus

- muita kulttuureita ja monikulttuurisuus
- ihmisoikeudet ja ihmisryhmien välisen luottamuksen ja onnistuneen yhteistyön edellytyksiä
- kansainvälisyys eri elämänalueilla ja taidot toimia kansainvälisessä vuorovaikutuksessa
- tapakulttuurien merkitys

AIHEKOKONAISUUS KULTTUURI-IDENTITEETTI JA KANSAINVÄLISYYS ERI OPPIAINEISSA

Ympäristö- ja luonnontieto sekä biologia ja maantieto:

- Tätä aihekokonaisuutta toteutetaan kaikilla niillä ympäristö- ja luonnontiedon sekä maantiedon tunneilla, joilla perehdytään niin omaan maahan sekä vieraisiin maihin ja niiden maantieteellisiin alueisiin kuin omaan ja vieraisiin kansoihin ja kulttuureihin. Perusopetuksen 1-6 luokilla korostetaan myös oman kotiseudun arvostamista. Tavoitteena on kasvattaa suvaitsevaisia oppilaita, jotka pitävät erilaisuutta rikkautena. Biologiassa on keskeistä oppilaan kasvaminen maapallon luontoa arvostavaksi kansalaiseksi.

Liikunta:

- Kansallinen liikuntakulttuuri mm. pesäpallo, hiihto ja perinneleikit sekä kansantanssit. Suomessa selvästi toisistaan eroavien vuodenaikojen mukaan eläminen näkyy liikuntakulttuurissa. Liikunnan kansainvälisyys, hyvin yhtenäinen kehonkieli helpottaa kanssakäymistä, merkitys esim. maahanmuuttajille voi olla suuri. Yhteisöllisyys kehittyä em. syystä. Oppilaan mahdollisen vahvankin liikuntaidentiteetin huomioiminen. Koululiikunta koulun ja kunnan kilpailuissa ja perinteissä.

Matematiikka:

- Yhteisvaluutta euron tuntemus. Kansainväliset standardit.

Äidinkieli:

- Esitellään mielikirjoja ja -kirjailijoita. Harjoitellaan kuvan lukemista. Tutustutaan sarjakuvien ilmaisutapoihin. Luetaan sekä runoja että nuortenkirjoja ja keskustellaan niistä. Käsitellään kirjallisuutta aihepiireittäin (esim. fantasia-, scifi-, kauhu-, jännitys- ja dekkarikirjallisuus). Tutustutaan Kalevalaan ja kansanperinteeseen. Tutustutaan kotimaiseen ja ulkomaiseen kirjallisuuteen. Tutustutaan kulttuurin eri muotoihin mm. teatterikäynneillä.

Käsityö:

- Tehdään töitä erilaisten ulkomaisten teemojen ja projektien kautta. Esim. intiaanit, eskimot ym. Oman kulttuuri-identiteetin vahvistaminen erilaisten perinnekäsitöiden kautta. Suomalaisten luonnonvarojen käyttö luonnonmateriaaleina.

Kuvataide:

- Tutustutaan taidekuviin, tunnettuihin maalareihin ja heidän teoksiinsa sekä erilaisiin taidesuuntauksiin. Oppilaan kulttuuri-identiteettien kehitystä tuetaan kuvataiteen opetuksessa silloin, kun tarkastelun lähtökohtana ovat luonnonympäristöt, taideteokset, arkkitehtuuri tai esineet eri aikakausilta tai eri kulttuureista. Ilmiötä tarkastellaan edeten oppilaan kokemuksiin käsin hänelle läheisistä asioista kohti laajempia kokonaisuuksia. Kuvataide on kansainvälistä, vain kuvien tulkinta on kulttuuriin sidottua.

Uskonto:

- Kulttuuri-identiteetti selkiytyy vähitellen uskonnonopetuksessa, kun tutustutaan maailmanuskontoihin, kirkkohistoriaan, Raamattuun ja etiikkaan. Oppilas tutustuu

lähetys- ja avustustyöhön, eri uskontojen, kirkkokuntien ja aikakausien tapakulttuuriin ja oppii arvostamaan erilaisuutta sekä omaa kulttuuria. Ekumeeninen kasvatus toteutuu tutustumalla oman paikkakunnan kristillisistä yhteisöistä alkaen median kautta maailmanlaajuisiin liikkeisiin.

Englanti:

- Oman kulttuuri-identiteetin olemus, vieraaseen kulttuuriin tutustuminen ja sen vertaaminen omaan, valmiuksien kehittyessä syvempi oman kulttuurin ymmärtäminen, joka on pohjana erilaisuuden hyväksymiselle ja ymmärtämiselle. Suvaitsevaisuus, erilaisuuden hyväksyminen (ystävysten eri etniset taustat, matkustaminen, Englannin ulkopuolella käytetty englanti), stereotyyppien purkaminen. Opitaan kertomaan omasta kulttuurista ja juhlista opiskeltavalla kielellä. Valmiudet monikulttuurisessa yhteisössä toimimiseen. Kansainvälinen yhteistyö kirjeenvaihdon kautta. Tapakulttuuri (juhlat, viestinnälle ominaiset kulttuuriset piirteet ja esim. ei-kielellinen viestintä eri kulttuureissa).

Musiikki:

- Vahvistetaan lapsen kulttuuri-identiteettiä suomalaisen ja muiden maiden musiikin avulla. Päämääränä on auttaa oppilasta ymmärtämään suomalaisen ja eurooppalaisen kulttuuri-identiteetin olemusta, löytämään oma kulttuuri-identiteetti sekä kehittämään valmiuksia kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja kansainvälisyyteen.

Historia:

- Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys -aihekokonaisuuden päämääränä on auttaa oppilasta ymmärtämään suomalaisen ja eurooppalaisen kulttuuri-identiteetin olemusta, löytämään oma kulttuuri-identiteettinsä sekä kehittämään valmiuksiaan kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja kansainvälisyyteen. Historian keskeinen sisältö tukee tätä aihekokonaisuutta.

VIESTINTÄ JA MEDIATAITO

Viestintä ja mediataito -aihekokonaisuuden päämääränä on kehittää viestintä- ja mediataitoja. Viestintätaidoista painotetaan osallistuvaa, vuorovaikutuksellista ja yhteisöllistä viestintää sekä kykyä hankkia, vertailla ja valikoida tietoa sekä vaikuttaa yhteiskunnassa. Mediataitoja tulee opiskella sekä viestien vastaanottamisessa että tuottamisessa.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- viestinnän perustaidot ja kehittyä monipuoliseksi ja vastuulliseksi viestijäksi ja median käyttäjäksi
- mediakriittisyyttä ja eettisten ja esteettisten arvojen tunnistamista viestinnässä
- osallistuvaa, vuorovaikutuksellista ja vaikuttavaa viestintää
- viestinnän ja median välineiden käyttöä

KESKEISET SISÄLLÖT

- Omien ajatusten ja tunteiden ilmaisu, erilaiset ilmaisukielet ja niiden käyttö eri tilanteissa
- mediaviestien muoto ja sisältö sekä median ilmaisuvälineiden käyttö erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä
- yhteistyö paikallisen median kanssa
- lähdekritiikki ja tietoturva
- median rooli ja vaikutukset yhteiskunnassa sekä verkkoetiikka

- viestintätekniiset välineet ja niiden monipuolinen käyttö

VIESTINTÄ JA MEDIATAITO ERI OPPIAINEISSA

Ympäristö- ja luonnontieto sekä biologia ja maantieto:

- Oppilaita kannustetaan itsenäiseen tiedonhankintaan ja opetetaan ymmärtämään asioiden syitä ja seurauksia. Luontoelokuvien ja -dokumenttien käyttö opetuksessa.

Liikunta:

- Liikunnassa tarjoutuu paljon elämänläheisiä, elämyksellisiä, aitoja viestintätilanteita.

Matematiikka:

- Opettaja harjaannuttaa oppilasta vertailemaan ja valikoimaan tietoa. Opettaja ohjaa lukemaan tekstit tarkasti ja tulkitsemaan oikein sanallisia tehtäviä. Oppilasta harjaannutetaan tulkitsemaan ja muodostamaan erilaisia taulukoita ja diagrammeja.

Äidinkieli:

- Vahvistetaan viestintärohkeutta ja -varmuutta. Kehitetään esiintymistaitoa. Harjoitellaan kuvan lukemista. Kirjoitetaan tekstien ja kuvien pohjalta. Tuotetaan monenlaisia tekstejä eri tarkoituksiin. Luetaan, analysoidaan ja kirjoitetaan kertomuksia. Harjoitellaan toisten ajatusten kommentointia ja palautteenantoa. Syvennetään tiedonhankintataitoja ja arvioidaan lähteiden luotettavuutta. Harjoitellaan aineistosta kirjoittamista. Harjaannutetaan itsenäiseen tiedonhankintaan.

Uskonto:

- Uskonnonopetuksessa oppilas harjaantuu hankkimaan tietoa ja tulkitsemaan sitä. Omien esitysten tekemisessä oppilas harjaantuu myös uusien viestintävälineiden käyttöön. Raamatunkertomusten dramatisointia.

Englanti:

- Kielitaidon viestintäfunktion painottuminen. Omien tunteiden ja ajatusten esittäminen. Eri tekstityyppeihin tutustuminen (fiktiiviset kertomukset, faktatekstit, sarjakuvat, lorut, laulut). Mahdollisuus viestintätekniikan, esim. sähköisten viestimien, käyttöön.

Fysiikka ja kemia:

- Oppilas oppii erilaisten tiedonvälitystapojen ja tietolähteiden käyttöä tekemällä suullisia esityksiä. Tiedonhankinnassa oppilasta ohjataan kriittiseen ajatteluun.

Kuvataide:

- Harjoitellaan kuvanlukemista sekä kuvien analysointia. Tehdään itse viestiviä kuvia, mm. julisteita. Opetuksessa tarkastelun kohteena ovat kuvakerronta ja sen keinot eri yhteyksissä ja eri keinoin toteutettuna. Tavoitteena on antaa oppilaille valmiuksia toimia viestijänä, viestien vastaanottajana ja kriittisenä tulkitsijana.

Musiikki:

- Painotetaan omien ajatusten ja tunteiden ilmaisua. Musiikki ymmärretään yhtenä vuorovaikutuksellisen viestinnän muotona.

OSALLISTUVA KANSALAISSUUS JA YRITTÄJYYS

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys -aihekokonaisuuden päämääränä on auttaa oppilasta hahmottamaan yhteiskuntaa eri toimijoiden näkökulmista, kehittää

osallistumisessa tarvittavia valmiuksia sekä luoda pohjaa yrittäjämäisille toimintatavoille. Koulun oppimiskulttuurin ja toimintatapojen tulee tukea oppilaan kehittymistä omatoimiseksi, aloitteelliseksi, päämäärätietoiseksi, yhteistyökykyiseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi sekä auttaa oppilasta muodostamaan realistinen kuva omista vaikutusmahdollisuuksistaan.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- ymmärtämään kouluyhteisön, julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen merkitystä, toimintaa ja tarpeita yhteiskunnan toimivuuden näkökulmasta
- muodostamaan oman kriittisen mielipiteen erilaista asiantuntijuutta hyödyntäen
- osallistumaan tarkoituksenmukaisella tavalla ja ottamaan vastuuta yhteisten asioiden hoidosta omassa kouluyhteisössä ja paikallisyhteisössä
- kohtaamaan ja käsittelemään muutoksia, epävarmuutta ja ristiriitoja, toimimaan pitkäjänteisesti päämäärän saavuttamiseksi sekä arvioimaan toiminnan vaikuttavuutta
- sisäisen yrittäjyyden valmiuksia ja oppii tuntemaan yritystoimintaa

KESKEISET SISÄLLÖT

- perustietoja kouluyhteisön, julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen toiminnasta sekä työnjaosta
- erilaisia osallistumis- ja vaikuttamiskeinoja demokratiassa
- verkostoituminen oman ja yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi
- osallistuminen ja vaikuttaminen omassa koulussa ja elinympäristössä sekä oman toiminnan vaikuttavuuden arviointi
- yrittäjyys ja sen merkitys, perustietoja yrittäjyydestä ammattina sekä yritystoimintaan tutustuminen

OSALLISTUVA KANSALAISSUUS JA YRITTÄJYYS ERI OPPIAINEISSA

Ympäristö- ja luonnontieto sekä biologia ja maantieto:

- Oppiaineisiin liittyvät yhteistyötahot voivat tehdä vierailuja koululle ja pitää oppitunteja. Erilaisiin ammatteihin tutustuminen sekä yritysvierailut osana opetusta.

Liikunta:

- Osallistutaan edellytysten mukaan erilaisiin urheilukilpailuihin.

Matematiikka:

- Vuosittain järjestetään myyjäisiä.

Äidinkieli:

- Julisteiden ja mainosten tekeminen. Oma-aloitteinen kirjoittaminen ja lukeminen sekä niiden esittely. Mielipiteiden esittäminen ja perustelutaitojen kehittäminen.

Käsityö:

- Myyjäistuotteiden valmistaminen. Innostaminen omatoimiseen käsityöiden tekemiseen.

Kuvataide:

- Kuvataidekilpailuihin osallistuminen. Omatoiminen kuvataiteen harrastaminen. Aihekokonaisuus ei korostu, mutta on mahdollista toteuttaa esimerkiksi tekemällä koulun lehteä tai koulun kotisivuja. Yrittäjyys tulee tutuksi myös muotoilun ja arkkitehtuurin sisältöalueissa tutustuessa muotoilijoihin ja arkkitehteihin sekä heidän ammattiinsa sekä esineiden suunnittelussa ja elinkaareissa esim.

markkinoinnin ja mainostamisen kautta. Sisäinen yrittäjäyys korostuu oppilaan tavoitteellisessa ja vastuullisessa työskentelyssä oppitunneilla.

Uskonto:

- Uskonnonopetuksessa oppilas perehtyy useisiin avustusjärjestöihin, joiden välityksellä oppilas voi harjoitella vastuullista kansalaisuuttaan omassa koulussaan, seurakunnassaan ja aina maailman ääriin asti. Diakonia- ja lähetystyö sekä ekumenia ja muut kansainvälisesti tunnetut järjestöt tarjoavat hyvän tietopohjan ja väylät osallistumiselle.

Englanti:

- Pitkäjänteisyys (oma tavoitteenasettelu ja oppimisen seuranta). Mielenpitojen esittäminen ja perustelutaitojen kehittäminen kohdekielellä (esim. väittelyt).

VASTUU YMPÄRISTÖSTÄ, HYVINVOINNISTA JA KESTÄVÄSTÄ TULEVAISUUDESTA

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta -aihekokonaisuuden päämääränä on lisätä oppilaan valmiuksia ja motivaatiota toimia ympäristön ja ihmisen hyvinvoinnin puolesta. Perusopetuksen tulee kasvattaa ympäristötietoisia, kestävään elämäntapaan sitoutuneita kansalaisia. Koulun tulee opettaa tulevaisuusajattelua ja tulevaisuuden rakentamista ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäville ratkaisuille.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- ymmärtämään ympäristönsuojelun välttämättömyyden ja ihmisen hyvinvoinnin edellytykset ja niiden välisen yhteyden
- havaitsemaan ympäristössä tapahtuvia muutoksia, selvittämään syitä ja seurauksia sekä toimimaan elinympäristön hyväksi ja hyvinvoinnin lisäämiseksi
- arvioimaan oman kulutuksensa ja arkikäytäntöjensä vaikutuksia ympäristöön ja omaksuma kestävä kehityksen edellyttämiä toimintatapoja
- edistämään hyvinvointia omassa yhteisössä sekä ymmärtämään hyvinvoinnin uhkia ja mahdollisuuksia globaalilla tasolla
- ymmärtämään, että yksilö rakentaa valinnoillaan sekä omaa tulevaisuuttaan että yhteistä tulevaisuuttamme, ja toimimaan rakentavasti kestävä tulevaisuuden puolesta

KESKEISET SISÄLLÖT

- ekologisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävä kehitys omassa koulussa ja elinympäristössä
- yksilön ja yhteisön vastuu elinympäristön tilasta ja ihmisten hyvinvoinnista
- ympäristöarvot ja kestävä elämäntapa
- ekotehokkuus tuotannossa ja yhteiskunnassa sekä arjen toimintavoissa, tuotteen elinkaari
- oman talouden hallinta ja kulutuskäyttäytyminen
- toivottava tulevaisuus ja sen edellyttämät valinnat ja toiminta

VASTUU YMPÄRISTÖSTÄ, HYVINVOINNISTA JA KESTÄVÄSTÄ TULEVAISUUDESTA ERI OPPIAINEISSA

Ympäristö- ja luonnontieto sekä biologia ja maantieto:

- Tavoitteenamme on kasvattaa oppilaita ymmärtämään, mitä on kestävä kehitys ja kuinka sitä voidaan toteuttaa yksilö- ja yhteisötasolla. Painotamme myös yksilön vastuuta sekä paikallisella että globaalilla tasolla.

Liikunta:

- Luontoliikunnalla luodaan positiivinen tunne luontoa kohtaan.

Äidinkieli:

- Kirjoitelmien aiheiden ja aineistojen valinta kaikilla luokkatasoilla.

Käsityö ja kuvataide:

- Kierrätystarvikkeiden hyödyntäminen käsitöissä mm. vessapaperirullat, uusiopaperin teko. Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu vastaavat suoraan aihekokonaisuuden teemoja

Uskonto:

- Oppilas pääsee tarkastelemaan omien sanojensa ja tekojensa suhdetta sekä seurauksia.

Englanti:

- Heijastuu kirjojen kuvituksessa sekä roolihahmojen toiminnassa, kielenkäytössä ja asenteissa.

Fysiikka ja kemia:

- Työtavoissa painotetaan vastuuta toimintaympäristöstä ja korostetaan yhteistyön merkitystä.

Historia:

- Korostetaan ihmisen toiminnan merkitystä ympäristön hyväksikäyttäjänä ja muokkaajana.

TURVALLISUUS JA LIIKENNE

Turvallisuus ja liikenne -aihekokonaisuuden päämääränä on auttaa oppilasta ymmärtämään turvallisuuden ylläpitämistä ja edistämistä sekä opastaa vastuulliseen käyttäytymiseen liikenteessä. Perusopetuksen tulee antaa oppilaalle ikäkauteen liittyvät valmiudet toimia erilaisissa toimintaympäristöissä ja tilanteissa turvallisesti.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- tunnistamaan turvallisuus- ja terveysriskejä, ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita sekä toimimaan terveyttä ja turvallisuutta edistävästi
- edistämään väkivallattomuutta ja toimimaan kiusaamistilanteissa rakentavasti
- toimimaan onnettomuus- ja kriisitilanteissa tarkoituksenmukaisesti
- toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti liikenteessä
- vaikuttamaan liikenneympäristön ja muun toimintaympäristön turvallisuuteen

KESKEISET SISÄLLÖT

- onnettomuuksilta, päihteiltä ja rikollisuudelta suojautuminen omassa elinympäristössä
- työturvallisuus ja ympäristöturvallisuus
- koulun terveyttä, turvallisuutta ja väkivallattomuutta edistäviä toimintamalleja
- väkivallan ulottuvuudet lähiyhteisössä ja yhteiskunnassa
- keskeiset liikennesäännöt ja erilaiset liikenneympäristöt
- muut huomioon otettava liikennekäyttäytyminen, liikenneympäristön turvallisuus ja turvalaitteet
- lähiympäristön vaaranpaikkojen kartoittaminen ja turvallisuuden parantaminen.

TURVALLISUUS JA LIIKENNE ERI OPPIAINEISSA

Ympäristö- ja luonnontieto sekä biologia ja maantieto:

- Oppilaita ohjataan turvalliseen ja sääntöjen mukaiseen liikenteessä liikkumiseen koulumatkoilla sekä kaikilla koulun retkillä. Oppisisältöihimme kuuluvat myös palo- ja sähköturvallisuus sekä ympäristön kemikaalien aiheuttamat riskit.

Liikunta:

- Liikuntapaikoille siirtyminen, turvallinen liikennekäyttäytyminen. Liikunnassa korostuvat oikeat ja turvalliset suoritustavat. Suojavarusteet eri lajeissa. Psykkinen, fyysinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Turvallinen ilmapiiri. Uimataito ja sen tärkeyden ymmärtäminen vesillä liikkumisen yhtenä turvallisuustekijänä.

Äidinkieli:

- Kirjoitelmien aiheiden ja aineistojen valinta kaikilla luokkatasoilla. Dramatisoinnin avulla käydään läpi oikeanlaiset käyttäytymismallit vaara- ja kriisitilanteissa.

Käsityö:

- Turvalliset työtavat ja työvälineet. Oman turvallisuuden lisääminen opettamalla huoltamaan omia kulkuneuvoja (pyöränhuolto).

Uskonto:

- Uskonnonopetuksen keskeinen tavoite on turvallisuudentunteen luominen.

Englanti:

- Turvallinen liikennekäyttäytyminen (reitin neuvominen). Erilaiset liikennenympäristöt (kaupunki, puisto, metsä). Erilaiset kulkuvälineet (polkupyörä, bussi, auto, juna, lentokone). Oman ympäristön tunteminen ja kartoittaminen (koti, puisto, luonto, liikenne).

Fysiikka ja kemia:

- Opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota työturvallisuuteen seuraavilla osa-alueilla: paloturvallisuus, vaaralliset kemikaalit ja aineet sekä sähköturvallisuus. Tutustutaan liikenteen fysikaalisiin lainalaisuuksiin ja niiden merkitykseen liikenneturvallisuudessa.

Kuvataide:

- Kiinnitetään huomiota turvallisuuden parantamiseen erilaisin merkein. Turvallisuudesta huolehtiminen eri työmuodoissa ja -materiaaleissa.

IHMINEN JA TEKNOLOGIA

Ihminen ja teknologia -aihekokonaisuuden päämääränä on auttaa oppilasta ymmärtämään ihmisen riippuvuus nykyaikaisesta teknologiasta ja näkemään teknologian merkitys arkielämässämme. Perusopetuksen tulee tarjota perustietoa teknologiasta, sen kehittämisestä ja vaikutuksista, opastaa järkeviin valintoihin ja saada pohtimaan teknologiaan liittyviä eettisiä, moraalisia ja tasa-arvokysymyksiä. Opetuksen tulee kehittää välineiden, laitteiden ja koneiden toimintaperiaatteiden ymmärtämistä ja käyttöä.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- ymmärtämään teknologiaa, sen kehittämistä ja vaikutuksia eri elämänalueilla, yhteiskunnan eri sektoreilla ja ympäristössä
- käyttämään teknologiaa vastuullisesti ja kriittisesti
- käyttämään tietoteknisiä laitteita ja ohjelmia sekä tietoverkkoja erilaisiin tarkoituksiin
- ottamaan kantaa teknologisiin valintoihin ja arvioimaan tämän päivän teknologiaan liittyvien päätösten vaikutuksia tulevaisuuteen

KESKEISET SISÄLLÖT

- teknologia arkielämässä, yhteiskunnassa ja sen rakenteissa, tuotteiden ja palvelujen tuottamisessa, terveydenhoidossa ja ympäristönsuojelussa sekä paikallisessa tuotantoelämässä
- teknologian ja tietotekniikan kehitys eri kulttuureissa ja eri elämänaalueilla eri aikakausina
- luonnontieteellisen tiedon, muiden tieteenalojen ja teknologian vuorovaikutus
- teknologian kehittäminen ja sen vaiheet
- teknologiaan ja tietotekniikkaan, niiden kehittämiseen ja käyttämiseen liittyvät eettiset, moraaliset, hyvinvointi- ja tasa-arvokysymykset
- tulevaisuuden yhteiskunta ja teknologia

IHMINEN JA TEKNOLOGIA ERI OPPIAINEISSA

Ympäristö- ja luonnontieto sekä biologia ja maantieto:

- Käytämme teknologiaa osana opetusta (tietokoneet). Opettaja ohjaa oppilaita käyttämään teknisiä välineitä opiskelun apuna.

Liikunta:

- Teknologia liikunnanopetuksen apuna (esim. sekundaattori, teknistyvät liikuntavälineet).

Matematiikka:

- Opetuksessa käytetään laskinta ja tietotekniikkaa.

Äidinkieli:

- Opetuksessa käytetään mm. tietokonetta, kameraa, nauhuria, videota.

Käsityö:

- Opetuksessa käytetään tarvittavia sähkötyökoneita mm. porakone, ompelukone ym.

Kuvataide:

- Ohjataan oppilasta käyttämään erilaisia teknologisia apuvälineitä kuvanvalmistuksessa. Tutkitaan arkkitehtuuria.

Englanti:

- Teknisten laitteiden ja tietoverkkojen luonteva käyttö. Teknologian kieli maailmalla on usein jokin muu (mm . englanti) kuin suomi ja siksi hyvä vieraan kielen hallinta on apuna teknologian haltuunotossa.

Fysiikka ja kemia:

- Opetuksessa käytetään mittausteknologiaa, opetusohjelmia ja tietotekniikkaa. Tietoverkkoa käytetään opetuksen ja oppimisen apuvälineenä.

Historia:

- Ihminen ja teknologia -aihekokonaisuuden päämääränä on, että oppilas oppii historiallisten esimerkkien kautta ymmärtämään teknologisten keksintöjen ihmiselämään aiheuttaman muutoksen. Tämä toteutuu esimerkiksi perehtymällä antiikin ajan rakennustaitteeseen ja keksintöihin.

Yllä on esitelty tapoja toteuttaa aihekokonaisuuksia opetuksessa. Jokainen koulu toteuttaa aihekokonaisuuksia oman vuosisuunnitelmansa mukaan, jossa ne on voitu myös tarkemmin määritellä.

6.2 ÄIDINKIELTEN JA TOISEN KOTIMAISEN KIELEN OPISKELU

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on määritelty yksitoista eri oppimäärää, jotka ovat suomi, ruotsi, saame, romani ja viittomakieli äidinkielenä, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä, suomi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät. Lisäksi liitteenä on Opetushallituksen suositus maahanmuuttajaoppilaan äidinkielen opetuksen perusteiksi.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi tai saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä		Toinen kotimainen kieli	
	Yhteinen	Erillisrahoitettu	Yhteinen	Valinnainen
suomi	suomi äidinkielenä	---	ruotsi	---
ruotsi	ruotsi äidinkielenä	---	suomi	---
saame	saame äidinkielenä ja suomi saamenkielisille	---	---	ruotsi
romani	suomi tai ruotsi äidinkielenä	romani	ruotsi tai suomi	---
viittomakieli	viittomakieli äidinkielenä ja suomi tai ruotsi viittomakielisille	---	---	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu oppilaan äidinkieli ja suomi tai ruotsi toisena kielenä	---	---	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	suomi tai ruotsi toisena kielenä tai suomi tai ruotsi äidinkielenä	maahanmuuttaja-oppilaan äidinkieli	ruotsi tai suomi	----

6.3 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

6.3.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS, SUOMI ÄIDINKIELENÄ

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen perustehtävänä on kiinnostuttaa oppilas kielestä, kirjallisuudesta ja vuorovaikutuksesta. Opetuksen tulee perustua yhteisölliseen näkemykseen kielestä: yhteisön jäsenyys ja osallisuus tietoon syntyvät, kun oppii käyttämään kieltä yhteisön tavoin. Opetuksen tulee perustua myös oppilaiden kielellisiin ja kulttuurisiin taitoihin ja kokemuksiin ja tarjota mahdollisuuksia monipuoliseen viestintään, lukemiseen ja kirjoittamiseen, joiden avulla oppilas rakentaa identiteettiään ja itsetuntoaan. Tavoitteena on, että oppilaasta tulee aktiivinen ja

eettisesti vastuullinen viestijä sekä lukija, joka pääsee osalliseksi kulttuurista sekä osallistuu ja vaikuttaa yhteiskuntaan.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa opitaan käsitteitä, joilla kielentää maailmaa ja omaa ajattelua: oppilas saa keinoja todellisuuden jäsentämiseen mutta myös mahdollisuuksia irrota siitä, rakentaa uusia maailmoja ja kytkeä asioita uusiin yhteyksiin.

Äidinkieli ja kirjallisuus on tieto-, taito- ja taideaine, joka saa sisältöaineikseen kieli- ja kirjallisuustieteistä sekä viestintätieteistä. Oppiaineen pohjalla on laaja tekstikäsitelmä: tekstit ovat puhuttuja ja kirjoitettuja, kuvitteellisia ja asiatekstejä, sanallisia, kuvallisia, äänellisiä ja graafisia sekä näiden tekstityyppien yhdistelmiä. Opetuksessa on otettava huomioon, että oppilaan äidinkieli on oppimisen perusta: kieli on oppilaalle sekä oppimisen kohde että väline. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävä on suunnitelmallisesti kehittää kieleen pohjautuvia opiskelu- ja vuorovaikutustaitoja.

Äidinkielen oppiminen kattaa laajasti kielen osa-alueet ja tehtävät. Opetuksen tulee kehittää tietoa kielestä ja kirjallisuudesta sekä vuorovaikutustaitoja uusissa ja yhä vaativammassa kielenkäyttö- ja viestintätilanteissa.

VUOSILUOKAT 1-2

- Vuosiluokkien 1-2 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen keskeinen tehtävä on jatkaa jo kotona, varhaiskasvatuksessa, erityisesti esiopetuksessa, alkanutta kielen oppimista. Opetuksen tulee olla kokonaisvaltaista, kaikki kielen osa-alueet kattavaa oppilaan arkeen liittyvää suullista ja kirjallista kommunikaatiota, joka tukee oppilaan yksilöllistä kielenoppimista. Opetuksessa on otettava huomioon, että oppilaat voivat olla oppimisprosessissaan hyvin eri vaiheissa.

TAVOITTEET

Oppilaan vuorovaikutustaidot karttuvat

Oppilas

- tottuu koulun vuorovaikutustilanteisiin
- oppii kuuntelemaan keskittyen
- oppii kysymään ja vastaamaan sekä kertomaan omia tietojaan, kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään
- kehittää kielellistä ja fyysistä kokonaisilmaisuaan

Oppilaan luku- ja kirjoitustaidot kehittyvät

Oppilas

- oppii lukemisen ja kirjoittamisen perustekniikat sekä niiden opettelussa tarpeellisia käsitteitä; hän oppii ymmärtämään harjoittelun sekä säännöllisen lukemisen ja kirjoittamisen merkityksen
- kehittää luku- ja kirjoitustaitoaan, myös medialukutaitoaan, sekä viestintävalmiuksiaan tietoteknisessä oppimisympäristössä
- oppii tarkkailemaan itseään lukijana ja kirjoittajana
- oppii vähitellen omaa tekstiään kirjoittaessaan ottamaan huomioon kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia

Oppilaan suhde kirjallisuuteen ja kieleen rakentuu

Oppilas

- ❑ tutustuu kuunnellessaan ja lukiessaan kirjoitettuun kielimuotoon, hänen sana- ja ilmaisuvarastonsa ja mielikuvituksensa rikastuvat, hän saa aineksia ajatteluunsa ja ilmaisuunsa
- ❑ opettelee valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa ja lukee lukutaitoaan vastaavia kirjoja
- ❑ tottuu tarkastelemaan kieltä, sen merkityksiä ja muotoja
- ❑ tottuu siihen, että teksteistä puhutaan myös käyttämällä sellaisia käsitteitä kuten äänne, kirjain, tavu, sana, lause, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva

KESKEISET SISÄLLÖT

Vuorovaikutustaidot

- ❑ suullista ja kirjallista ilmaisua erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa, pari-, pienryhmä- ja luokkakeskusteluja
- ❑ keskittyvää, tarkkaa ja päättelevää kuuntelemista
- ❑ kuullun, nähdyn, koetun ja luetun työstämistä improvisoinnin, kerronnan, leikin ja draaman avulla, myös muihin taideaineisiin integroiden

Lukeminen ja kirjoittaminen

- ❑ lukemista ja kirjoittamista monipuolisesti päivittäin
- ❑ painettujen ja sähköisten tekstien avaamista yhdessä keskustellen
- ❑ äänne-kirjain -vastaavuuden runsasta harjoittelua
- ❑ kirjoitetun kielen ja yleispuhekielen harjoittelua
- ❑ sanojen tunnistamista edeten lyhyistä sanoista kohti outoja, pitkiä sanoja; vähittäinen siirtyminen ääneen lukemisesta myös äänettömään lukemiseen
- ❑ tekstin ymmärtämistä parantaviin strategioihin tutustumista ja niiden käyttöä
- ❑ puheen purkamista sanoiksi, tavuiksi ja äänneiksi; sanojen kirjoittamisen harjoittelua
- ❑ kirjainmuotojen piirtämistä, isojen ja pienten tekstauskirjainten sekä kirjoituskirjainten opettelua ja kirjainten yhdistämistä (kirjainmallit, numerot ja välimerkit liitteenä)
- ❑ oikean kynäotteen ja tarkoituksenmukaisen kirjoitusasennon, silmän ja käden koordinaation sekä myös tietokoneella kirjoittamisen opettelua
- ❑ oikeinkirjoitusta sana- ja lausetasolla: sanavälit ja sanan jakaminen eri riveille, isot alkukirjaimet tutuissa nimissä ja lauseiden alussa, lauseiden lopetusmerkit ja niiden käyttö omissa teksteissä
- ❑ omiin arkikokemuksiin, havaintoihin, mielipiteisiin ja mielikuvitukseen perustuvien tekstien tuottamista niin, että päähuomio on sisällössä ja luomisen ilossa

Kirjallisuus ja kieli

- ❑ kaunokirjallisuutta ja muita tekstejä opettajan luentaa kuunnellen, kuvia katsellen ja vähitellen itse lukien
- ❑ kirjojen lukemista ja käsittelyä niin, että keskeistä on elämyksellisyys ja lukukokemusten jakaminen; kirjallisuuden käyttämistä virikkeenä luovassa toiminnassa
- ❑ kirjallista keskustelua, jonka yhteydessä käsitteet päähenkilö, tapahtuma-aika ja -paikka sekä juoni; luetun liittämistä omaan elämään, aiemmin luettuun, kuultuun ja nähtyyn
- ❑ kirjaston käytön opettelua
- ❑ kielen ja sen muotojen ja merkitysten havainnointia

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 2. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Oppilaan vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet niin, että hän

- ❖ on tottunut ilmaisemaan itseään suullisesti: hän osaa kertoa pienelle ryhmälle havainnoistaan ja kokemuksistaan niin, että kuulijat pystyvät seuraamaan kerrontaa
- ❖ osaa toimia tarkoituksenmukaisesti arkipäivän puhetilanteissa, seuraa opettajan ja muiden oppilaiden kerrontaa ja keskustelua ja pyrkii puhujana vastavuoroisuuteen; keskustelussa hän reagoi kuulemaansa omilla ajatuksillaan ja kysymyksillä
- ❖ osallistuu keskittyen ilmaisuharjoituksiin

Oppilaan luku- ja kirjoitustaito on kehittynyt niin, että hän

- ❖ on edennyt alkavan lukemisen vaiheesta perustekniikan vahvistumisen vaiheeseen; hänen lukemisensa on niin sujuvaa, että hän selviää ikäkaudelleen tarkoitettujen tekstien lukemisesta
- ❖ on alkanut jo tarkkailla lukiessaan, ymmärtääkö hän lukemaansa; hän pystyy jo tekemään päätelmiä lukemastaan
- ❖ osaa ilmaista itseään myös kirjallisesti niin, että hän selviää oman arkensa kirjoittamistilanteista, hän osaa myös käyttää mielikuvitusta kirjoittaessaan
- ❖ osaa käsin kirjoittaessaan jo sitoa kirjaimia toisiinsa; hän osaa tuottaa omaa tekstiä myös tietokoneella
- ❖ osaa kirjoittaa helppoja ja tuttuja sanoja jo lähes virheettömästi ja on alkanut käyttää lauseissa lopetusmerkkejä ja lauseen alussa isoa kirjainta

Oppilaan suhde kirjallisuuteen ja kieleen on rakentunut niin, että hän

- ❖ etsii itselleen sopivaa ja mieltuisaa luettavaa; hän käyttää lukutaitoaan viihtymiseen ja myös löytääkseen tietoa
- ❖ on lukenut ainakin muutamia, lukutaitoaan vastaavia lastenkirjoja, ja hänen medialukutaitonsa riittää ikäkaudelle suunnattujen ohjelmien seuraamiseen käyttämiseen
- ❖ pystyy tekemään ikäkaudelleen ominaisia havaintoja kielestä: hän rohkaistuu erittelemään sanojen tavu- ja äännerakennetta, riimittelemään ja pohtimaan sanojen merkityksiä ja muotoja; hän osaa luetella kirjaimet aakkosjärjestyksessä ja osaa käyttää aakkosjärjystä
- ❖ on tottunut kielestä ja teksteistä puhuessaan käyttämään opetettuja käsitteitä

VUOSILUOKAT 3-5

- Vuosiluokkien 3-5 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen keskeinen tehtävä on äidinkielen perustaitojen oppiminen. Opetuksen tavoitteena on sujuvan luku- ja kirjoitustekniikan oppiminen, luetun ymmärtämisen syventäminen ja tiedonhankintataitojen kartuttaminen. Oppilasta ohjataan kuuntelemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan erityyppisiä tekstejä.
- Kirjallisuuden lukemisella ja monipuolisella kirjoittamisella on näinä vuosina itseisarvoa, mutta niillä tuetaan myös oppilaan lukutaidon, ilmaisuvarojen, mielikuvituksen ja luovuuden kehittymistä. Oppilasta harjaannutetaan myös oman lukukokemuksen jakamiseen ja käsittelemiseen.

TAVOITTEET

Oppilaan vuorovaikutustaidot karttuvat
Oppilas

- ❑ oppii erilaisissa viestintätilanteissa aktiivisen kuuntelijan ja viestijän taitoja; hän rohkaistuu osallistumaan keskusteluihin ja pyrkii ottamaan vastaanottajaa huomioon omassa viestinnässään
- ❑ oppii toimimaan tekstiympäristöissä, joissa sanat, kuvat ja äänet ovat vuorovaikutuksessa
- ❑ kehittää omaa kerrontaansa ja kokonaisilmaisuaan

Oppilaan taito tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä kehittyy

Oppilas

- ❑ oppii lukemaan sujuvasti erilaisia tekstejä ja tottuu tarkkailemaan ja arvioimaan itseään lukijana
- ❑ tutustuu erilaisiin lukutapoihin ja harjaantuu käyttämään luetun ymmärtämistä parantavia strategioita
- ❑ oppii valitsemaan sopivaa luettavaa eri tarkoituksiin ja tottuu pohtimaan ja ilmaisemaan tekstien herättämiä ajatuksia sekä siltaamaan niitä omaan elämäänsä ja ympäristöönsä
- ❑ opettelee etsimään tietoa erityyppisistä ikäkaudelleen sopivista lähteistä

Oppilaan taito tuottaa tekstejä ja hyödyntää niitä eri tarkoituksiin kehittyy

Oppilas

- ❑ oppii rakentamaan erilaisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti
- ❑ kehittää taitoaan ilmaista itseään, hänen sanavarastonsa laajenee ja täsmentyy; hän tottuu arvioimaan omaa ilmaisuaan
- ❑ oppii kirjoittamaan sujuvasti käsin, saa kokemuksia erilaisten tekstien tuottamisesta tekstinkäsittelyohjelmalla ja oppii käyttämään viestinnän välineitä

Oppilaan suhde kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin syvenee

Oppilas

- ❑ tutustuu oman maansa ja muiden kansojen kulttuureihin kirjallisuuden, teatterin ja elokuvan keinoin
- ❑ lukee paljon ja monipuolisesti lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja oppii valitsemaan itselleen kiinnostavaa ja sopivaa luettavaa; hänen positiivinen asenteensa lukemiseen säilyy
- ❑ kasvattaa kiinnostustaan kielen toimintaan; hän oppii ymmärtämään kieliopillisen kuvauksen perusasioita ja havaitsemaan ympäristössään puhuttavat eri kielet ja antamaan niille arvon
- ❑ oppii perustietoja mediasta ja hyödyntää viestintävälineitä tavoitteellisesti

KESKEISET SISÄLLÖT

Vuorovaikutustaidot

- ❑ viestinnän perustekijöihin tutustumista
- ❑ vuorovaikutuksen havainnointia
- ❑ kertomista ja selostamista
- ❑ oman mielipiteen esittämistä
- ❑ asiointia, kysymysten tekoa ja keskustelupuheenvuoroja sekä aktiivisen kuuntelun opettelua
- ❑ ilmaisuharjoituksia

Tekstinymmärtäminen

- ❑ keskittyvän ja ymmärtävän kuuntelun harjoittelua
- ❑ silmäilevää, etsivää, sana- ja asiatarkkaa sekä päättelevää lukemista
- ❑ tekstien sisällön ja rakenteen ennustamista kuvien, otsikon ja aikaisempien lukukokemusten ja ennakkotietojen perusteella

- pääasioiden erottamista sivuasioista, tiivistämistä, väliotsikointia, kysymysten esittämistä, muistiinpanojen tekemistä, päätelmien tekoa sekä luetun ja kuullun arviointia
- ajatuskarttojen laatimista, tekstin ajatusten pohdintaa ja tekstien vertaamista

Puhe-esitysten ja kirjoitusten laatiminen

- tukisanalistan laatimista ja käyttöä, kontaktin ottamista yleisöön, esityksen jaksottamista ja havainnollistamista, äänenkäytön selkeyttämistä
- tutun asian selostamista ja kuvailua, juonellista kertomusta, hankittujen tietojen koontia, mielipiteen ilmaisua ja perustelemista
- oman tekstin suunnittelua, muokkaamista ja viimeistelyä
- palautteen vastaanottamista ja antamista
- otsikoinnin ja kappalejaon opettelua
- selkeän ja sujuvan käsialan opettelemista
- oikeinkirjoituksen perusasioita, yleiskielen käytön harjoittelua

Tiedonhallintataidot

- erilaisten tietokirjojen käyttöä
- erityyppisten tietotekstien avaamista
- kirjaston aineiston ryhmittelyyn ja sisältöihin tutustumista, kirjojen hakua ja varausta, yksinkertaisia tiedonhakuja tietoverkoista ja tiedonhaun vaiheita ohjatusti

Kielen tehtävät ja rakenne

- sanojen merkitysten tarkastelua tekstiyhteydessä
- sanojen ryhmittelyä merkityksen ja taivutuksen perusteella
- taivutuksen tehtävä tekstilauseissa
- lauseet rakenteellisina ja toisiinsa liittyvinä yksikköinä
- puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien vertailua

Kirjallisuus ja muu kulttuuri

- luokan yhteisten kokonaisteosten ja lyhyempien tekstien sekä useiden valinnaisten kirjojen runsasta lukemista ja kuuntelemista sekä niiden käsittelyä ja oman lukukokemuksen jakamista
- keskeisiä kirjallisuuden käsitteitä kuten juoni, pää- ja sivuhenkilö, tapahtuma-aika ja -paikka sekä niiden käyttöä
- kirjallisuuden ja muiden taiteenalojen yhteyksien etsimistä

VUOSILUOKKA 3

TAVOITTEET

- oppilas oppii lukemaan sujuvasti erilaisia tekstejä sekä analysoimaan niitä alustavasti
- oppilas oppii kirjoittamaan selkeällä ja sujuvalla käsialalla sekä huomioimaan oikeinkirjoitustaan
- oppilas tottuu ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan kirjallisesti
- oppilas osaa merkitä virkkeiden lopetusmerkit, aloittaa lauseen isolla alkukirjaimella sekä kirjoittaa yhdyssanat pääsääntöisesti oikein
- oppilas osaa käyttää kirjallisuutta huvikseen ja hyödykseen
- oppilas rohkenee ilmaista itseään ja osaa esittää asiansa luontevasti ja kohteliaasti erilaisissa tilanteissa

SISÄLLÖT

- lukemisen perustaitojen varmistaminen ja syventäminen

- ❑ ajatuskartan laatiminen tekstistä
- ❑ selkeän ja sujuvan käsialan harjoittaminen ja varmistaminen
- ❑ lause, yhdyssanat, sanaluokkiin tutustuminen
- ❑ erilaiseen kirjallisuuteen tutustuminen: kertomukset, sadut, lasten romaanit, runot, sarjakuvat, tietokirjallisuus, sanomalehdet
- ❑ suullisia ja kirjallisia ilmaisuharjoituksia ja kuuntelua

VUOSILUOKKA 4

TAVOITTEET

- ❑ oppilas osaa tehdä kysymyksiä ja yksinkertaisia päätelmiä lukemansa tekstin sisällöstä sekä arvioida lukemaansa
- ❑ oppilas oppii suunnittelemaan ja kehittämään kirjallista esitystään loogiseksi ja kieleltään monipuoliseksi
- ❑ oppilaan tietous sanojen käsitteellisestä ja kieliopillisesta luokittelusta varmentuu ja syvenee
- ❑ oppilas hyödyntää kirjastoa lukuharrastuksessa ja tiedon hankinnassa
- ❑ oppilaan taito ilmaista itseään monipuolistuu

SISÄLLÖT

- ❑ kolmannen luokan oppisisältöjen syventäminen
- ❑ kirjoitelmia eri tarkoituksiin, lisänä asiatekstit, käsitekartta, päiväkirja
- ❑ kielentuntemuksen keskeisenä sisältönä sanaluokat, lisäksi vuorosanaviiva ja lainausmerkit
- ❑ erilaisiin teksteihin tutustumista, kirjaesittelyjä, kirjaston käyttöä
- ❑ ilmeiden, eleiden ja äänenkäytön harjoittelua
- ❑ omien tulosten esittäminen
- ❑ näytelmän työstäminen esitettäväksi

VUOSILUOKKA 5

TAVOITTEET

- ❑ oppilas osaa perehtyä itsenäisesti teksteihin
- ❑ oppilas harjoittelee tekstinkäsittelyä
- ❑ oppilas oppii keskeisimmät sijamuodot
- ❑ oppilas tutustuu kansanperinteeseen sekä nuorten kirjallisuuteen
- ❑ oppilas osaa valmistaa ja esittää esitelmän

SISÄLLÖT

- ❑ erilaisten tekstien analysoiminen ja tiivistäminen
- ❑ tietokoneen hyödyntäminen kirjoitelmissa
- ❑ kappalejako, lauserakenne
- ❑ sijamuodot: nominatiivi, genetiivi, partitiivi
- ❑ nuorten kirjallisuus
- ❑ vanha ja uusi kansanperinne, Kalevala
- ❑ ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen kehittämistä

HYVÄN OSAAMISEN KRITERIT 5. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

- ❑ oppilas lukee tekstejä sujuvasti ja ymmärtää lukemansa

- oppilas löytää tekstistä pääasiat
- oppilas erottaa mielipiteen tosiasiaista
- oppilas käyttää lukutaitoaan huvikseen ja hyödykseen
- oppilas osaa tuottaa erilaisia tekstejä
- oppilas osaa tekstata ja hänen käsialansa on luettavaa
- oppilas osaa käyttää myös tekstinkäsittelyohjelmaa hyödykseen
- oppilas hallitsee perusasiat oikeinkirjoituksesta
- oppilas on oppinut tarkastelemaan tekstiä kokonaisuutena ja erottelemaan sen osia (sanaluokat)
- oppilas löytää yksinkertaisen tekstin lauseista subjektin ja predikaatin
- oppilas osaa itse hakea tietoa ja käyttää kirjastoa sekä muita lähteitä tiedonetsintään
- oppilas osaa valita itselleen sopivaa luettavaa ja pystyy kuvailemaan itseään lukijana
- oppilas on tutustunut myös elokuvaan, teatteriin ja muuhun mediaan
- oppilas rohkenee ilmaista itseään suullisesti erilaisissa tilanteissa
- oppilas kertoo omista havainnoistaan ja ajatuksistaan
- oppilas pystyy tekemään tekstistä päätelmiä
- oppilas pystyy pitämään pienimuotoisen, selkeän suullisen esityksen

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 5. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Oppilaan vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet niin, että hän

- rohkenee ilmaista itseään sekä suullisesti että kirjallisesti erilaisissa tilanteissa ja haluaa kehittää ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojaan; hän osaa käyttää puheenvuoron keskustelutilanteessa
- kertoo ja kuvailee omia havaintojaan ja ajatuksiaan sekä vertailee niitä toisten havaintoihin; hän pystyy jo omassa viestinnässään jonkin verran ottamaan huomioon viestintätilanteen ja -välineen ja pyrkii siihen, että hänen oma viestinsä on ymmärrettävä ja saavuttaa vastaanottajan
- osaa kuunnella toisten ajatuksia ja osaa myös muodostaa omia mielipiteitä ja pyrkii perustelevaan niitä; hän on tottunut arvioimaan kuulemaansa ja lukemaansa
- osaa tehdä puhutussa ja kirjoitetussa tekstissä käytetyistä keinoista viestin sisältöä ja viestintätilannetta koskevia päätelmiä
- pystyy pitämään tutulle yleisölle pienimuotoisen, selkeän suullisen esityksen; hän osallistuu aktiivisesti ilmaisuharjoituksiin

Oppilaan taito tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä on kehittynyt niin, että hän

- on saavuttanut sujuvan peruslukutaidon
- osaa käyttää luetun ymmärtämistä parantavia strategioita
- tuntee tiedonhankinnan päävaiheet
- on tottunut käyttämään kirjastoa ja pystyy etsimään tarvitsemaansa tietoa painetuista ja sähköisistä lähteistä
- löytää pääasiat, myös teksteistä, joissa on sanoja, ääntä ja kuvia
- erottaa mielipiteen ikäisilleen sopivasta tekstistä ja pohtii tekstin luotettavuutta ja merkitystä itselleen
- käyttää lukutaitoaan sekä hyödykseen että huvikseen

Oppilaan taito tuottaa tekstejä ja hyödyntää niitä eri tarkoituksiin on kehittynyt niin, että hän

- osaa tuottaa kirjallisesti ja suullisesti erilaisia tekstejä kuten kertomuksen, kuvauksen ja ohjeen
- suunnittelee ja ideoi tekstinsä sisältöä ja pystyy rakentamaan tietoon, kokemukseen ja mielikuvitukseen perustuvia tekstejä; hänen kirjoitelmissaan on havaittavissa kirjoittajan oma ääni ja laajeneva sanavarasto
- ymmärtää lauserakenteiden ja kappalejaon merkityksen tekstin jäsentämisessä ja osaa käyttää tietoaan kronologisesti etenevää tekstiä suunnitellessaan ja tuottaessaan; hän osaa käyttää teksteissään vaihtelevasti erimittaisia lauseita ja yhdistää niitä melko sujuvasti
- osaa tekstata, ja hänelle on kehittynyt luettava sidosteinen käsiala
- osaa tuottaa tekstiä myös tekstinkäsittelyohjelmilla
- hallitsee oikeinkirjoituksesta perusasiat ison ja pienen alkukirjaimen käytössä ja yhdyssanojen muodostamisessa, käyttää oikein lopetusmerkkejä ja on tottunut käyttämään myös muita välimerkkejä

Oppilaan suhde kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin on kehittynyt niin, että hän

- hyödyntää kielellisiä havaintojaan ja taitojaan omien ja muiden tekstien ymmärtämisessä ja tuottamisessa
- on tottunut tarkastelemaan tekstiä kokonaisuutena ja erottelemaan sen osia, osaa etsiä ja luokitella tekstien sanoja eri perustein ja ryhmitellä sanoja merkityksen ja taivutuksen perusteella sanaluokkiin
- tietää, että verbeillä voi ilmaista aikaa ja persoonaa
- hahmottaa yksinkertaisen tekstin lauseista subjektin ja predikaatin sekä hahmottaa lauseen tekstin osaksi
- tuntee puhutun ja kirjoitetun kielimuodon eroja ja hyödyntää niiden työnjakoa jo omassa ilmaisussaan
- on lukenut luokan yhteiset kokonaisteokset, runsaasti lyhyitä tekstejä ja erilaisia valinnaisia kirjoja ja työstänyt niitä eri menetelmin
- pystyy valitsemaan itselleen mieluista luettavaa ja osaa kuvailla itseään lukijana; hän laajentaa lukemalla tietämystään, saa elämyksiä ja kehittää mielikuvitustaan
- on tutustunut myös elokuvan, teatterin ja muun median keinoin rakennettuun fiktion

VUOSILUOKAT 6 - 9

- Vuosiluokilla 6 - 9 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen ydintehtävä on laajentaa oppilaan tekstitaitoja lähipiirissä tarvittavista taidoista kohti yleiskielen ja oppilaalle uusien tekstilajien vaatimuksia.
- Pyrkimys on, että oppilas tulee entistä tietoisemmaksi tavoitteistaan ja itsestään kielenkäyttäjänä. Hän kehittyy tekstien erittelijänä ja kriittisenä tulkitsijana ja pystyy tuottamaan erityyppisissä viestintätilanteissa tarvitsemiaan tekstejä. Opetuksen tehtävänä on kannustaa oppilasta lukemaan ja arvioimaan kirjallisuutta, myös erilaisia median tekstejä. Opetus ohjaa oppilasta hankkimaan yleissivistävää tietoa kirjallisuudesta ja innostaa häntä tutkimaan kieltä.

TAVOITTEET

Oppilaan vuorovaikutustaidot karttuvat

Oppilas

- kehittää viestintävalmiuttaan ja tilannetajuun

- harjaantuu toimimaan puhujana, lukijana ja kirjoittajana tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen erilaisissa viestintäympäristöissä koulussa ja sen ulkopuolella
- pyrkii suojelemaan vuorovaikutukselle myönteistä ilmapiiriä ja tottuu siihen, että on erilaisia näkemyksiä ja tapoja osallistua vuorovaikutukseen

Oppilaan taito tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä kehittyy

Oppilas

- harjaantuu aktiiviseksi ja kriittiseksi lukijaksi ja kuulijaksi; hänen tulkitsevat ja arvioivat luku- ja kuuntelutaitonsa kehittyvät
- kehittää tekstityyppien ja tekstilajien tuntemustaan ja tottuu ennakoimaan, millaista luku-, kuuntelu- tai tiedonhankintatapaa tekstilaji ja tavoite edellyttävät
- tottuu tiedonhankinnan ja -käytön prosessiin ja oppii käyttämään monenlaisia lähteitä

Oppilaan taito tuottaa tekstejä ja hyödyntää niitä eri tarkoituksiin kehittyy

Oppilas

- kehittyy monipuoliseksi ja omaääniseksi tekstien tekijäksi, joka osaa hyödyntää oppimaansa kielitietoa puhuessaan ja kirjoittaessaan
- rohkaistuu tuomaan esille ja perustelevaan näkemyksiään sekä kommentoimaan rakentavasti muiden ajatuksia
- tottuu suunnittelemaan viestintäänsä ja etenemään tavoitteellisesti puhe- ja kirjoitustehtävissään
- oppii ottamaan huomioon tilanteen, viestintävälineen ja vastaanottajan teksteissään

Oppilaan suhde kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin syvenee

Oppilas

- oppii perustietoa omasta äidinkielestään, sen rakenteesta, vaihtelusta ja muuttumisesta
- monipuolistaa lukuharrastustaan; hänen kirjallisuudentuntemuksensa syvenee, ja hän oppii tuntemaan Suomen kirjallisuuden vaihteita ja eri maiden klassikkoja
- saa lisää kokemuksia teatterin ja elokuvan ilmaisukeinoista
- saa käsityksen median ja tekstien mahdollisista tuottamista mielikuvia, muokata maailmankuvaa ja ohjata ihmisten valintoja
- saa mahdollisuuksia avartaa esteettistä kokemusmaailmaansa; hänen eettinen tietoisuutensa vahvistuu, ja hänen näkemyksensä kulttuureista laajenee
- kasvaa suvaitsevaisiksi erilaisia kielenpuhujia kohtaan

KESKEISET SISÄLLÖT

Vuorovaikutustaidot

- perustietoa vuorovaikutuksesta ja tekstien sisällöstä, rakenteesta ja ilmaisutavasta sekä niiden yhteydestä viestinnän tavoitteeseen, välineeseen ja viestintäsuhteeseen
- tehtävän mukaista etenemistä ja puheenvuorolajien monipuolistamista erityyppisissä keskusteluissa ja viestintäympäristöissä
- puheenvuoron ajoittaminen ja mitoittaminen, kielimuodon valinta, menettely ristiriitatilanteissa ja eriävien näkemysten hyödyntäminen, palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- viestintärohkeuden ja -varmuuden kehittämistä: omien näkemysten esittämisen ja puolustamisen sekä ilmaisutapojen harjoittelua

- omien luku-, viestintä- ja mediankäyttötottumusten sekä -taitojen arviointia

Tekstinymmärtäminen

- ymmärtävän ja arvioivan kuuntelun harjoittelua
- silmäilevän, etsivän sekä sana- ja asiatarkan ja päättelevän lukutavan valinta, lukuprosessien hallinnan varmentamista
- siltojen rakentamista tekstin ja vastaanottajan välille, lukukokemusten jakamista
- kaunokirjallisten tekstien tulkintaa ja tarkastelua elämysten antajina ja näkemysten kehittäjinä
- selostavat, kuvailevat, ohjaavat, kertovat, pohtivat ja kantaa ottavat tekstityypit asia- ja kaunokirjallisissa teksteissä
- kulttuurissa keskeisiä tekstilajeja ja tekstien tarkastelua rakenteellisina ja merkityksellisinä kokonaisuuksina
- tekstien verbaalisten, visuaalisten ja auditiivisten keinojen tarkastelua tekstien merkityksen rakentajina
- tekstin sisällön tiivistämistä, mielipideainesten, tekijän tavoitteiden ja keinojen tunnistamista, erittelyä
- arviointia vaikuttavuuden kannalta, tekstien vertaamista eri näkökulmista
- puheeseen, kirjoitukseen ja kuvaan kätkeytyneiden näkemysten, arvojen ja asenteiden etsimistä ja arviointia

Puhe-esitysten ja kirjoitelmien laatiminen

- omien tekstien ja työskentelyn tavoitteiden määrittelyä ja tekstintekoprosessien vakiinnuttamista
- tavallisten jäsentelytapojen harjoittelua, jaksotus-, aloitus- ja päätäntätaidon varmentamista
- tekstien suuntaamista eri kohderyhmille ja erilaisiin viestintävälineisiin ja -tilanteisiin
- omia elämyksiä ja näkemyksiä kuvaavien ja uusia maailmoja rakentavien fiktioiden tuottamista
- yleispuhekielen ja kohteliaan, kuulijan huomioon ottavan ilmaisu- ja viestintätavan opettelua
- kirjoitetun kielen lause- ja virketajun kehittämistä ja oikeinkirjoituksen vakiinnuttamista
- erilajisten tekstien kirjoittamista käsin ja tietotekniikkaa hyödyntäen
- ilmaisukeinojen monipuolistamista

Tiedonhallintataidot

- tietojen hankintaa erityyppisistä lähteistä: tiedonhankinnan suunnittelua, lähteiden luotettavuuden ja käyttökelpoisuuden arviointia
- muistiinpanojen tekemisen ja yksinkertaisten lähdemerkintöjen opettelua, aineistojen valikointia, ryhmittelyä ja rakentamista esitykseksi

Suhde kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin

- perustiedot Suomen ja maailman kielitilanteesta ja käsitys kielidemokratiasta sekä äidinkielen merkityksestä
- suomen kielen vaiheita ja vaihtelua
- suomen kielen äänne-, muoto- ja lauserakenteen ominaisuuksia ja vertailua muihin kieliin
- suomen kielen tilanteenmukaisen, sosiaalisen ja maantieteellisen vaihtelun sekä yleiskielen käytön perusteiden pohdintaa
- kirjallisen yleissivistyksen pohjan luomista: tietoa keskeisistä teoksista ja niiden kirjoittajista sekä Kalevalasta, kansanperinteestä ja Suomen kirjallisuuden päävaiheista

- ❑ yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukemista, runsaasti myös erilajisten lyhyitten tekstien käsittelyä
- ❑ kaunokirjallisuuden luokittelu pää- ja joihinkin alalajeihin
- ❑ tekstien tyylillinen pääjako: romanttisten, realististen ja modernististen tekstien tuntomerkkejä
- ❑ fiktion rakenteiden erittelyä luokkatasolle sopivia käsitteitä käyttäen
- ❑ teatteri- ja elokuvakokemusten hankkimista, kokemusten erittelyä ja jakamista

VUOSILUOKKA 6

TAVOITTEET

- ❑ oppilas löytää itselleen sopivimman lukutekniikan
- ❑ oppilas osaa laatia asiatekstejä
- ❑ oppilas hallitsee kielentuntemuksen keskeisimmät asiat: sanaluokat, sijamuodot, lausetaju
- ❑ oppilas tunnistaa kirjakielen ja murteen erot
- ❑ oppilas tuntee paikalliskirjailijan ja kansalliskirjailijan tuotantoa
- ❑ oppilas osaa laatia kirja-arvostelun
- ❑ oppilas saa tietoa elokuvan tekemisestä ja tutustuu paikalliseen elokuvatuotantoon
- ❑ oppilas osaa tarkastella mainoksia kriittisesti

SISÄLLÖT

- ❑ tietotekstin lukemisen ja käytön harjoittelua
- ❑ oman tekstin jaksotus ja oikeakielisyys
- ❑ lauserakenteiden kertaus ja syventäminen, lisänä täydellinen ja vaillinainen lause
- ❑ viidennen luokan sijamuotojen kertaus, lisänä paikallissijat
- ❑ tutustumista pohjoiskarjalaiseen kirjailijaan ja kirjallisuuteen
- ❑ tutustumista kansalliskirjailijaan
- ❑ elokuvaan ja sen tekemiseen tutustuminen
- ❑ mainonnan keinot

VUOSILUOKKA 7

Vuorovaikutustaidot

TAVOITTEET

Oppilaan vuorovaikutustaidot karttuvat

Oppilas

- ❑ kehittää viestintävalmiuttaan ja tilannetajuun
- ❑ harjaantuu toimimaan puhujana, lukijana ja kirjoittajana tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen erilaisissa viestintäympäristöissä koulussa ja sen ulkopuolella
- ❑ pyrkii suojelemaan vuorovaikutukselle myönteistä ilmapiiriä ja tottuu siihen, että on erilaisia näkemyksiä ja tapoja osallistua vuorovaikutukseen

SISÄLLÖT

- ❑ viestintärohkeuden- ja varmuuden kehittämistä
- ❑ perustietoa vuorovaikutuksesta

Tekstinymmärtäminen

TAVOITTEET

Oppilaan taito tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä kehittyy

Oppilas

- ❑ harjaantuu aktiiviseksi ja kriittiseksi lukijaksi ja kuulijaksi; hänen tulkitsevat ja arvioivat luku- ja kuuntelutaitonsa kehittyvät
- ❑ kehittää tekstityyppien ja tekstilajien tuntemustaan ja tottuu ennakoimaan, millaista luku-, kuuntelu- tai tiedonhankintatapaa tekstilaji ja tavoite edellyttävät
- ❑ tottuu tiedonhankinnan ja -käytön prosessiin ja oppii käyttämään monenlaisia lähteitä

SISÄLLÖT

- ❑ Tiedonhankinta eri lähteistä
- ❑ Kriittisyys tiedonlähdeä kohtaan
- ❑ Muistiinpanotekniikka
- ❑ Tiivistämisen taito

Tekstin- ja puheentuottamistaidot

TAVOITTEET

Oppilas

- ❑ kehittyy monipuoliseksi ja omaääniseksi tekstien tekijäksi, joka osaa hyödyntää oppimaansa kielitietoa puhuessaan ja kirjoittaessaan
- ❑ rohkaistuu tuomaan esille ja perustelemaan näkemyksiään sekä kommentoimaan rakentavasti muiden ajatuksia
- ❑ tottuu suunnittelemaan viestintäänsä ja etenemään tavoitteellisesti puhe- ja kirjoitustehtävissään
- ❑ oppii ottamaan huomioon tilanteen, viestintävälineen ja vastaanottajan teksteissään

SISÄLLÖT

- ❑ Valmiin aineiston käyttäminen osana omaa tekstiä
- ❑ Hankittujen tietojen rakentaminen suulliseksi ja kirjalliseksi esitykseksi
- ❑ Erilaisten tekstilajien (kertomus, asiateksti, referaatti) kirjoittamisen harjoittelua käyttäen hyväksi oikeakielisyydestä ja kirjoitetun kielen lause- ja virkerakenteesta opittuja taitoja
- ❑ Kirjoittelun laatimisprosessin harjoittelua (suunnittelu, jäsentely, aloitus- ja lopetustavat)
- ❑ Ilmaisukeinojen monipuolistamista (suullinen esiintyminen, sarjakuva, satu, näytteleminen)

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus

TAVOITTEET

Oppilas

- ❑ oppii perustietoa omasta äidinkielestään, sen rakenteesta, vaihtelusta ja muuttumisesta
- ❑ monipuolistaa lukuharrastustaan; hänen kirjallisuudentuntemuksensa syvenee, ja hän oppii tuntemaan Suomen kirjallisuuden vaihteita ja eri maiden klassikkoja
- ❑ saa lisää kokemuksia teatterin ja elokuvan ilmaisukeinoista
- ❑ saa käsityksen median ja tekstien mahdollisista tuottamista mielikuvia, muokata maailmankuvaa ja ohjata ihmisten valintoja
- ❑ saa mahdollisuuksia avartaa esteettistä kokemusmaailmaansa; hänen eettinen tietoisuutensa vahvistuu, ja hänen näkemyksensä kulttuureista laajenee

- kasvaa suvaitsevaisiksi erilaisia kielenpuhujia kohtaan

SISÄLLÖT

- Suomen kielen sanaston luokittelu
- Kirja- ja puhekielen erot
- Kielenhuollon perusteiden syventämistä
- Kirjallisuuden analysoinnin keskeiset käsitteet ja niiden soveltaminen kokonaisteoksiin (erityisesti nuortenkirjallisuuteen) ja lyhyempiin teksteihin
- Kaunokirjallisuuden päälaajat

VUOSILUOKKA 8

Vuorovaikutustaidot

TAVOITTEET

Oppilaan vuorovaikutustaidot karttuvat

Oppilas

- kehittää viestintävalmiuttaan ja tilannetajuun
- harjaantuu toimimaan puhujana, lukijana ja kirjoittajana tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen erilaisissa viestintäympäristöissä koulussa ja sen ulkopuolella
- pyrkii suojelemaan vuorovaikutukselle myönteistä ilmapiiriä ja tottuu siihen, että on erilaisia näkemyksiä ja tapoja osallistua vuorovaikutukseen

SISÄLLÖT

- Sanallisen ja sanattoman viestinnän erot
- Kulttuurien välisen viestinnän erot
- Viestintärohkeuden- ja -varmuuden kehittämistä
- Mediankäyttötottumusten ja -taitojen arviointi

Tekstinymmärtäminen

TAVOITTEET

Oppilaan taito tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä kehittyy

Oppilas

- harjaantuu aktiiviseksi ja kriittiseksi lukijaksi ja kuulijaksi; hänen tulkitsevat ja arvioivat luku- ja kuuntelutaitonsa kehittyvät
- kehittää tekstityyppien ja tekstilajien tuntemustaan ja tottuu ennakoimaan, millaista luku-, kuuntelu- tai tiedonhankintatapaa tekstilaji ja tavoite edellyttävät
- tottuu tiedonhankinnan ja -käytön prosessiin ja oppii käyttämään monenlaisia lähteitä

SISÄLLÖT

- Kuvaileva, kertova ja kantaaottava tekstityyppi
- Median ilmaisukeinojen (kuva, mainos, televisioilmaisu) tulkinta

Tekstin- ja puheentuottamistaidot

TAVOITTEET

Oppilas

- kehittyy monipuoliseksi ja omaääniseksi tekstien tekijäksi, joka osaa hyödyntää oppimaansa kielitietoa puhuessaan ja kirjoittaessaan
- rohkaistuu tuomaan esille ja perustelemaan näkemyksiään sekä kommentoimaan rakentavasti muiden ajatuksia

- ❑ tottuu suunnittelemaan viestintäänsä ja etenemään tavoitteellisesti puhe- ja kirjoitustehtävissään
- ❑ oppii ottamaan huomioon tilanteen, viestintävälineen ja vastaanottajan teksteissään

SISÄLLÖT

- ❑ Erilaisten tekstityyppien (kuvaus, kertomus, mielipidekirjoitus ja arvostelu) tuottaminen opittua kielitietoa hyödyntäen
- ❑ Valmiin aineiston käyttäminen osana omaa tekstiä
- ❑ Perustelu- ja väittelytaitojen harjoittelu

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus

TAVOITTEET

Oppilas

- ❑ oppii perustietoa omasta äidinkielestään, sen rakenteesta, vaihtelusta ja muuttumisesta
- ❑ monipuolistaa lukuharrastustaan; hänen kirjallisuudentuntemuksensa syvenee, ja hän oppii tuntemaan Suomen kirjallisuuden vaihteita ja eri maiden klassikkoja
- ❑ saa lisää kokemuksia teatterin ja elokuvan ilmaisukeinoista
- ❑ saa käsityksen median ja tekstien mahdollisista tuottamista mielikuvia, muokata maailmankuvaa ja ohjata ihmisten valintoja
- ❑ saa mahdollisuuksia avartaa esteettistä kokemusmaailmaansa; hänen eettinen tietoisuutensa vahvistuu ja hänen näkemyksensä kulttuureista laajenee
- ❑ kasvaa suvaitsevaisiksi eri kielten puhujia kohtaan

SISÄLLÖT

- ❑ Tietojen syventäminen verbien ilmaisukeinoista (modukset) ja lauseiden rakenteista (lauseenjäsennys)
- ❑ Kielenhuollon perusteiden syventämistä
- ❑ Eräitä kaunokirjallisuuden alalajeja (dekkari-, kauhu-, fantasia- ja tieteiskirjallisuus)
- ❑ Elokuvien lajit, ilmaisukeinot ja rakenne

VUOSILUOKKA 9

Vuorovaikutustaidot

TAVOITTEET

Oppilaan vuorovaikutustaidot karttuvat

Oppilas

- ❑ kehittää viestintävalmiuttaan ja tilannetajuun
- ❑ harjaantuu toimimaan puhujana, lukijana ja kirjoittajana tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen erilaisissa viestintäympäristöissä koulussa ja sen ulkopuolella
- ❑ pyrkii suojelemaan vuorovaikutukselle myönteistä ilmapiiriä ja tottuu siihen, että on erilaisia näkemyksiä ja tapoja osallistua vuorovaikutukseen

SISÄLLÖT

- ❑ Kokous- ja keskustelutaidot

Tekstinymmärtäminen

TAVOITTEET

Oppilaan taito tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä kehittyy

Oppilas

- ❑ harjaantuu aktiiviseksi ja kriittiseksi lukijaksi ja kuulijaksi; hänen tulkitsevat ja arvioivat luku- ja kuuntelutaitonsa kehittyvät
- ❑ kehittää tekstityyppien ja tekstilajien tuntemustaan ja tottuu ennakoimaan, millaista luku-, kuuntelu- tai tiedonhankintatapaa tekstilaji ja tavoite edellyttävät
- ❑ tottuu tiedonhankinnan ja -käytön prosessiin ja oppii käyttämään monenlaisia lähteitä

SISÄLLÖT

- ❑ Tietojen hankintaa erityyppisistä lähteistä (tiedonhankinnan suunnittelua, muistiinpanojen tekemisen opettelua, lähteiden luotettavuuden ja käyttökelpoisuuden arviointia)
- ❑ Tutustuminen erilaisiin lehtiteksteihin

Tekstin- ja puheentuottamistaidot

TAVOITTEET

Oppilas

- ❑ kehittyy monipuoliseksi ja omaääniseksi tekstien tekijäksi, joka osaa hyödyntää oppimaansa kielitietoa puhuessaan ja kirjoittaessaan
- ❑ rohkaistuu tuomaan esille ja perustelemaan näkemyksiään sekä kommentoimaan rakentavasti muiden ajatuksia
- ❑ tottuu suunnittelemaan viestintäänsä ja etenemään tavoitteellisesti puhe- ja kirjoitustehtävissään
- ❑ oppii ottamaan huomioon tilanteen, viestintävälineen ja vastaanottajan teksteissään

SISÄLLÖT

- ❑ Kirjallisuustutkielman laatiminen (lähdemerkintöjen opettelua, aineistojen valikointia ja ryhmittelyä)
- ❑ Tekstintekoprosessin (asiateksti, kertomus, aineistopohjainen teksti) vakiinnuttaminen
- ❑ Asioimistekstien tuottaminen (raportti, hakemus, kokousasiakirjat)
- ❑ Tilannepuheiden harjoittelu
- ❑ Kielenhuoltotaitojen vakiinnuttaminen

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus

TAVOITTEET

Oppilas

- ❑ oppii perustietoa omasta äidinkielestään, sen rakenteesta, vaihtelusta ja muuttumisesta
- ❑ monipuolistaa lukuharrastustaan; hänen kirjallisuudentuntemuksensa syvenee ja hän oppii tuntemaan Suomen kirjallisuuden vaihteita ja eri maiden klassikkoja
- ❑ saa lisää kokemuksia teatterin ja elokuvan ilmaisukeinoista
- ❑ saa käsityksen median ja tekstien mahdollisista tuottamista mielikuvia, muokata maailmankuvaa ja ohjata ihmisten valintoja
- ❑ saa mahdollisuuksia avartaa esteettistä kokemusmaailmaansa; hänen eettinen tietoisuutensa vahvistuu ja hänen näkemyksensä kulttuureista laajenee
- ❑ kasvaa suvaitsevaisiksi eri kielten puhujia kohtaan

SISÄLLÖT

- ❑ Suomen kielen rakenne ja sanasto, asema maailman kielten joukossa, kielen vaihtelu
- ❑ Suullinen kansanperinne ja Kalevala

- Kirjakielemme synty
- Suomalaisen kirjallisuuden vaiheet ja merkittävimmät tyyliuunnat (romantiikka, realismi ja modernismi)
- Paikallinen kaunokirjallisuus: Maiju Lassila, Heikki Turunen ym.
- Runon ja draaman keinot

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITERIT ARVOSANALLE 8

Oppilaan vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet niin, että hän

- haluaa ja rohkenee ilmaista itseään kirjallisesti ja suullisesti sekä ryhmän jäsenenä että yksin esiintyessään
- osoittaa päättelevän ja arvioivan kuuntelemisen taitoa
- osaa ottaa ideointi- ja ongelmanratkaisukeskusteluissa sekä muissa ryhmäviestintätilanteissa puheenvuoron ja esittää ehdotuksen, kannanoton, kysymyksen, lisätietoja ja perusteluja
- edistää ryhmän pääsyä tavoitteeseen sekä osaa toimia rakentavasti myös silloin, kun asioista ollaan eri mieltä
- tuntee keskeisimmät puhutun ja kirjoitetun kielimuodon erot ja ottaa huomioon viestintätilanteen, vastaanottajan ja välineen muun muassa kielimuotoa valitessaan; hän pystyy vaihtamaan nuorison oman puhekielen tarvittaessa yleispuhekieleksi
- pystyy havainnoimaan ja arvioimaan äidinkielen taitojaan; hän ottaa vastaan palautetta ja hyödyntää sitä omien taitojensa kehittämiseksi; hän antaa myös rakentavaa palautetta toisille ja työskentelee tavoitteellisesti sekä yksin että ryhmässä

Oppilaan taito tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä on kehittynyt niin, että hän

- osaa keskustella erilaisten tekstien kanssa: hän osaa kysyä, tiivistää, kommentoida, väittää vastaan, esittää tulkintoja ja arvioita sekä pohtia tekstin yhteyksiä omiin kokemuksiinsa ja ajatuksiinsa
- tuntee erilaisten tekstien käyttömahdollisuuksia ja osaa suunnistaa monenlaisessa tekstiympäristössä
- lukee tekstejä, myös erilaisia median tekstejä, tarkoituksenmukaista lukutapaa käyttäen
- erottaa tavallisia tekstityyppejä tekstikokonaisuuksista
- tunnistaa tavallisia kaunokirjallisuuden, median ja arjen tekstilajeja
- osaa vertailla tekstejä, löytää sisällön ydinasiat sekä tekijän mielipiteen ja sen perustelut
- pystyy tiivistämään fiktiivisen tekstin juonen, laatimaan henkilökuvia sekä seuraamaan henkilöiden ja heidän suhteittensa kehitystä
- osaa kuvata runoa ja esittää siitä ajatuksia
- tietää, että tekstillä on tekijä ja tarkoitus, jotka vaikuttavat sen sisältöön, muotoon ja ilmaisuun
- pystyy tekemään havaintoja ja päätelmiä tekstien visuaalisista ja auditiivisista keinoista
- pystyy tekemään havaintoja kielen keinoista ja huomaa esimerkiksi sananvalintojen, käytetyn kuvakielen, lausemuotojen sekä tyyliarvoltaan erilaisten ilmausten yhteyksiä tekstin tarkoitukseen ja sävyyn
- pystyy käyttämään opetettuja kielitiedon ja tekstitiedon käsitteitä tekstejä havainnoidessaan sekä kirjallisuustietoa fiktiivisiä tekstejä käsitellessään

Oppilaan taito tuottaa tekstejä ja hyödyntää niitä eri tarkoituksiin on kehittynyt niin, että hän

- osaa käyttää kirjastoa, tietoverkkoja, tieto- ja kaunokirjallisia teoksia sekä suullisesti välitettyä tietoa tiedonhankinnassaan; hän osaa valita lähteensä ja myös ilmoittaa ne
- tuntee puhe-esityksen ja kirjoitelman laatimisen prosessin ja soveltaa tietoaan tekstejä tuottaessaan
- kokoaa esitykseensä riittävästi aineksia, jäsentelee niitä sekä tuo asiasta esille olennaisen; hänen tekstinsä ajatuskulkua on helppo seurata
- pystyy laatimaan suullisia ja kirjoitettuja tekstejä eri tarkoituksiin, muun muassa kuvauksia, kertomuksia, määritelmiä, tiivistelmiä, selostuksia, kirjeitä, hakemuksia, yleisönosastokirjoituksia ja muita kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä
- pystyy tuottamaan tekstinsä sekä käsin että tekstinkäsittelyohjelmalla ja muutenkin hyödyntämään työskentelyssään tietotekniikkaa ja viestintävälineitä
- osaa hyödyntää kielitietoaan tekstien tuottamisessa ja tehdä tyylillisiä, sanastollisia ja rakenteellisia valintoja; hän osaa säädellä virkkeiden rakennetta ja pituutta sekä tarpeen mukaan tiivistää tekstiään
- soveltaa teksteihinsä tietoaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroista, kohteliaisuuskeinoista ja oikeinkirjoituskäytänteistä

Oppilaan suhde kieleen, kirjallisuuteen ja kulttuuriin on kehittynyt niin, että hän

- on saavuttanut lukutaidon, joka riittää myös kokonaisten kirjojen lukemiseen
- löytää itseään kiinnostavaa tieto- ja kaunokirjallisuutta sekä muita tekstejä ja osaa perustella valintojaan
- on lukenut sekä kotimaisesta että ulkomaisesta kaunokirjallisuudesta runoja, satuja, tarinoita, novelleja, esimerkkejä näytelmäteksteistä ja sarjakuvia sekä tuntee Kalevalan runoja ja muutakin kansanperinnettä; kokonaisteoksia hän on lukenut ainakin yhteisesti sovitun määrän
- tuntee kirjallisuuden pääläjit, tekstien tyylillisen pääjaon sekä joitakin kirjallisuuden klassikkoja, jotka edustavat eri aikakausia
- pystyy jakamaan luku- ja katselukokemuksensa muiden kanssa
- osaa puhua kielen äänne-, muoto- ja lauserakenteesta sekä sanastosta; hänellä on tietoa sanaluokista ja tärkeimmistä lauseenjäsenistä, hän tuntee suomen kielen keskeisimmät ominaispiirteet ja pystyy vertailemaan suomen kieltä muihin opiskelemiinsa kieliin; hänellä on käsitys kielisukulaisuudesta ja suomen sukukielistä
- tietää, että suomen kieli vaihtelee tilanteen, käyttäjän ja alueen mukaan
- tietää kielen muuttuvan, hänellä on tietoa äidinkielen asemasta muiden kielten joukossa ja monikulttuurisessa kieliyhteisössä; oppilas tuntee Suomen kielitilanteen, hänellä on perustietoa Suomessa puhuttavista kielistä

6.3.2 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS, MUU OPPILAAN ÄIDINKIELI

- Perusopetuslain 12. §:n nojalla äidinkielenä voidaan huoltajan valinnan mukaan opettaa suomen, ruotsin, saamen, romanikielen tai viittomakielen lisäksi myös muuta oppilaan äidinkieltä. Tällöin mainittua äidinkieltä opetetaan valtioneuvoston asetuksen 1435/2001 8. §:n määrittelemällä tuntimäärällä äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineena. Opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään suomi tai ruotsi äidinkielenä -oppimääriä soveltaen.

- Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden vaihteleva kielellinen ja kulttuurinen kotitausta sekä ympäristön tarjoaman tuen vähäisyys oppilaan oman äidinkielen kehittymiselle.

6.3.3 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS, SUOMI TOISENA KIELENÄ

VUOSILUOKAT 1–9

- Oppilaille, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, opetetaan suomea toisena kielenä joko kokonaan tai osittain äidinkielen ja kirjallisuuden suomi äidinkielenä -oppimäärän sijaan. Opetuksen laajuudesta päätetään opetussuunnitelmassa. Nämä opetussuunnitelman perusteet on laadittu suomi toisena kielenä -opetukseen, joka vuosiviikkotunneiltaan vastaa suomi äidinkielenä -opetusta.
- Suomi toisena kielenä -oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: oppilas oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito oman äidinkielen rinnalle. Suomi toisena kielenä -oppimäärä eroaa tavoitteiltaan ja sisällöiltään suomi äidinkielenä -oppimäärästä.
- Suomi toisena kielenä -opetuksen keskeinen tavoite on, että oppilas saavuttaa perusopetuksen loppuun mennessä mahdollisimman hyvän suomen kielen taidon kaikilla kielitaidon osa-alueilla, pystyy opiskelemaan täysipainoisesti kaikkia perusopetuksen oppiaineita ja että hänen on mahdollista jatkaa opintojaan perusopetuksen jälkeen. Opetuksessa pyritään ohjaamaan oppilasta elinikäiseen oppimiseen niin, että hän voi vähitellen saavuttaa äidinkielisten veroisen suomen kielen taidon ja saa siten tasavertaiset mahdollisuudet toimia ja vaikuttaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Yhdessä oman äidinkielen opetuksen kanssa suomi toisena kielenä -opetus vahvistaa oppilaan monikulttuurista identiteettiä ja rakentaa pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle.
- Suomea toisena kielenä oppivalle suomen kieli on sekä oppimisen kohde että sen väline koko kouluaajan. Suomea opitaan kaikissa oppiaineissa, ja suomen opetus toisena kielenä edellyttää yhteissuunnittelua ja yhteistyötä opettajien kesken. Suomi toisena kielenä -oppimäärän tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen taitoa suunnitelmallisesti, ja opetuksessa otetaan huomioon myös muiden oppiaineiden sisältöjä, peruskäsitteitä ja sanastoa.
- Opetuksessa tulee ottaa huomioon, että uuden kielen syvälinen oppiminen vie useita vuosia. On kiinnitettävä huomiota siihen, että tavoitteiden saavuttamiseen kuluvaan aikaan voi vaikuttaa oppilaan oman äidinkielen hallinta sekä äidinkielen ja suomen kielen rakenteiden erilaisuus ja kulttuurinen etäisyys.
- Tavoitteita asetettaessa ja sisältöjä valittaessa otetaan huomioon oppilaan kokonaistilanne, kuten ikä, kielitaito sekä koulu- ja kokemustausta. Opetuksen lähtökohtana on oppilaan suomen kielen taito, ei luokka-aste, jolla hän opiskelee. Opetuksessa painotetaan viestinnällisyyttä: sanaston kasvattaminen ja kielen rakenteiden harjoittelu kietoutuvat kielitaidon eri osa-alueiden kehittämiseen ja oppijan kulttuuritietouden lisäämiseen. Opetusmenetelmät ja työtavat tulee valita niin, että oppilas saa mahdollisuuden omaksua oppimisstrategioita, joiden avulla hän pystyy aktiivisesti hyödyntämään koulussa ja koulun ulkopuolella kohtaamaansa kielellistä ja kulttuurista ainesta.

Opetuksessa käytetään hyväksi kieliyhteisön keskellä elämistä, ympäristön tarjoamia viestintätilanteita sekä oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niistä.

TAVOITTEET

Oppilas oppii perusopetuksen kuluessa

- ymmärtämään normaalitempoista kasvokkaista puhetta, keskustelemaan yleisistä aihepiireistä ja saamaan hyvin selvää opettajan puheesta eri aineiden tunneilla sekä radio- ja televisio-ohjelmista, jos aihepiiri on tuttu
- selviämään käytännön puhetilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella ja tekemään puheessaan eron keskeisten puheen rekisterien välillä
- ymmärtämään eri oppiaineita sekä yleisiä aihepiirejä käsittelevää tekstiä, lukemaan itsenäisesti ja valitsemaan tarkoitukseensa sopivaa kirjallisuutta sekä kehittämään sen avulla sanastoaan ja ymmärtämystään ja löytämään kirjallisuudesta elämyksiä
- kirjoittamaan yksityisiä ja opetukseen liittyviä tekstejä ja esittämään ajatuksiaan kirjallisesti yhtenäisinä kokonaisuuksina sekä käyttämään kirjoittaessaan kirjoitetun kielen rekisteriä
- kehittämään kielellistä tietoisuuttaan ja kielentuntemustaan
- käyttämään erilaisia kielenopiskelussa tehokkaiksi todettuja työtapoja, tunnistamaan omia oppimisstrategioitaan sekä tarvittaessa muuttamaan niitä tarkoituksenmukaisemmiksi
- arvioimaan kielitaitonsa kehittymistä
- kehittämään kielitaitoaan myös muiden oppiaineiden tunneilla ja luokkahuoneen ulkopuolella
- vertailemaan omaa ja suomalaista kulttuuria sekä viestimään ja toimimaan suomalaisessa kulttuurissa, ymmärtämään oman ja suomalaisen kulttuurin juuria ja arvostamaan molempia kulttuureita

KESKEISET SISÄLLÖT

Tilanteet ja aihepiirit, joista oppilaan tulee pystyä kommunikoimaan

- henkilökohtainen elämä, perhe, suku, ystävät; vuoden- ja vuorokaudenajat sekä sää; koti ja asuminen; koulu fyysisenä ympäristönä, oppitunnit, koulutoverit, opettajat ja muu henkilökunta; ruokailu ja puhtaus; ihmisen keho ja vaatetus; julkiset tilat ja palvelut, kuten kauppa, liikenne ja terveydenhoito; maaseutu ja kaupunki; luonto; vapaa-aika, kulttuuri ja urheilu, matkailu; tiedotusvälineet
- eri oppiaineiden sanasto: sanavaraston laajentaminen ja morfologia, ylä- ja alakäsitteet
- juhlapäivät, kansanperinne, tapakulttuuri; leikit; suomalaiset merkkihenkilöt ja -tapahtumat; arjen perinne ja elämänmuoto

Rakenteet ja kielitieto

- äänteiden, rytmin, painotuksen ja intonaation tunnistaminen ja tuottaminen; kirjoitus- ja äännejärjestelmä ja niiden erityispiirteet
- kielen rakenteista keskeisimmät; sanaluokat ja niiden taivuttaminen; verbityypit ja tärkeimmät nimitykset; sija-, persoona- ja aikamuodot sekä modukset pääpiirteissään; lauseenjäsenten tunnistaminen; nominaalimuotojen ja lauseenvastikkeiden tunnistaminen; lausetyypit; sanojen johtamisen pääperiaatteet; välimerkit ja oikeinkirjoitus
- sana, lause, virke; sidoksisuus; erilaisten tekstilajien päätyypit
- puhutun ja kirjoitetun kielen ero; puhutun kielen vaihtelu
- suomi maailman kielten joukossa

Lukeminen ja kirjoittaminen

- suomen kielen kirjoitusjärjestelmä, kirjain-äännevastaavuus, tavutus, pien- ja suuraakkoset, tyyppikirjaimet
- mekaaninen, sujuva ja ymmärtävä lukutaito; lukutaidon strategioita, kuten ennakointi, päättely sekä pääasioiden ja tukisanojen etsiminen tekstistä
- tekstilajit ja kirjoittaminen erilaisiin tarkoituksiin

Kertomusperinne, kirjallisuus, viestintäkasvatus

- ikäkauden ja kielitaidon mukaisesti sadut, lorut, kertomukset, runot, arvoitukset, sananlaskut kaunokirjalliset otteet ja kokonaisteokset
- keskeiset kirjailijat ja heidän teoksensa sekä Kalevala ja Suomen kirjallisuuden päävaiheet
- mediatekstit, kuvalukutaidon alkeet, elokuva ja teatteri
- kirjaston käyttö, tieto- ja viestintätekniikka, televisio, radio, lehdistö, mainonta
- tiedonhankinta erityyppisistä lähteistä

Puheviestintä ja vuorovaikutustaidot

- puheviestinnän strategiat, kuten keskustelun aloittaminen, ylläpitäminen ja päättäminen, mielipiteen ilmaiseminen, kuulijan huomioon ottaminen; kuuntelijan palautekäyttäytyminen
- kulttuurisidonnaiset puheviestintätilanteet, kuten tervehtiminen, puhuttelemine, esittäytyminen, kiittäminen, anteeksi pyytäminen ja puhelinkäyttäytyminen
- omien tunteiden, tarpeiden, tietojen ja mielipiteiden esittäminen ja perusteleminen
- puuttuvan kielitaidon kompensoiminen esimerkiksi lähikäsitettä käyttämällä tai selittämällä
- neuvottelutaitojen kehittäminen ja rakentava keskusteleminen

Kielenopiskelutaidot

- oppikirjan ja sanakirjan käyttö, uusien sanojen ja rakenteiden käyttö omissa tuotoksissa, pari- ja pienryhmäkeskustelu puheviestinnän säännöllisenä harjoittelutapana, merkityksen päättely asiayhteydestä, suomen kielen vertaaminen omaan äidinkielen, oman tuotoksen tarkkaileminen ja korjaaminen, oman kielitaidon arviointi

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITERIT ARVOSANALLE 8

- Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki osa-alueet. Päätöarvioinnissa on otettava huomioon, että oppilaan kielitaitoprofiili voi olla hyvinkin epätasainen.

Kielitaito

Kielen osaamisen taso luokalla 9 kielitaidon tasojen kuvausasteikon (liite) mukaan: B1.1-B1.2

Kulttuuritaidot

Oppilas

- tuntee suomalaista yhteiskuntaa, kulttuuria ja suomalaisia tapoja
- ymmärtää monikielisuuden ja monikulttuurisuuden merkityksen ja arvostaa sitä
- ymmärtää ja osaa suhteuttaa suomalaisen kulttuurin arvoja omaan arvomaailmaansa.

Kielenopiskelutaidot

Oppilas

on tottunut säännöllisesti käyttämään kielten opiskelussa tehokkaiksi todettuja työtapoja.

6.4 TOINEN KOTIMAINEN KIELI

RUOTSI B-KIELENÄ

VUOSILUOKAT 7-9

Ruotsin kielen opetus ohjaa tuntemaan suomenruotsalaisuutta ja pohjoismaista kulttuuria. Koska kieli ja kulttuuri liittyvät läheisesti toisiinsa, kielen opiskelu antaa oppilaalle uutta kulttuuripääomaa sekä uuden näkökulman myös omaan kieleen ja kulttuuriin. Tavoitteena on, että opetus antaa oppilaalle valmiuksia toimia viestintätilanteissa ruotsinkieliselle kulttuurille ominaisella tavalla.

Ruotsin kielen oppiminen on kokonaisvaltaista. Se on prosessi, jossa kielen eri osa-alueet nivoutuvat toisiinsa erilaisissa oppimistilanteissa. Viestintävalmiuksien lisäksi oppilas kehittää myös kielen systemaattista hallintaa. Oppiminen on pitkäjänteistä työskentelyä, sillä uusien kielenkäyttötilanteiden oppiminen perustuu aikaisemmin opittuun. Opetus ohjaa hyödyntämään äidinkielen ja vieraiden kielten kielitietoutta ja vertaamaan eri kielten ilmaisukeinoja.

Oppilasta ohjataan hyvien opiskelutottumusten omaksumiseen ja erilaisia oppijoita tuetaan vaihtelevilla ja oppilaskeskeisillä opetusmenetelmillä. Opetus edistää oppilaan kielenopiskelutaitoja. Monipuolinen viestinnällinen harjoittelu aktivoi työskentelemään, tukee oppilaiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvaa oppimista ja edistää heidän sosiaalisia taitojaan. Tieto- ja viestintäteknikkaa käytetään esimerkiksi tiedonhankinnassa ja rakenteiden harjoittelussa.

Arviointi tukee oppilaan kehitystä ja ohjaa häntä ymmärtämään oman aktiivisuutensa ja rohkeutensa merkityksen ruotsin kielen oppimisessa.

TAVOITTEET

Kieli:

- perustietojen kertominen itsestä ja lähipiiristä, arkipäiväisissä puhetilanteissa kommunikoiminen
- jokapäiväiseen elämään liittyvien tekstien ja puheen keskeisimmän sisällön ymmärtäminen
- jokapäiväiseen elämään liittyvien lyhyiden tekstien kirjoittaminen

Kulttuuritaidot:

- oman ja pohjoismaisen kulttuurin tunteminen ja arvostus
- ruotsinkieliselle kulttuurille ominainen viestintä

Oppimaan oppiminen:

- vastuullisuus ja yritteliäisyys
- työskentely ryhmissä ja itsenäisesti
- erilaiset tiedonhankintatavat
- työskentelyn ja kielitaidon itsearviointi ja kehittäminen

SISÄLLÖT

Tilanteet ja aihepiirit:

- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- julkiset palvelut
- opiskelu, työ ja elinkeinoelämä

- vastuu ympäristöstä ja hyvinvoinnista
- terveys
- tiedotusvälineet ja nuorisokulttuuri

Rakenteet:

- eri sanaluokkien perustaivutus ja käyttö
- lauseenmuodostus

Viestintästrategiat:

- kielellisiin seikkoihin tai tilannevihjeisiin perustuva viestin sisällön tulkinta
- oman kielenkäytön tarkkailu
- kieli tiedonhankinnassa ja välineenä
- puuttuvan kielitaidon kompensointi likimääräisellä ilmaisulla
- ruotsinkieliselle kulttuurille ominaisissa puhetilanteissa selviäminen

SISÄLLÖT VUOSILUOKITTAIN

7. vuosiluokalla

- perhe, ystävät ja asuminen
- harrastukset
- ruotsalainen kulttuuri

8. vuosiluokalla

- nuorten elämä
- matkustaminen ja nähtävyydet
- sää
- pohjoismainen kulttuuri

9. vuosiluokalla

- nuorten elämä
- ihmissuhteet ja elämäkatsomus
- tulevaisuuden suunnittelu ja työelämä
- syvempi tutustuminen pohjoismaiseen kulttuuriin

Rakenteet vuosiluokittain

7. vuosiluokalla opitaan lauseopin ja sanaluokkien perusteet

- päälauseen sanajärjestys
- verbien taivutus, substantiivien ja adjektiivien taivutus
- lukusanat
- tavallisimmat pronominit

8. vuosiluokalla kerrataan aikaisemmin opitut rakenteet ja opitaan uusia rakenteita lauseopista ja sanaluokista

- sivulauseen sanajärjestys
- verbien taivutus
- adjektiivien vertailu
- järjestysluvut

9. luokalla kerrataan ja syvennetään aikaisemmin opittuja rakenteita

- sanajärjestys
- verbien taivutus
- pronominit

Valinnaiset kurssit

Valinnaisilla kursseilla 8. ja 9. luokilla syvennetään pakollisten kurssien taitoja ja teemoja. Kursseilla painotetaan luovaa, omaa kielellistä tuottamista ja teknologian monipuolista hyödyntämistä sekä kulttuurin tuntemusta.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 9. vuosiluokan päättyessä.

Arvosana 8 Opetushallituksen kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaan

B1-KIELI RUOTSI 9. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Kuullun ymmärtäminen	A2.1
Puhuminen	A1.3
Tekstin ymmärtäminen	A2.1
Kirjoittaminen	A1.3

Kulttuuritaidot:

- Oppilas tuntee oman ja pohjoismaisen kulttuurin keskinäisiä suhteita, yhtäläisyyksiä ja eroja sekä historiallisia juuria.

Oppimaan oppiminen:

- Oppilas käyttää säännöllisesti kielten opiskelulle tyypillisiä työtapoja. Oppilas on oivaltanut kielten opiskelussa välttämättömän jatkuvan viestinnällisen aktiivisuuden merkityksen.

6.5 VIERAAT KIELET

Vieraan kielen opetuksen tulee antaa oppilaalle valmiuksia toimia erikielisissä viestintätilanteissa. Opetuksen tehtävänä on totuttaa oppilas käyttämään kielitaitoaan ja kasvattaa hänet ymmärtämään ja arvostamaan myös muiden kulttuureiden elämänmuotoa. Oppilas oppii myös, että taitoaineena ja kommunikaation välineenä kieli edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua. Vieraskieli oppiaineena on taito- ja kulttuuriaine.

A-KIELI, ENGLANTI

- A-kieltä opiskellaan kaikille yhteisenä aineena. Lisäksi A-kieli voidaan aloittaa vapaaehtoisena. Hyvien opiskelutottumusten omaksuminen kaikille yhteisen A-kielen opetuksessa luo pohjaa myöhemmin alkaville kieliopinnoille. A-kielen opiskelun myötä oppilaille alkaa myös kehittyä kulttuurien välinen toimintakyky.
- A1-kieltä englantia opiskellaan Tohmajärvellä kaikille yhteisenä ensimmäisenä vieraana kielenä. Englannin kuntakohtainen opetussuunnitelma on laadittu vahvistetuille minimituntimäärille.

VUOSILUOKAT 3-6

- Opetuksen tehtävänä on totuttaa oppilas viestimään vieraalla kielellä hyvin konkreettisissa ja itselleen läheisissä tilanteissa aluksi pääsääntöisesti suullisesti ja vähitellen kirjallista viestintää lisäten. Hänen tulee tiedostaa, että kielet ja

kulttuurit ovat erilaisia, mutta eivät eriarvoisia. Oppilaalle tulee kehittyä hyviä kielenopiskelutottumuksia.

TAVOITTEET

KIELITAITO

Oppilas oppii

- kertomaan perustietoja itsestään ja lähipiiristään sekä viestimään kohdekielellä yksinkertaisissa arkipäivän puhetilanteissa tarvittaessa puhekumppanin apuun tukeutuen
- ymmärtämään arkielämää ja rutiininomaisia tapahtumia käsittelevän puheen tai tekstin keskeisimmän sisällön tilanneyhteyden tukemana
- kirjoittamaan lyhyen viestin kaikkein tutuimmissa, helposti ennakoitavissa arkisiin tarpeisiin ja kokemuksiin liittyvissä tilanteissa.

Kulttuuritaidot

Oppilas oppii

- tuntemaan kohdekulttuuria ja tutustuu alustavasti kohdekulttuurin ja suomalaisen kulttuurin yhtäläisyyksiin ja eroihin
- viestimään kohdekulttuurin edustajien kanssa jokapäiväisissä tilanteissa kohdekulttuurille luontevalla tavalla.

Opiskelustrategiat

Oppilas oppii

- toimimaan vastuullisesti ja yritteliäästi kielenoppimistilanteissa
- käyttämään pari- ja pienryhmätilanteita hyväkseen kielen opiskelussa
- käyttämään itsenäisesti oppikirjaa, sanakirjaa ja muita tiedonhankintavälineitä
- käyttämään uusia sanoja ja rakenteita omassa tuotoksissaan
- tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan kielen opiskelijana sekä arvioimaan työskentelyään ja kielitaitonsa eri alueita suhteessa tavoitteisiin.

KESKEISET SISÄLLÖT

Tilanteet ja aihepiirit oman ja opiskeltavan kielen kielialueen näkökulmasta:

- lähiympäristö ja siihen olennaisesti kuuluvat tutut henkilöt, asiat ja toiminnot, kuten koti ja perheenjäsenet
- koulu ja oppilastoverit sekä opettajat
- asuminen maalla ja kaupungissa
- ikäkauteen liittyvät vapaa-ajan toiminnot
- asioiminen erilaisissa tilanteissa
- perustietoja omasta ja kohdekulttuurista, kielestä riippuen mahdollisesti myös kohdekulttuurista Suomessa

Rakenteet

- viestinnän kannalta kullekin kielelle ominainen keskeinen kielioppi
- tarvittaessa kohdekielen kirjoitusjärjestelmä kielialueen normin mukaan

Viestintästrategiat

- puheen ja kirjoitetun tekstin pääasioiden tunnistaminen
- rajatun tiedon löytäminen tekstistä ja puheesta
- omien viestien suunnittelu
- puhekumppanin apuun ja nonverbaaliseen viestintään tukeutuminen suullisessa vuorovaikutuksessa
- kirjallisiin apuneuvoihin tukeutuminen tekstin tuottamisessa ja tulkitsemisessä

ENGLANTI

VUOSILUOKKA 3

KIELITAITO

- Oppilas oppii lukemaan ja kirjoittamaan sanoja ja lyhyitä lauseita vieraalla kielellä. Hän oppii kertomaan perustietoja itsestään ja lähipiiristään. Koska oppilaiden lukemissujuvuus voi vielä vaihdella, kielen oppimisessa korostetaan syyslukukauden aikana ymmärtämistä ja puhumista. Oppiminen pohjaa pääasiassa tälle ikävaiheelle ominaiseen hyvään ulkomuistiin ja erinomaiseen kykyyn omaksua oikea intonaatio. Yhdessä toimimalla ja puhumalla toteutetaan oppilaan englannin kielen rytmi ja intonaatio. Kieltä opitaan laulaen, piirtäen, leikkien, pelaten, toimien ja näytellen. Luokkatyöskentelyssä toimitaan yksin, pareittain ja ryhmissä. Vierasperäisten kirjainten ja sanojen kirjoittamista aletaan harjoitella toiminnan ohessa jo ensimmäisistä tunteista lähtien. Opetukseen sisällytetään vaiheittain kirjoitettu kieli.

KESKEISET SISÄLLÖT

- Lähiympäristö ja siihen olennaisesti kuuluvat henkilöt ja asiat oppilaan ikäkauden tarpeista lähtien: oppilas itse, perhe, koti, koulu ja vapaa-ajan toiminnot. Peruskäsitteistä opetellaan mm. perusluvut, värit, viikonpäivät ja kehon osat. Otetaan esille joitakin englantilaisen kulttuurin piirteitä. Oppilaan mielikuvitusta hyödynnetään satujen avulla.

RAKENTEET

- Yksinkertaisissa arkipäivän puhetilanteissa tarvittavat kielen perusrakenteet kuten be-, can-, have-verbit, substantiivien yksikkö ja monikko, persoonapronomineja, lukusanoja, paikan prepositioita sekä käskyjä ja kieltoja. Opetellaan yksittäisiä sanoja ja lyhyiden lauseiden muodostamista.

VUOSILUOKKA 4

KIELITAITO

- Oppilas oppii ymmärtämään hyvin lyhyttä ja yksinkertaista arkielämän tilanteeseen liittyvää puhetta ja tekstiä. Sanavarastoa rikastutetaan. Oppilas pystyy helpokseen vuoropuheluun. Suullisen harjoittelun lisäksi kirjoittamisen osuus lisääntyy.

KESKEISET SISÄLLÖT

- Keskeiset sisällöt liittyvät 3. luokan tavoin arkielämän tilanteisiin. Aikaisemmat aihepiirit toistuvat ja laajenevat. Englantilaisen tapakulttuurin tuntemus lisääntyy.

RAKENTEET

- Kolmannella luokalla opittuja rakenteita harjoitellaan lisää. Uusina rakenteina tulevat esiin there is/there are ja opitaan lisää prepositioita. Syvennetään verbrakenteita ja s-genetiiviä. Opitaan muodostamaan erilaisia lauseita: myönteisiä, kielteisiä ja kysyviä.

VUOSILUOKKA 5

KIELITAITO

- Oppilas oppii ymmärtämään arkielämää käsittelevän puheen tai tekstin keskeisimmän sisällön tilanneyhteyden tukena. Hän oppii viestimään joissakin asioimistilanteissa.

KESKEISET SISÄLLÖT

- Aiempien sisältöjen lisäksi tutustutaan mm. Englannin pääkaupunkiin Lontooseen. Aihepiirejä laajennetaan oppilaiden ikäkauden mukaan, esim. asioimiseen ja käyttäytymiseen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa kuten kaupoissa, ravintoloissa ja matkoilla.

RAKENTEET

- Viidennen luokan keskeinen kielioppiasia on yleispreesens ja sen muodostaminen erilaisissa lauseissa. Aikaisemmin opittuja rakenteita syvennetään ja vahvistetaan. Lisäksi opitaan mm. järjestysluvut, lyhyiden adjektiivien vertailumuodot ja lisää prepositioita. Tutustutaan kestopreesensiin ja be going to -rakenteeseen. Opetellaan alustavasti imperfekti.

VUOSILUOKKA 6

KIELITAITO

- Kuudennen luokan aikana kerrataan, sovelletaan ja syvennetään aiemmin opittuja rakenteita ja kartutetaan sanavarastoa. Oppilas kykenee keskustelemaan puhekumppanin apuun tukeutuen ja kirjoittamaan hänelle tutuista aiheista. Hän ymmärtää yksinkertaista asiatekstiä tai puheen pääajatuksen.

KESKEISET SISÄLLÖT

- Käsitellään monipuolisesti erilaisia, oppilaita kiinnostavia aihealueita, esim. atk:ta, historiaa, kulttuuria ja kansainvälisyyttä.

RAKENTEET

- Imperfektin osaamista syvennetään. Kerrataan erityisesti yleispreesens. Opetellaan pitkien adjektiivien vertailumuodot sekä persoonapronominien objektimuodot.

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 6. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

A1-KIELI ENGLANTI 6.LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Kuullun ymmärtäminen	A2.1
Puhuminen	A1.3
Tekstin ymmärtäminen	A2.1
Kirjoittaminen	A1.3

Kulttuuritaidot

Oppilas

- tuntee oman ja kohdekielen kulttuurin keskeisimpiä sisältöjä, yhtäläisyyksiä ja eroja
- pystyy vuorovaikutukseen kohdekielen puhujien kanssa yksinkertaisissa arkipäivän tilanteissa.

Opiskelustrategiat

Oppilas

- käyttää luontevasti joitakin kielten opiskelun ja oppimisen kannalta tehokkaita työtapoja kuten pari- ja pienryhmäkeskustelua sekä oppi- ja sanakirjaa
- ymmärtää sinnikkään harjoittelun merkityksen ja on tottunut arvioimaan omaa työskentelyään.

VUOSILUOKAT 7 - 9

- Opetuksen tehtävänä on, että oppilaan kielitaito laajenee 3-6 vuosiluokkien keskeisiä sisältöjä ja rakenteita syventäen vaativimpiin sosiaalisiin tilanteisiin sekä harrastusten, palveluiden ja julkisen elämän alueelle. Kirjoitetun kielen osuus opetuksessa kasvaa. Oppilaan taidot toimia kohdekuulttuurin edellyttämällä tavalla lisääntyvät ja hän opettelee lisää kielten opiskelulle ominaisia menettelytapoja. Hänen itsearviointikykyensä kielenoppijana kasvaa.

TAVOITTEET

Kielitaidot

Oppilas oppii

- ymmärtämän pääajatukset ja keskeisiä yksityiskohtia myös laajempaa yleistietoa sisältävästä kuullusta tai luetusta, selvästi jäsennetystä tekstistä
- selviytymään myös hiukan vaativammista epävirallisista keskustelutilaisuuksista sekä kertomaan suullisesti tai kirjallisesti arkisista asioista, jotka sisältävät jonkin verran yksityiskohtia
- tiedostamaan joitakin keskeisiä eroja englannin kielen eri varianteista

Kulttuuritaidot

Oppilas oppii

- tuntemaan kohdekuulttuuria ja vertaamaan sitä omaan kulttuuritaustaansa
- viestimään ja toimimaan kulttuurissa hyväksyttävällä tavalla arkipäivän tilanteissa
- tiedostamaan arvojen kulttuurisidonnaisuuden

Opiskelustrategiat

Oppilas oppii

- käyttämään erilaisia kielenopiskelun kannalta tehokkaita työtapoja ja opiskelustrategioita, sekä hyödyntämään äidinkielessä oppimaansa
- käyttämään hyväksi tieto- ja viestintätekniikkaa opiskelussaan
- tekemään pienimuotoisia projektitöitä itsenäisesti tai ryhmissä
- arvioimaan omaa työskentelyään ja kielitaitonsa eri alueita suhteessa tavoitteisiin ja tarvittaessa muuttamaan työskentelytapojaan

KESKEISET SISÄLLÖT

Luokilla 3 - 6 esiin tulleiden asioiden lisäksi syventäen

- Aihepiirit
- Viestintä

RAKENTEET

VUOSILUOKKA 7

- koti, perhe, lähiympäristö
- harrastukset ja ystävät
- ostokset
- aihepiireihin sopivien vastaanottamis-, -tuottamis- ja vuorovaikutusstrategioiden harjoittaminen

- perfekti
- pluskvamperfekti
- futuuri
- I konditionaali
- verbin ing-muoto
- imperatiivi

VUOSILUOKKA 8

- Eurooppa
- Brittiläinen kansainyhteisö
- USA
- ulkomaalaiset Suomessa
- nuorten elämä
- ihmisenä kasvaminen
- elämäkatsomus
- ympäristö ja liikenne - kuten edellä
- artikkelien käyttöä
- relatiivipronomit
- objektimuodot
- itsenäiset omistusmuodot
- modaaliapuverbit ja korvaavia rakenteita
- refleksiivit
- II konditionaali

VUOSILUOKKA 9

- tunne-elämä
- terveys ja hyvinvointi
- kestävä kehitys
- opiskelu ja työ
- mediataidot
- nuorisokulttuuri - kuten edellä
- passiivi
- infinitiivi
- epäsuora esitys
- keskeisten rakenteiden kertaus

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta yhdeksännen vuosiluokan päättyessä (8):
A1-KIELI ENGLANTI 9. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Kuullun ymmärtäminen	B1.1
Puhuminen	A2.2
Tekstin ymmärtäminen	B1.1
Kirjoittaminen	

Kulttuuritaidot:

Oppilas tuntee oman ja kohdekielen kulttuurin keskinäisiä suhteita, yhtäläisyyksiä ja historiallisia juuria

Oppimaan oppiminen:

Oppilas käyttää säännöllisesti kielten opiskelulle tyypillisiä työtapoja

VALINNAINEN KIELI (A2), VENÄJÄ

Tohmajärven kunnan kieliohjelman mukaisesti venäjän kieltä voi opiskella neljänneltä luokalta alkaen vapaaehtoisena A2-kielenä.

TAVOITTEET vuosiluokille 4-6

Kielitaito ja kulttuuritaidot

Oppilas

- oppii kommunikoidaan yksinkertaisissa arkipäivän tilanteissa puhekumppanin apuun tukeutuen
- oppii ymmärtämään arkielämää ja rutiininomaisia tapahtumia käsittelevän puheen tai tekstin keskeisimmän sisällön tilanneyhteyden tukemana sekä kirjoittamaan vastaavanlaisista asioista lyhyen yksinkertaisen viestin
- tutustuu alustavasti suomalaisen ja venäläisen kulttuurin yhtäläisyyksiin ja eroihin
- oppii viestimään luontevalla tavalla arkitilanteissa venäläisessä kulttuurissa

Opiskelu- ja viestintästrategiat ovat venäjän kielessä A-kielten opiskelulle asetettujen tavoitteiden mukaiset.

KESKEISET SISÄLLÖT

4. luokka

Keskeiset aihepiirit ja viestintä

- tervehtiminen
- kuulumisten vaihto
- itsestä ja perheestä kertominen: mm. nimi, ikä, asuinpaikka, syntymäkuukausi, perheenjäsenten esittely
- harrastuksia
- keskustelu säästä

Rakenteet

- kirjaimet
- substantiivit: suku, yksikön prepositionaali paikan ilmauksissa
- adjektiivit: nominatiivin päätteet
- verbit: preesens- ja preterititaivutus
- persoonapronominit ja niiden yksikön datiivi
- perusluvut 1-100

5. luokka

Keskeiset aihepiirit ja viestintä

- ostoksilla käynti
- puhelimessa puhuminen
- kellonaikojen kysyminen ja siihen vastaaminen (tasatunnit)
- kirjeen kirjoittaminen
- lomanvietosta kertominen
- maaseutuelämää
- lemmikkieläimistä kertominen

- harrastaminen

Rakenteet

- järjestysluvut 1.-10.
- kellonajat: tasatunnit
- substantiivit: yks. akkusatiivi, genetiivi, prepositionaali ja datiivi sekä yks. ja mon. instrumentaali
- adjektiivit: yks. genetiivi, yks. ja mon. instrumentaali
- verbit: liikeverbejä
- persoonapronominit: akkusatiivi, datiivi
- adverbejä

6.luokka

Keskeiset aihepiirit ja viestintä

- asuminen kaupungissa
- lääkarillä käynti
- vaateostoksilla
- ulkonäön kuvaileminen
- kulkuneuvoissa matkustaminen
- asunnon kuvaileminen
- kellonajat (yli, puoli, vaille)
- Pietarin kaupunki ja sen nähtävyydet
- tien neuvominen
- koulumaailma
- Internet

Rakenteet

- substantiivit: mon. genetiivi, datiivi ja akkusatiivi
- adjektiivit: yks. ja mon. akkusatiivi, mon. genetiivi, yks. ja mon. prepositionaali, mon. datiivi
- verbit: imperatiivi, etuliitteisiä liikeverbejä, aspekti-käsite
- persoonapronominit: prepositionaali
- jatkuva jo opittujen rakenteiden kertaaminen ja vahvistaminen

Arvosanan 8 saaneen oppilaan taidot 6. luokan päättyessä vastaavat taitotasoluokituksessa

A2-KIELI VENÄJÄ 6. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Kuullun ymmärtämisessä tasoa	A1.3
Puhumisessa tasoa	A1.2
Tekstin ymmärtämisessä tasoa	A1.3
Kirjoittamisessa tasoa	A1.2

VUOSILUOKAT 7 - 9

YLEISET TAVOITTEET

A2-venäjän tavoitteena puhumisen ja kirjoittamisen osa-alueilla on, että oppilas saavuttaa kielitaidon kuvausasteikon A2.2 tason. Tämä tarkoittaa peruskielitaitoa niin, että oppilas osaa kuvata lähipiiriään lyhyin lausein, selviytyy yksinkertaisista sosiaalisista kohtaamisista ja tavallisimmista palvelutilanteista. Oppilas osaa kirjoittaa lyhyitä, yksinkertaisia kuvauksia, viestejä tai esim. kirjeitä, jotka liittyvät arkipäiväisiin tai tuttuihin asioihin.

Kuullun ja luetun ymmärtämisen osa-alueilla tavoitteena on, että oppilas saavuttaa kielitaidon kuvausasteikon A2.2 tason. Tämä tarkoittaa kehittyvää peruskielitaitoa niin, että oppilas ymmärtää yleispuhekieltä, joka äännetään hitaasti ja selvästi. Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia muutaman kappaleen pituisista teksteistä. Tekstin ymmärtämiseksi oppilas tarvitsee uudelleen lukemista ja apuvälineitä.

Oppilas

- oppii, että kieli edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua
- osaa toimia venäjän kielen ja kulttuurin edellyttämällä tavalla
- oppii arvioimaan omaa työskentelyään ja kielitaitonsa eri alueita suhteessa tavoitteisiin ja tarvittaessa muuttamaan työskentelytapojaan
- oppii tuntemaan Venäjää ja sen kulttuuria ja ymmärtää sitä omaa kulttuuritaustaansa vasten

KESKEISET SISÄLLÖT

VUOSILUOKKA 7

oppisisällöt ja aihepiirit noudattavat peruskoulun 5. ja 6. luokkien sisältöjä

- lähiympäristö, koti, perhe
- koulu ja oppilastoverit
- asuminen maalla ja kaupungissa
- vapaa-aika ja harrastukset
- kulttuurien väliset erot
- asioiminen erilaisissa tilanteissa

VUOSILUOKKA 8

syksy

- substantiivien ja adjektiivien yksikön sijamuotojen taivutus (kertaus)
- vapaa-aika, nuoruus ja vanhuus
- kieltäytyminen, suostuminen, kiellot, käskyt, mielipiteen ilmaiseminen

VUOSILUOKKA 8

kevät

- substantiivien ja adjektiivien monikon sijamuotojen taivutus
- adjektiivin komparatiivi ja superlatiivi, verbioppia
- nuoren ongelmat, perhe, ystävät

- neuvominen, puhelimessa keskusteleminen

VUOSILUOKKA 9

syksy

- gerundit ja partisiipit
- imperatiivi
- ystävyys, rakkaus
- ammatin valinta

VUOSILUOKKA 9

kevät

- lukusanat, vuosiluvut ja päivämäärät
- persoonapronominien taivutus
- passiivi
- koulusta kertominen
- kaupunkielämä (Pietari ja Moskova)

Hyvän osaamisen kuvaus

A2-KIELI VENÄJÄ 9. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Kuullun ymmärtäminen	A2.2
Puhuminen	A2.2
Tekstin ymmärtäminen	A2.2
Kirjoittaminen	A2.2

VALINNAINEN KIELI (B2), RANSKA

YLEISTÄ

Ranska on maailmankieli. Sitä puhutaan viidellä mantereella 46 maassa. Noin 300 miljoonaa ihmistä eri puolilla maailmaa puhuu ja ymmärtää ranskaa. Ranska on tärkeä kansainvälisen yhteistyön kieli, onhan se englannin ohella toinen Euroopan unionin virallisista kielistä. Se on myös kulttuurin, taiteiden ja tieteen kieli. Valinnaisen kielen opetus painottuu puheviestintään arkipäivän tilanteissa. Nämä opetussuunnitelman perusteet on laadittu kahdelle vuosiviikkotunnille.

Kielten oppiminen on kokonaisvaltaista. Se on prosessi, jossa kielen eri osa-alueet nivoutuvat toisiinsa pitkäjänteisessä työskentelyssä.

TAVOITTEET

Kielitaito

Oppilas oppii

- puhumaan kohteliaasti ja rohkeasti omalla kielitaidollaan puhekumppanin tukemana arkielämän perustilanteissa
- ymmärtämään jokapäiväisen elämän asioita käsittelevää puhetta ja osallistumaan itse keskusteluun

- ❑ lukemaan arkielämään liittyviä ennakoitavissa olevia yksinkertaisia viestejä
- ❑ pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia asioita käsitteleviä lyhyitä viestejä ja ylläpitämään kirjallisesti kontakteja ystäviin kortteja, sähköpostiviestejä, muistilappuja ja muita suppeita viestejä kirjoittamalla
- ❑ hallitsemaan ranskan kielen keskeistä sanastoa, sanontatapoja ja perusrakenteita kaikilla näillä kielitaidon osa-alueilla

Kulttuuritaidot

Oppilas oppii

- ❑ omaksumaan tietoja Ranskasta, ranskalaisuudesta ja ranskaa puhuvista maista ja vertaamaan näiden maiden tapoja omaan elämään ja oman maan kulttuuriin ja tapoihin

Opiskelumenetelmät

Oppilas oppii

- ❑ puhumisen ja kielitaidon aktiivisen käytön alusta alkaen, pienelläkin sanastolla
- ❑ tekemään havaintoja kielestä ja päättämään ja miettimään itse sääntöjä
- ❑ vertaamaan ranskaa muihin tutumpiin kieliin ja hyötymään tästä
- ❑ arvioimaan omaa opiskeluaan ja kielitaitonsa eri alueita suhteessa tavoitteisiin
- ❑ kehittämään monipuolisia opiskelutaitoja

SISÄLLÖT VUOSILUOKITTAIN

VUOSILUOKKA 8

- ❑ minä itse
- ❑ perhe, ystävät, harrastukset
- ❑ jokapäiväinen elämä
- ❑ matkustaminen
- ❑ Pariisi
- ❑ ranskalainen elokuva, musiikki

VUOSILUOKKA 9

- ❑ nuorten elämä
- ❑ koulu ja opiskelu
- ❑ työelämä
- ❑ Ranskan maantieto
- ❑ tutustuminen syvemmin ranskalaiseen kulttuuriin

KESKEISET RAKENTEET

Viestinnän kannalta kielelle ominainen lauseenmuodostus ja keskeinen kielioppi taitoja ja tietoja vuosiluokittain syventäen.

VUOSILUOKKA 8

- ❑ artikkelit
- ❑ substantiivit
- ❑ adjektiivit
- ❑ tärkeimpiä pronomineja
- ❑ prepositioita

- preesens
- lähifutuuri
- kielto ja kysymys

VUOSILUOKKA 9

- 8 lk:n rakenteiden kertausta
- lisää pronomineja
- lukusanoja
- partitiivi
- passé composé
- imperfekti
- refleksiiviverbit

Viestintästrategiat

- puheen tai tekstin pääasiallinen tunnistaminen
- rajatun tiedon löytäminen tekstistä tai puheesta
- omien viestien suunnittelu
- oman kielenkäytön tarkkailu
- puhekumppanin avun hyödyntäminen keskustelutilanteissa
- kirjallisten apuneuvojen käyttäminen omista tuotoksista

ARVIOINTI

Arvioinnin on perustuttava sekä suulliseen että kirjalliseen kielitaitoon. Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

B2-KIELI RANSKA 9. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Kuullun ymmärtäminen	A2.2
Puhuminen	A2.1
Tekstin ymmärtäminen	A2.2
Kirjoittaminen	

Kulttuuritaidot

- ❖ Oppilas tuntee oman ja ranskalaisen kulttuurin yhtäläisyyksiä ja eroja.

Oppimaan oppiminen

- ❖ Oppilas käyttää säännöllisesti kielten opiskelulle tyypillisiä tapoja. Hän oivaltaa kielten opiskelussa välttämättömän jatkuvan viestinnällisen aktiivisuuden merkityksen.

VALINNAINEN KIELI (B2), SAKSA

Saksan kielen opetus antaa oppilaille valmiuksia toimia saksan kielellä jokapäiväisissä elämän tilanteissa. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kieltä aktiivisesti. Oppilaita ohjataan ymmärtämään kielen opiskelun vaatima pitkäjänteinen harjoittelu. Oppilaita kasvatetaan ymmärtämään ja kunnioittamaan eri kulttuureja sekä ohjataan

tarkastelemaan omaa kieltä ja kulttuuria eri näkökulmasta. Kielen opetus on johdantona saksan opinnoille toisen asteen koulutuksessa.

VUOSILUOKKA 8

TAVOITTEET

Kieli

Oppilas oppii

- kommunikoidaan saksaksi yksinkertaisissa arkipäivän tilanteissa
- ymmärtämään jokapäiväiseen elämään liittyvän tekstin tai puheen keskeisimmän sisällön
- kirjoittamaan ja kertomaan itsestään

Kulttuuritaidot

Oppilas oppii

- tuntemaan saksalaisen kielialueen tapoja, tapahtumia ja paikkoja
- viestimään tavanomaisissa tilanteissa kohdekieliselle kulttuurille ominaisella tavalla
- tuntemaan omaa kulttuuriaan ja vertaamaan sitä kohdekulttuuriin

Oppiman oppiminen

Oppilas oppii

- käyttämään erilaisia kielen opiskelulle tyypillisiä työtapoja ja tiedonhankintavälineitä
- ottamaan vastuun omasta ja ryhmän työskentelystä sekä olemaan aktiivinen
- arvioimaan työskentelyään ja omaa kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiin

VUOSILUOKKA 9

TAVOITTEET

Kieli

Oppilas oppii

- kommunikoidaan saksaksi jokapäiväisissä tilanteissa
- ymmärtämään arkipäivän tilanteisiin liittyvien tekstien ja kuulemansa puheen keskeisen sisällön
- tuottamaan lyhyitä kirjallisia ja suullisia viestejä
- kertomaan syventävämmiin itsestään ja ympäristöstään

Arviointi

B2-KIELI SAKSA 9. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Kuullun ymmärtäminen	A1.2 - A1.3
Puhuminen	A1.1 - A1.2
Tekstin ymmärtäminen	A1.2 - A1.3
Kirjoittaminen	A1.1 - A1.2

Kulttuuritaidot

Oppilas oppii

- viestimään arkitilanteissa saksalaiselle kulttuurille luontevalla tavalla

- tuntemaan saksalaista kielialuetta ja sen keskeisempiä kulttuurisisältöjä
- suhtautumaan myönteisesti kohdekuulttuurin edustajiin

Oppimaan oppiminen

Oppilas oppii

- käyttämään erilaisia kielen opiskelulle tyypillisiä työtapoja ja tiedonhankintavälineitä
- ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän työskentelystä
- hyödyntämään muissa kielissä hankkimiaan taitoja, tietoja ja strategioita
- arvioimaan omaa työskentelyään kielitaitoaan suhteessa annettuihin tavoitteisiin
- ymmärtämään kielenopiskelussa vaadittavan jatkuvan harjoittelun merkityksen

KESKEISET SISÄLLÖT

VUOSILUOKKA 8

Aihepiirit ja sisällöt

- perhe
- harrastukset
- koulu
- matkustaminen
- ostostilanteet
- saksalainen kulttuuri

Rakenteet

- verbin preesens
- apuverbejä
- substantiivien nominatiivi
- päälauseen sanajärjestys
- akkusatiivi
- pronomineja
- lukusanat
- prepositioita

VUOSILUOKKA 9

Aihepiirit ja sisällöt

- terveys
- sää
- juhlat
- Suomesta kertominen
- matkailu
- tutustuminen syvemmin saksalaiseen kulttuuriin
- saksankielisiä maita

Rakenteet

- haben- ja sein- imperfektit
- perfekti
- sivulauseita
- datiivi
- prepositioita
- pronomineja

Viestintästrategiat

- puheen tai tekstin pääasioiden tunnistaminen
- rajatun tiedon löytäminen tekstistä tai puheesta

- ❑ omien viestien suunnittelu
- ❑ oman kielenkäytön tarkkailu
- ❑ puhelumppanin apuun tukeutuminen suullisessa vuorovaikutuksessa
- ❑ kirjallisiin apuneuvoihin tukeutuminen omassa tuotoksissa

6.6 MATEMATIIKKA

Matematiikka on välineaine, jonka päämääränä on tarjota kaikille oppilaille mahdollisuus hankkia ne matemaattiset perustiedot ja taidot, jotka antavat valmiuksia selvitä jokapäiväisessä elämässä ja luovat pohjaa jatko-opinnoille. Oppimismotivaatioon on kiinnitettävä huomiota, jotta oppilaiden luontainen kiinnostus matematiikkaan säilyisi koko perusopetuksen ajan ja oppilailla olisi myönteisiä asenteita matematiikkaa kohtaan. Opetus tulee suunnitella ja toteuttaa siten, että kukin oppilas riippumatta henkilökohtaisista kyvyistään kokee mahdollisimman usein onnistumisen tunteita. Matematiikan opetuksen perustan luovat suomalainen kulttuuri, kansainvälisyys, didaktinen tutkimus ja yleinen tiedonkäsitys. Oppimisessa korostuu ymmärtäminen.

Opetuksen keskeisiä didaktisia periaatteita ovat:

- ❑ ongelma-keskeisyys; loogiseen ajatteluun kannustaminen
- ❑ oman kokemusmaailman korostuminen ja arkielämän läheisyys
- ❑ toiminnallisuus ja kokeellisuus
- ❑ eriyttäminen ja yksilön huomioonottaminen
- ❑ havainnollisuus ja havaintoihin perustuva johtopäätösten tekeminen
- ❑ sosiaalisuus ja kommunikointi (ratkaisujen ja matematiikan ilmiöiden sanallinen kuvaaminen)

Matematiikassa opitaan käsitteitä ajattelun jäsentämiseen ja menetelmiä ympäristön hahmottamiseen ja arkielämän ongelmien ratkaisemiseen. Oppilaiden tulee saada käsitys matematiikan merkityksestä ja sen osuudesta kulttuurimme kehittymisessä.

Matematiikan opetuksen työtavat

Työtapojen valinnassa lähtökohtana ovat:

- ❑ opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet
- ❑ opetussuunnitelman perusteissa esitetyt ajattelun taitojen ja menetelmien keskeiset sisällöt
- ❑ oppilaat (esimerkiksi kehitysvaihe, erilaisuus, luokkayhteisö)
- ❑ oppilaskeskeisyys ja toiminnallisuus
- ❑ tarkoituksenmukaisuus aiheen kannalta
- ❑ oppimateriaalin tarjoamat ideat ja tuki

Suosittelavaa on, että tunneilla käytetään vaihtelevasti eri työtapoja, mutta itsetarkoitus se ei ole. Samallakin tunnilla voi käyttää useampaa eri työtapaa.

Työtapoina voivat olla esimerkiksi:

- ❑ opettajajohtoinen kyselevä opetus
- ❑ ongelma-keskeinen opetus
- ❑ itsenäinen opiskelu
- ❑ mallintaminen
- ❑ tietokoneavusteinen opetus
- ❑ työpistetyöskentely
- ❑ toiminnallinen lähestymistapa
- ❑ yhteistoiminnallinen työtapaa
- ❑ projektityö
- ❑ urakkatyöskentely

- tutkimustehtävä
- luokittelu
- monitorointi
- käsitekartta
- tarina
- peli tai leikki

ARVIOINTI

Luokilla 1-2 ja arvioinnissa matematiikka arvioidaan sanallisesti, luokilla 3-9 numeroin. Arvioinnin lähtökohtana ovat opetussuunnitelman perusteiden hyvän osaamisen kriteerit.

Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon seuraavia asioita:

- kokeet ja testit
- projektit, tutkimustehtävät ja opinnäytetyöt
- näytetehtävät
- työskentelyn ja ajattelun taidot
- kotitehtävien tekeminen
- itsearviointi

Vuosiluokilla 7-9 kurssin alussa sovitaan, mitkä asiat vaikuttavat kurssiarvosanaan. Kursseilla pyritään siihen, että jokaisen kurssin aikana tehdään ainakin yksi laajempi projektityö, tutkimustehtävä tai opinnäytetyö. On myös suositeltavaa, että jokin kurssi tai kurssin osa suoritetaan itsenäisesti opiskellen.

Päätösarvioinnissa voidaan painottaa 9. luokan numeroita.

KESKEISET SISÄLLÖT 1-9

VUOSILUOKKA 1

Tavoitteena on, että oppilas

- osaa ilmoittaa lukumäärän lukusanalla ja numerosymbolilla
- oppii laskemaan yhteen ja vähentämään lukuja annetulla lukualueella
- oppii käyttämään havaintovälineitä oppimisen tukena
- oppii havainnoimaan ja kuvailemaan ympärillään olevia muotoja ja lukumääriä
- ymmärtää pitkäjänteisyyden ja pohdinnan merkityksen matematiikan ongelmien ratkaisemisessa

Luvut ja laskutoimitukset, algebra ja funktiot, geometria ja mittaaminen, tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

- luonnolliset luvut
  - lukumäärä, lukusana numerosymboli
  - vertailu, luokittelu, suuruusjärjestys, luvun hajottaminen ja kokoaminen
- kymmenjärjestelmän rakentumisen periaate
- yhteen- ja vähennyslaskua lukualueella 0-100, algoritmi
- laskutoimitusten väliset yhteydet
- erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkimista
- yksinkertaiset lukujonot
- säännönmukaisuudet, suhteet ja riippuvuudet kuvissa
- ympäröivän tilan avaruudellisten suhteiden havainnointi ja kuvailu
- ympäristössä olevien geometristen muotojen havainnointi, kuvailu ja nimeäminen
- kaksiulotteisten ja kolmiulotteisten muotojen tunnistaminen, selostaminen ja nimeäminen

- kaksiulotteisten muotojen rakentaminen, piirtäminen ja jäljentäminen sekä kolmiulotteisten kappaleiden tunnistaminen ja rakentaminen
- mittaamisen periaate
- mittavälineiden käyttö
- suureet
- mittaustuloksen arviointi
  - pituus; senttimetri, metri
  - hinta; euro, sentti
  - aika; tasatunnit, puolet tunnit
- yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen

VUOSILUOKKA 2

TAVOITTEET

oppilas

- osaa esitellä, selittää ja perustella menettelyään matematiikan ongelmien ratkaisemisessa
- tuntee ja osaa käyttää kymmenjärjestelmää
- tuntee kaikki neljä peruslaskutoimitusta ja osaa soveltaa niitä asiantehtävissä
- tuntee tasokuvioiden ja kappaleiden perusmuodot
- oppii kehittämään päättely- ja ajattelutaitojaan.

KESKEISET SISÄLLÖT

Luvut ja laskutoimitukset, algebra ja funktiot, geometria ja mittaaminen, tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys, aihekokonaisuudet

- luonnolliset luvut
- kymmenjärjestelmän rakentamisen periaate
- yhteen- ja vähennyslaskua lukualueella 0-1000 sekä laskutoimitusten väliset yhteydet
- kertolasku, algoritmi
- kertotaulut 2-5 (keskeisenä)
- yhdistetyt laskutoimitukset
- jakolaskua konkreettisilla välineillä
- murtoluvun käsitteen pohjustaminen konkreetein välinein
- erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkimista
- yksinkertaiset lukujonot
- säännönmukaisuudet, suhteet ja riippuvuudet kuvissa
- ympäröivän tilan avaruudellisten suhteiden havainnointi ja kuvailu
- ympäristössä olevien geometrinen muotojen havainnointi, kuvailu ja nimeäminen
- kaksi- ja kolmiulotteisten muotojen tunnistaminen, nimeäminen
- geometriset peruskäsitteet; piste, jana, suora, puolisuora, murtoviiva, kulma
- kaksiulotteisten muotojen piirtäminen ja jäljentäminen sekä kolmiulotteisten kappaleiden tunnistaminen ja rakentaminen
- yksinkertaiset peilaukset, suurennokset
- mittaamisen periaate
- mittavälineiden käyttö
- suureet
  - pituus; cm, m
  - massa; g, kg
  - tilavuus; desilitra, litra

- hinta; euro, sentti
- aika; tunti ja minuutti
- pinta-ala
- tärkeimpien mittayksiköiden käyttö, vertailu ja muuntaminen
- mittaustuloksen arviointi
- tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen
- tietojen esittäminen pylväsdiagrammina

Vihjeitä opetuksen eheyttämiseksi

Viestintä ja mediataito

- ❖ diagrammien rakentelua ikäkaudelle sopivilla menetelmillä (esim. piktogrammit)

Ihmisenä kasvaminen

- ❖ ihmismittojen tutkimista

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 2. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Ajattelun ja työskentelyn taidot

Oppilas

- osoittaa matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä käyttämällä niitä ongelmien ratkaisussa sekä esittämällä ja selittämällä niitä toisille oppilaille ja opettajalle
- pystyy tekemään perusteltuja päätelmiä ja selittämään toimintaansa ja osaa esittää ratkaisujaan konkreettisilla mallein ja välinein, kuvin, suullisesti ja kirjallisesti
- osaa tehdä vertailua, muun muassa pituusvertailua, ja asettaa asioita järjestykseen, löytää asioille vastakohtia, luokitella asioita eri ominaisuuksien mukaan sekä ilmoittaa esineen sijainnin, esimerkiksi käyttämällä sanoja "yläpuolella, alla, oikealla, vasemmalla, takana ja välissä" ; hän osaa vertailla joukkojen suuruuksia käyttäen sanoja "enemmän, vähemmän, yhtä monta, paljon ja vähän" sekä kirjoittaa ja käyttää vertailun symboleja $>$, $=$ ja $<$

Luvut ja laskutoimitukset sekä algebra

Oppilas

- tietää lukujen merkityksen määrän ja järjestyksen ilmaisemisessa, lukujen kirjoittamisen ja lukusuoraesityksen
- hallitsee lukujen hajottamisen ja yhdistämisen, vertailun, summien ja lukujonojen muodostamisen; hän tuntee parilliset ja parittomat luvut
- tuntee ja ymmärtää kymmenjärjestelmän paikkajärjestelmänä sekä osaa käyttää sitä
- ymmärtää yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskun sekä osaa soveltaa niitä arkitilanteissa
- osaa etsiä ratkaisuvaihtoehtojen lukumäärän yksinkertaisissa tapauksissa
- tuntee ja osaa esittää konkreettisilla välineillä yksinkertaisia murtolukuja, kuten yksi kahdesosa, yksi neljäsosa ja yksi kolmasosa.

Geometria

Oppilas

- ❑ tuntee perusmuodot tasokuvioista ja kappaleista, muun muassa nelikulmio, kolmio, ympyrä, pallo ja kuutio, sekä tietää geometrian peruskäsitteet: piste, jana, murtoviiva, puolisuora, suora ja kulma, ja niiden yhteyden yksinkertaisimpiin tasokuvioihin
- ❑ osaa käyttää yksinkertaisia peilauksia ja suurennoksia.

Mittaaminen

Oppilas

- ❑ osaa mitata yksinkertaisilla mittavälineillä ja tuntee keskeisimmät suureet, kuten pituus, massa, tilavuus ja aika
- ❑ osaa havainnoida tarpeellisen informaation yksinkertaisissa arkipäivän ongelmissa ja osaa käyttää matemaattisia tietojaan ja taitojaan niiden ratkaisemiseen.

VUOSILUOKKA 3

TAVOITTEET

oppilas

- ❑ oppii havainnoimalla ja päättelämällä uusia käsitteitä
- ❑ oppii käyttämään peruslaskutoimituksia matematiikan ongelmien ratkaisemisessa
- ❑ tuntee luonnollisten lukujen lisäksi rationaalilukuja
- ❑ tutustuu algebrallisiin ilmiöihin, kuten lausekkeeseen, lukujonoihin ja säännönmukaisuuksiin
- ❑ oppii kehittämään päättely- ja ajattelutaitojaan myös ryhmässä.

KESKEISET SISÄLLÖT

Luvut ja laskutoimitukset, algebra ja funktiot, geometria, tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys, aihekokonaisuudet

- ❑ kymmenjärjestelmän varmentaminen, lukualue 1-10 000, tutustuminen 60-järjestelmään, kellonajat, aikavälin päättely
- ❑ lukujen luokittelua, järjestämistä (keskeisenä luonnolliset luvut, rationaalilukuihin tutustuminen)
- ❑ kertolaskua (keskeisenä kertotaulut)
- ❑ sisältö- ja ositusjako
- ❑ laskualgoritmeja (yhteen-, vähennys- ja kertolasku, kertolaskussa yksinumeroinen kertoja) ja päässälaskua
- ❑ murto- ja desimaaliluvun käsite, $1/10 = 0,1$
- ❑ laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen
- ❑ sulkeiden käyttö
- ❑ erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen
- ❑ lausekkeen käsite
- ❑ lukujonojen tulkitseminen ja kirjoittaminen
- ❑ säännönmukaisuuksia, suhteita ja riippuvuuksia päättelämällä
- ❑ symmetria, yhtenevyys konkreetein välinein
- ❑ yhdensuuntaiset ja kohtisuorat suorat
- ❑ tutustuminen kappaleiden geometrisiin ominaisuuksiin
- ❑ mittaamisen periaatteen vahvistaminen
- ❑ mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista
- ❑ mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen
- ❑ tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen
- ❑ koordinaatisto (1. neljännes)

- yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien (koordinaatiston 1. neljännes) laatiminen ja lukeminen

VUOSILUOKKA 4

TAVOITTEET

Oppilas

- osaa käyttää rationaalilukuja ongelmien ratkaisemisessa
- käyttää peruslaskutoimituksia niin päässä- kuin allekkainlaskuissa
- harjaantuu havaintojen ja päätelmien tekemisessä
- oppii käyttämään sääntöjä ja luomaan säännönmukaisuuksia
- työskentelee pitkäjänteisesti ja vastuullisesti

KESKEISET SISÄLLÖT

Luvut ja laskutoimitukset, algebra ja funktiot, geometria, tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys, aihekokonaisuudet

- kymmenjärjestelmän kertaaminen, lukualue 1-10 milj., kellonajat
- lukujen luokittelua, järjestämistä
- negatiivisen kokonaisluvun käsite, yhteenlaskua
- kertolaskua, kertotaulujen varmentaminen
- sisältö- ja ositusjaon varmentaminen
- laskualgoritmeja ja päässä-laskua (kaikki peruslaskutoimitukset, jakolaskualgoritmissa yksinumeroinen jakaja)
- murtoluvun ja desimaaliluvun käsite
- murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välinen yhteys
- samannimisten murtolukujen ja desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua
- laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen
- sulkeiden käyttö
- erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen
- lausekkeen käsite, yksinkertaisten lausekkeiden kirjoittaminen ja tulkitseminen
- säännönmukaisuuksia, suhteita ja riippuvuuksia päättelemällä
- suurennoksia ja pienennöksiä
- symmetria, yhtenevyys konkreetein välinein
- kulman suuruus ja kulmien luokittelu
- erilaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu
- piirin käsite
- tutustuminen kappaleiden geometrisiin ominaisuuksiin
- mittaamisen periaatteen vahvistaminen
- mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista
- mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen
- tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen
- koordinaatisto (1. ja 4. neljännes)
- yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien (1. ja 4. neljännes) laatiminen ja lukeminen

VUOSILUOKKA 5

TAVOITTEET

Oppilas

- varmentaa peruslaskutoimitukset myös rationaaliluvuilla päässä ja allekkain sekä kirjoittaa yksinkertaisia lausekkeitä

- tutkii kuvioita ja niiden kuvauksia sekä oppii ympyrän piirtämisen ja osien nimityksiä
- osaa mittaamisen periaatteen, arvioinnin, pyöristämisen, muuntamisen ja vertailun
- laatii yksinkertaisia taulukoita ja diagrammeja, luokittelee tietoja (esim. keskiarvo)
- harjaantuu täsmälliseen asioiden esittämiseen sekä suullisesti että kirjallisesti

KESKEISET SISÄLLÖT

Luvut ja laskutoimitukset, algebra ja funktiot, geometria, tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys, aihekokonaisuudet

- ajan yksikkömuunnoksia, yhteen- ja vähennyslaskua ajanyksiköillä, lyhyiden aikavälien laskemista
- lukujen luokittelua, järjestämistä
- negatiivisen kokonaisluvun käsitteen varmentaminen, yhteen- ja vähennyslaskua kokonaisluvuilla (vähentäjä positiivinen)
- jaollisuus, $2:n$, $3:n$, $5:n$ ja $10:n$ jaollisuussäännöt
- laskualgoritmeja ja pääsälaskua (kaikki peruslaskutoimitukset)
- murto- ja desimaaliluvun käsitteen varmentaminen
- murtolukujen muunnokset
- murtolukujen ja desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslasku sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla
- laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen
- sulkeiden käytön varmentaminen
- erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen
- lausekkeen käsite, yksinkertaisten lausekkeiden kirjoittaminen ja tulkitseminen
- säännönmukaisuuksia, suhteita ja riippuvuuksia päättelemällä
- yhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä
- suurennoksia ja pienennöksiä
- yhdenmuotoisuus ja mittakaava
- peilauksia suoran ja pisteen suhteen
- ympyrä ja sen osia, ympyrän piirtäminen
- kulman mittaaminen ja piirtäminen
- pinta-ala
- kappaleiden geometrinen ominaisuuksien tutkiminen
- mittaamisen periaatteen vahvistaminen
- mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista
- mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen
- tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen
- koordinaatisto (kaikki neljännekset)
- yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen laatiminen ja lukeminen
- keskiarvon käsite, keskiarvon laskeminen
- tietojen luokittelu ja järjestäminen, tyyppiä ja mediaanin käsitteiden pohjustaminen
- kokemuksia klassisesta ja tilastollisesta todennäköisyydestä

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 5. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Ajattelun ja työskentelyn taidot

Oppilas

- osoittaa matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä käyttämällä niitä ongelman ratkaisussa ja esittämällä niitä monipuolisesti välineillä, kuvilla, symboleilla, sanoilla, lukujen avulla tai diagrammeilla
- pyrkii tietoisesti kohdistamaan tarkkaavaisuutensa havaintoja tehdessään; hän pystyy kommunikoimaan havainnoistaan ja ajatuksistaan monipuolisesti, toimimalla, puhumalla, kirjoittamalla ja symbolien avulla
- osaa kuvata reaali maailman tilanteita ja ilmiöitä matemaattisesti: vertailulla, luokittelulla, järjestämällä, konstruomalla ja mallintamalla
- osaa ryhmitellä tai luokitella annetun ja valitsemansa kriteerin perusteella sekä osaa etsiä yhteistä ominaisuutta; hän osaa erottaa laadullisen ja määrällisen ominaisuuden; hän osaa kuvata asia- ja esineryhmiä tehden niistä tosia ja epätosia väitteitä
- osaa esittää matemaattisia ongelmia uudessa muodossa; hän pystyy tulkitsemaan yksinkertaisen tekstin, kuvan tai tapahtuman ja tekemään suunnitelman ongelman ratkaisemiseksi
- osaa noudattaa sääntöjä.

Luvut, laskutoimitukset ja algebra

Oppilas

- ymmärtää kymmenjärjestelmän myös desimaalilukujen osalta ja osaa käyttää sitä varmasti; hän ymmärtää negatiivisen luvun ja murtoluvun käsitteet sekä osaa esittää niitä eri metodeilla
- osaa esittää laskutoimitukset kirjallisesti ja suullisesti ja tietää eri laskutoimitusten väliset yhteydet; hän osaa etukäteen arvioida tuloksen suuruusluokan ja tehtävän ratkaisemisen jälkeen tarkistaa laskun vaiheet sekä arvioida ratkaisun mielekkyyden
- osaa muodostaa ja jatkaa lukujonoja sekä esittää riippuvuuksia

Geometria

Oppilas

- osaa muodostaa kuvioita annettuja ohjeita noudattaen; hän pystyy havaitsemaan yksinkertaisten geometrinen kuvioiden ominaisuuksia sekä tuntee tasokuvioiden käsitteiden muodostamaa rakennetta
- tunnistaa yhdenmuotoisuuden; oppilas osaa peilata suoran suhteen sekä suurentaa ja pienentää kuvioita annetussa suhteessa; hän tunnistaa suoran suhteen symmetriset kuviot
- ymmärtää mittaamisen periaatteen; hän osaa arvioida mittaustuloksen suuruuden ja mittauksen tuloksen mielekkyyden sekä ilmoittaa mittaustuloksen sopivalla mittayksiköllä
- osaa laskea suunnikkaiden ja kolmioiden pinta-aloja ja piirejä

Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys

Oppilas

- osaa kerätä tietoja, järjestää, luokitella ja esittää niitä tilastoina; hän osaa lukea yksinkertaisia taulukoita ja diagrammeja
- osaa selvittää erilaisten tapausten ja vaihtoehtojen lukumäärän sekä osaa päätellä mahdollottoman ja varman tapauksen

TAVOITTEET

Oppilas

- kertaa ja harjoittelee rationaalilukujen erilaisten kuvausten käyttöä sekä prosenttikäsitettä
- harjoittelee yhtälön ja muuttujan käsitteitä
- oppii kolmioiden ja nelikulmioiden nimitykset sekä niiden piirin ja pinta-alan laskemisen
- tutustuu yhtenevyyden ja yhdenmuotoisuuden käsitteisiin sekä oppii symmetrian suoran ja pisteen suhteen
- kykenee työskentelemään itsenäisesti matematiikan ongelmien parissa

KESKEISET SISÄLLÖT

Luvut ja laskutoimitukset, algebra ja funktiot, geometria, tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys, aihekokonaisuudet

- luonnolliset luvut, kokonaisluvut, rationaaliluvut
- vastaluku, itseisarvo
- aikalaskut, aikaväli
- jaollisuussääntöjä, SYT ja PYJ
- murtolukujen supistaminen ja laventaminen ja desimaaliluvun esittäminen murtolukuna
- suhde
- prosenttilasku: prosentti-käsite, -kerroin, -arvon laskeminen, -luvun laskeminen, alennukset, pyöristäminen, arviointi
- lukuparin esittäminen koordinaatistossa
- yhtälön ja muuttujan käsite
- yhtälön ratkaiseminen vaakamallin avulla
- kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä
- säännölliset monikulmiot
- ympyrä ja siihen liittyvät nimitykset
- kolmioiden ja nelikulmioiden piirin ja pinta-alan laskeminen
- tutustuminen yhtenevyyden ja yhdenmuotoisuuden käsitteisiin
- symmetria suoran ja pisteen suhteen
- tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen
- koordinaatisto (kaikki neljännekset)
- yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen laatiminen ja lukeminen

- tietojen luokittelu ja järjestäminen, tyyppiarvon ja mediaanin käsitteiden pohjustaminen
- kokemuksia klassisesta ja tilastollisesta todennäköisyydestä

VUOSILUOKKA 7

TAVOITTEET

Oppilas

- syventää lukukäsitettään eri esitysmuotojen sekä lukujen ominaisuuksien avulla
- oppii näkemään säännönmukaisuuksia ja esittämään niitä eri muodoissa
- oppii ymmärtämään matematiikan ja reaalimaailman välisiä yhteyksiä
- syventää taitojaan tasogeometriassa
- oppii tuottamaan matemaattista tekstiä

KESKEISET SISÄLLÖT

Luvut ja laskutoimitukset, algebra ja funktiot, geometria, tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys, aihekokonaisuudet

- ❑ luonnolliset luvut, kokonaisluvut, rationaaliluvut
- ❑ vastaluku, itseisarvo
- ❑ aikalaskut, aikaväli
- ❑ luvun jakaminen alkutekijöihin, lukujen jaollisuussääntöjä
- ❑ desimaaliluvun esittäminen murtolukuna
- ❑ lausekkeiden sieventäminen
- ❑ pyöristäminen ja arviointi sekä laskimen käyttö
- ❑ potenssi, eksponenttina kokonaisluku
- ❑ laskimen käyttö
- ❑ riippuvuuden havaitseminen ja sen esittäminen muuttujien avulla
- ❑ lukuparin esittäminen koordinaatistossa
- ❑ yksinkertaisten funktioiden tulkitseminen ja niiden kuvaajien piirtäminen koordinaatistoon
- ❑ potenssilaskenta
- ❑ polynomilaskennan alkeita
- ❑ neliöjuuri
- ❑ kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä
- ❑ säännölliset monikulmiot
- ❑ ympyrä ja siihen liittyvät käsitteet
- ❑ monikulmioiden piirin ja pinta-alan laskeminen
- ❑ yhdenmuotoisuus ja yhtenevyys
- ❑ geometrista konstruointia
- ❑ symmetria suoran ja pisteen suhteen
- ❑ kierto ja siirto tasossa
- ❑ kulmien välisiä yhteyksiä
- ❑ kolmion ja ympyrän välisiä yhteyksiä

Vihjeitä opetuksen eheyttämiseksi

Viestintä ja mediataito

- ❖ projektitöiden kirjoittaminen tekstinkäsittelyohjelmalla
- ❖ taulukkolaskenta ja diagrammien piirtäminen
- ❖ tietojen haku internetistä
- ❖ mahdollisuuksien mukaan seuraavia:
  - kuvaajien piirtäminen matemaattisilla ohjelmilla
  - geometrinen piirtäminen matemaattisilla ohjelmilla

Ihmisenä kasvaminen

- ❖ esim. tupakoitsijan menojen laskeminen

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

- ❖ kaupankäyntiin, postiin ja matkustamiseen liittyvä laskenta ja/tai projektityöt

Turvallisuus ja liikenne

- ❖ mopoilijan/autoilijan kulujen laskenta

VUOSILUOKKA 8

TAVOITTEET

Oppilas

- laajentaa lukualueensa reaalityöihin
- syventää kirjainlaskennan taitojaan
- oppii tunnistamaan kappaleet ja laskemaan niiden pinta-aloja ja tilavuuksia
- oppii soveltamaan verrannollisuutta ongelmien ratkaisemisessa
- ymmärtää matemaattisten käsitteiden ja sääntöjen merkityksen

KESKEISET SISÄLLÖT

Luvut ja laskutoimitukset, algebra ja funktiot, geometria, tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys, aihekokonaisuudet

- reaalityö
- suhde ja verrannollisuus
- prosenttilasku
- juuren käsite ja laskutoimituksia neliöjuurilla
- lauseke ja sen sieventäminen
- potenssilauseke ja sen sieventäminen
- polynomien käsite, polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolasku
- yhtälö
- verranto
- suoraan verrannollisuus
- potenssilaskenta
- neliöjuuri
- polynomilaskennan alkeet
- ympyrän ja sektorin alan laskeminen
- kappaleiden nimeäminen ja luokittelu
- kappaleen tilavuuden ja pinta-alan laskeminen
- yhdenmuotoisuus ja yhtenevyys

Vihjeitä opetuksen eheyttämiseksi

Viestintä ja mediataito

- ❖ projektityöiden kirjoittaminen tekstinkäsittelyohjelmalla
- ❖ taulukkolaskenta ja diagrammien piirtäminen
- ❖ tietojen, mm. tilastojen, haku Internetistä
- ❖ mahdollisuuksien mukaan seuraavia:
  - kuvaajien piirtäminen matemaattisilla ohjelmilla
  - geometrinen piirtäminen matemaattisilla ohjelmilla

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

- ❖ kaupankäyntiin liittyvä prosenttilaskenta
- ❖ korkolaskenta ja laina-asiat
- ❖ geometrian soveltaminen arkielämään

Ihmisenä kasvaminen

- ❖ esim. veren alkoholipromille määrän laskeminen

VUOSILUOKKA 9

TAVOITTEET

Oppilas

- oppii yhtälöiden ja yhtälöparien ratkaisemisen sekä näiden käytön

- ❑ oppii funktion käsitteen sekä funktion tutkimisen
- ❑ oppii tilastollisten tunnuslukujen ja menetelmien käytön johtopäätöksiä tehtäessä
- ❑ osaa käyttää trigonometriaa sekä Pythagoraan lausetta kolmion osien ratkaisemisessa
- ❑ ottaa vastuun omasta oppimisestaan matematiikassa

KESKEISET SISÄLLÖT

Luvut ja laskutoimitukset, algebra ja funktiot, geometria, tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys, aihekokonaisuudet

- ❑ käänteisluku murtolukujen supistaminen ja laventaminen
- ❑ prosenttilasku
- ❑ polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolasku; muuttujan arvon sijoittaminen lausekkeeseen
- ❑ yhtälö, epäyhtälö, määrittelyjoukko, ratkaisujoukko
- ❑ lineaarisen yhtälön ratkaiseminen
- ❑ vaillinaisen toisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- ❑ yhtälöpari ja sen ratkaiseminen algebrallisesti ja graafisesti
- ❑ aritmeettisten ja geometrinen lukujonojen tutkimista
- ❑ riippuvuuden havaitseminen ja sen esittäminen muuttujien avulla
- ❑ funktion käsite
- ❑ funktion kuvaajan tutkimista: funktion nollakohta, suurin ja pienin arvo, kasvaminen ja väheneminen
- ❑ lineaarinen funktio
- ❑ kääntäen verrannollisuus
- ❑ yhdenmuotoisuus ja yhtenevyys
- ❑ Pythagoraan lause
- ❑ trigonometria ja suorakulmaisen kolmion ratkaiseminen
- ❑ todennäköisyyden käsite
- ❑ frekvenssi
- ❑ keskiarvo
- ❑ diagrammien tulkinta
- ❑ tietojen kerääminen, muuntaminen ja esittäminen käyttökelpoisessa muodossa
- ❑ frekvenssi ja suhteellinen frekvenssi
- ❑ keskiarvon, tyyppiä ja mediaanin määrittäminen
- ❑ hajonnan käsite

Vihjeitä opetuksen eheyttämiseksi

Viestintä ja mediataito

- ❖ projektitöiden kirjoittaminen tekstinkäsittelyohjelmalla
- ❖ taulukkolaskenta ja diagrammien piirtäminen
- ❖ tietojen, mm. tilastojen, haku Internetistä
- ❖ mahdollisuuksien mukaan seuraavia:
  - kuvaajien piirtäminen matemaattisilla ohjelmilla
  - geometrinen piirtäminen matemaattisilla ohjelmilla

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjäyys

- ❖ talousmatemaattinen projektityö perheen talousasioista
- ❖ geometrian soveltaminen käytännön elämään

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

- ❖ radioaktiivinen hajoaminen ja sen seuraukset

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITERIT ARVOSANALLE 8

Ajattelun taidot ja menetelmät

Oppilas

- huomaa eri tapauksien yhtäläisyydet ja säännönmukaisuudet
- osaa käyttää puheessaan loogisia elementtejä kuten ja, tai, jos niin, ei, on olemassa, ei ole olemassa
- osaa päätellä yksinkertaisten väitelauseiden totuusarvon
- osaa muuntaa yksinkertaisen tekstimuodossa olevan ongelman matemaattiseen esitysmuotoon ja tehdä suunnitelman ongelman ratkaisemiseksi, ratkaista sen ja tarkistaa tuloksen oikeellisuuden
- osaa käyttää luokittelua matemaattisten ongelmien ratkaisuisissa
- osaa esittää järjestelmällisesti mahdolliset ratkaisuvaihtoehdot taulukkoa, puu-, polku- tai muuta diagrammia käyttäen

Luvut ja laskutoimitukset

Oppilas osaa

- arvioida mahdollista tulosta sekä laatia suunnitelman laskun ratkaisemisesta ja hänellä on luotettava peruslaskutaito
- korottaa luvun potenssiin, jonka eksponenttina on luonnollinen luku, ja pystyy jakamaan luvun alkutekijöihinsä
- ratkaista tehtäviä, joissa tarvitaan neliöjuurta
- käyttää verrantoa, prosenttilaskua ja muita laskutoimituksia arkielämässä eteen tulevien ongelmien ratkaisemisessa

Algebra

Oppilas osaa

- ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön
- sieventää yksinkertaisia algebrallisia lausekkeita
- potenssien laskutoimitukset
- muodostaa yksinkertaisesta arkielämään liittyvästä ongelmasta yhtälön ja ratkaista sen algebrallisesti tai päättelemällä
- käyttää yhtälöparia yksinkertaisten ongelmien ratkaisemiseen
- arvioida tuloksen järkevyyttä sekä tarkastaa ratkaisunsa eri vaiheet

Funktiot

Oppilas

- osaa määrittää pisteen koordinaatit koordinaatistosta
- osaa laatia taulukon lukupareista annetun säännön mukaan
- osaa etsiä lineaarisen funktion nollakohdan
- osaa jatkaa lukujonoa annetun säännön mukaan ja pystyy kertomaan sanallisesti yleisen säännön annetun lukujonon muodostumisesta
- tietää suoran yhtälön kulmakertoimen ja vakion merkityksen; hän osaa määrittää kahden suoran leikkauspisteen piirtämällä

Geometria

Oppilas osaa

- tunnistaa eri geometriset muodot ja tuntee niiden ominaisuudet
- soveltaa oppimiansa piirin, pinta-alan ja tilavuuden laskutapoja
- käyttää harppia ja viivoitinta yksinkertaisten geometristen konstruktioiden tekemiseen
- löytää yhdenmuotoisia ja yhteneviä sekä symmetrisiä kuvioita ja pystyy soveltamaan tätä taitoa kolmioiden ja nelikulmioiden ominaisuuksien tutkimisessa
- soveltaa kahden kulman välisiä yhteyksiä yksinkertaisissa tilanteissa
- käyttää Pythagoraan lausetta ja trigonometriaa suorakulmaisen kolmion osien ratkaisemiseen
- suorittaa mittauksia ja niihin liittyviä laskelmia sekä muuntaa tavanomaisimpia mittayksiköitä

Todennäköisyys ja tilastot

Oppilas osaa

- määrittää mahdollisten tapausten lukumäärän ja järjestää yksinkertaisen empiirisen tutkimuksen todennäköisyydestä; hän ymmärtää todennäköisyyden ja satunnaisuuden merkityksen arkielämän tilanteissa

lukea erilaisia taulukoita ja diagrammeja ja määrittää annetusta aineistosta frekvenssit, keskiarvon, mediaanin ja tyyppiä

6.7 YMPÄRISTÖ- JA LUONNONTIETO

Ympäristö- ja luonnontieto on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu aineryhmä, jonka opetukseen sisältyy kestävä kehityksen näkökulma. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas oppii tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, itseään ja muita ihmisiä, ihmisten erilaisuutta sekä terveyttä ja sairautta.

Ympäristö- ja luonnontiedon opetus tukeutuu tutkivaan ja ongelmakeskeiseen lähestymistapaan, jossa lähtökohtana ovat oppilaan ympäristöön ja oppilaaseen itseensä liittyvät asiat, ilmiöt ja tapahtumat sekä oppilaan aikaisemmat tiedot, taidot ja kokemukset. Kokemuksellisen ja elämyksellisen opetuksen avulla oppilaalle kehittyy myönteinen ympäristö- ja luontosuhde.

Ympäristö- ja luonnontiedon lähestymistavat ja sisällöt valitaan oppilaiden edellytysten ja kehitystason perusteella sekä siten, että opiskelutilanteissa voidaan työskennellä myös maastossa. Ympäristö- ja luonnontietoon liittyvät käsitteet voidaan jäsentää kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan oppilasta, ympäröivää maailmaa ja hänen toimintaansa yhteisön jäsenenä. Näiden kokonaisuuksien opiskelu auttaa häntä ymmärtämään omaa ympäristöään sekä ihmisen ja ympäristön välistä vuorovaikutusta.

Opetuksen rakenne alkuopetuksessa

- Opetusta voidaan antaa ainejakoisena tai eheyttynä. Eheytetty opetus yhdistää oppiaineita, niille ominaisia menetelmällisiä periaatteita tai yleisiä kasvatuksellisia tavoitteita. Opetusta eheyttäessä perustaidot ovat yksittäisiä sisältöalueita tärkeämpiä. Tavoitteellinen opetus tulee rakentaa niin, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Tästä syystä alkuopetuksen ainesisällöt ja tavoitteet on kuvattu tässä laajempina kokonaisuuksina, joista opettaja valitsee ryhmän tasolleen kulloinkin sopivimmat niin, että ne kaikki kuitenkin toteutuvat 1. ja 2. vuosiluokan aikana.

VUOSILUOKAT 1-2

TAVOITTEET

Oppilas

- oppii tuntemaan luontoa ja rakennettua ympäristöä hankkimalla niistä kokemuksia ja elämyksiä, tekemällä havaintoja, tutkimalla ja kokeilemalla sekä hankkimalla tietoja myös muilla tavoilla
- oppii käyttämään apuna yksinkertaisia havainto- ja muita opiskeluvälineitä sekä erilaisia kuvallisia, kirjallisia ja sähköisiä tiedonlähteitä
- oppii vertailemaan tarkastelemaan kohteita, ilmiöitä ja tapahtumia sekä luokittelemaan niitä
- oppii arvioimaan hankkimaansa tietoa
- oppii pohtimaan hyvän ympäristön merkitystä sekä opettelee huolehtimaan ympäristöstään ja toimimaan siinä vastuullisesti
- oppii ryhmässä toimimalla ja harjoittelemalla myönteisiä vuorovaikutuksen taitoja
- oppii psyykkiseen, sosiaaliseen ja fyysiseen turvallisuuteen ja terveyteen liittyvää ajattelua ja toimintamalleja
- oppii toimimaan turvallisesti liikenteessä

SISÄLLÖT

Eliöt ja elinympäristöt

- ❑ elottoman ja elollisen luonnon peruspiirteet
- ❑ eliöiden erilaisten elinympäristöjen, kuten pihan, puiston, metsän, niityn ja pellon havainnoiminen
- ❑ oman lähiympäristön tavallisimpien kasvi-, sieni- ja eläinlajien tunnistaminen sekä niiden tärkeimpien ominaispiirteiden kuvaileminen
- ❑ luonnon tarkkailu eri vuodenaikoina
- ❑ ruoan alkuperä ja tuottaminen

Oma lähiympäristö ja maapallo ihmisen elinpaikkana

- ❑ oman lähiympäristön luonnonilmiöiden ja ihmistoimintojen havainnoiminen
- ❑ luonnonympäristön ja ihmisen muovaaman ympäristön eri osatekijöiden tunnistaminen
- ❑ maiseman ja maaston keskeisimpien rakenteiden hahmottaminen sekä ympäristön havainnollistaminen piirtämällä, rakentelemalla tai muovaamalla
- ❑ vuorokauden- ja vuodenaikoihin liittyvät käsitteet; ilmiöt
- ❑ maapallo ihmisen elinpaikkana
- ❑ elävän ja elottoman luonnon erojen pohtiminen

Fysikaaliset ilmiöt ja niihin liittyvät tekniset sovellukset

- ❑ oppilaan jokapäiväisessä ympäristössä tapahtuvien fysikaalisten ilmiöiden ja niiden syiden tutkiminen käyttäen esimerkkeinä sääilmiötä sekä liikettä ja liikkumista
- ❑ valon ja äänen, niiden lähteiden ja ominaisuuksien tutkiminen sekä kuulon ja näön suojeleminen
- ❑ lämmönlähteiden ja lämmityksen tutkiminen sekä lämpötilan mittaaminen
- ❑ oppilaan elämänpiiriin kuuluvaan teknologiaan tutustuminen, erityisesti sähkön käyttö, sähköturvallisuus ja sähkön säästäminen

Aine

- ❑ ympäristössä esiintyvien aineiden ominaisuuksien ja olomuotojen sekä niiden muutosten tutkiminen käyttäen esimerkkeinä vettä ja ilmaa sekä lähiympäristön maaperää ja kallioperää
- ❑ oppilaan arkielämään kuuluvien materiaalien, kuten lasin ja muovin, puun ja paperin, metallien ja tekstiilien, tutkiminen sekä niiden säästävä käyttö ja kierrätys
- ❑ aineen muuttumiseen tutustuminen käyttäen esimerkkinä palamista ja paloturvallisuutta

Terveys ja turvallisuus

- ❑ ihmisen kehon kasvuun ja kehitykseen tutustuminen
- ❑ terveystottumukset ja omasta terveydestä huolehtiminen: ravitseminen, puhtaus, koulunkäynnin, harrastusten ja levon välinen tasapaino, ulkoilu ja pukeutuminen, ryhti, rentoutuminen
- ❑ henkinen hyvinvointi ja mielenterveys sekä niitä tukevien sosiaalisten vuorovaikutustaitojen harjoittelu
- ❑ terveyttä edistävä liikkuminen

- ❑ sairastaminen ja yksinkertaiset ensiaputoimet
- ❑ omat kokemukset ja havainnot ympäristöstä turvallisuuden ja terveyden näkökulmasta, fyysisen koskemattomuuden kunnioittaminen, kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy, vaaratilanteiden välttäminen ja toimiminen vaaratilanteissa, turvallinen liikennekäyttäytyminen

VUOSILUOKKA 3

TAVOITTEET

Oppilas

- ❑ oppii tekemään havaintoja lähiympäristöstään eri aistein
- ❑ oppii etsimään tietoa luonnosta havainnoimalla, tutkimalla ja käyttämällä erilaisia lähdeaineistoja
- ❑ oppii tekemään yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- ❑ pystyy kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan havaintojaan
- ❑ opettelee käyttämään luonnontieteen keskeisiä käsitteitä
- ❑ oppii ilmansuunnat
- ❑ oppii lukemaan ja laatimaan yksinkertaisia karttoja
- ❑ oppii jalankulkijana ja pyöräilijänä liikennesääntöjä ja osaa liikkua niiden mukaan
- ❑ oppii arvostamaan itseään ja muita
- ❑ oppii suojelemaan luontoa ja säästämään energiavaroja
- ❑ toimii ympäristössään ja retkillään vastuullisesti

SISÄLLÖT

Eliöt ja elinympäristö

- ❑ Elolliseen ja elottomaan luontoon tutustuminen
- ❑ Tutustutaan pihapiiriin, puistoon ja lähimetsään
- ❑ Tunnistetaan ja kuvaillaan oman lähiympäristön tavallisimpia kasvi-, sieni- ja eläinlajeja
- ❑ Aloitetaan luokkakohtaisen kasvion kerääminen ohjatusti
- ❑ Perehdytään kasvien ja eläinten lisääntymiseen ja eri elämänvaiheisiin
- ❑ Tarkkaillaan luontoa eri vuodenaikoina

Oma lähiympäristö, kotiseutu ja maapallo ihmisen elinpaikkana

- ❑ Tutustutaan ilmansuuntiin ja erilaisiin karttoihin ja havainnoidaan erilaisia maaston piirteitä
- ❑ Erilaisten karttojen laatiminen, esim. istumajärjestys
- ❑ Kotiseutuun ja omaan maakuntaan tutustuminen tarkastelemalla luontoa, ihmisen toimintaa ja rakennettua ympäristöä
- ❑ Kotiseuturetken tekeminen
- ❑ Jääkauden merkitys
- ❑ Maantieteellisistä alueista tutustutaan Suomeen
- ❑ Käsitteet vuorokausi ja vuosi

Ympäristön ilmiöitä

- ❑ Yksinkertaisten laitteiden (mm. kiila, pyörä, vipu, jousi) toimintaperiaatteen tutkiminen
- ❑ Erilaisten rakenteiden lujuuksiin tutustuminen (kolmio, putki)

Ihminen ja terveys

- ❑ Perheen ja ystävyyden, tunteiden tunnistamisen ja vuorovaikutuksen merkitys hyvinvoinnille
- ❑ Ryhmätyöskentelytaitojen harjoittelu

Turvallisuus

- ❑ Oman koulun turvallisuuteen perehtyminen, vaaratilanteiden selvittäminen
- ❑ Toimiminen hätätilanteissa
- ❑ Sopimusten ja sääntöjen merkitys
- ❑ Hyvät tavat ja toisten huomioonottaminen - käytännön harjoittelua päivittäin

VUOSILUOKKA 4

TAVOITTEET

Oppilas

- ❑ oppii tekemään havaintoja luonnosta eri aistein
- ❑ osaa etsiä tietoa tutkimalla ja käyttämällä erilaisia lähteaineistoja
- ❑ pystyy jäsentämään tietoa kuvailemalla, vertailemalla ja luokittelemalla
- ❑ osaa tehdä yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- ❑ osaa käyttää luonnontieteen keskeisiä käsitteitä
- ❑ osaa käyttää monipuolisesti erilaisia karttoja
- ❑ saa tietoja ja taitoja oman terveytensä edistämiseksi
- ❑ toimii ympäristössään ja retkillä vastuullisesti ja muut huomioon ottaen
- ❑ oppii esittämään eri tavoin ympäristöön ja sen ilmiöihin liittyvää tietoa

SISÄLLÖT

Eliöt ja elinympäristö

- ❑ Tutustutaan erilaisiin elinympäristöihin kuten metsään, niittyyn ja peltoon sekä eliöiden sopeutumiseen
- ❑ Tarkastellaan ja tutkitaan luontoa eri vuodenaikoina
- ❑ Luokkakohtaisen kasvion kerääminen ohjatusti
- ❑ Tutustutaan jokamiehen oikeuksiin ja velvollisuuksiin

Oma lähiympäristö, kotiseutu ja maapallo ihmisen elinpaikkana

- ❑ Pohjoismaiden ja muiden lähialueiden tarkasteleminen
- ❑ Maapallo ihmisen elinpaikkana
- ❑ Tutustutaan karttoihin ja havainnoidaan erilaisia maastonpiirteitä

Ympäristön ilmiöitä

- ❑ Tutustutaan äänen ja valon etenemiseen ja niiden lähteisiin
- ❑ Perehdytään kuulon ja näön suojeluun
- ❑ Tutkitaan lämpöilmiöitä: harjoitellaan lämpötilan mittaamista, selvitetään lämmön siirtymistä ja lämmittämistä
- ❑ Tutustutaan magnetismiin
- ❑ Opetetaan yksinkertaisen virtapiirin rakentaminen
- ❑ Keskustellaan kodissa käytettävistä sähkölaitteista, niiden käyttöön liittyvistä vaaroista ja sähkölaitteiden turvallisesta käytöstä

Ympäristön aineita

- ❑ Tutkitaan ilman ominaisuuksia ja palamista
- ❑ Opetetaan paloturvallisuutta

- ❑ Tutustutaan veden ominaisuuksiin ja olomuodon muutoksiin
- ❑ Perehdytään veden käyttöön ja kiertokulkuun luonnossa

Ihminen ja terveys

- ❑ Opetellaan huolehtimaan omasta terveydestä
- ❑ Perehdytään yleisimpiin lasten ja nuorten sairauksiin
- ❑ Opetellaan toimimaan hätätilanteissa ja harjoitellaan yksinkertaisia ensiaputoimia

Turvallisuus

- ❑ Ehkäistään kiusaamista ja väkivaltaa, kunnioitetaan fyysistä koskemattomuutta

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 4. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Luonnon tutkimisen taidot

Oppilas

- ❑ osaa tehdä havaintoja eri aisteilla sekä osaa kohdistaa huomionsa havaintojen teon kohteen olennaisiin piirteisiin
- ❑ osaa kuvaillla, vertailla ja luokitella kappaleita ja eliöitä sekä ilmiöitä niiden erilaisten ominaisuuksien perusteella
- ❑ osaa tehdä ohjatusti yksinkertaisia tutkimuksia, jotka kohdistuvat luontoon, luonnon ilmiöihin ja rakennettuun ympäristöön
- ❑ osaa käyttää erilaisia tietolähteitä ja vertailla eri tavoin hankkimaansa tietoa
- ❑ osaa ilmaista luonnosta ja rakennetusta ympäristöstä hankkimaansa tietoa puhuen, kirjoittaen ja piirtäen.

Eliöt ja ympäristöt

Oppilas

- ❑ ymmärtää kuinka elollinen ja eloton luonto eroavat toisistaan ja osaa kuvata eri elinympäristöjen kuten pihan, puiston, metsän, niityn ja pellon piirteitä sekä tunnistaa niiden tavallisimpia eliölajeja; oppilas osaa antaa esimerkkejä selkärangattomista ja selkärangkaisista eläimistä
- ❑ tuntee vuodenaikojen vaihtelun piirteet ja osaa kuvata kuinka eliöt ovat sopeutuneet eri vuodenaikoihin ja erityisesti Suomen talveen
- ❑ tietää mistä ruoka-aineet ovat peräisin ja missä ruoka tuotetaan
- ❑ osaa kuvata luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön eroja, osoittaa kiinnostusta ja vastuullisuutta niitä kohtaan sekä osaa arvioida ympäristön kauneutta, monimuotoisuutta ja viihtyisyyttä
- ❑ ymmärtää kartan ilmaisutavan sekä osaa käyttää kartanluvussa apuna ilmansuuntia, karttamerkkien selitystä ja janamittakaavaa ja osaa laatia yksinkertaisen kartan koulun pihasta ja omasta lähiympäristöstään
- ❑ osaa kuvata kotiseutunsa ja oman maakuntansa luonnonoloja ja ihmisen toimintaa
- ❑ oppilas osaa hahmottaa Suomea, Pohjoismaita ja muita lähialueita sekä ymmärtää näiden alueiden maisemallisen rikkauden
- ❑ ymmärtää kotiseutunsa osana Suomea ja Suomen osana Pohjoismaita sekä ymmärtää maapallon ihmisen elinpaikkana.

Ympäristön aineita ja ilmiöitä

Oppilas

- ❑ osaa käyttää keskeisiä käsitteitä ja hahmottaa käsitteitä kokonaisuuksina
- ❑ osaa käyttää yksinkertaisia tutkimusvälineitä, kuten kelloa, pituusmittoja, lämpömittaria ja luuppia, sekä käyttää havaintojen teossa myös itse tehtyjä välineitä

- osaa selittää yksinkertaisten laitteiden, kuten vivun, pyörän, jousen, toimintaa sekä osaa tutkia erilaisten rakenteiden lujuutta
- osaa rakentaa yksinkertaisen virtapiirin pariston, lampun ja johtimien avulla sekä tuntee kodissa käytettäviä sähkölaitteita; hän ymmärtää, että sähkön käyttöön liittyy vaaroja ja osaa käyttää sähkölaitteita turvallisesti
- tuntee erilaisia valon, äänen ja lämmön lähteitä sekä tunnistaa ja osaa tutkia valoon, ääneen ja lämpöön liittyviä ilmiöitä kuten äänen eteneminen, valon eteneminen ja heijastuminen sekä lämmön siirtyminen ja lämmittäminen
- tuntee näön ja kuulon suojeluun sekä palovammojen ehkäisyyn liittyviä toimenpiteitä ja osaa toimia niiden mukaisesti
- osaa tutkia ilman ja veden ominaisuuksia, veden olomuodon muutoksia ja osaa kuvailla veden kiertokulkua luonnossa
- ymmärtää aineen muuttumisen toiseksi aineiksi esimerkiksi kynttilän tai puun palaessa sekä tuntee herkästi syttyviä aineita ja osaa käyttää alkusammutusvälineitä
- tuntee erilaisten aineiden ja materiaalien ominaisuuksia ja käyttötarkoituksia ja tietää, että kotona voi olla vahingollisia aineita, kuten lääkkeitä, pesu- ja puhdistusaineita sekä liuottimia, tupakka- ja alkoholituotteita
- osaa lajitella jätteitä, ei roskaa ympäristöä sekä osaa säästää vettä, sähköä ja lämpöä

Ihminen ja terveys

Oppilas

- osaa kuvata kasvun ja kehityksen sekä elämänkulun eri vaiheita, osaa nimetä ihmisen tärkeimmät ruumiinosat ja keskeisiä elintoimintoja
- tuntee terveyttä edistäviä arkikäytäntöjä ja tottumuksia: vuorokausirytmii, riittävä uni ja lepo, ravinto, säännöllinen ruokaileminen, päivittäinen liikunta, oikeat työskentelyasennot koulussa ja kotona, ryhti, suun terveys, hygienia, pukeutuminen
- osaa perussäännöt ryhmässä toimimisesta ja kohteliaasta käytöksestä; hän osaa tunnistaa ja nimetä erilaisia tunteita ja tietää, että tunteiden ilmaisua voidaan säädellä
- osaa kuvata tavallisimpia lasten sairauksia, niiden oireita ja itsehoitoa; hän tietää lääkkeiden käytön perussääntöjä; hän osaa yksinkertaisia ensiaputaitoja sekä osaa hälyttää ja hakea apua tarvittaessa

Turvallisuus

Oppilas

- osaa kuvata erilaisia kiusaamisen ja väkivallan tunnuspiirteitä; hän tietää yksilön oikeuden fyysiseen koskemattomuuteen sekä tunnistaa hyväksytyt ja ei-toivotun kosketuksen erot; hän tietää, miten tarvittaessa voi hakea apua itselleen, ja tietää, ketkä auttavat koulussa ja lähiyhteisössä
- tietää ikäkautensa mukaisesti, mikä on luvallista toimintaa ja mikä ei
- tietää ja tunnistaa turvallisuutta uhkaavia vaaratekijöitä lähiympäristössä ja liikuttaessa liikenteessä, vesillä tai jäällä; hän tuntee jalankulkijana ja pyöräilijänä keskeiset liikennesäännöt ja ymmärtää, miksi sovittuja ohjeita ja sääntöjä pitää noudattaa

6.8 BIOLOGIA JA MAANTIETO

VUOSILUOKAT 5-6

Biologian opetuksessa tutkitaan elämää ja sen ilmiöitä. Opetus järjestetään siten, että oppilas oppii tunnistamaan eliölajeja, ymmärtämään eliöiden ja niiden elinympäristöjen välistä vuorovaikutusta sekä arvostamaan ja vaalimaan luonnon monimuotoisuutta.

Biologian opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta tuntemaan myös itseään ihmisenä ja osana luontoa. Opetusta toteutetaan sekä luonnossa että luokkahuoneessa. Ulkona tapahtuvassa opetuksessa oppilaan tulee saada myönteisiä elämyksiä ja kokemuksia luonnosta sekä oppia havainnoimaan ympäristöä. Biologian opetuksen tulee perustua tutkivaan oppimiseen.

Maantiedon opetuksessa tarkastellaan maapalloa ja sen erilaisia alueita. Opetuksen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään luonnon ja ihmisen toimintaan liittyviä ilmiöitä ja niiden välistä vuorovaikutusta eri alueilla. Maantiedon opetuksen tavoitteena on laajentaa oppilaan maailmankuvaa kotimaasta Eurooppaan ja muualle maailmaan. Opetus järjestetään siten, että oppilas saa käsityksen luonnonympäristöjen ja kulttuuriympäristöjen rikkaudesta eri puolilla maapalloa ja oppii arvostamaan niitä. Maantiedon opetuksen tulee luoda pohjaa kansojen ja kulttuurien väliselle suvaitsevaisuudelle ja kansainvälisyydelle.

Vuosiluokilla 5-6 biologian ja maantiedon opetukseen integroidaan myös terveystiedon opetusta. Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että oppilas oppii ymmärtämään omaa kasvuaan ja kehitystään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena prosessina sekä ihmisen ja hänen ympäristönsä välisenä vuorovaikutuksena.

Biologian ja maantiedon opetuksen tulee painottaa vastuullisuutta, luonnon suojelua ja elinympäristöjen vaalimista sekä tukea oppilaan kasvua aktiiviseksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- tuntemaan eliölajeja, niiden rakennetta ja elämää sekä eliöläjien sopeutumista elinympäristöihinsä
- hahmottamaan eliökunnan kokonaisuuden ja luokittelemaan eliöitä
- liikkumaan luonnossa sekä havainnoimaan ja tutkimaan luontoa maastossa
- ymmärtämään, että ihminen on ravinnontuotannossaan riippuvainen muusta luonnosta
- kehittämään ympäristölukutaitoaan, toimimaan ympäristöystävällisesti, huolehtimaan lähiympäristöstään ja suojelemaan luontoa
- tietämään perusasiat ihmisen rakenteesta ja elintoiminnoista
- arvostamaan kasvua ja kehitystä jokaisen henkilökohtaisena prosessina, tunnistamaan murrosiän tunnuspiirteitä sekä ymmärtämään ihmisen seksuaalisuutta
- pohtimaan kasvuun, kehitykseen, ihmisen erilaisuuteen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyviä kysymyksiä
- ottamaan vastuuta omista teoistaan sekä ottamaan huomioon ihmiset
- laatimaan ja tulkitsemaan karttoja sekä käyttämään tilastoja, diagrammeja, kuvia ja sähköisiä viestimiä maantieteellisen tiedon lähteinä
- hahmottamaan maailmankartan ja tuntemaan sen keskeisen nimistön
- ymmärtämään ihmisen toiminnan riippuvuutta ympäristön tarjoamista mahdollisuuksista maapallolla

- ❑ perehtyy Euroopan maantietoon ja maapallon muihin alueisiin sekä oppii arvostamaan ja suhtautumaan myönteisesti vieraisiin maihin, niiden kansoihin ja kulttuureihin

KESKEISET SISÄLLÖT VUOSILUOKKA 5

BIOLOGIA

Eliöt ja elinympäristöt

- ❑ lähialueiden keskeisen eliölajiston tunnistaminen ja ohjattu kasvien keruu
- ❑ 6. luokan päättyessä oppilaalla on 20 niityn ja pientareiden kasvia kerättynä
- ❑ eliökunnan kokonaisuuden hahmottaminen ja luokittelu

Ihmisen rakenne, elintoiminnot, kasvu ja kehitys sekä terveys

- ❑ ihmisen kehon rakenne, keskeiset elintoiminnot, lisääntyminen sekä murrosiän fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset muutokset
- ❑ seksuaalisen ja henkisen kehityksen yksilöllinen vaihtelu, oman kehon arvostaminen ja suojeleminen sekä tervettä kasvua ja kehitystä tukevat ja haittaavat tekijät
- ❑ ihmissuhteisiin ja tunteiden säätelyyn liittyvät sosiaaliset tekijät sekä ikäkauteen liittyvät oikeudet ja vastuu

MAANTIETO

Eurooppa osana maailmaa

- ❑ Euroopan karttakuvan hahmottaminen
- ❑ Euroopan valtiot ja pääkaupungit pääpiirteissään
- ❑ Euroopan ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet sekä Euroopan eläimistö
- ❑ erilaisten karttojen ja tietolähteiden käytön harjoittelua

Ihmisten elämän ja elinympäristöjen monimuotoisuus maapallolla

- ❑ maailman luonnonmaantieteelliseen nimistöön tutustuminen
- ❑ maapallon lämpövyöhykkeet ja asuminen eri puolilla maapalloa
- ❑ maapallon kasvillisuusalueet
- ❑ Afrikka

KESKEISET SISÄLLÖT VUOSILUOKKA 6

BIOLOGIA

Eliöt ja elinympäristöt

- ❑ lähialueiden keskeisten eliölajien tunnistaminen ja ohjattu kasvien kerääminen
- ❑ 6. luokan päättyessä oppilaalla on kerättynä 20 niityn ja pientareiden kasvia
- ❑ metsät ja suot
- ❑ metsänhoito
- ❑ metsän ravintoketjuja
- ❑ ympäristönsuojelu
- ❑ jokamiehen oikeudet

Ihmisen rakenne, elintoiminnot, kasvu ja kehitys

- ❑ hyvät tavat
- ❑ oikeudet ja velvollisuudet

MAANTIETO

Ihmisten elämän ja elinympäristöjen monimuotoisuus maapallolla

- ❑ maailmankartan keskeinen nimistö ja karttataitojen harjoittelu
- ❑ erilaisten tietolähteiden käytön harjoittelu
- ❑ osaa laatia yksinkertaisen kartan ja tehdä diagrammin
- ❑ Aasia, Australia ja Oseania
- ❑ luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutus maapallolla sekä ihmisen toiminnan aiheuttamat muutokset maapallolla

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 6. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Luonnon tutkimisen taidot

Oppilas

- ❑ osaa liikkua luonnossa sekä havainnoida ja tutkia luontoa
- ❑ osaa kuvata tekemiään yksinkertaisia luontoon ja muuhun ympäristöön liittyviä tutkimuksia sekä selostaa niiden tuloksia
- ❑ tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja osaa kerätä lähiympäristön kasveja ohjeiden mukaisesti

Eliöt ja elinympäristö

Oppilas

- ❑ tuntee eri selkärankaisryhmät ja tunnistaa lähiympäristön yleisimmät nisäkkäät, linnut ja kalat sekä osaa kertoa esimerkkejä eläinten sopeutumisesta ympäristöönsä
- ❑ tietää, että vihreät kasvit valmistavat itse oman ravintonsa yhteyttämisen avulla
- ❑ osaa selittää ravintoketjun pääperiaatteet jonkin esimerkin avulla
- ❑ ymmärtää ja osaa antaa esimerkkejä siitä, miksi ja miten ihminen on riippuvainen luonnosta ja osaa selvittää peruselintarvikkeiden alkuperän
- ❑ osaa antaa esimerkkejä siitä, miten lähiluontoa ja asuinympäristöä voidaan vaalia ja suojella

Ihmisen rakenne, elintoiminnot, kasvu, kehitys ja terveys

Oppilas

- ❑ osaa kuvata perusasioita ihmisen rakenteesta ja elintoiminnoista
- ❑ osaa tarkastella omaan kasvuunsa ja kehitykseensä liittyviä muutoksia, osaa selittää murrosiän ja seksuaalisen kehityksen muutoksia tytöillä ja pojilla sekä antaa esimerkkejä niiden yksilöllisestä ilmenemisestä
- ❑ osaa antaa esimerkkejä siitä, miten tunteiden ilmaisu voidaan säädellä, ja siitä miten asioita voidaan tarkastella myös muiden ihmisten näkökulmasta, sekä osaa esimerkein kuvata tunneilmaisuun liittyvät oikeutensa ja velvollisuutensa

Karttataidot

Oppilas

- ❑ osaa etsiä kartastosta tutkimiaan paikkoja, käyttää kartanluvussa hyväkseen karttamerkkejä ja mittakaavoja sekä tulkita erilaisia karttoja
- ❑ osaa tulkita tilastoja, diagrammeja, kuvia ja sähköisten viestimien välittämää tietoa sekä osaa kriittisesti arvioida eri tietolähteitä

- osaa itse laatia yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja

Eurooppa osana maailmaa

Oppilas

- tietää pääpiirteissään Euroopan valtiot ja niiden pääkaupungit sekä osaa kuvata luonnonolojen vaihtelua ja ihmisten toimintaa Euroopassa

Ihmisten elämän ja elinympäristöjen monimuotoisuus maapallolla

Oppilas

- tietää maailmankartan keskeisen nimistön, kuten maanosat, valtameret, suurimmat vuoristot sekä sademetsä- ja aavikkoalueet
- tietää, että maapallolla on erilaisia ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä ja osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten ilmasto-olot, kuten lämpötila ja sademäärä, vaikuttavat ihmisen toimintaan, erityisesti maatalouteen ja asumiseen eri vyöhykkeillä, sekä osaa kuvata ihmisten elämää erilaisissa ympäristöissä
- osaa kertoa esimerkkejä eri alueilta siitä, miten ihmisen toiminta, kuten kaupunkien ja teollisuuden rakentaminen, liikalaiduntaminen ja polttopuun kerääminen ovat aiheuttaneet muutoksia ympäristössä
- osaa tunnistaa oman kulttuurien ja vieraiden kulttuurien piirteitä

VUOSILUOKAT 7-9

BIOLOGIA

Biologian opiskelussa tutustutaan elämän eri muotoihin ja edellytyksiin erilaisissa ekosysteemeissä, elämän kehitykseen maapallolla sekä ihmiseen elollisena olentona. Opiskelu kehittää oppilaan taitoa havainnoida ja tutkia luontoa, tehdä havaintojen perusteella johtopäätöksiä sekä itse havainnollistaa biologista tietoa. Saamiensa elämysten, tietojen ja taitojen avulla hän oppii kantamaan vastuuta omista toimistaan luonnon ja oman hyvinvointinsa suhteen.

TAVOITTEET

Biologian opiskelun tavoitteena on, että oppilas yläasteen aikana

- oppii tunnistamaan ja tuntemaan eliölajeja, niiden rakennetta ja elintoimintoja sekä ymmärtämään lajien sopeutumista ympäristöönsä
- ymmärtää ekosysteemin rakennetta ja toimintaa
- oppii tuntemaan ympäristömuutoksia, etsimään niiden syitä ja pohtimaan seurauksia
- tutustuu ihmiseen biologisena kokonaisuutena, saa tietoa itsessään tapahtuvasta kehityksestä eri ikäkausina ja omaksuu terveellisiä elämäntapoja
- oppii kantamaan vastuuta ympäristöstään ja ymmärtää kestävä kehityksen periaatteet
- oppii käyttämään tavallisimpia biologisissa tutkimuksissa käytettäviä laitteita ja menetelmiä, sekä tarkastelemaan saatavilla olevaa tietoa kriittisesti
- oppii tuntemaan kasvien kasvattamisen ja viljelyn periaatteita, sekä kiinnostuu kasvien kasvattamisesta
- saa kokemuksia ja kokee elämyksiä, joiden avulla hänen luonto- ja ympäristösuhteensa muodostuu rikkaaksi ja monitasoiseksi

SISÄLLÖT

VUOSILUOKKA 7

Luonto ja ekosysteemit

- kotiseudun lajistoa: kasvikokoelma
- ekosysteemi ja sen toiminta: esimerkki ekosysteeminä metsä tai järvi
- metsänhoitoon ja kasvinviljelyyn tutustuminen

VUOSILUOKKA 8

Elämä ja evoluutio

- solun rakenne ja toiminta
- evoluutio ja eliökunnan järjestelmä
- biotekniikan perusteet

VUOSILUOKKA 9

Ihminen

- ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot
- ihmisen lisääntyminen sekä alkion ja sikiön kehitys
- perinnöllisyystieteen perusteet

Yhteinen ympäristö

- kestävä kehitys ja monimuotoisuus
- pienimuotoinen ympäristötutkimus omasta elinympäristöstä

TYÖTAVAT

- Kenttäkurssit
- Laborointi ja mikroskopointi
- Määritysoppaiden käyttö
- Kasvion teko
- Kasvien kasvattaminen
- Kirjallisten lähteiden käyttö
- Esitelmien ja tutkielmien teko
- Ohjattu ja itsenäinen työskentely

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITERIT ARVOSANALLE 8

Biologian tutkimustaidot

Oppilas osaa

- käyttää mikroskooppia näytteitä tutkiessaan
- työskennellä maastossa ja laboratoriossa annettujen ohjeiden mukaan sekä osaa kerätä kasveja ohjeiden mukaisesti
- toteuttaa itsenäisesti pienimuotoisia tutkimuksia

Luonto ja ekosysteemit

Oppilas osaa

- jaotella eliöitä pääryhmittäin keskeisten tuntomerkkien avulla ja osaa tunnistaa lähiluonnon kasvi- eläin- ja sienilajeja
- kuvata ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan
- nimetä ja kuvata metsä- ja järvityyppejä
- tehdä pienimuotoisia metsä-, vesi- tai suoekosysteemiin liittyviä tutkimuksia
- selostaa perusasioita metsänhoidosta ja kasvinviljelystä
- kuvata esimerkein luonnon monimuotoisuutta, osaa perustella sen merkitystä ekologisen kestävyuden kannalta sekä tuntee metsien kestävä käytön periaatteet

Elämä ja evoluutio

Oppilas osaa

- kuvata pääpiirteet kasvi- ja eläinsolun rakenteesta
- selostaa fotosynteesin ja kuvata sen merkityksen eliökunnan kannalta
- kuvata kasvien, eläinten, sienten ja mikrobien lisääntymistä
- selostaa evoluution peruspiirteet ja ihmisen evoluution vaiheet
- jäsentää eliökunnan pääryhmiin ja perustella ryhmittelyn

Ihminen

Oppilas osaa

- kuvata ihmisen tärkeimpien kudosten, elinten ja elimistöjen rakenteen ja toiminnan pääpiirteet
- selvittää seksuaalisuuden erilaisia ilmenemismuotoja
- selostaa pääpiirteissään sukupuolisolujen synnyn, yhdynnän, hedelmöityksen, raskauden kulun ja synnytyksen
- käyttää periytymiseen liittyviä keskeisiä käsitteitä

Yhteinen ympäristö

Oppilas osaa

- kuvata ekologisesti kestävästä kehityksestä sekä luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja ympäristösuojelun merkitystä
- tehdä pienimuotoisia tutkimuksia oman elinympäristönsä tilasta
- kertoa esimerkkejä kotiseutunsa luonnonympäristön muuttumisesta ja osaa antaa esimerkkejä siitä, millä tavalla voi itse toimia kestävästä kehityksestä tavoitteiden mukaisesti

MAANTIEDE

TAVOITTEET

Maantiede auttaa nuoria luomaan jäsenyneen kuvan Maasta taivaankappaleena ja maantieteellisenä kokonaisuutena sekä tutustuttaa heitä maapallon eri alueisiin, niiden luontoon, kulttuureihin ja ongelmiin.

Maantieteen opiskelun tavoitteena on, että oppilas

- oppii ymmärtämään Maan aseman avaruudessa, siitä aiheutuvien ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita
- osaa käyttää ja tulkita erilaisia karttoja, kuvia ja tilastoja sekä analysoida kriittisesti eri tietolähteiden (kartat, tietokirjat, kirjastot, internet) antamaa tietoa
- osaa esittää laajempia asiakokonaisuuksia kirjallisesti hyödyntäen tietotekniikan antamia mahdollisuuksia
- pystyy seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia ja ymmärtää niiden syitä sekä osaa arvioida niiden vaikutuksia luonnolle ja ihmisen toiminnalle, sekä oppii toimimaan kestävästä kehityksestä mukaisesti
- ymmärtää ja arvostaa Suomen luonnon erityispiirteitä sekä arvostaa myös muita kansoja ja niiden kulttuureja
- ymmärtää, miten Suomessa jokainen kansalainen voi vaikuttaa omaan elinympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen

SISÄLLÖT

VUOSILUOKKA 7

- Maa, ihmisen kotiplaneetta
- Maapallon sisäiset ja ulkoiset tapahtumat
- Tutustutaan kahteen maanosaan ja vertaillaan niitä keskenään

VUOSILUOKKA 8

- Eurooppa osana maailmaa
- Euroopan maisemien muotoutuminen
- Ihmisen toiminta ja vuorovaikutukset Euroopan eri alueilla
- Eurooppa-aiheinen tutkielma

VUOSILUOKKA 9

- Suomi maailmassa
- Suomen karttakuvan ja luonnonmaisemien muotoutuminen
- Luonnon ja ihmisen vuorovaikutus eri alueilla
- Rakennettu ympäristö, perinnemaisemat ja Suomen ilmasto
- Monikulttuurisuus Suomessa
- Yhteinen ympäristö
- Globaalit ympäristöongelmat ja niiden ratkaisumahdollisuudet
- Kuluttajan vastuu ympäristöstä

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITTEERIT ARVOSANALLE 8

Maantieteelliset taidot

Oppilas osaa

- etsiä kartoista ja kartastoista tutkimiaan paikkoja sekä osaa käyttää hyväksi karttamerkkejä ja kartan mittakaavaa
- tulkita fyysisiä karttoja, teemakarttoja, valokuvia ja tilastoja sekä osaa käyttää hyväksi uutislähteitä ja tietoverkoissa olevaa tietoa
- havainnollistaa maantieteellistä tietoa karttojen ja piirrosten avulla
- vertailla eri alueiden ilmastodiagrammeja ja väestöpyramideja sekä laatia itse ilmastodiagrammin tilastotietojen perusteella

Maailman jäsentäminen

Oppilas osaa

- hahmottaa ja jäsentää maailmaa sekä tunnistaa eri maanosien luonnon- ja kulttuurimaantieteelliset peruspiirteet
- soveltaa oppimaansa maantieteellistä tietoa eri lähteistä saamiensa ajankohtaisten uutistietojen analysointiin ja osaa sijoittaa uutisten tapahtumapaikat maailmankartalle

Euroopan jäsentäminen

Oppilas osaa

- kuvata Euroopan eri alueiden luonnonoloja ja ihmisen toimintaa sekä ymmärtää Euroopan maisemallisen ja kulttuurisen rikkauden
- vertailla Eurooppaa muihin maanosiin ja ymmärtää, että Eurooppa on vuorovaikutuksessa muiden maailman alueiden kanssa

Suomen jäsentäminen

Oppilas osaa

- selostaa, miten Suomen luonnonmaisemat ovat muotoutuneet ja miten luonnonolot ovat vaikuttaneet ihmisen toimintaan Suomen eri alueilla
- kuvata ja analysoida asutuksen ja elinkeinoelämän alueellisia piirteitä ja sijoittumista Suomessa

- analysoida Suomen rakennetun ympäristön piirteitä ja tuntee, mitä ovat arvokkaat kulttuuri- ja perinnemaisemat
- osaa selostaa, miten jokainen kansalainen voi vaikuttaa Suomessa oman elinympäristönsä suunnitteluun ja kehittymiseen
- suunnitella ja toteuttaa pieniä kotiseutunsa luonnonympäristöön ja rakennettuun ympäristöön liittyviä tutkimuksia
- tunnistaa oman kulttuurin piirteitä sekä tuntee Suomen ja lähialueiden vähemmistökulttuurit
- kuvata sitä, miten Suomi on vuorovaikutuksessa omien lähialueidensa sekä Euroopan ja koko maailman kanssa

Yhteinen ympäristö

Oppilas osaa

- selostaa lyhyesti, mitä ovat keskeiset maailmanlaajuiset ympäristö- ja kehitysongelmat, kuten kasvihuoneilmiön voimistuminen, otsonikato, aavikoituminen, elinympäristöjen saastuminen, väestönkasvu sekä köyhyys- ja nälkäongelma
- kuvata Itämeren alueen ympäristöongelmia ja niiden syitä sekä osaa esittää keinoja parantaa Itämeren alueen ympäristön tilaa

kuvata, mitkä ovat hänen omat vaikutusmahdollisuutensa ympäristön tilan parantamiseksi ja tietää keinoja, joiden avulla keskeisiä maailmanlaajuisia ympäristö- ja kehityskysymyksiä voidaan ratkaista

6.9 FYSIIKKA JA KEMIA

VUOSILUOKAT 5-6

Fysiikan ja kemian opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan aikaisemmat tiedot, taidot ja kokemukset sekä ympäristön kappaleista, aineista ja ilmiöistä tehdyt havainnot ja tutkimukset, joista edetään kohti fysiikan ja kemian peruskäsitteitä ja periaatteita. Opiskelun tulee innostaa oppilasta luonnontieteiden opiskeluun, auttaa oppilasta pohtimaan hyvän ja turvallisen ympäristön merkitystä sekä opettaa oppilasta huolehtimaan ympäristöstään ja toimimaan siinä vastuullisesti. Opetukseen integroidaan terveystiedon opetusta, jossa oppilaan toimintaa tarkastellaan turvallisuuden ja terveyden näkökulmasta.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- työskentelemään ja liikkumaan turvallisesti itseään ja ympäristöään suojellen sekä noudattamaan annettuja ohjeita
- tekemään havaintoja ja mittauksia, etsimään tietoa tutkittavasta kohteesta sekä pohtimaan tiedon luotettavuutta
- tekemään johtopäätöksiä havainnoistaan ja mittauksistaan sekä tunnistamaan luonnonilmiöihin ja kappaleiden ominaisuuksiin liittyviä syy-seuraussuhteita
- tekemään yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita, joissa selvitetään ilmiöiden, eliöiden, aineiden ja kappaleiden ominaisuuksia sekä niiden välisiä riippuvuuksia
- käyttämään luonnontieteellisen tiedon kuvailemisessa, vertailemisessa ja luokittelussa fysiikan ja kemian alaan kuuluvia käsitteitä
- ymmärtämään päihde- ja vaikuteaineiden vaarallisuuden

KESKEISET SISÄLLÖT

VUOSILUOKKA 5

Luonnon rakenteet

- maan vetovoima
- kitka
- liike ja tasapaino
- yksinkertaisia koneita
- avaruus ja aurinkokunta
- turvallinen liikkuminen ja tapaturmien ehkäiseminen

Aineet ympärillämme

- ilman koostumus ja ilmakehä
- tuuli
- ilmansuojelu
- vesi, veden ominaisuudet, vesi liuottimena
- luonnonvedet ja veden puhdistus

KESKEISET SISÄLLÖT

VUOSILUOKKA 6

Aineet ympärillämme

- maaperän erilaisia aineita ja ominaisuuksia
- päihde- ja vaikuteaineet

- ruokakemiaa
- tuotteiden alkuperä, tuoteseloste, tuotteiden turvallinen käyttö
- kierrätys, hävittäminen, vaaralliset aineet

Energia ja sähkö

- energia, uusiutuvat ja uusiutumattomat energialähteet
- energian säästäminen
- lämpö, valo ja liike sähköä avulla
- paristo, akku, virtapiiri
- kodin sähkölaitteet ja niiden turvallinen käyttäminen
- sähköturvallisuus

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 6. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Luonnon tutkimisen taidot

Oppilas

- osaa työskennellä ja toimia turvallisesti itseään ja ympäristöään suojellen sekä noudattaa annettuja ohjeita
- osaa tehdä havaintoja ja mittauksia eri aisteilla ja mittausvälineillä sekä osaa kohdistaa havaintojen teon kohteen olennaisiin piirteisiin, esimerkiksi liikkeeseen tai lämpötilaan ja niiden muutoksiin
- osaa tehdä johtopäätöksiä havainnoistaan ja mittauksistaan, esittää mittaustuloksiaan esimerkiksi taulukoiden avulla sekä selittää luonnon perusilmiöihin ja kappaleiden ominaisuuksiin liittyviä syy-seuraussuhteita, esimerkiksi mitä suurempi massa kappaleella on, sitä vaikeampi se on saada liikkeelle tai pysäyttää
- osaa tehdä yksinkertaisia kokeita, esimerkiksi tutkia, mitkä tekijät vaikuttavat kiinteän aineen liukenemiseen
- osaa käyttää käsitteitä, suureita ja niiden yksiköitä aineiden, kappaleiden ja ilmiöiden ominaisuuksien kuvailemisessa, vertailemisessa ja luokittelussa
- osaa koota eri lähteistä löytämänsä tietoa sekä pohtia sen oikeellisuutta aikaisempien tietojensa, tutkimustensa ja muiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella

Energia ja sähkö

Oppilas

- tuntee eri jännitelähteitä, kuten paristo ja akku sekä osaa tehdä kokeita, joissa sähköä käytetään valon, lämmön ja liikkeen aikaansaamiseen
- tietää, että sähköä ja lämpöä voidaan tuottaa erilaisten luonnonvarojen avulla, sekä osaa luokitella luonnonvaroja uusiutuviin ja uusiutumattomiin

Luonnon rakenteet

Oppilas

- osaa tutkia vuorovaikutuksista aiheutuvia voimia kuten painovoima, kitka sekä tunnistaa erilaisia liikkeitä
- osaa tutkia, miten voima muuttaa liikettä ja soveltaa luonnontieteellistä tietoa liikkumisessa ja liikenteessä
- tunnistaa Maan ja Kuun liikkeistä johtuvia ilmiöitä, kuten vuorokaudenajat, vuodenajat, Kuun vaiheet, pimennykset sekä tuntee aurinkokunnan rakenteen ja osaa tehdä havaintoja tähtitaivaasta
- osaa kuvata vaaratilanteita liikenteessä ja muussa arkiympäristössä

Aineet ympärillämme

Oppilas

- ❑ tuntee ilman koostumuksen ja osaa ilmakehän kaasujen kemiallisia merkkejä sekä ymmärtää ilmakehän merkityksen elämän ylläpitäjänä
- ❑ osaa tutkia erilaisia veden ominaisuuksia sekä tietää, miten vesiä puhdistetaan
- ❑ osaa luokitella maaperästä saatavia aineita, tuntee maaperän alkuaineiden kemiallisia merkkejä sekä osaa käyttää erilaisia aineiden erottamismenetelmiä, kuten suodatusta, kiteytystä ja seulomista
- ❑ tuntee perusasioita ympäristönsä aineiden ja tuotteiden turvallisesta käytöstä ja elinkaaresta sekä osaa tutkia aineiden ja tuotteiden ominaisuuksia, esimerkiksi happamuutta
- ❑ tuntee keskeisiä asioita tupakasta, päihteistä ja huumaavista aineista, tietää miksi ne ovat haitallisia, ja antaa esimerkkejä siitä, miksi niiden käyttö on vaarallista

VUOSILUOKAT 7-9

FYSIIKKA

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- ❑ työskentelemään ja tutkimaan luonnonilmiöitä turvallisesti ja yhdessä toisten kanssa
- ❑ luonnon tutkimisen taitoja, kuten kysymysten tekeminen ja ongelmien hahmottaminen
- ❑ havaintojen, mittauksien ja päätelmien tekemistä, vertailua ja luokittelua, hypoteesin esittämistä ja sen testaamista sekä tulosten käsittelyä, esittämistä ja tulkitsemista myös tieto- ja viestintätekniikkaa hyväksi käyttäen
- ❑ suunnittelemaan ja tekemään luonnontieteellisen tutkimuksen, jossa vakioidaan ja varioidaan luonnonilmiöissä vaikuttavia muuttujia ja selvitetään muuttujien välisiä riippuvuuksia
- ❑ muodostamaan yksinkertaisia malleja ja käyttämään niitä ilmiöiden selittämisessä sekä tekemään yleistyksiä ja arvioimaan tutkimusprosessin ja tulosten luotettavuutta
- ❑ käyttämään tarkoituksenmukaisia käsitteitä, suureita ja yksiköitä kuvatessaan fysikaalisia ilmiöitä ja teknologiaan kuuluvia asioita
- ❑ arvioimaan eri lähteistä hankkimansa tiedon luotettavuutta
- ❑ käyttämään erilaisia graafisia ja algebrallisia malleja ilmiöiden selittämisessä, ennusteiden tekemisessä ja ongelmanratkaisussa
- ❑ tuntemaan luonnonilmiöitä ja prosesseja ja niissä tapahtuvia energiamuutoksia, erilaisia luonnon rakenteita ja rakenneosien vuorovaikutuksia sekä ymmärtämään ilmiöiden syy-seuraussuhteita

KESKEISET SISÄLLÖT

VUOSILUOKKA 7

Fysiikan työtapoja

- ❑ mittaamisen ja havainnoinnin perusteet

Värihdys- ja aaltoliike

- ❑ erilaiset värihdys- ja aaltoliikkeiden perusilmiöt, suureet ja lait
- ❑ aaltoliikkeen synty, vastaanottaminen, havaitseminen
- ❑ valon ominaisuuksia

- äänen ja valon merkitys ja sovellukset
- optisten laitteiden toimintaperiaatteita

VUOSILUOKKA 8

Lämpö

- lämpötila ja lämpölaajeneminen
- lämpöenergia
- olomuodon muutokset
- energian säilyminen ja huononeminen
- lämpöenergian siirtyminen

Liike, voima ja energia

- tasainen ja kiihtyvä liike
- vuorovaikutus ja voima
- massan hitaus, aineen tiheys
- paino, paine ja noste
- voiman tekemä työ, energiamuodot ja teho
- yksinkertaiset koneet
- painopiste ja tasapaino

VUOSILUOKKA 9

Sähkö, magnetismi ja elektroniikka

- sähkövaraus
- sähkömagneettinen vuorovaikutus
- virtapiiri ja sen perusilmiöt
- mittalaitteet ja kytkennät
- resistanssi
- kestopagneetti ja sähkömagneetti
- sähköturvallisuus
- sähkömagneettinen induktio ja sähköenergian siirto
- sähköön tuottaminen
- vaihtovirta ja sähköön käyttö kotona
- elektroniset peruskomponentit ja niiden toiminta virtapiireissä

Luonnon rakenteet

- luonnon rakenteet ja mittasuhteet
- rakenneosia koossa pitävät vuorovaikutukset sekä energian sitoutuminen ja vapautuminen rakenneosien välisessä prosessissa
- radioaktiivinen hajoaminen, fissio ja fuusio, ionisoiva säteily ja sen vaikutus elolliseen luontoon sekä säteilyltä suojautuminen

VUOSILUOKKIEN 7-9 ARVIOINTIKRITEERIT VUOSILUOKITTAIN FYSIIKASSA

Kaikilla vuosiluokilla oppilaan kokeellinen työskentely, yhteistyötaidot ja kyky esittää tulokset sekä suullisesti että kirjallisesti ovat keskeisessä asemassa.

VUOSILUOKKA 7

- osaa työskennellä turvallisesti ja ohjeita noudattaen
- osaa tehdä kontrolloidun kokeen ja arvioida koejärjestelyn toimivuutta sekä tulosten luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä
- tietää, että fysiikka on perusluonnontiede ja että fysiikan tietoja ja kokeellista tiedonhankintamenetelmää käytetään muissa luonnontieteissä ja tekniikassa

- osaa tehdä luonnontieteellisen tutkimuksen annetun ohjeen mukaan
- osaa laatia pienimuotoisia tutkimusselostuksia, esittää tulokset esimerkiksi taulukkojen ja graafien avulla sekä tulkita niitä
- tunnistaa aaltoliikkeitä ja niille luonteenomaisia ilmiöitä, esimerkiksi aaltoliikkeen synnyn, etenemisen, vastaanottamisen, heijastumisen ja taittumisen
- tunnistaa erilaisia jaksollisia ilmiöitä ja värähtelijöitä ympäristöstään ja niille ominaisia ilmiöitä sekä osaa luonnehtia kyseessä olevia ilmiöitä niitä kuvaavien suureiden avulla
- osaa tutkia valon heijastumista ja taittumista sekä selittää valonsädettä mallina käyttäen erilaisia näkemiseen liittyviä ilmiöitä ja peilien ja linssien toimintaa
- ymmärtää äänen ja valon merkityksen ihmisen ja yhteiskunnan kannalta, esimerkiksi melu ja siltä suojaautuminen sekä valo tiedonsiirrossa

VUOSILUOKKA 8

- tunnistaa ympäristöstä lämmön siirtymiseen ja varastoitumiseen liittyviä ilmiöitä ja osaa tulkita niitä
- osaa luonnehtia lämpöopin perusilmiöitä, kuten lämpölaajenemista ja kappaleen lämpenemistä, niitä kuvaavien suureiden ja kokeellisten lakien avulla
- osaa käyttää lämpenemisen, olomuodon muutosten ja lämpölaajenemisen lakeja tarkastellessaan ja selittäessään ympäristössään tapahtuvia lämpöilmiöitä
- osaa suunnitella yksinkertaisia kokeita, sopia työnjaosta ja tehtävistä sekä asettaa tavoitteita tai päämääriä yhdessä muiden oppilaiden kanssa
- osaa tutkia erilaisia vuorovaikutus- ja liikeilmiöitä sekä käyttää niitä kuvaavia suureita, kuten aika, matka, nopeus, kiihtyvyys ja voima
- osaa tehdä graafisia esityksiä esimerkiksi tasaisen ja kiihtyvän liikkeen mittaustuloksista sekä tulkita niitä sekä käyttää tasaisen liikkeen mallia liikettä koskevien ennusteiden tekemiseen ja keskinopeuden yhtälöä matkan tai ajan arviointiin ja laskemiseen
- ymmärtää yksinkertaisten mekaanisten koneiden, esimerkiksi vivun, toimintaperiaatteen ja tietää mekaanisten koneiden ja erilaisten rakenteiden sovelluksia
- osaa käyttää kappaleiden ja aineiden ominaisuuksia kuvaavia suureita ja selittää niiden avulla havaitsemiaan ilmiöitä, esimerkiksi vertailla aineiden tiheyksiä ja selittää tiheyden avulla erilaisia ilmiöitä, kuten kellumisen ja kuumailmapallon toiminnan
- tuntee työn ja energian välisen yhteyden
- ymmärtää liikenneturvallisuutta koskevien määräysten fysikaalisen perustan

VUOSILUOKKA 9

- osaa laatia pienimuotoisia tutkimusselostuksia
- osaa sähkölaitteiden ja lämpöä tuottavien laitteiden turvallisen ja taloudellisen käytön periaatteet sekä arvioida ja laskea eritehoisten sähkölaitteiden käyttökustannuksia
- ymmärtää jännitteen ja sähkövirran välisen yhteyden suljetussa virtapiirissä ja vastuksien vaikutuksen sähkövirran suuruuteen sekä osaa tehdä ennusteita virtapiirin toiminnasta ja käyttää kytkentäkaaviota virtapiirin mallina
- tuntee sähköä hyödyntäviä sovelluksia, kuten sähkömagneettisen viestinnän
- tuntee sähköntuotannon ja siirron liittyviä prosesseja kuten muuntajan toiminta, osaa selittää energian muuntumisen voimalaitoksessa sekä arvioida erilaisten voimalaitosten hyötyjä ja haittoja

- ❑ osaa tehdä omatoimisesti yksinkertaisia elektronisia kytkentöjä, tunnistaa elektroniikan peruskomponentit ja ymmärtää, että elektronisen piirin toiminta perustuu komponenttien yhteistyöhön
- ❑ tuntee säteilylajit ja säteilyn vaikutuksia
- ❑ pystyy erottamaan vaaralliset säteilylajit vaarattomista ja osaa suojautua säteilyltä
- ❑ hahmottaa rakenneosien ketjun ja mittasuhteita alkeishiukkasista galakseihin sekä osaa havainnollistaa näitä rakenteita ja järjestelmiä sopivilla malleilla
- ❑ osaa käyttää keskusteluissaan keskeisiä fysiikan käsitteitä mm. energia, vuorovaikutus ja säteily
- ❑ ymmärtää energian säilymisen periaatteen sekä osaa antaa esimerkkejä energian muuntumisesta erilaisissa prosesseissa, kuten puun palamisessa ja kiven putoamisessa

KEMIA

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- ❑ työskentelemään turvallisesti
- ❑ käyttämään luonnontieteellisen tiedonhankinnan kannalta tyypillisiä tutkimusmenetelmiä, myös tieto- ja viestintätekniikkaa sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä
- ❑ tekemään luonnontieteellisen tutkimuksen sekä tulkitsemaan ja esittämään tuloksia
- ❑ aineiden kiertokulkuun ja tuotteiden elinkaareen liittyviä prosesseja sekä niiden merkityksen luonnolle ja ympäristölle
- ❑ tuntemaan aineiden ominaisuuksia kuvaavia fysikaalisia ja kemiallisia käsitteitä ja käyttämään niitä
- ❑ aineen rakennetta ja kemiallisia sidoksia kuvaavia käsitteitä ja malleja
- ❑ kuvailemaan ja mallintamaan kemiallisia reaktioita reaktioyhtälöiden avulla
- ❑ soveltamaan omia tietojaan käytännön tilanteissa ja valinnoissa
- ❑ tuntemaan kemian ilmiöiden ja sovellusten merkityksen sekä ihmiselle että yhteiskunnalle

KESKEISET SISÄLLÖT

VUOSILUOKKA 7

Kemian työtapoja

- ❑ laboratoriotyöskentely ja turvallisuus
- ❑ aineiden luokittelu ja erottaminen

Ilma ja vesi

- ❑ ilmakehän kemiallinen koostumus
- ❑ vesi ja veden kemiallisia ominaisuuksia
- ❑ vesien puhdistus

VUOSILUOKKA 8

Aine ja reaktio

- ❑ atomien ja yhdisteiden rakenne
- ❑ kemiallinen merkkikieli

- ❑ reaktionopeus
- ❑ aineiden paloherkkyys ja palamisreaktio

Kemian elementit

- ❑ jaksollinen järjestelmä ja kemialliset sidokset
- ❑ alkuaineiden ja yhdisteiden ominaisuudet ja rakenteet
- ❑ hapot, emäkset ja suolat
- ❑ happamuus ja pH-asteikko
- ❑ palamistuotteiden ympäristövaikutukset

Raaka-aineet ja tuotteet

- ❑ tärkeimmät maankuoresta saatavat alkuaineet ja yhdisteet
- ❑ sähkökemiallisia ilmiöitä, sähköpari, elektrolyysi ja niiden sovellukset reaktioyhtälöiden tulkitseminen
- ❑ yksinkertaisten reaktioyhtälöiden kirjoittaminen

VUOSILUOKKA 9

Elollinen luonto ja yhteiskunta

- ❑ fossiiliset energialähteet, palamisreaktio ja öljynjalostus
- ❑ orgaaniset yhdisteet
- ❑ ravintoaineet
- ❑ pesu- ja kosmeettiset aineet ja tekstiilit
- ❑ puunjalostus ja paperiteollisuus
- ❑ ympäristökemia

VUOSILUOKKIEN 7-9 ARVIOINTIKRITEERIT VUOSILUOKITTAIN KEMIASSA

VUOSILUOKKA 7

Oppilas

- ❑ osaa työskennellä turvallisesti ja harkiten laboratoriossa
- ❑ osaa luokitella aineita ja tuntee niiden eri erotusmenetelmiä

VUOSILUOKKA 8

Oppilas

- ❑ osaa kuvata atomien ja yhdisteiden rakenteita
- ❑ osaa kemiallisen merkkikielen
- ❑ tietää reaktionopeuden vaikutuksen kemialliseen reaktioon ja siihen vaikuttavat tekijät
- ❑ tuntee eri aineiden paloherkkyudet
- ❑ tietää palamiseen tarvittavat elementit ja palotorjunnan alkeet
- ❑ tietää ilmakehän kemiallisen koostumuksen
- ❑ tuntee veden kemiallisia ominaisuuksia
- ❑ tietää jaksollisen järjestelmän ja kemiallisten sidosten välisen yhteyden
- ❑ tuntee alkuaineiden ja yhdisteiden ominaisuudet ja rakenteet
- ❑ tuntee hapot, emäkset ja suolat
- ❑ tietää mitä on happamuus ja osaa käyttää pH-asteikkoa
- ❑ tietää palamistuotteiden ympäristövaikutukset
- ❑ tietää tärkeimmät maankuoresta saatavat alkuaineet ja yhdisteet
- ❑ ymmärtää sähkökemiallisia ilmiöitä, sähköparin, elektrolyysin ja niiden sovellukset
- ❑ osaa tulkita reaktioyhtälöitä
- ❑ osaa yksinkertaisten reaktioyhtälöiden kirjoittamisen

VUOSILUOKKA 9

Oppilas

- ❑ tuntee fossiiliset energialähteet, niiden käyttökohteet ja öljynjalostuksen
- ❑ osaa luokitella orgaanisia yhdisteitä
- ❑ tuntee ravintoaineiden kemiaa
- ❑ tietää pesuaineiden kemiallisen toiminnan ja tunnistaa eri tekstiililaadut
- ❑ tutustuu puunjalostukseen ja paperiteollisuuteen

tuntee kemiallisten aineiden ja ihmisen toiminnan vaikutuksen ympäröivään luontoon

6.10 TERVEYSTIETO

VUOSILUOKAT 7-9

- ❑ Terveystiedon opetus perustuu monitieteiseen tietoperustaan. Terveystiedon opetuksen tarkoitus on edistää oppilaiden terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden tiedollisia, sosiaalisia, tunteiden säätelyä ohjaavia, toiminnallisia ja eettisiä valmiuksia.
- ❑ Opetuksen lähtökohtana on terveyden ymmärtäminen fyysiseksi, psyykkiseksi ja sosiaalisiksi toimintakyvyksi. Opetuksessa kehitetään tietoja ja taitoja terveydestä, elämäntavasta, terveystottumuksista ja sairauksista sekä kehitetään valmiuksia ottaa vastuuta ja toimia oman sekä toisten terveyden edistämiseksi.
- ❑ Terveystieto on oppiaineena oppilaslähtöinen, toiminnallisuutta ja osallistuvuutta tukeva. Opetuksen lähtökohtana tulee olla lapsen ja nuoren arki, kasvu ja kehitys sekä ihmisen elämänkulku. Opetuksessa otetaan huomioon myös yleiset ja koulu- ja paikkakuntakohtaiset ajankohtaiset terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät kysymykset. Opetuksessa kehitetään tärkeitä tiedonhankintaan ja sen soveltamiseen liittyviä taitoja sekä edistetään terveyden ja hyvinvoinnin kriittistä arvopohdintaa.
- ❑ Terveystietoa opetetaan vuosiluokilla 1-4 osana ympäristö- ja luonnontieto - oppiaineryhmää, vuosiluokilla 5-6 osana biologia/maantietoa ja fysiikka/kemiaa ja itsenäisenä oppiaineena vuosiluokilla 7-9. Terveystiedon opetus tulee suunnitella siten, että oppilaalle muodostuu kokonaisvaltainen kuva terveystiedosta koko perusopetuksen aikana. Terveystiedon sekä biologian, maantiedon, fysiikan, kemian, kotitalouden, liikunnan ja yhteiskuntaopin opetusta tulee suunnitella yhteistyössä. Opetuksen suunnittelussa tehdään yhteistyötä myös oppilashuollon henkilöstön kanssa.

VUOSILUOKKA 7

Oma kehitys, elämänkulku ja hyvinvointi

TAVOITTEET

- ❑ oppii käyttämään terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä
- ❑ tuntee ihmisen kasvun, kehityksen ja elämänkulun tunnuspiirteitä ja oppii ymmärtämään nuoruuden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä omaa ainutkertaisuuttaan
- ❑ oppii ymmärtämään itseään ja ihmisten erilaisuutta sekä terveyteen, vammaisuuteen ja sairauksiin liittyviä arvoja ja näkemyksiä
- ❑ oppii arvioimaan terveyttä edistäviä ja haittaavia tekijöitä sekä tunnistamaan ja pohtimaan ja turvallisuuteen liittyviä valintoja

SISÄLLÖT

- ❑ terveyden määrittelyä
- ❑ nuoren fyysinen kasvu ja kehitys sekä niihin vaikuttavat tekijät
- ❑ nuoruuden kehityksen erityispiirteitä ja tarpeita
- ❑ psyykinen kasvu ja kehitys sekä niihin liittyvät tekijät
- ❑ sosiaalinen kasvu ja kehitys sekä niihin liittyvät tekijät
- ❑ vuorovaikutustaidot
- ❑ terveelliset elämäntavat
- ❑ tupakka, alkoholi ja muut päihde- ja vaivateaineet

VUOSILUOKKA 8

Terveys ja hyvinvointi

TAVOITTEET

- ❑ oppii kuvaamaan ja arvioimaan terveyttä edistäviä ja sairauksia aiheuttavia keskeisiä tekijöitä sekä tunnistamaan ja pohtimaan terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä valintoja
- ❑ oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja kehittämään terveydelle ja hyvinvoinnille tärkeitä selviytymisen taitoja
- ❑ oppii huolehtimaan itsestään, tunnistamaan ennaltaehkäisyä ja avun tarpeen sekä toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, sairauteen ja turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa
- ❑ oppii käyttämään terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä ja tiedonhankintamenetelmiä ja hyödyntämään niitä terveyden edistämiseksi

SISÄLLÖT

- ❑ yksilön vastuu itsestään, omasta terveydestään ja turvallisuudestaan
- ❑ ravinnon merkitys hyvinvointiin
- ❑ liikunnan vaikutus terveyteen
- ❑ unen ja levon merkitys sekä stressin vaikutukset hyvinvointiin
- ❑ tavallisimmat tartuntataudit ja sairaudet
- ❑ tie- ja vesiliikenneturvallisuus
- ❑ seksuaalisuus, läheiset ihmissuhteet ja seksuaalikäyttäytyminen sekä niihin liittyvät arvot ja normit, sukupuolitaudit

VUOSILUOKKA 9

Nuori, yhteiskunta ja hyvinvointi

TAVOITTEET

- ❑ ymmärtää yhteisöllisyyden, ihmissuhteiden sekä keskinäisen huolenpidon merkityksen ihmisten hyvinvoinnissa
- ❑ oppii huolehtimaan ympäristöstään, tunnistamaan ennaltaehkäisyä ja avun tarpeen sekä toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, sairauteen ja turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa
- ❑ oppii ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkityksen yhteisöjen kuten perheen, koulun, vertaisryhmän ja yhteiskunnan hyvinvoinnin edellytyksenä
- ❑ oppii arvioimaan ympäristön, kulttuurin ja median merkitystä turvallisuuden ja terveyden näkökulmasta

SISÄLLÖT

- ❑ ihmisen elämänkaari
- ❑ terveys ja kulttuuri
- ❑ kehitykseen ja elämäntilanteeseen liittyvät muutokset, kriisit ja niistä selviytyminen
- ❑ mielenterveys ja sen vaihtelu
- ❑ terveys voimavarana, henkilökohtaiset voimavarat, työ- ja toimintakyky
- ❑ sosiaalinen tuki ja turvaverkostot
- ❑ ympäristö ja terveys
- ❑ kansanterveys ja kansantaudit
- ❑ keskeiset terveydenhuolto- ja hyvinvointipalvelut ja kansalaisjärjestöjen työ
- ❑ lasten ja nuorten oikeudet

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Kasvu ja kehitys

Oppilas

- tietää eri ikäkausien piirteitä ja elämäntapaan liittyviä tapahtumia ja osaa tarkastella niitä terveyden näkökulmasta
- osaa selittää, miten uni ja lepo vaikuttavat vireyteen ja hyvinvointiin, antaa esimerkkejä terveyden kannalta tasapainoisesta ja monipuolisesta ravinnosta ja tietää liikunnan terveysvaikutuksia
- osaa kuvata hyvän ystävyysuhteen ja toimivan yhteisön ominaispiirteitä sekä antaa esimerkkejä keskeisistä vuorovaikutuksen taidoista
- tietää, miten voi hoitaa itseään ja terveyttään
- osaa pohtia ja eritellä nuorten ongelmatilanteiden syitä ja seurauksia sekä kuvata niiden mahdollisia ratkaisuja

Terveys arkielämän valintatilanteissa

Oppilas

- tietää seksuaaliterveyden perusteita, tietää raskauden ehkäisyn merkityksen ja menetelmiä sekä osaa pohtia ja perustella vastuullista seksuaalikäyttäytymistä
- osaa kuvata ja pohtia päihde- ja vaikuteaineiden kuten tupakan, nuuskan, alkoholin, huumeiden ja liuottimien käyttöön liittyviä terveysriskejä ja riippuvuutta sekä käytön syitä ja seurauksia ja antaa perustellen esimerkkejä keinoista välttää niiden käyttöä
- tunnistaa kiusaamisen ja muun väkivallan tunnuspiirteitä ja osaa tuottaa käytännön esimerkkejä väkivallan ehkäisemisestä ja rakentavasta kommunikaatiosta
- osaa nimetä yleisimpiä tartuntatauteja ja muita sairauksia ja kuvata esimerkein niiden ehkäisyä pääpiirteissään
- tietää liikenneturvallisuuden pääperiaatteita ja osaa kuvata tai esittää, miten erilaisissa vaara- ja onnettomuustilanteissa toimitaan ja annetaan ensiapua

Voimavarat ja selviytymisen taidot

Oppilas

- osaa nimetä, tunnistaa ja ilmaista erilaisia tunteita ja kuvata niiden syitä sekä antaa esimerkkejä siitä, miten niihin perustuvaa käyttäytymistä ja vuorovaikutusta voidaan säädellä tilanteeseen sopivalla tavalla
- osaa tehdä havaintoja tuntemuksistaan ja oireistaan ja tietää lääkkeiden tarkoituksenmukaisen käytön perusteet
- osaa pohtia elämäntapavalintojen merkitystä terveydelle ja perustella tai näyttää esimerkein arkielämän terveyttä edistäviä valintoja
- osaa käyttää keskeisiä terveyden ja sairautteen liittyviä käsitteitä sekä käyttää ja arvioida kriittisesti erilaisia terveystiedon tiedonhankintalähteitä

Terveys, yhteiskunta ja kulttuuri

Oppilas

- tietää tavallisimmat kansantaudit ja niiden riskitekijöitä
- osaa kuvata ympäristön terveyttä ja turvallisuutta ja antaa esimerkkejä niitä edistävästä keinoista omassa lähiympäristössään
- tietää oman koulun ja kunnan keskeisiä terveys- ja hyvinvointipalveluja, osaa hakeutua niihin ja kuvata esimerkein, miten palveluja käytettäessä toimitaan tarkoituksenmukaisesti

osaa kuvata keskeisiä lasten ja nuorten oikeuksia, toiminnan rajoituksia ja seuraamuksia koskevaa lainsäädäntöä

6.11 USKONTO

Kaikki uskontosidonnaiset ryhmät

Uskonnon opetuksessa tarkastellaan elämän uskonnollista ja eettistä ulottuvuutta oppilaan oman kasvun näkökulmasta sekä laajempina yhteiskunnallisena ilmiönä. Uskontoa käsitellään yhtenä inhimillisen kulttuurin vaikuttavana pohjavirtana. Uskonnon opetuksessa korostetaan oman uskonnon tuntemista sekä valmiutta kohdata muita uskontoja ja katsomuksia, etenkin suomalaisessa yhteiskunnassa vaikuttavia katsomuserinteitä.

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tarjota oppilaalle tietoja, taitoja ja kokemuksia, joista hän saa aineksia identiteetin ja maailmankatsomuksen rakentamiseen. Opetus antaa valmiuksia kohdata uskonnollinen ja eettinen ulottuvuus omassa ja yhteisön elämässä. Opetuksen tavoite on uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys.

Opetuksen tavoitteena on:

- perehdyttää omaan uskontoon
- perehdyttää suomalaiseen katsomuserinteeseen
- tutustuttaa muihin uskontoihin
- auttaa ymmärtämään uskontojen kulttuurista ja inhimillistä merkitystä
- kasvattaa eettisyyteen ja auttaa ymmärtämään uskonnon eettistä ulottuvuutta.

6.11.1 EVANKELIS-LUTERILAINEN USKONTO

- Evankelis-luterilaisen uskonnon opetuksen lähtökohtana on tutustuttaa oppilas monipuolisesti uskonnolliseen kulttuuriin ja tuoda esiin oppilaan kehityksen ja kasvun kannalta keskeisiä tekijöitä. Oppilasta autetaan ymmärtämään uskonnon merkitystä hänelle itselleen sekä näkemään uskontojen vaikutuksia yhteiskunnassa ja kulttuurissa. Opetuksen tavoite on laaja-alainen uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys.

VUOSILUOKAT 1-2

- Opetusta voidaan antaa ainejakoisena tai eheyttynä. Eheytetty opetus yhdistää oppiaineita, niille ominaisia menetelmällisiä periaatteita tai yleisiä kasvatuksellisia tavoitteita. Opetusta eheyttäessä perustaidot ovat yksittäisiä sisältöalueita tärkeämpiä. Tavoitteellinen opetus tulee rakentaa niin, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Tästä syystä alkuopetuksen ainesisällöt ja tavoitteet on kuvattu tässä laajempina kokonaisuuksina, joista opettaja valitsee ryhmän tasolleen kulloinkin sopivimmat niin, että ne kaikki kuitenkin toteutuvat 1. ja 2. vuosiluokan aikana.
- Kaikissa uskontoaineissa perehdytään suomalaiseen katsomuserinteeseen ja uskonnollisiin arvoihin huoltajien tunnustuksen mukaisesti.
- Tietorakenteiden rikastuttamisen lisäksi tavoitteena on, että oppilaan elämänhallintataidot lisääntyvät. Hän ymmärtää ihmisten keskinäisen

kunnioituksen ja yhteistoiminnan edellyttämää eettistä perustaa ja tuntee itsensä arvokkaaksi.

Opetuksen tavoitealueet ovat:

- ❑ omaan uskontoon ja sen vaikutuksiin perehtyminen
- ❑ muihin lähiympäristön uskontoihin tutustuminen
- ❑ suomalaiseen katsomusperinteeseen, esimerkiksi eri juhlapyhiin, tutustuminen
- ❑ eettisyyteen kasvaminen ja terveen itsetunnon kehittyminen

Näitä tavoitealueita painotetaan uskontoaineen oman luonteen mukaisesti.

TAVOITTEET

Oppilas

- ❑ tutustuu kristinuskon perusteisiin ja evankelisluterilaisen kirkon toimintaan lähiympäristössään. Hän tutustuu kirkkovuoden juhliin, perhejuhliin ja seurakunnan työmuotoihin
- ❑ tutustuu muihin kirkkoihin ja uskontoihin arkikokemuksiensa ja lähiympäristön tarjoamien konkreettisten esimerkkien avulla
- ❑ pohtii oikeaan ja väärään liittyviä kysymyksiä ja soveltaa oppimaansa arkipäivän eri tilanteissa
- ❑ tutustuu Raamatun kertomuksiin

SISÄLLÖT

- ❑ Uskonnon opetus toteutetaan yleensä teemakokonaisuuksina, joissa otetaan huomioon oppilaan elämäntilanteet. Kaikkien aiheiden käsittelyssä otetaan huomioon lähimmäisyyden periaate. Oppilasta autetaan ymmärtämään Raamatun maailmaa ja ajan historiaa.

Luottamus ja turvallisuus

- ❑ käsitellään oppilaiden kokemuksista ja elämäntilanteista nousevia elämään ja kuolemaan liittyviä asioita. Tutustutaan Raamatun kertomuksiin ja Jeesuksen opetukseen Jumalan huolenpidosta

Arvokas ja ainutlaatuinen elämä

- ❑ tuetaan oppilaiden eettisyyden ja vastuullisuuden kasvua. Keskeisiä aihealueita ovat elämän ja luonnon kunnioitus, oikeudenmukaisuus, suvaitsevaisuus ja valintojen tekeminen
- ❑ käsitellään teemaan liittyviä Raamatun kertomuksia
- ❑ suvaitsevaisuuteen kuuluu myös tutustuminen muihin kirkkoihin ja uskontoihin, jotka liittyvät oppilaiden elämään
- ❑ painotetaan kristillisessä etiikassa keskeistä kultaisen säännön periaatetta, jonka mukaan ihmisen tulee kohdella toista niin kuin hän toivoo itseään kohdeltavan

Minun juureni

- ❑ pohditaan perheen ja suvun arvoja ja perinteitä
- ❑ tutustutaan seurakunnan keskeisimpiin toimintamuotoihin, jotka koskettavat oppilasta. Tällaisia ovat jumalanpalvelukset, kirkolliset toimitukset sekä kristillinen palvelu eli diakonia.

Kirkkovuoden juhlat

- ❑ tutustutaan kalenteri- ja kirkkovuoden juhliin sekä siihen, miten ja miksi niitä vietetään
- ❑ juhliin valmistautumisen ja vieton yhteydessä tarkastellaan juhlien kristillisiä sisältöjä ja eettistä merkitystä sekä niihin liittyviä tapoja

VUOSILUOKAT 3-5

Evankelis-luterilaisen uskonnon opetuksen ydintehtävänä vuosiluokilla 3-5 on aineksien tarjoaminen oppilaan maailmankatsomuksen rakentumiseksi. Keskeisessä asemassa opetuksessa ovat oppilaita ympäröivään uskonnolliseen maailmaan tutustuminen tietojen ja omien kokemusten kautta, Raamattuun perehtyminen sekä oppilaiden rohkaiseminen eettiseen arviointiin ja siitä nousevaan vastuullisuuteen. Pohjoiskarjalaiseen uskonnolliseen ja kulttuuriseen elämään kuuluu olennaisena osana ortodoksisuus. Muihin uskontokuntiin tutustuttaessa painopiste on ortodoksisuudessa ja sen ymmärtämisessä.

TAVOITTEET

Oppilas

- oppii luottamusta elämään ja itseensä, kohtaamaan rohkeasti tulevaisuuden sekä näkemään uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä
- tutustuu Uuteen testamenttiin, Jeesuksen elämään ja opetukseen
- tutustuu Vanhan testamentin keskeisiin kertomuksiin
- oppii yhdistämään kirkkovuoden ja Jeesuksen elämänkaaren
- tutustuu luterilaiseen kirkkoon ja seurakunnan toimintaan
- tutustuu muihin kristillisiin kirkkoihin ja ympäröiviin uskonnollisiin ja ei-uskonnollisiin katsomuksiin
- oppii eettisten asioiden pohdintaan, omien tunteiden ja kokemusten jakamista sekä kristillisen etiikan soveltamista

Joka vuosi toteutettavat sisällöt:

- oppilaiden kokemuksista ja elämäntilanteista nousevia elämään ja kuolemaan liittyviä asioita
- suvaitsevaisuus
- yhdessä elämisen kysymykset ja oikeudenmukaisuus
- kirkkovuosi
- virret ja hengelliset laulut
- yhteistyötä oman seurakunnan kanssa, vierailuja Keski-Karjalan kirkkorakennuksiin ja tutustumista alueen kirkkotaitteeseen

VUOSILUOKKA 3

Matkalla luvattuun maahan

TAVOITTEET

Oppilas

- oppii luottamusta elämään ja itseensä, kohtaamaan rohkeasti tulevaisuuden sekä näkemään uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä
- tutustuu Vanhan testamentin keskeisiin kertomuksiin
- tutustuu luterilaiseen kirkkoon ja seurakunnan toimintaan
- oppii eettisten asioiden pohdintaan, omien tunteiden ja kokemusten jakamista sekä kristillisen etiikan soveltamista

SISÄLLÖT

- Luottamus ja turvallisuus
  - oppilaiden kokemuksista ja elämäntilanteista nousevia elämään ja kuolemaan liittyviä asioita
  - Jumala Isänä ja Luojana, Herran siunaus
- Arvokas ja ainutlaatuinen elämä
  - luomiskertomus Raamatun mukaan
- Raamatun kertomuksia ja opetuksia
  - alku- ja patriarkkakertomukset, Joosef-kertomukset

- Egyptistä luvattuun maahan: Mooses
- Eettisyyteen kasvaminen
  - ihmisen arvo erityisesti luomisen näkökulmasta
- Kultainen sääntö, rakkauden kaksoiskäsky ja kymmenen käskyä
  - yhdessä elämisen kysymykset ja oikeudenmukaisuus
- Luterilaisen kirkon elämä
  - luterilaisen kirkon käsitys Jumalasta, armosta, pelastuksesta ja Raamatusta
  - aiheisiin liittyvät virret ja hengelliset laulut

VUOSILUOKKA 4

Luvatussa maassa

TAVOITTEET

Oppilas

- oppii luottamusta elämään ja itseensä, kohtaamaan rohkeasti tulevaisuuden sekä näkemään uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä
- tutustuu Vanhan testamentin keskeisiin kertomuksiin
- tutustuu luterilaiseen kirkkoon ja seurakunnan toimintaan
- oppii eettisten asioiden pohdintaan, omien tunteiden ja kokemusten jakamista sekä kristillisen etiikan soveltamista

SISÄLLÖT

- Luottamus ja turvallisuus
  - oppilaiden kokemuksista ja elämäntilanteista nousevia elämään ja kuolemaan liittyviä asioita
- Arvokas ja ainutlaatuinen elämä
- Raamatun kertomuksia: esim. Simson, Samuel, Saul, Daavid, Salomo, Elia, Jeremia ja Daniel
- Eettisyyteen kasvaminen
  - yhdessä elämisen kysymykset ja oikeudenmukaisuus
- Luterilaisen kirkon elämä
- Seurakunta oppilaan elämässä, kirkkovierailut
- Luterilaisen kirkon käsitys Jumalasta, armosta, pelastuksesta ja Raamatusta
- Seurakunnan keskeisiä toimintoja, kuten jumalanpalvelus, kirkolliset toimitukset, diakonia sekä toiminta seurakunnan jäsenenä
- Kristilliset symbolit kirkossa ja arjen keskellä, kirkkotaide sekä aiheisiin liittyvät virret ja hengelliset laulut

VUOSILUOKKA 5

Jeesus matkaoppaana

TAVOITTEET

Oppilas

- oppii luottamusta elämään ja itseensä, kohtaamaan rohkeasti tulevaisuuden sekä näkemään uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä
- tutustuu Uuteen testamenttiin, Jeesuksen elämään ja opetuksiin
- oppii yhdistämään kirkkovuoden ja Jeesuksen elämänkaaren
- tutustuu luterilaiseen kirkkoon ja seurakunnan toimintaan
- tutustuu muihin kristillisiin kirkkoihin ja ympäröiviin uskonnollisiin ja ei-uskonnollisiin katsomuksiin
- oppii eettisten asioiden pohdintaan, omien tunteiden ja kokemusten jakamista sekä kristillisen etiikan soveltamista

SISÄLLÖT

- ❑ Raamatun kertomuksia ja opetuksia
- ❑ Jeesuksen elämä ja opetukset sekä yhteys kirkkovuoteen
- ❑ Luottamus ja turvallisuus
- ❑ Oppilaiden kokemuksista ja elämäntilanteista nousevia elämään ja kuolemaan liittyviä asioita
- ❑ Jumala Isänä ja Luojana sekä Jeesuksen opetukset Jumalan huolenpidosta
- ❑ Arvokas ja ainutlaatuinen elämä
  - toisen ihmisen ja luonnon kunnioitus, valintojen tekeminen ja vastuullisuus
  - aiheeseen liittyviä Raamatun kertomuksia
  - suvaitsevaisuus, alustava tutustuminen muihin kirkkoihin, uskontoihin ja vähemmistöihin, jotka liittyvät oppilaiden elämään
- ❑ Eettisyyteen kasvaminen
  - yhdessä elämisen kysymykset ja oikeudenmukaisuus
- ❑ Luterilaisen kirkon elämä
  - luterilaisen kirkon käsitys Jumalasta, armosta, pelastuksesta ja Raamatusta
  - kirkkotaide sekä aiheisiin liittyvät virret ja hengelliset laulut
- ❑ Oppilaita ympäröivä uskonnollinen maailma
  - oppilaiden kohtaamat uskonnot ja kirkot Suomessa ja maailmalla
  - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä ja erilaisia piirteitä

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 5. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Oppilas tuntee keskeiset asiat Raamatusta ja Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta ja osaa käyttää oppimaansa lisätiedon hankkimiseen.

Oppilas

- ❑ tuntee Raamatun keskeisiä kertomuksia
- ❑ tuntee Suomen evankelis-luterilaisen kirkon peruspiirteet ja oman alueensa seurakunnan
- ❑ tietää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kuuluvan kirkkojen suureen perheeseen ja tuntee myös muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä

Oppilas hahmottaa uskontoa ilmiönä

Oppilas

- ❑ ymmärtää uskonnollisen kielenkäytön luonnetta
- ❑ tunnistaa uskonnollisia symboleja, käsitteitä ja kielikuvia
- ❑ näkee uskonnon vaikutuksia omassa elämässään ja lähiympäristössään

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa

Oppilas

- ❑ hahmottaa alustavasti uskon ja tiedon perusluonnetta
- ❑ osaa tarkastella itselleen läheisiä elämänkysymyksiä
- ❑ pystyy ikäkauttansa vastaavasti hahmottamaan omaa maailmankatsomustaan

Oppilas osaa toimia eettisesti vastuullisella tavalla

Oppilas

- ❑ kykenee eettiseen pohdintaan
- ❑ tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä ja ottaa niitä huomioon omassa elämässään

VUOSILUOKKA 6

Matka kristinuskon maailmaan

TAVOITTEET

Oppilas

- ❑ tutustuu alkuseurakunnan syntyyn ja elämään
- ❑ perehtyy kristittyjen elämään Rooman valtakunnassa
- ❑ tutustuu kristillisen kirkon jakaantumiseen
- ❑ tutustuu ortodoksiseen ja katoliseen kirkkoon
- ❑ ymmärtää luterilaisen kirkon synnyn
- ❑ tutustuu luterilaiseen kirkkoon
- ❑ saa tietoa muista kristillisistä kirkoista ja yhteisöistä
- ❑ tutustuu alustavasti kristinuskosta irtautuneisiin liikkeisiin
- ❑ tutustuu kirkkotaiteeseen
- ❑ tutustuu kristilliseen virsi- ja muuhunkin musiikkiperinteeseen
- ❑ oppii pohtimaan eettisiä kysymyksiä

SISÄLLÖT

- ❑ helluntain tapahtumat
- ❑ Paavalin elämä, matkat ja kirjeet
- ❑ vainotusta uskonnosta valtionuskonnoksi
- ❑ idän ja lännen kirkon ero
- ❑ ortodoksisen ja katolisen kirkon oppi ja elämä
- ❑ Martti Lutherin elämä ja toiminta
- ❑ luterilaisen kirkon oppi ja elämä
- ❑ muut kristilliset kirkot ja yhteisöt: esim. helluntaiherätys, baptistikirkko, pelastusarmeija, Jehovan todistajat ja mormonit
- ❑ kristillinen kirkkotaide, kirkkorakennukset ja symboliikka
- ❑ virret ja hengelliset laulut
- ❑ elämänkysymysten pohdinta Jeesuksen opetusten ja käskyjen pohjalta

VUOSILUOKAT 7-9

Evangelisluterilaisen uskonnon opetuksen ydintehtävänä vuosiluokilla 7-9 on syventää ja laajentaa oppilaan ymmärtämystä oman uskonnon ja muiden uskontojen luonteesta ja merkityksestä. Näin tuetaan oppilaan oman maailmankatsomuksen ja eettisen näkemyksen rakentumista.

YLEISET TAVOITTEET

Oppilas

- ❑ tiedostaa maailmankatsomuksensa rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä
- ❑ ymmärtää uskonnon ja siihen sisältyvän pyhyiden ulottuvuuden merkitystä ihmisen ja yhteisön elämässä
- ❑ perehtyy Raamattuun inhimillisenä ja pyhänä kirjakokoelmana
- ❑ perehtyy kristinuskoon, sen syntyyn ja kehitykseen sekä sen merkitykseen ihmisen ja yhteiskunnan elämässä
- ❑ perehtyy luterilaiseen kirkkoon ja sen uskonkäsitykseen
- ❑ tutustuu keskeisiin maailmanuskontoihin pääpiirteissään
- ❑ osaa kunnioittaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä
- ❑ tuntee eettisen ajattelun peruskäsitteitä ja kristillisen etiikan perusteita sekä osaa soveltaa näitä eettiseen pohdintaansa ja toimintaansa

KESKEISET SISÄLLÖT

Oppilaan maailmankatsomuksellinen pohdinta

- elämän merkitys ja rajallisuus
- uskon ja tiedon suhde

Maailmanuskonnot

- keskeisten maailmanuskontojen levinneisyys, kokosuhteet ja uskonnollisen elämän pääpiirteet
- uskonnon ulottuvuudet ja vaikutukset yksilöön, yhteisöön ja kulttuuriin

Raamattu

- Vanha testamentti Israelin kansan vaiheiden ja uskon ilmentäjänä
- Vanha testamentti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin näkökulmasta
- Uusi testamentti Jeesuksen opetuksen ja kristinuskon synnyn ilmentäjänä
- Raamatun synnyn pääpiirteet sekä Raamatun tulkinta ja käyttö
- Raamatun kulttuurivaikutuksia

Kirkko

- keskeiset asiat kristinuskon synnystä ja kehityksestä
- kirkkokunnat, niiden levinneisyys sekä elämän ja uskon pääpiirteet, ekumenia
- kirkkorakennus sekä sen symboliikka ja liittyminen seurakunnan elämään
- kristillinen usko, sen inhimillinen ja yhteiskunnallinen merkitys, erityisesti luterilainen usko, kristilliset symbolit

Suomalainen katsomusperinne

- yleiskuva Suomen uskontotilanteesta, erityisesti luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko sekä muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä, muita uskontoja ja uskonnottomuus
- uskonnonvapaus
- luterilaisen kirkon jäsenyys ja toiminta sekä kristillinen virsi- ja muu musiikkiperinne
- suomalaiset muinaisuskot, katolinen keskiaika, uskonpuhdistus ja sen jälkeinen aika

Ihminen eettisenä olentona

- eettisten normien, periaatteiden ja arvojen tunnistaminen, pohtiminen ja soveltaminen
- kristillinen ihmiskäsitys ja toisen asemaan asettuminen
- ihminen oman elämänsä, yhteiskunnan ja ympäristön muokkaajana
- kristillisen etiikan peruspainotukset kuten profeettojen sanoma, Jeesuksen Vuorisarna ja vertaukset

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITÉERIT ARVOSANALLE 8

Oppilas kykenee hankkimaan syventävää tietoa kristinuskosta ja evankelisluterilaisesta kirkosta.

Oppilas

- tuntee Raamatun keskeisen sisällön
- tuntee kristinuskon syntytahtumat ja hallitsee kristillisten kirkkojen muotoutumisen keskeiset vaiheet
- tuntee Suomen evankelis-luterilaisen kirkon historiaa ja ymmärtää suomalaisen luterilaisuuden perusluonteen
- ymmärtää suomalaista uskonnollisuutta ja katsomusperinnettä

Oppilas ymmärtää uskontoa ilmiönä

Oppilas

- ymmärtää uskonnollista ajattelua sekä uskonnollisen kokemuksen ja käyttäytymisen luonnetta
- tunnistaa uskontojen vaikutuksia suomalaisessa ja eurooppalaisessa kulttuurissa
- tuntee maailmanuskontojen keskeiset piirteet
- arvostaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa

Oppilas

- tuntee uskon ja tiedon perusluonteen sekä niiden keskinäisen suhteen
- hahmottaa oman maailmankatsomukseensa vaikuttavia tekijöitä
- kykenee keskustelemaan olemassaolon perimmäisistä kysymyksistä

Oppilas osaa toimia eettisesti vastuullisella tavalla

Oppilas

- kykenee vastuulliseen eettiseen pohdintaan
- tunnistaa omien valintojensa ja tekojensa seurauksia

TAVOITTEET 7. -9. LUOKILLA

Uskonnon opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tietoja ja kokemuksia oman uskonnon merkityksestä hänelle itselleen sekä uskonnon vaikutuksista kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Tavoitteena on myös kehittää eettisesti vastuullista elämänsäntettä. Oppilas perehtyy kristilliseen uskoon ja ajatteluun saadakseen virikkeitä oman elämänsäntöksensä muodostumiselle.

Tutustumalla muihin uskontoihin ja katsomuksellisiin liikkeisiin oppilas oppii kansainvälisyyteen, erilaisuuden hyväksymiseen ja kykenee tulemaan toimeen eri tavoin ajattelevien kanssa. Eettisten kysymysten pohdiskelu auttaa oppilasta ajattelemaan tekojensa seurauksia, ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja ympäristöstä.

7. LUOKKA

SUURET MAAILMANUSKONNOT JA RAAMATTUTIETO

Tavoitteena on antaa oppilaalle perustiedot vieraista uskonnoista ja Raamatusta kristittyjen pyhänä kirjana.

Sisältö:

- suuret maailmanuskonnot (varhaiskantaiset uskonnot, hindulaisuus, buddhalaisuus, juutalaisuus, kristinusko, islam).
- Raamatun synty ja sisältö

8. LUOKKA

KRISTIKUNTA MAAILMASSA

Tavoitteena on, että oppilas ymmärtää kristillisten kirkkojen merkityksen länsimaisessa kulttuurissa ja pystyy pohtimaan kristinuskon perimmäisiä kysymyksiä.

Sisältö:

- Kirkon synty, leviäminen ja jakautuminen
- Suuret kristilliset kirkkokunnat ja vapaat suunnat
- Ekumenia
- Nuoret kirkot
- Kristinopin peruskysymyksiä
- Seurakunnan kanssa rippikouluun valmistautuminen

9. LUOKKA

KRISTITTYNÄ SUOMESSA

Tavoitteena on, että oppilas tuntee suomalaisen kulttuurin kristilliset juuret ja kristillisen etiikan perusteet.

Sisältö:

- Suomen luterilainen kirkko ja kristilliset vähemmistökirkot
- Muut uskonnolliset ja katsomukselliset liikkeet
- Ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä

6.11.2 ORTODOKSINEN USKONTO

Ortodoksisessa uskonnonopetuksessa keskeistä on oppilaan ortodoksisen identiteetin vahvistaminen ja ylläpitäminen. Oppilasta autetaan ymmärtämään uskonnon merkitystä hänelle itselleen sekä näkemään uskonnon vaikutuksia yhteiskunnassa ja kulttuurissa. Lisäksi opetuksen tavoitteena on uskonnollisen ja katsomuksellisen yleissivistyksen saavuttaminen.

Ortodoksisen uskonnon opetuksen ydintehtävänä on tietojen, taitojen ja pyhän kokemisen kautta tarjota oppilaalle aineksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseksi ja eettisesti vastuuntuntoiseksi ihmiseksi kasvamiseksi.

Kaikilla peruskoulun vuosiluokilla käsitellään kirkkovuoden suuret juhlat kunkin juhlan ajankohtana luokkatasolle sopivalla tavalla. Juhlat otetaan huomioon esim. alkurukouksissa, tarkastelemalla juhlan ikonia, lukemalla juhlan evankeliumiteksti ja laulamalla tai lukemalla juhlaan liittyvä tropari. Pääsiäiskaudella kaikkien vuosiluokkien oppilaat pyrkivät osallistumaan pääsiäisliturgiaan. Kaikilla vuosiluokilla otetaan opetuksessa huomioon myös kirkkovuoden paastot.

Karjalan hiippakunnan alueella (johon Joensuun ortodoksinen seurakunta kuuluu) on runsaasti erityispiirteitä, jotka otetaan opetussuunnitelmassa huomioon.

Näitä ovat mm.:

- Valamon ja Lintulan luostarit
- Ortodoksinen kirkkomuseo Kuopiossa
- Evakkokeskus Iisalmessa
- alueen pyhäköt
- praasniekat
- Ortodoksisten Nuorten Liitto ONL
- Joensuun yliopiston teologinen tiedekunta
- ortodoksinen seminaari Joensuussa
- leirikeskukset

Työtavat

- jumalanpalvelukseen osallistuminen, retket, vierailut
- askartelu, piirtäminen, käsityöt, veisujen opettelu, kirjalliset tehtävät
- yhteistoiminnalliset työtavat
- kerronta, kysely

Opetusta voidaan antaa eri vuosiluokkien kursseista vuorokurssiperiaatteella ja yhdysluokkaopetuksena.

VUOSILUOKKA 1

TAVOITTEET

Oppilas

- oppii ortodoksisen kristillisyyden sekä uskonopin peruskäsitteitä
- tutustuu ortodoksisiin tapoihin ja perinteisiin
- oppii tuntemaan kirkkovuotta
- tutustuu oman seurakunnan toimintaan
- tutustuu Jeesuksen kotimaahan ja Jeesuksen elämän keskeisiin vaiheisiin lähinnä kirkkovuoden kautta
- oppii ottamaan huomioon lähimmäisensä opetusryhmässä ja sen ulkopuolella

SISÄLLÖT

Kirkkovuosi ja pyhät ihmiset

- tärkeimmät kirkkovuoden juhlat kuten joulu, teofania, palmusunnuntai ja pääsiäinen
- oppilaan oma taivaallinen esirukoilija ja nimipäivä
- paasto
- joitakin pyhiä ihmisiä kuten pyhä Nikolaos sekä pyhittäjät Sergei ja Herman Valamolaiset

Kirkon jäsenenä

- oma kirkko, ortodoksina perheessä ja koulussa
- risti, ristinmerkki ja ikoni
- rukous, kuten ”Isä meidän” ja ruokarukous
- seurakunnan lapsityö
- luterilainen kirkko
- oman koulun oppilaiden uskontoja

Raamattu pyhänä kirjana

- Jeesuksen elämän keskeisimpiä tapahtumia
- Jeesuksen kotimaa

Liturginen elämä

- yleisimmät kirkkoveisut
- kirkko rakennuksena

Uskonoppi ja eettisyyteen kasvaminen

- Isä, Poika ja Pyhä Henki
- oikea ja väärä
- ystävyys ja suvaitsevaisuus

HYVÄN OSAAMISEN KUVAUS

Oppilas

- osaa kristillisyyden ja ortodoksisuuden peruskäsitteitä ja perinteitä
- tuntee kirkkovuoden tärkeimmät juhlat
- ymmärtää kuuluvansa ortodoksiseen kirkkoon
- tietää, mihin seurakuntaan kuuluu ja mitä toimintaa se järjestää
- osaa perusasioita Jeesuksen kotimaasta ja tietää Jeesuksen elämän keskeisimpiä vaiheita
- osaa ottaa huomioon lähimmäisensä opetusryhmässä ja sen ulkopuolella

Aihekokonaisuuksien toteuttaminen

Ihmisenä kasvaminen

- ❖ Oppitunneilla keskusteluissa ja tehtävissä pohditaan suvaitsevaisuutta, oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa, toisten huomioonottamista, oikeuksia ja

velvollisuuksia. Oppitunneilla opetellaan toimimaan yhteistyössä muut huomioon ottaen. Opetuksen yhtenä tehtävänä on auttaa oppilasta tunnistamaan oikea ja väärä sekä kehittää oppilasta arvioimaan oman toiminnan eettisyyttä.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

- ❖ Ortodoksisen uskonnonopetuksessa opetellaan tuntemaan ja arvostamaan oman perinteen henkistä ja aineellista kulttuuriperinnettä sekä tapakulttuuria. Opetuksessa huomioidaan, että oma ja lähiympäristön uskonnot kuuluvat suomalaiseen yhteiskuntaan. Oppisisältöihin kuuluvat myös erottamattomasti monikulttuurisuus, ihmisoikeudet ja eri ihmisryhmien välisen yhteistyön merkityksen korostaminen.

Viestintä ja mediataito

- ❖ Ortodoksisen uskonnonopetus sisältää osallistuvaa ja vuorovaikutteista viestintää. Opetukseen kuuluu tutustuminen kirkkokunnan omiin medioihin kuten Seurakuntaviestiin, Tuohustuli-lehteen ja ortoweb-verkkomateriaaliin.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjäyys

- ❖ Ortodoksinen uskonnonopetus kannustaa oppilaita omatoimiseksi, aloitteiseksi ja yhteistyökykyiseksi. Sisällöissä pohditaan, kuinka voimme kohdata ja käsitellä elämän muutoksia epävarmuutta ja ristiriitoja.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

- ❖ Ympäristötietoisuus ja kestävään elämäntapaan sitoutuminen kuuluvat ortodoksisen käsitykseen ihmisen tehtävästä. Opetuksessa kannustetaan oppilaita niihin.

Turvallisuus ja liikenne

- ❖ Ortodoksisessa uskonnonopetuksessa korostetaan väkivallattomuutta ja oppitunneilla pohditaan koulukiusaamista.

Ihminen ja teknologia

- ❖ Opetuksessa ohjataan oppilaita käyttämään teknologiaa vastuullisesti.

VUOSILUOKKA 2

TAVOITTEET

Oppilas

- syventää ortodoksisen kristillisyyden sekä uskonopin peruskäsitteitä
- tutustuu ortodoksisiin tapoihin ja perinteisiin
- oppii tuntemaan kirkkovuotta
- tutustuu oman seurakunnan toimintaan
- tutustuu Jeesuksen elämään ja opetukseen kirkkovuoden juhlien kautta
- tutustuu alustavasti muihin uskontoihin
- oppii ottamaan vastuuta omista teoistaan

SISÄLLÖT

Kirkkovuosi ja pyhät ihmiset

- oppilaan oma suojeluspyhä ja nimipäivä
- paasto
- joitakin pyhiä ihmisiä kuten Johannes Kastaja ja pyhä Nikolaos

Kirkon jäsenenä

- kodin ja maanhedelmien siunaaminen
- liturgia
- seurakunnan lapsityö
- lähiympäristön kirkkoja ja uskontoja

Raamattu pyhänä kirjana

- luominen
- Jeesuksen opetuksia
- evankeliumi

Liturginen elämä

- nimenanto
- kaste ja ehtoollinen
- yleisimmät kirkkoveisut
- kirkko pyhänä paikkana

Uskonoppi ja eettisyyteen kasvaminen

- lähimmäisenrakkaus
- väärin tekeminen ja katumus

HYVÄN OSAAMISEN KUVAUS

Oppilas

- osaa ortodoksisen kristillisyyden sekä uskonopin peruskäsitteitä
- tuntee kirkkovuoden tärkeimmät juhlat
- tuntee pyhän Nikolaoksen elämää
- osaa yleisimmät kirkkoveisut
- tuntee oman seurakunnan toimintaa
- tietää kasteen ja ehtoollisen
- tuntee Jeesuksen elämää ja opetuksia kirkkovuoden juhlien kautta
- tuntee Raamatun luomiskertomuksen
- tuntee alustavasti muita uskontoja
- ymmärtää vastuuta omista teoistaan

Aihekokonaisuuksien toteuttaminen

Ihmisenä kasvaminen

- ❖ Oppitunneilla keskusteluissa ja tehtävissä pohditaan suvaitsevaisuutta, oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa, toisen huomioonottamista, oikeuksia ja velvollisuuksia. Oppitunneilla opetellaan toimimaan yhteistyössä muut huomioon ottaen. Opetuksen yhtenä tehtävänä on auttaa oppilasta tunnistamaan oikea ja väärä sekä kehittää oppilasta arvioimaan oman toiminnan eettisyyttä.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

- ❖ Ortodoksisen uskonnonopetuksessa opetellaan tuntemaan ja arvostamaan oman perinteen henkistä ja aineellista kulttuuriperinnettä sekä tapakulttuuria. Opetuksessa huomioidaan, että oma ja lähiympäristön uskonnot kuuluvat suomalaiseen yhteiskuntaan. Oppisisältöihin kuuluvat myös erottamattomasti monikulttuurisuus, ihmisoikeudet ja eri ihmisryhmien välisen yhteistyön merkityksen korostaminen.

Viestintä ja mediataito

- ❖ Ortodoksisen uskonnonopetus sisältää osallistuvaa ja vuorovaikutteista viestintää. Opetukseen kuuluu tutustuminen kirkkokunnan omiin medioihin kuten Seurakuntaviestiin, Tuohustuli-lehteen ja ortoweb-verkkomateriaaliin.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjäyys

- ❖ Ortodoksinen uskonnonopetus kannustaa oppilaita omatoimiseksi, aloitteiseksi ja yhteistyökykyiseksi. Sisällöissä pohditaan, kuinka voimme kohdata ja käsitellä oman elämän muutoksia, epävarmuutta ja ristiriitoja.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

- ❖ Ympäristötietoisuus ja kestävään elämäntapaan sitoutuminen kuuluvat ortodoksiseseen käsitykseen ihmisen tehtävästä. Opetuksessa kannustetaan oppilaita niihin.

Turvallisuus ja liikenne

- ❖ Ortodoksisessa uskonnonopetuksessa korostetaan väkivallattomuutta ja oppitunneilla pohditaan koulukiusaamista.

Ihminen ja teknologia

- ❖ Opetuksessa ohjataan oppilaita käyttämään teknologiaa vastuullisesti.

VUOSILUOKKA 3

TAVOITTEET

Oppilas

- perehtyy kirkkovuoteen, pyhien ihmisten elämään ja liturgiseen elämään
- tutustuu oman seurakunnan toimintaan
- perehtyy Raamatun kertomuksiin etenkin Jeesuksen elämän ja ylösnousemuksen osalta
- ymmärtää ehtoollisen merkityksen
- oppii pohtimaan omaan elämään liittyviä eettisiä kysymyksiä
- tutustuu oman lähiympäristön uskontoihin

SISÄLLÖT

Kirkkovuosi ja pyhät ihmiset

- oman kirkon pyhän elämäkerta ja Johannes Kastajan elämä
- suuren paaston käytäntöä ja merkitystä

Kirkon jäsenenä

- ortodoksinen perinne kotipaikkakunnalla
- kotiseurakunta ja sen toiminta
- lähiympäristön muut uskonnot

Raamattu pyhänä kirjana

- alkukertomukset
- Jeesuksen elämä
- ylösnousemus pääsiäisen yhteydessä

Liturginen elämä

- sakramenteista ehtoollinen ja ehtoolliselle valmistuminen
- tutustuminen liturgiaan
- jumalanpalvelusten toimittajat
- jumalanpalvelusveisuja, tropareja

Uskonoppi ja eettisyyteen kasvaminen

- Pyhän kolminaisuuden persoonat teofanian yhteydessä
- kirkon ja seurakunnan tehtävä
- pelastus ja iankaikkinen elämä pääsiäisen yhteydessä

HYVÄN OSAAMISEN KUVAUS

Oppilas

- osaa ortodoksisen uskonopin peruskäsitteitä
- tuntee kirkkovuoden juhlia ja paastoja
- tuntee oman kirkon pyhän ja Johannes Kastajan elämää ja liturgista elämää
- tuntee oman seurakunnan toimintaa
- tuntee ehtoollisen merkitystä
- tuntee alkukertomukset sekä Jeesuksen elämää ja opetusta

- osaa pohtia omaan elämään liittyviä eettisiä kysymyksiä
- tuntee oman lähiympäristön uskontoja

Aihekokonaisuuksien toteuttaminen

Ihmisenä kasvaminen

- ❖ Oppitunneilla keskusteluissa ja tehtävissä pohditaan suvaitsevaisuutta, oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa, toisen huomioonottamista, oikeuksia ja velvollisuuksia. Oppitunneilla opetellaan toimimaan yhteistyössä muut huomioon ottaen. Opetuksen yhtenä tehtävänä on auttaa oppilasta tunnistamaan oikea ja väärä sekä kehittää oppilasta arvioimaan oman toiminnan eettisyyttä.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

- ❖ Ortodoksisen uskonnonopetuksessa opetellaan tuntemaan ja arvostamaan oman perinteen henkistä ja aineellista kulttuuriperinnettä sekä tapakulttuuria. Opetuksessa huomioidaan, että oma ja lähiympäristön uskonnot kuuluvat suomalaiseen yhteiskuntaan. Oppisisältöihin kuuluvat myös erottamattomasti monikulttuurisuus, ihmisoikeudet ja eri ihmisryhmien välisen yhteistyön merkityksen korostaminen. Oppisisällöissä perehdytään muihin uskontoihin ja niiden tapoihin.

Viestintä ja mediataito

- ❖ Ortodoksisen uskonnonopetus sisältää osallistuvaa ja vuorovaikutteista viestintää. Opetukseen kuuluu tutustuminen kirkkokunnan omiin medioihin kuten Seurakuntaviestiin, Tuohustuli-lehteen ja ortoweb-verkkomateriaaliin.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

- ❖ Ortodoksinen uskonnonopetus kannustaa oppilaita omatoimisiksi, aloitteisiksi ja yhteistyökykyisiksi. Sisällöissä pohditaan, kuinka voimme kohdata ja käsitellä oman elämän muutoksia, epävarmuutta ja ristiriitoja. Tutustuttaessa omaan seurakuntaan, opetetaan oppilaita ymmärtämään kirkon ja kirkollisten järjestöjen merkitystä yhteiskunnassa.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

- ❖ Ympäristötietoisuus ja kestävään elämäntapaan sitoutuminen kuuluvat ortodoksisen käsitykseen ihmisen tehtävästä. Opetuksessa kannustetaan oppilaita niihin. Opetuksessa korostetaan ihmisten vastuuta luonnosta. Pohditaan ihmisten ja oppilaiden omia kulutustottumuksia.

Turvallisuus ja liikenne

- ❖ Ortodoksisessa uskonnonopetuksessa korostetaan väkivallattomuutta ja oppitunneilla pohditaan koulukiusaamista. Oppilaita kannustetaan ottamaan muut ihmiset huomioon myös liikenteessä.

Ihminen ja teknologia

- ❖ Opetuksessa ohjataan oppilaita käyttämään teknologiaa vastuullisesti.

VUOSILUOKKA 4

TAVOITTEET

Oppilas

- perehtyy kirkkovuoteen, pyhien ihmisten elämään ja liturgiseen elämään
- tutustuu Suomen ortodoksisen kirjon seurakunta- ja hiippakuntajakoon
- perehtyy Jeesuksen opetuksiin ja patriarkkakertomuksiin ja Israelin kansan historiaan tuomarien aikaan asti
- tietää katumuksen sakramentin merkityksen ortodoksisessa kirkossa
- oppii pohtimaan omaan elämään liittyviä eettisiä kysymyksiä

- ymmärtää kymmenen käskyn merkitystä nykypäivänä

SISÄLLÖT

Kirkkovuosi ja pyhät ihmiset

- oppilaan oma suojeluspyhä ja nimipäivä
- pyhät Sergei ja Herman Valamolaiset
- pyhä Georgios Voittaja

Kirkon jäsenenä

- kotiseurakunta ja sen toiminta
- seurakunnat ja hiippakunnan Suomessa
- Ortodoksisten Nuorten Liitto (ONL)

Raamattu pyhänä kirjana

- Jeesuksen opetukset
- patriarkkakertomukset
- Egyptistä luvattuun maahan

Liturginen elämä

- sakramenteista katumus
- jumalanpalvelusveisuja, tropareja ja rukoushetken veisuja
- pyhien ihmisten ikoneja

Uskonoppi ja eettisyyteen kasvaminen

- sairaudet, kärsimys
- kymmenen käskyä ja niiden merkitys omassa elämässä

HYVÄN OSAAMISEN KUVAUS

Oppilas

- ymmärtää kirkkovuoden kiertoa
- tuntee ONL:n toimintaa
- osaa hiippakunnat
- osaa Israelin kansan historian pääpiirteet tuomarien aikaan asti
- tietää katumuksen sakramentin merkityksen ortodoksisessa kirkossa
- tuntee ortodoksisen kirkkorakennuksen
- ymmärtää kymmenen käskyn merkitystä omassa elämässään

Aihekokonaisuuksien toteuttaminen

Ihmisenä kasvaminen

- ❖ Oppitunneilla keskusteluissa ja tehtävissä pohditaan suvaitsevaisuutta, oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa, toisen huomioonottamista, oikeuksia ja velvollisuuksia. Oppitunneilla opetellaan toimimaan yhteistyössä muut huomioon ottaen. Opetuksen yhtenä tehtävänä on auttaa oppilasta tunnistamaan oikea ja väärä sekä kehittää oppilasta arvioimaan oman toiminnan eettisyyttä. Etenkin kymmenen käskyn etiikkaan tutustumisessa ohjataan oppilasta pohtimaan oman toiminnan eettisyyttä ja tunnistamaan oikea ja väärä.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

- ❖ Ortodoksisen uskonnonopetuksessa opetellaan tuntemaan ja arvostamaan oman perinteen henkistä ja aineellista kulttuuriperinnettä sekä tapakulttuuria. Opetuksessa huomioidaan, että oma ja lähiympäristön uskonnot kuuluvat suomalaiseen yhteiskuntaan. Ortodoksisuuden yleismaailmallisuus ja sen jatkumo nykyhetkeen kuuluvat jatkuvasti oppisisältöihin. Oppisisältöihin kuuluvat myös

erottamattomasti monikulttuurisuus, ihmisoikeudet ja eri ihmisryhmien välisen yhteistyön merkityksen korostaminen.

Viestintä ja mediataito

- ❖ Ortodoksisen uskonnonopetus sisältää osallistuvaa ja vuorovaikutteista viestintää. Opetukseen kuuluu tutustuminen kirkkokunnan omiin medioihin kuten Seurakuntaviestiin, Tuohustuli-lehteen ja ortoweb-verkkomateriaaliin.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjäyys

- ❖ Ortodoksinen uskonnonopetus kannustaa oppilaita omatoimiseksi, aloitteiseksi ja yhteistyökykyiseksi. Sisällöissä pohditaan, kuinka voimme kohdata ja käsitellä oman elämän muutoksia, epävarmuutta ja ristiriitoja. Tutustutaan kirkollisiin järjestöihin, etenkin Ortodoksiseen Nuorten Liittoon.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

- ❖ Ympäristötietoisuus ja kestävään elämäntapaan sitoutuminen kuuluvat ortodoksiseen käsitykseen ihmisen tehtävästä. Opetuksessa kannustetaan oppilaita niihin. Opetuksessa korostetaan ihmisten vastuuta luonnosta. Pohditaan ihmisten ja oppilaiden omia kulutustottumuksia. Kestävään kehitykseen tukeminen ja luonnonsuojeluteemat tulevat ilmi myös kymmenessä käskyssä.

Turvallisuus ja liikenne

- ❖ Ortodoksisessa uskonnonopetuksessa korostetaan väkivallattomuutta ja oppitunneilla pohditaan koulukiusaamista. Oppilaita kannustetaan ottamaan muut ihmiset huomioon myös liikenteessä.

Ihminen ja teknologia

- ❖ Opetuksessa ohjataan oppilaita käyttämään teknologiaa vastuullisesti.

VUOSILUOKKA 5

TAVOITTEET

Oppilas

- perehtyy kirkkovuoteen ja sen paastoihin
- ymmärtää ylösnousemuksen ja käsityksen iankaikkisesta elämästä kristinuskon perustana
- ymmärtää sakramenttien merkityksen kirkon elämässä
- tutustuu luostarien toimintaan ja merkitykseen
- perehtyy Raamatun syntyyn ja sisältöön sekä evankeliumien kirjoittajiin
- ymmärtää vuorisaarnan etiikkaa omassa elämässään
- kehittää ortodoksista maailmankuvaa osana yleismaailmallista ortodoksisuutta
- ymmärtää ortodoksisuuden historiallista jatkuvuutta nykyhetkeen
- muodostaa käsitystä kristinuskon rinnalla juutalaisuudesta ja islamilaisuudesta
- kehittää ortodoksista jumalakäsitystä

SISÄLLÖT

Kirkkovuosi ja pyhät ihmiset

- kirkkovuosi
- paastot sekä niihin liittyvät eettiset kysymykset
- kirkon suuria opettajia

Kirkon jäsenenä

- sakramenttien merkitys ortodoksin elämässä
- luostarien toiminta
- ortodoksinen perinne maailmassa
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhtäläisyyksiä ja eroja

Raamattu pyhänä kirjana

- Raamatun synty ja sisältö
- vuorisaarna
- evankeliumin kirjoittajat
- ylösnousemus ja uusi elämä

Liturginen elämä

- kirkko rakennuksena ja pyhänä paikkana
- kirkkomusiikki

Uskonoppi ja eettisyyteen kasvaminen

- pelastus ja iankaikkinen elämä
- Pyhän Kolminaisuuden persoonat ja niiden erityispiirteet

HYVÄN OSAAMISEN KUVAUS

Oppilas

- ymmärtää paastojen merkityksen kirkkovuoden kierrossa
- ymmärtää ylösnousemuksen ja käsityksen iankaikkisesta elämästä kristinuskon perustana
- ymmärtää sakramenttien merkityksen kirkon elämässä
- tuntee luostarien toimintaa ja merkitystä
- tuntee Raamatun syntyä ja sisältöä sekä evankeliumin kirjoittajat
- ymmärtää vuorisaarnan etiikkaa omassa elämässään
- ymmärtää ortodoksisuuden historiallista jatkuvuutta nykyhetkeen
- osaa muodostaa käsitystä kristinuskon rinnalla juutalaisuudesta ja islamilaisuudesta
- tuntee ortodoksisen jumalakäsityksen

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 5. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Oppilas tuntee keskeiset asiat ortodoksisuudesta

Oppilas

- tuntee liturgiajumalanpalveluksen merkityksen osana ortodoksikristityn elämää
- tuntee pääpiirteissään ortodoksisen kirkkovuoden paasto- ja juhlaperinteen sekä kykenee seuraamaan kirkkovuotta omassa elämässään
- tuntee ortodoksista ihmisenäkemyksiä sekä ortodoksisen kristillisyyden muita peruskäsitteitä ja pystyy soveltamaan niitä omassa elämässään

Oppilas tuntee Raamatun keskeisiä kertomuksia

Oppilas

- tuntee pääpiirtein Vanhan ja Uuden testamentin erilaisen luonteen
- tuntee Kristuksen opetuksia, elämänvaiheet ja kirkon synnyn
- osaa pohtia Raamatun kertomusten kautta sekä omasta elämästään nousevia eettisiä kysymyksiä ja osaa ottaa niitä huomioon omassa elämässään

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa

Oppilas

- tuntee ortodoksisen uskonopin keskeisiä peruskäsitteitä
- tuntee ortodoksista traditiota osana ortodoksikristityn elämää
- pystyy käyttämään oppimaansa ortodoksisen identiteetin vahvistamiseksi
- kykenee vahvistamaan ortodoksista identiteettiään

Oppilas tuntee oman uskonnon sekä lähiympäristön uskontoja

Oppilas

- tuntee ortodoksisen kirkon erityispiirteitä
- tunnistaa oman perheensä uskonnollisen taustan

- tuntee oman kotiseurakuntansa toimintaa
- tuntee lähiympäristössään olevia muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä

Aihekokonaisuuksien toteuttaminen

Ihmisenä kasvaminen

- ❖ Oppitunneilla keskusteluissa ja tehtävissä pohditaan suvaitsevaisuutta, oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa, toisen huomioonottamista, oikeuksia ja velvollisuuksia. Tutustuttaessa muihin uskontoihin korostetaan suvaitsevaisuutta ja muiden vakaumuksen kunnioittamista. Oppitunneilla opetellaan toimimaan yhteistyössä muut huomioon ottaen. Opetuksen yhtenä tehtävänä on auttaa oppilasta tunnistamaan oikea ja väärä sekä kehittää oppilasta arvioimaan oman toiminnan eettisyyttä. Etenkin vuorisaarnan opettelemisen yhteydessä ohjataan oppilasta pohtimaan oman toiminnan eettisyyttä.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

- ❖ Ortodoksisen uskonnonopetuksessa opetellaan tuntemaan ja arvostamaan oman perinteen henkistä ja aineellista kulttuuriperinnettä sekä tapakulttuuria. Opetuksessa huomioidaan, että oma ja lähiympäristön uskonnot kuuluvat suomalaiseen yhteiskuntaan. Ortodoksisuuden yleismaailmallisuus ja sen jatkumo nykyhetkeen kuuluvat jatkuvasti oppisisältöihin. Oppisisältöihin kuuluvat myös erottamattomasti monikulttuurisuus, ihmisoikeudet ja eri ihmisryhmien välisen yhteistyön merkityksen korostaminen.

Viestintä ja mediataito

- ❖ Ortodoksisen uskonnonopetus sisältää osallistuvaa ja vuorovaikutteista viestintää. Opetukseen kuuluu tutustuminen kirkkokunnan omiin medioihin kuten Seurakuntaviestiin, Tuohustuli-lehteen ja ortoweb-verkkomateriaaliin. Opetukseen kuuluu viestinnän ja median etiikkaa. Pohditaan median roolia muokkaamassa oppilaiden käsityksiä.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjäyys

- ❖ Ortodoksinen uskonnonopetus kannustaa oppilaita omatoimiseksi, aloitteiseksi ja yhteistyökykyiseksi. Sisällöissä pohditaan, kuinka voimme kohdata ja käsitellä oman elämän muutoksia, epävarmuutta ja ristiriitoja.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

- ❖ Ympäristötietoisuus ja kestävään elämäntapaan sitoutuminen kuuluvat ortodoksisen käsitykseen ihmisen tehtävästä. Opetuksessa kannustetaan oppilaita niihin. Opetuksessa korostetaan ihmisten vastuuta luonnosta. Pohditaan ihmisten ja oppilaiden omia kulutustottumuksia. Kestävän kehityksen tukeminen ja luonnonsuojeluteemat tulevat ilmi Jeesuksen vuorisaarnaopetuksessa (esim. kultainen keskitie). Samoin oppisisältö ”paastot” sisältävät ajatuksen kohtuullisuudesta ja kestävästä kehityksestä.

Turvallisuus ja liikenne

- ❖ Ortodoksisessa uskonnonopetuksessa korostetaan väkivallattomuutta (etenkin vuorisaarnaa opeteltaessa) ja oppitunneilla pohditaan koulukiusaamista. Oppilaita kannustetaan ottamaan muut ihmiset huomioon myös liikenteessä.

Ihminen ja teknologia

- ❖ Opetuksessa ohjataan oppilaita käyttämään teknologiaa vastuullisesti.

VUOSILUOKKA 6

TAVOITTEET

Oppilas

- ❑ oppii kunnioittamaan toisen erilaisuutta
- ❑ tutustuu erilaisiin kirkollisiin toimitukseen (vigilia, hautaus, panihida, rukouspalvelus)
- ❑ perehtyy Israelin kansan historiaan profeettojen ja kuninkaiden ajalta sekä psalmeihin
- ❑ tutustuu apostolien toimintaan, etenkin Paavalin toimintaan
- ❑ tutustuu uskontunnustukseen
- ❑ ymmärtää ortodoksisen esirukousperinteen

SISÄLLÖT

Kirkkovuosi ja pyhät ihmiset

- pääsiäinen ja kirkkovuoden 12 suurta juhlaa
- juhlien ikonien sekä veisujen sisältö
- kirkon suuria marttyyreja

Kirkon jäsenenä

- ortodoksi kirkon elävänä osana
- kirkolliset toimitukset: esim. hautaus, rukouspalvelukset
- vainajien muistelu

Raamattu pyhänä kirjana

- profeetat, kuninkaat ja psalmit
- Apostolien teot
- apostoli Paavalin matkat
- alkukirkon synty
- Paavalin matkat

Liturginen elämä

- liturgian sisältö ja merkitys uskon elämässä
- ehto- ja aamupalvelus
- viikonpäivien pyhä muisto

Uskonoppi ja eettisyyteen kasvaminen

- lähetystyö ja sen merkitys
- uskontunnustus
- kuolema ja iankaikkinen elämä

HYVÄN OSAAMISEN KUVAUS

Oppilas

- ❑ tuntee erilaisia kirkollisia toimituksia (vigilia, hautaus, panihida, rukouspalvelus)
- ❑ tuntee Israelin kansan historiaa profeettojen ja kuninkaiden ajalta sekä psalmeja
- ❑ tuntee apostolien toimintaa, etenkin Paavalin toimintaa
- ❑ osaa ja ymmärtää uskontunnustuksen
- ❑ ymmärtää ortodoksisen esirukousperinteen

Aihekokonaisuuksien toteuttaminen

Ihmisenä kasvaminen

- ❖ Oppitunneilla keskusteluissa ja tehtävissä pohditaan suvaitsevaisuutta, oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa, toisen huomioonottamista, oikeuksia ja velvollisuuksia. Tutustuttaessa muihin uskontoihin korostetaan suvaitsevaisuutta ja muiden vakaumuksen kunnioittamista. Oppitunneilla opetellaan toimimaan yhteistyössä muut huomioon ottaen. Opetuksen yhtenä tehtävänä on auttaa oppilasta tunnistamaan oikea ja väärä sekä kehittää oppilasta arvioimaan oman toiminnan eettisyyttä.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

- ❖ Ortodoksisen uskonnonopetuksessa opetellaan tuntemaan ja arvostamaan oman perinteen henkistä ja aineellista kulttuuriperinnettä sekä tapakulttuuria. Opetuksessa huomioidaan, että oma ja lähiympäristön uskonnot kuuluvat suomalaiseen yhteiskuntaan. Ortodoksisuuden yleismaailmallisuus ja sen jatkumo nykyhetkeen kuuluvat jatkuvasti oppisisältöihin. Oppisisältöihin kuuluvat myös erottamattomasti monikulttuurisuus, ihmisoikeudet ja eri ihmisryhmien välisen yhteistyön merkityksen korostaminen. Kirkollisia toimituksia opeteltaessa huomioidaan ortodoksisen kirkon yleismaailmalliset tavat ja perinteet.

Viestintä ja mediataito

- ❖ Ortodoksisen uskonnonopetus sisältää osallistuvaa ja vuorovaikutteista viestintää. Opetukseen kuuluu tutustuminen kirkkokunnan omiin medioihin kuten Seurakuntaviestiin, Tuohustuli-lehteen ja ortoweb-verkkomateriaaliin. Opetukseen kuuluu viestinnän ja median etiikkaa. Pohditaan median roolia muokkaamassa oppilaiden käsityksiä.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjäyys

- ❖ Ortodoksinen uskonnonopetus kannustaa oppilaita omatoimiseksi, aloitteiseksi ja yhteistyökykyiseksi. Sisällöissä pohditaan, kuinka voimme kohdata ja käsitellä oman elämän muutoksia, epävarmuutta ja ristiriitoja. Kirkollisia toimituksia opeteltaessa huomioidaan kirkon yhteisöllisyys.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

- ❖ Ympäristötietoisuus ja kestävään elämäntapaan sitoutuminen kuuluvat ortodoksisen käsitykseen ihmisen tehtävästä. Opetuksessa kannustetaan oppilaita niihin. Opetuksessa korostetaan ihmisten vastuuta luonnosta. Pohditaan ihmisten ja oppilaiden omia kulutustottumuksia.

Turvallisuus ja liikenne

- ❖ Ortodoksisessa uskonnonopetuksessa korostetaan väkivallattomuutta (etenkin vuorisäärnä opeteltaessa) ja oppitunneilla pohditaan koulukiusaamista. Oppilaita kannustetaan ottamaan muut ihmiset huomioon myös liikenteessä.

Ihminen ja teknologia

- ❖ Opetuksessa ohjataan oppilaita käyttämään teknologiaa vastuullisesti.

VUOSILUOKKA 7

TAVOITTEET

Opetuksen tavoitteena on syventää ja laajentaa ortodoksista identiteettiä. Opetuksessa perehdytään ortodoksisen kirkon historiaan ja uskonkäsitykseen.

Oppilas:

- tuntee kirkon syntyhistorian ja tietää, miten kirkon oppi on muotoutunut
- tietää kirkon jakaantumiseen johtaneet syyt
- ymmärtää Bysantin merkityksen ortodoksisen kirkon perinteelle
- tuntee kristinuskon leviämisen Balkanille ja Venäjälle
- tuntee suomalaisen muinaisuskonnon erityispiirteet ja kristinuskon leviämisen Suomeen
- perehtyy ortodoksisen kirkon historiaan Karjalan ja Suomen alueilla
- ymmärtää Suomen poliittisen ja maantieteellisen jaon merkityksen Suomen ortodoksisen kirkon asemalle ja historialle
- tutustuu yleismaailmalliseen ortodoksisen kirkkoon

SISÄLLÖT

Yleinen kirkkohistoria

- kristinuskon synty
- kirkon opin muodostuminen
- marttyyrien ja kilvoituselämän merkitys kirkon historiassa
- kirkon jakaantuminen
- Bysantin merkitys ortodoksisen kirkon perinteelle ja opille
- kristinuskon leviäminen
- läntisen kirkkokunnan opin perusteet
- reformaation vaikutus kristillisyyden kehityksessä

Suomen kirkon historia

- suomalainen muinaisuskonto
- kristillisen lähetystyön alkuvaiheet Suomessa
- luostareiden merkitys Suomen ortodoksisen kirkon kehitykselle ja niiden toiminta nykyisin
- Karjalan ortodoksit Venäjän yhteydessä
- Ruotsin vallan aika
- autonomiseksi arkkipiispakunnaksi kehittyminen
- siirtolaisuus
- Suomen ortodoksisen kirkon ja oman seurakunnan hallinnon pääpiirteet
- kirkollisten järjestöjen (esim. ONL, PSHV) historia ja toiminta
- ortodoksiset paikalliskirkot ja niiden toiminta

VUOSILUOKKA 8

TAVOITTEET

Oppilas:

- tuntee Raamatun syntyhistorian ja rakenteen
- tuntee Raamatun sisällön pääpiirteet
- ymmärtää Raamatun pelastusilmoituksen ja merkityksen kristillisen etiikan perustana
- tuntee Raamatun aseman ortodoksisessa kirkossa
- tuntee suurten maailmanuskontojen opetuksen perusteet sekä niiden ilmenemisen Suomessa
- tuntee muita kristillisiä kirkkoja
- tiedostaa maailmankatsomuksensa rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä
- ymmärtää uskonnon ja katsomuksen merkityksen ihmisen ja yhteisön elämässä
- osaa arvostaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä

SISÄLLÖT

Raamattu

- Raamatun synty
- Vanhan testamentin keskeinen sisältö (alkukertomukset, Israelin kansan historia, viisaukirjallisuus, profeettojen aika)
- Jeesuksen elämän keskeiset vaiheet, toiminta ja opetus
- Raamatun eettinen opetus
- Raamattu pyhänä kirjana, käyttö kristityn elämässä ja jumalanpalveluksissa

Maailmanuskonnot

- keskeisten maailmanuskontojen (juutalaisuus, islam, hindulaisuus, buddhalaisuus) levinneisyys, oppi ja elämä
- uskonnon ulottuvuudet ja vaikutus yksilöön ja yhteiskuntaan
- muut kristilliset kirkot (esim. roomalaiskatolisuus ja evankelis-luterilaisuus)
- maailmanuskontojen esiintyminen suomalaisessa yhteiskunnassa

VUOSILUOKKA 9

TAVOITTEET

Oppilas:

- perehtyy kirkon liturgiseen elämään ja kirkkotaiteeseen
- tiedostaa maailmankatsomuksen rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä
- tuntee ortodoksisen ihmiskäsityksen
- ymmärtää vuorisaarnan opetuksen omassa elämässään
- tuntee eettisen ajattelun peruskäsitteitä ja ortodoksisen etiikan perusteita
- osaa soveltaa eettisiä periaatteita pohdinnassa ja toiminnassa

SISÄLLÖT

Liturgiikka

- kirkkorakennus
- kirkkovuoden juhlat
- sakramentit ja niiden merkitys
- jumalanpalvelukset
- kirkkotaide ja -musiikki

Etiikka

- ortodoksinen ihmiskäsitys
- vuorisaarnan etiikka
- yksilöeettisiä kysymyksiä esim. perhe, sukupuolisuhteet, itsemurha, abortti, eutanasia
- yhteiskuntaeettisiä kysymyksiä esim. sota, rasismi, luonnonsuojelu
- eettisten normien, periaatteiden ja arvojen tunnistaminen ja soveltaminen elämässä

PERUSASTEEN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITERIT ARVOSANALLE 8

Oppilas kykenee hankkimaan tietoa ortodoksisesta uskosta

Oppilas

- tuntee ortodoksisen kirkkovuoden paasto- ja juhlaperinteen sekä kykenee seuraamaan ortodoksista kirkkovuotta
- tuntee ortodoksisen jumalanpalvelusperinteen
- on muodostanut itselleen yleiskuvan kirkon opista
- tuntee sakramentit sekä muita pyhiä toimituksia ja tuntee niiden merkityksen
- tuntee kirkon eettistä opetusta ja osaa soveltaa sitä omaan elämäänsä.

Oppilas tuntee Raamatun synnyn ja keskeisen sisällön

Oppilas

- tuntee Raamatun sisäisen rakenteen
- ymmärtää Raamatun pelastusilmoituksen
- ymmärtää Raamatun osana kirkon traditiota
- tuntee Raamatun käytön kristityn jokapäiväisessä elämässä ja tunnistaa eri kirjojen liturgisen käyttöyhteyden

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa

Oppilas

- tietää kristillisen kirkon synnyn, leviämisen ja sen jakaantumisen syyt
- osaa sijoittaa Suomen ortodoksisen kirkon osaksi maailmanlaajuisia kirkkoa
- tuntee Suomen ortodoksisen kirkon vaiheet ja niiden vaikutuksen nykyhetkeen
- tuntee oman seurakunnan toimintaa
- tuntee kirkollisia järjestöjä ja niiden toimintaa

- ❑ tuntee Suomen ortodoksisen kirkon hallintoa

Oppilas tuntee maailmanuskontoja

Oppilas

- ❑ ymmärtää uskonnon merkityksen ihmiselle
- ❑ tunnistaa suuret maailmanuskonnot
- ❑ osaa arvostaa eri tavalla uskovia ja ajattelevia ihmisiä

6.12 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Elämäkatsomustieto oppiaineena on perustaltaan monitieteinen kokonaisuus, jonka lähtökohtiin kuuluu filosofiaa sekä yhteiskunta- ja kulttuuritieteitä.

Elämäkatsomustiedon opetuksessa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä tutkia maailmaansa ja ohjata aktiivisesti omaa elämäänsä.

Opetuksen tehtävänä on antaa oppilaalle aineksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Elämäkatsomustiedon opetus tukee kasvua täysivaltaiseen demokraattiseen kansalaisuuteen, joka globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa edellyttää eettisen ajattelu- ja toimintakyvyn kehittämistä, niihin liittyviä laaja-alaisia tietoja ja taitoja sekä katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamista. Elämäkatsomustiedon opetusta ojaa käsitys oppilaiden mahdollisuudesta kasvaa vapaiksi, tasa-arvoisiksi ja kriittisiksi hyvän elämän rakentajiksi.

VUOSILUOKAT 1-6

AINEEN YLEISET TAVOITTEET

Opetuksen ydintehtävänä on tukea lapsen kasvua ja antaa hänelle välineitä tutkia ja rakentaa elämäkatsomustaan ja maailmankuvaansa.

TAVOITTEET

Tavoitteena on edistää oppilaan pyrkimystä

- ❑ etsiä ja rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan ja sen myötä oppia hahmottamaan kokonaisuuksia, kasvaa kohtaamaan epävarmuutta ja kehittää taitojaan ilmaista itseään
- ❑ kehittää arvostelukykyään ja kykyään eettiseen toimintaan ja oppia huomaamaan kohtaamiensa arkipäivän tilanteiden eettiset ulottuvuudet ja käyttämään eettisen ajattelun taitoja ja katsomuksellista harkintaa
- ❑ tutustua ihmisoikeuksien, suvaitsevuuksien, oikeudenmukaisuuden ja kestävä kehityksen periaatteisiin ja oppia kantamaan vastuuta itsestään, toisista ihmisistä, yhteisöstä ja luonnosta
- ❑ tutustua lähiympäristönsä katsomuksiin ja kulttuureihin

KESKEISET SISÄLLÖT

Sisällöistä muodostetaan opintokokonaisuuksia, joiden tulee sisältää aineksia seuraavista aihepiireistä. Vuosittain käsiteltävät sisällöt voivat vuorotella opetusryhmien koostumuksen mukaan.

Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu

- toisen kohtaaminen ja hänen asemaansa asettautuminen
- hyvä, oikea ja väärä, oikean ja väärän erottaminen, ihmisen hyvyys
- ystävyyden sisältö ja merkitys elämässä
- oikeudenmukaisuus, oikeudenmukaisuuden toteutuminen jokapäiväisessä elämässä, rikkaus ja köyhyys maailmassa
- ajattelun vapaus, uskonnon- ja elämänkatsomuksen vapaus, suvaitsevaisuus ja syrjintä
- hyvä elämä, arvo ja normi, vastuu ja vapaus elämässä

Itsetuntemus ja kulttuuri-identiteetti

- kuka olen ja mitä osaan, elämänvaiheet ja toiveet
- erilaisia elämäntapoja, suvaitsevaisuus ja monikulttuurisuus
- suomalainen kulttuuri ja suomalaiset kulttuurivähemmistöt, maailman kulttuuriperintö
- elämänkatsomus, uskomus, luulo, tieto ja ymmärrys, erilaisia elämän- ja maailmankatsomuksia

Yhteisö ja ihmisoikeudet

- yhteiselämän perusteita, sääntö, sopimus, lupaus, luottamus, rehellisyys ja reiluus, kultainen sääntö
- lasten oikeudet, oikeus ja velvollisuus, ihmisoikeudet
- tasa-arvo ja rauha, demokratia, tulevaisuuden maailma
- etiikan perusteita, teon moraalinen oikeutus, teon tarkoitus ja seuraus, oman elämäni eettisiä ongelmia ja niiden ratkaisuja

Ihminen ja maailma

- ympäristö ja luonto, eloton ja elävä, kauneus luonnossa
- elämän synty ja kehitys, kertomuksia maailman synnystä, maa ja maailmankaikkeus, elämän erilaisia muotoja, syntymä, elämä ja kuolema luonnossa
- luonnon tulevaisuus ja kestävä kehitys, erilaiset aikakäsitykset ja niiden merkitys ihmisten elämässä, maailmanperintö ja ympäristö

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 6. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu

Oppilas

- kykenee arvioimaan erilaisten tilanteiden moraalisia vaatimuksia ja teon moraalista oikeutusta
- ymmärtää tekevänsä väärin toimiessaan vastoin omaksumiaan periaatteita
- kykenee tutkimaan moraalisia ongelmia yhdessä muiden kanssa ja hyväksyy erilaisten toimintalähtökohtien olemassaolon
- ymmärtää, että konflikteihin on löydettävissä väkivallattomia ratkaisuja.

Itsetuntemus ja kulttuuri-identiteetti

Oppilas

- tunnistaa katsomuksellisia kysymyksiä
- osaa käyttää oppiaineen keskeisiä käsitteitä (elämänkatsomus, kulttuuri, vähemmistö)
- rohkenee esittää omia näkemyksiään ja ymmärtää, että näkemyksiä tulee perustella
- pystyy hahmottamaan katsomusvapauden merkityksen omassa elämässään
- osaa hahmottaa suomalaisuuden osana maailman kulttuurista monimuotoisuutta.

Yhteisö ja ihmisoikeudet

Oppilas

- tuntee ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden ja oikeudenmukaisuuden periaatteita
- ymmärtää yhteisten sääntöjen merkityksen
- ymmärtää yksilöllisen vastuullisuuden ja sen, että yksilö kuuluu erilaisiin yhteisöihin.

Ihminen ja maailma

Oppilas

- tuntee erilaisia maailmaa ja ihmisen paikkaa koskevia selityksiä
- ymmärtää luonnon ja ympäristön tärkeyden ihmiselle
- osaa toimia luontoa kunnioittaen ja on omaksunut kestävän kehityksen periaatteita.

VUOSILUOKAT 7-9

Opetuksen ydintehtävänä on syventää oppilaan omaa elämäkatsomusta ja maailmankuvaa koskevaa ymmärrystä. Erilaisista katsomuksista ja uskonnoista opiskellaan perustiedot sekä tuetaan oppilaan kasvua vastuulliseksi ja aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi.

Elämäkatsomustiedon opetusta ohjaa käsitys oppilaiden mahdollisuudesta kasvaa vapaiksi, tasa-arvoisiksi ja kriittisiksi hyvän elämän rakentajiksi. Elämäkatsomustiedon opetus tukee oppilasta maailmankuvan ja elämäkatsomuksen muodostamisessa esittelemällä erilaisia tapoja ymmärtää ja selittää maailmaa ja elämää. Opiskelu ei anna valmiita vastauksia, vaan pyrkii herättämään oppilaissa katsomuksellisia kysymyksiä sekä halun ottaa itse kantaa niihin.

TAVOITTEET

Tavoitteena on edistää oppilaan pyrkimystä

- etsiä ja rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan ja oppia samalla hahmottamaan kokonaisuuksia sekä kasvaa kohtaamaan epävarmuutta ja kehittää taitojaan ilmaista itseään ja elämäkatsomustaan
- kehittää arvostelukykyyään ja kykyään eettiseen toimintaan ja oppia huomaamaan kohtaamiensa arkipäivän tilanteiden eettiset ulottuvuudet ja käyttämään eettisen ajattelun taitoja ja katsomuksellista harkintaa
- omaksua ja sisäistää ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden, maailmanlaajuisen oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen periaatteita ja oppia kantamaan vastuuta itsestään, toisista ihmisistä, yhteiskunnasta ja luonnosta
- laajentaa katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään ja oppia tuntemaan eri kulttuureissa tärkeinä pidettyjä arvoja, uskomusjärjestelmiä ja elämäkatsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustoja ja välittymistä sekä oppia arvioimaan tieteiden vaikutusta elämäntapaamme

KESKEISET SISÄLLÖT

Opintokokonaisuudet, jotka voidaan opettaa kursseina, sisältävät syventäviä aineksia luokilla 1–6 käsitellyistä aihepiireistä: ihmissuhteista ja moraalisesta kasvusta, itsetuntemuksesta ja kulttuuri-identiteetistä, yhteisöstä ja ihmisoikeuksista sekä ihmisestä ja maailmasta.

Kansalaisuus ja hyvä yhteiskunta

- yhteiskuntateorian perusteet, demokratia
- politiikka, toimiminen kansalaisena, kestävä kehitys

Katsomusten maailma

- katsomusten historiaa, katsomusvapaus
- maailmankuva, maailmankatsomus ja elämänkatsomus
- tieto ja tutkimus, luonnollinen ja yliluonnollinen
- uskonto ja uskonnottomuus, oma elämänkatsomus

Kulttuuri

- kulttuurin tutkimus, kulttuuri ja luonto
- kulttuuri ja yhteisö, suomalainen kulttuuri, suvaitsevaisuus
- käsityksiä ihmisen ja luonnon suhteesta: humanistinen, utilistinen, mystinen ja luontokeskeinen

Etiikka ja hyvä elämä

- etiikan pääsuuntia ja peruskysymyksiä, nuoren moraalinen kasvu
- ihmisoikeusetiikka, ympäristöetiikka
- monikulttuurisuus eettisenä kysymyksenä

Tulevaisuus

- tulevaisuuden tutkiminen
- luonnon ja yhteiskunnan tulevaisuus, maailmanperintö
- minun tulevaisuuteni, toimiminen tulevaisuuden hyväksi

Työtavat

- Pääpaino tuntityöskentelyissä on keskusteluilla. Lukuisat erilaiset näkökulmat maailman asioihin tarjoavat tilaisuuden kriittisen ajattelun harjoittamiseen ja myös väittelytaidon kehittämiseen. Esitelmien ja kirjoitelmien tuottamisella on pääpaino opiskelussa, sillä ne antavat mahdollisuuden pohtia asioita ja muodostaa niistä käsitys.

VUOSILUOKKA 7

TAVOITTEET

- laajentaa katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään ja oppia tuntemaan eri kulttuureissa tärkeinä pidettyjä arvoja, uskomusjärjestelmiä ja elämänkatsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustoja ja välittymistä sekä oppia arvioimaan tieteiden vaikutusta elämäntapaamme.

KESKEISET SISÄLLÖT

Katsomusten maailma

- katsomusten historiaa, katsomusvapaus
- maailmankuva, maailmankatsomus ja elämänkatsomus
- tieto ja tutkimus, luonnollinen ja yliluonnollinen
- uskonto ja uskonnottomuus, oma elämänkatsomus

ARVIOINTIKRITEERIT ARVOSANALLE 8

Oppilas

- tunnistaa ja osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien olennaisia piirteitä ja kehityskulkuja
- kykenee suhteuttamaan erilaisia kulttuurisia käsitteitä ja symboleja eri katsomuserinteisiin
- ymmärtää sekulaarin ja uskonnollisen katsomuksen eron
- osaa käyttää oppimiaan kulttuuriin liittyviä käsitteitä ja kykenee hankkimaan tietoa erilaisista katsomuksista

VUOSILUOKKA 8

TAVOITTEET

Tavoitteena on edistää oppilaan pyrkimystä

- etsiä ja rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan ja oppia samalla hahmottamaan kokonaisuuksia, kasvaen kohtaamaan epävarmuutta ja kehittämisen taitojaan ilmaista itseään ja elämäkatsomustaan
- omaksua ja sisäistää ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden, maailman laajuisen oikeudenmukaisuuden ja kestävä kehityksen periaatteita ja oppia kantamaan vastuuta itsestään, toisista ihmisistä, yhteiskunnasta ja luonnosta
- laajentaa katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään ja oppia tuntemaan eri kulttuureissa tärkeinä pidettyjä arvoja, uskomusjärjestelmiä ja elämäkatsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustoja ja välittymistä sekä oppia arvioimaan tieteiden vaikutusta elämäntapaamme

KESKEISET SISÄLLÖT

Kulttuuri

- kulttuurin tutkimus, kulttuuri ja luonto
- kulttuuri ja yhteisö, suomalainen kulttuuri, suvaitsevaisuus

Kansalaisuus ja hyvä yhteiskunta

- yhteiskuntateorian perusteet, demokratia
- politiikka, toimiminen kansalaisena, kestävä kehitys

ARVIOINTIKRITEERIT ARVOSANALLE 8

Oppilas

- osaa käyttää oppimiaan kulttuuriin liittyviä käsitteitä ja kykenee hankkimaan tietoa erilaisista katsomuksista

Yhteisö ja ihmisoikeudet

Oppilas

- tuntee ihmis- ja kansalaisoikeuksien pääpiirteet sekä kykenee selittämään niiden eron
- hahmottaa yksilön eettisen näkökulman suhteessa yhteisöön
- pystyy perustelemaan oikeuksien ja velvollisuuksien keskinäisen riippuvuuden
- tuntee vaihtoehtoisia ja vastakkaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä
- tunnistaa ihmis- ja kansalaisoikeuksien loukkauksia ja osaa arvioida erilaisten tasa-arvoja oikeusvaatimusten perusteita
- tuntee nyky-yhteiskunnan ongelmia ja pystyy esittämään sekä optimistisiä että pessimistisiä näkemyksiä tulevaisuudesta

VUOSILUOKKA 9

TAVOITTEET

Tavoitteena on edistää oppilaan pyrkimystä

- etsiä ja rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan ja oppia samalla hahmottamaan kokonaisuuksia, kasvaen kohtaamaan epävarmuutta ja kehittämisen taitojaan ilmaista itseään ja elämäkatsomustaan
- kehittää arvostelukykyään ja kykyään eettiseen toimintaan ja oppia huomaamaan kohtaamiensa arkipäivän tilanteiden eettiset ulottuvuudet ja käyttämään eettisen ajattelun taitoja ja katsomuksellista harkintaa

- omaksua ja sisäistää ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden, maailmanlaajuisen oikeudenmukaisuuden ja kestäväen kehityksen periaatteita ja oppia kantamaan vastuuta itsestään, toisista ihmisistä, yhteiskunnasta ja luonnosta
- laajentaa katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään ja oppia tuntemaan eri kulttuureissa tärkeinä pidettyjä arvoja, uskomusjärjestelmiä ja elämäkatsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustoja ja välittymistä sekä oppia arvioimaan tieteiden vaikutusta elämäntapaamme

KESKEISET SISÄLLÖT

Etiikka ja hyvä elämä

- etiikan pääsuuntia ja peruskysymyksiä, nuoren moraalinen kasvu
- ihmisoikeusetiikka, ympäristöetiikka
- monikulttuurisuus eettisenä kysymyksenä

Tulevaisuus

- tulevaisuuden tutkiminen
- käsityksiä ihmisen ja luonnon suhteesta: humanistinen, utilistinen, mystinen ja luontokeskeinen
- luonnon ja yhteiskunnan tulevaisuus, maailmanperintö
- minun tulevaisuuteni, toimiminen tulevaisuuden hyväksi

ARVIOINTIKRITEERIT ARVOSANALLE 8

Oppilas

- osaa nähdä yhteyden arvovalintojen ja hyvän elämän välillä
- tunnistaa etiikan perusnäkökulmia kuten teon tahallisuuden, tekijän tarkoituksen, teon seurauksien huomioon ottamisen, vastuun ja oikeuksien näkökulmat
- kykenee tunnistamaan moraalidilemmasta eettisen näkökulman ja esittämään siihen eettisen ratkaisun
- kykenee havainnoimaan eettisiä ulottuvuuksia arkipäivästä, taiteesta, mediasta tai muilta elämän alueilta ja kykenee perustelemaan eron eettisesti kehittyneemmän ja kehittymättömämmän arvion välillä
- ymmärtää kestäväen kehityksen periaatteita
- tuntee ympäristöetiikan lähtökohtia
- osaa arvioida yksilön eettistä näkökulmaa suhteessa ympäristöön
- ymmärtää yhteiskunnallisten ratkaisujen pitkän tähtäyksen vaikutuksia

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITERIT ARVOSANALLE 8

Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu

Oppilas

- osaa nähdä yhteyden arvovalintojen ja hyvän elämän välillä
- tunnistaa etiikan perusnäkökulmia kuten teon tahallisuuden, tekijän tarkoituksen, teon seurauksien huomioon ottamisen, vastuun ja oikeuksien näkökulmat
- kykenee tunnistamaan moraalidilemmasta eettisen näkökulman ja esittämään siihen eettisen ratkaisun
- kykenee havainnoimaan eettisiä ulottuvuuksia arkipäivästä, taiteesta, mediasta tai muilta elämän alueilta ja kykenee perustelemaan eron eettisesti kehittyneemmän ja kehittymättömämmän arvion välillä

Itsetuntemus ja kulttuuri-identiteetti

Oppilas

- tunnistaa ja osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien olennaisia piirteitä ja kehityskulkuja

- kykenee suhteuttamaan erilaisia kulttuurisia käsitteitä ja symboleja eri katsomusperinteisiin
- ymmärtää sekulaarin ja uskonnollisen katsomuksen eron
- osaa käyttää oppimiaan kulttuuriin liittyviä käsitteitä ja kykenee hankkimaan tietoa erilaisista katsomuksista

Yhteisö ja ihmisoikeudet

Oppilas

- tuntee ihmis- ja kansalaisyhteisöiden pääpiirteet sekä kykenee selittämään niiden eron
- hahmottaa yksilön eettisen näkökulman suhteessa yhteisöön
- pystyy perustelemaan oikeuksien ja velvollisuuksien keskinäisen riippuvuuden
- tuntee vaihtoehtoisia ja vastakkaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä
- tunnistaa ihmis- ja kansalaisyhteisöiden loukkauksia ja osaa arvioida erilaisten tasa-arvo- ja oikeusvaatimusten perusteita
- tuntee nyky-yhteiskunnan ongelmia ja pystyy esittämään sekä optimistisia että pessimistisiä näkemyksiä tulevaisuudesta

Ihminen ja maailma

Oppilas

- ymmärtää kestävä kehityksen periaatteita
  - tuntee ympäristöetiikan lähtökohtia
  - osaa arvioida yksilön eettistä näkökulmaa suhteessa ympäristöön
- ymmärtää yhteiskunnallisten ratkaisujen pitkän tähtäyksen vaikutuksia

6.13 HISTORIA

Historian opetuksen tehtävänä on ohjata oppilasta kasvamaan vastuulliseksi toimijaksi, joka osaa käsitellä oman ajan ja menneisyyden ilmiötä kriittisesti. Oppilasta ohjataan ymmärtämään, että oma kulttuuri ja muut kulttuurit ovat historiallisen kehitysprosessin tulosta. Opetuksessa käsitellään sekä yleistä että Suomen historiaa.

Opetuksen tehtävänä on antaa oppilaalle aineksia rakentaa identiteettiään, perehtyä ajan käsitteeseen ja ymmärtää ihmisen toimintaa sekä henkisen ja aineellisen työn arvoa.

VUOSILUOKAT 5-6

Perusopetuksen vuosiluokkien 5 ja 6 historianopetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilas historiallisen tiedon luonteeseen, sen hankkimiseen ja peruskäsitteisiin sekä omiin juuriinsa ja eräisiin historian merkittäviksi muodostuneisiin tapahtumiin ja ilmiöihin esihistoriasta Ranskan suureen vallankumoukseen saakka. Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan historian toiminnallisuutta ja oppilaan kykyä eläytyä menneisyyteen.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- ymmärtämään, että historian tiedot ovat historioitsijoiden tulkintoja, jotka saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä
- ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin ja käyttämään oikein käsitteitä esihistoria, historia, vanha aika, keskiaika, uusi aika
- tunnistamaan muutoksia oman perheen tai kotiseudun historiassa ja kuvailemaan muutoksia, joiden on katsottu vaikuttaneen oleellisesti ihmisten elämään, kuten maanviljelyn synty
- tunnistamaan esimerkkien avulla historian jatkuvuuden
- esittämään muutoksille syitä

KESKEISET SISÄLLÖT

VUOSILUOKKA 5

Omat juuret ja historiallinen tieto

- oman perheen ja kotiseudun historia
- muistelujen, kirjoitusten, esineiden, kuvien ja rakennetun ympäristön merkityksien tulkitseminen

Esihistoriallinen ja historiallinen aika

- kivikauden ihmisten elinolot ja niissä tapahtuneet muutokset pronssin ja raudan keksimisen jälkeen Suomessa
- maanviljelyn aloittamisen, valtioiden synnyn ja kirjoitustaidon keksimisen vaikutus ihmisten elämään

Keskiaika

- uskontojen vaikutukset ihmisten elämään ja ihmisten eriarvoinen yhteiskunnallinen asema
- Suomen liittäminen osaksi Ruotsia

Uuden ajan murros

- pohjoiseurooppalaisen ihmisen maailmankuvan ja arvojen muutokset keskiajan ja uuden ajan taitteessa: renessanssi taiteessa, reformaatio uskonnossa, maailmankuvan avartuminen tieteessä

Suomi Ruotsin valtakunnan osana

- elämää kuninkaan alamaisina ja suurvallan asukkaina
- suomalaisen kulttuurin muotoutuminen Suomen sotaan saakka

VUOSILUOKKA 6

Esihistoriallinen ja historiallinen aika sekä ensimmäiset korkeakulttuurit

- kivikauden ihmisten elinolot ja niissä tapahtuneet muutokset pronssin ja raudan keksimisen jälkeen
- maanviljelyn aloittamisen, valtioiden synnyn ja kirjoitustaidon keksimisen vaikutukset ihmisten elämään

Eurooppalaisen sivilisaation synty

- antiikin Ateenan ja Rooman yhteiskunta ja kulttuuri
- antiikin heijastuminen tähän päivään

Keskiaika

- uskontojen vaikutukset ihmisten elämään ja ihmisten eriarvoinen yhteiskunnallinen asema
- Eurooppa Rooman valtakunnan tuhoutumisen jälkeen

Uuden ajan murros

- eurooppalaisen ihmisen maailmankuvan ja arvojen muutokset keskiajan ja uuden ajan taitteessa: renessanssi taiteessa, reformaatio uskonnossa, maailmankuvan avartuminen tieteessä

Vapauden aate voittaa alaa

- Ranskan suuren vallankumouksen vaikutukset

Lisäksi voidaan käsitellä yhtä seuraavista teemoista:

- jokin Euroopan ulkopuolinen korkeakulttuuri
- liikkumis- ja kuljetusvälineiden kehitys

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 6. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

Oppilas

- osaa erottaa faktan mielipiteestä
- osaa erottaa toisistaan lähteen ja siitä tehdyn tulkinnan

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

Oppilas

- tietää, että menneisyyttä voi jaotella eri aikakausiin (kronologia) ja pystyy nimeämään yhteiskunnalle ja aikakausille ominaisia piirteitä
- tunnistaa ilmiöiden jatkuvuuden eri aikakaudesta toiseen ja ymmärtää, ettei muutos ole sama kuin edistys eikä se myöskään merkitse samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta
- osaa eläytyä menneen ajan ihmisen asemaan: hän osaa selittää, miksi eri aikakausien ihmiset ajattelivat ja toimivat eri tavoin sekä tuntee syy- ja seuraussuhteen merkityksen

Historiallisen tiedon käyttäminen

Oppilas

- osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön joidenkin toimijoiden kannalta
- tietää, että jotkut asiat voidaan tulkita eri tavoin, ja pystyy selittämään, miksi niin tapahtuu

VUOSILUOKAT 7-9

Historian opetuksen tehtävänä vuosiluokilla 7-9 on syventää oppilaan käsitystä historian tiedon luonteesta. Historian opetuksen tehtävänä on vahvistaa oppilaan omaa identiteettiä ja perehdyttää hänet muihin kulttuureihin ja niiden vaikutuksiin.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- hankkimaan ja käyttämään historiallista tietoa
- käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun mielipiteensä niiden pohjalta
- ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin
- selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksia ja vaikutuksia
- arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja käyttäen apuna historiallista muutosta koskevaa tietoa

KESKEISET SISÄLLÖT

Käsiteltävät aihealueet liittyvät Suomen ja maailman historiaan 1800- ja 1900-luvuilla.

VUOSILUOKKA 7

Elämää 1800-luvulla ja kansallisuusaate

- elämää 1800-luvun Suomessa
- 1800-luvun alun keskeiset valtiolliset muutokset ja kansallisuusaatteen vaikutukset Euroopassa
- kulttuuri kansallisuusaatteen heijastajana Suomessa
- teollinen vallankumous
- teollistuminen ja sen vaikutukset ihmisten elämään
- kaupungistuminen
- teollistuminen ja kaupungistuminen Pohjois-Karjalassa

Murrosten aika Suomessa

- sääty-yhteiskunnan mureneminen
- Suomen venäläistäminen ja sen vastustus
- suomalaisuuden tuntoja taiteissa

Suurvaltojen kilpailusta ensimmäiseen maailmansotaan seurauksineen

- imperialismi ja sen vaikutukset Euroopan suurvalloille ja siirtomaille
- ensimmäinen maailmansota, sen syyt ja seuraukset
- Venäjän keisarikunnan luhistumisen syyt ja vuoden 1917 vallankumoukset
- Suomen itsenäistyminen ja sisällissota

Yhdysvaltojen synty ja kehitys teollisuusjätiksi

VUOSILUOKKA 8

Laman ja totalitarismin aika

- maailmantalouden romahtaminen ja sen vaikutukset Eurooppaan

- elämää demokratioissa ja diktatuureissa

Toisen maailmansodan aika

- toinen maailmansota, sen syyt ja seuraukset
- Suomi toisessa maailmansodassa ja sodasta selviäminen
- Keski-Karjala toisessa maailmansodassa

Suomi 1950-luvulta nykypäivään

- elinkeinorakenteen muutos ja sen vaikutukset ihmisten elämään
- suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen
- rakennemuutos Tohmajärvellä

Idän ja lännen ristiriidoista etelän ja pohjoisen vastakkainasetteluun

- kylmä sota
- maailman jakautuminen köyhiin ja rikkaisiin valtioihin ja siitä aiheutuvat ongelmat

Elämää 1900-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa

- länsimaisen kulutusyhteiskunnan synty ja sen vaikutukset ihmisten elämään ja ympäristöön
- tiedonvälityksen kehitys

Teemat

Lisäksi yksi seuraavista teemoista, jonka kehitystä tarkastellaan 1800-luvulta nykyaikaan saakka:

- jokin Euroopan ulkopuolinen kulttuuri
- tasa-arvoisuuden kehitys
- kulttuurin kehitys
- teknologian kehitys, esimerkiksi liikumis- ja kuljetusvälineiden kehitys
- Euroopan hajaannuksesta sen yhdistymiseen

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITÉERIT ARVOSANALLE 8

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

Oppilas

- osaa erotella asiaa selittävät tekijät vähemmän tärkeistä
- pystyy lukemaan erilaisia lähteitä ja tulkitsemaan niitä

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

Oppilas

- kykenee sijoittamaan opiskelemansa tapahtumat ajallisiin yhteyksiinsä ja niiden avulla aikajärjestykseen
- osaa selittää, miksi jollain elämänalueella toimittiin ennen toisin kuin nykyään
- osaa esittää historiallisille tapahtumille syitä ja seurauksia

Historiallisen tiedon käyttäminen

Oppilas

- pystyy vastaamaan menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä, myös nykYTEknologian avulla saamaansa informaatiota
- pystyy muodostamaan tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja käsityksiä ja arvioimaan niitä

6.14 YHTEISKUNTAOPPI

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on ohjata oppilasta kasvamaan yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi toimijaksi. Perusopetuksen vuosiluokkien 7-9

yhteiskuntaopin opetuksen tulee antaa perustiedot ja -taidot yhteiskunnan rakenteesta ja toiminnasta sekä kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista. Opetuksen tarkoituksena on tukea oppilaan kasvua suvaitsevaiseksi ja demokraattiseksi kansalaiseksi ja antaa hänelle kokemuksia yhteiskunnallisesta toimimisesta ja demokraattisesta vaikuttamisesta

VUOSILUOKAT 7-9

TAVOITTEET

Oppilas

- saa käsityksen yhteiskunnallisen tiedon luonteesta
- oppii hankkimaan ja soveltamaan yhteiskuntaa ja talouselämää käsittelevää informaatiota kriittisesti ja toimimaan aktiivisena vaikuttajana
- oppii tuntemaan julkiset palvelut
- saa valmiuksia työnteon kunnioittamiseen
- oppii yrittäjyyden perusteet ja ymmärtää yrittäjyyden merkityksen yhteiskunnan hyvinvoinnin tekijänä
- oppii ymmärtämään yhteiskunnallisten päätösten vaikutuksia kansalaisten elämään
- kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta ja vaikuttamisesta
- oppii tarkastelemaan ja kehittämään osaamistaan vastuullisena kuluttajana ja yhteiskunnallisena toimijana
- tuntee tekojensa oikeudelliset seuraamukset

KESKEISET SISÄLLÖT

Aihealueina ovat suomalainen yhteiskunta ja talouselämä sekä Euroopan unioni.

Yksilö yhteisön jäsenenä

- perhe, erityyppiset yhteisöt sekä vähemmistö- ja osakulttuurit
- yksilön mahdollisuudet toimia kotikunnassa, oman valtion kansalaisena, Pohjoismaissa ja EU:ssa

Yksilön hyvinvointi

- hyvinvointiyhteiskunnan eri ulottuvuudet
- tasa-arvo ja kestävä kehitys sekä muut keinot hyvinvoinnin edistämiseksi

Vaikuttaminen ja päätöksenteko

- kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa
- demokratia, vaalit ja äänestäminen
- politiikan ja hallinnon toimijat kunnallisella, valtakunnallisella ja EU-tasolla
- media ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Kansalaisen turvallisuus

- oikeusjärjestelmä, yksilön oikeudet ja velvollisuudet sekä oikeudellinen vastuu
- liikenneturvallisuus
- turvallisuuspolitiikka: ulkopolitiikka, maanpuolustus

Taloudenpito

- yksityisen taloudenpidon periaatteet
- työnteko ja yrittäjyys

Kansantalous

- yksilö ja kotitaloudet kuluttajina ja talouden toimijoina
- ulkomaankaupan ja globaalitalouden merkitys

Talouspolitiikka

- talouden suhdannevaihtelut, työttömyys ja inflaatio sekä niiden vaikutukset yksityistalouksiin

- julkinen talous ja verotus

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT ARVOSANALLE 8

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja käyttäminen

Oppilas

- kykenee tulkitsemaan kriittisesti median välittämiä tietoja, tilastoja ja graafisia esityksiä
- pystyy perustelemaan käsityksiään yhteiskunnallisista asioista
- osaa vertailla yhteiskunnallisen päätöksenteon ja taloudellisten ratkaisujen eri vaihtoehtoja ja niiden seurauksia

Yhteiskunnallisen tiedon ymmärtäminen

Oppilas

- ymmärtää, että yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja taloudellisissa ratkaisuissa on olemassa useita vaihtoehtoja
- ymmärtää yhteiskunnallisen ja taloudellisen toiminnan eettisiä kysymyksiä.

6.15 MUSIIKKI

Musiikin opetuksen tehtävänä on auttaa oppilasta löytämään musiikin alueelta kiinnostuksen

kohteensa sekä rohkaista oppilasta musiikilliseen toimintaan, antaa hänelle musiikillisen ilmaisuvälineitä ja tukea hänen kokonaisvaltaista kasvuaan. Opetuksen tehtävänä on myös saattaa oppilas ymmärtämään, että musiikki on aika- ja tilannesidonnaista. Se on erilaista eri aikoina, eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa, ja sillä on erilainen merkitys eri ihmisille. Opetuksessa tulee ottaa huomioon, että musiikin ymmärtämisen ja käsitteellistämisen perustana ovat musisoinnin ja musiikin kuuntelun yhteydessä saadut merkitykselliset kokemukset. Musiikin opetus antaa välineitä oppilaan oman musiikillisen identiteetin muodostumiseen prosessissa, jonka tavoitteena on rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista erilaisiin musiikkeihin. Musiikillisia taitoja kehitetään pitkäjänteisellä, kertaamiseen perustuvalla harjoittelulla. Yhdessä musisoiminen kehittää sosiaalisia taitoja, kuten vastuullisuutta, rakentavaa kriittisyyttä sekä taidollisen ja kulttuurisen erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista. Oppilaan kokonaisvaltaisen ilmaisun kehittymistä tulee tukea myös etsimällä yhteyksiä muihin oppiaineisiin. Musiikin opetuksessa sovelletaan teknologian ja median tarjoamia mahdollisuuksia.

VUOSILUOKAT 1-4

Vuosiluokilla 1-4 musiikin opetuksessa on keskeistä oppilaiden musiikillisen ilmaisun kehittäminen leikinomaisessa ja kokonaisvaltaisessa toiminnassa. Opetuksen tulee antaa oppilaalle kokemuksia monenlaisista äänimaailmoista ja musiikeista sekä rohkaista häntä ilmaisemaan ja toteuttamaan omia mielikuviaan.

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- käyttämään luontevasti omaa ääntään ja ilmaisemaan itseään laulaen, soittaen ja liikkuen sekä ryhmässä että yksin
- kuuntelemaan ja havainnoimaan keskittyneesti ja aktiivisesti ääniympäristöä ja musiikkia
- käyttämään musiikin eri elementtejä musiikillisen keksinnän aineksina
- ymmärtämään musiikillisen maailman monimuotoisuutta
- toimimaan vastuullisesti musisoivan ryhmän jäsenenä sekä musiikin kuuntelijana

KESKEISET SISÄLLÖT

- äänenkäytön harjoituksia puhuen, loruillen ja laulaen, ikäkauteen sopivia laululeikkejä
- lauluohjelmistoa sekä moniäänisyyteen valmentavia lauluharjoituksia
- yhteissoittoon valmentavia harjoituksia ja soitto-ohjelmistoa keho-, rytmi-, ja melodia- ja sointusoittimilla lähtökohtana perussyketajua kehittävät harjoitukset
- monenlaisen musiikin kuuntelua erilaisia aktivointikeinoja käyttäen sekä omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua
- musiikillista keksintää äänikerronnan, pienimuotoisten äänisommitelmien ja improvisoinnin keinoin
- musiikin elementteihin - rytmiin, melodiaan, harmoniaan, dynamiikkaan, sointiväriin ja muotoon - liittyvää peruskäsitteistöä musisoinnin, kuuntelun, liikunnan ja musiikillisen keksinnän yhteydessä

- laulu-, soitto- ja kuunteluohjelmistoa, joka tutustuttaa oppilaan sekä suomalaisen että muiden maiden ja kulttuurien musiikkiin ja sisältää esimerkkejä eri aikakausilta ja eri musiikin lajeista

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 4. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Oppilas

- osaa käyttää ääntään niin, että hän pystyy osallistumaan yksinääniseen yhteislauluun
- hahmottaa musiikin perussykkeen niin, että pystyy osallistumaan soittamisen harjoitteluun ja yhteissoittoon
- hallitsee lauluohjelmistoa, josta osan ulkoa
- osaa yksin ja ryhmän jäsenenä ääntä, liikettä, rytmiä tai melodiaa käyttäen keksiä omia musiikillisia ratkaisuja esimerkiksi kaiku-, kysymys/vastaus- ja soolo/tutti-harjoituksissa
- tunnistaa kuulemaansa musiikkia ja osaa ilmaista kuuntelukokemustaan verbaalisesti, kuvallisesti tai liikkeen avulla
- osaa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet

VUOSILUOKAT 1-2

Opetuksen rakenne alkuopetuksessa

Opetusta voidaan antaa ainejakoisena tai eheyttynä. Eheytetty opetus yhdistää oppiaineita, niille ominaisia menetelmällisiä periaatteita tai yleisiä kasvatuksellisia tavoitteita. Opetusta eheyttäessä perustaidot ovat yksittäisiä sisältöalueita tärkeämpiä. Tavoitteellinen opetus tulee rakentaa niin, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Tästä syystä alkuopetuksen ainesisällöt ja tavoitteet on kuvattu tässä laajempina kokonaisuuksina, joista opettaja valitsee ryhmän tasolleen kulloinkin sopivimmat niin, että ne kaikki kuitenkin toteutuvat 1. ja 2. vuosiluokan aikana.

Musiikin opetukseen liitetään kuvataiteen, tanssin ja draaman, kirjallisuuden ja käsityön aineksia ja tuetaan näin lapsen kokonaisvaltaista ilmaisua. Oppilasta ohjataan arvostamaan omaa ja muiden musiikillista toimintaa ja tuotoksia.

TAVOITTEET

Oppilas

- omaksuu musiikillisen ilmaisun perustaitoja ja tietoja
- oppii luonnollista äänenkäyttöä ja rohkaistuu omaan musiikilliseen ilmaisuun laulaen, soittaen ja liikkuen sekä ryhmässä että yksin
- opettelee keksimään omia melodia- ja rytmisommitelmia laulaen ja erilaisia soittimia käyttäen
- tutustuu erilaisiin rytmi- ja melodiasoittimiin kehollisen rytmin ilmaisun ja koordinaation kautta
- oppii kuuntelemaan ja havainnoimaan keskittyneesti ja aktiivisesti ääniympäristöä ja musiikkia
- kokee leikinomaisesti ja kokonaisvaltaisesti erilaisia musiikkiin liittyviä käsitteitä musiikin mukaan liikkuen ja kuunnellen
- oppii ilmaisemaan itseään kehollisesti ja vapautuneesti musiikin avulla

- tutustuu oman maan ja muun maailman musiikkiin
- opettelee tarkastelemaan omaa musiikillista toimintaansa

SISÄLLÖT

- terveen äänenkäytön perusteet, lastenlauluja ja laululeikkejä, ajankohtaisia lauluja, kuten vuodenaikoihin ja yhteisiin juhliin liittyviä lauluja, oman kulttuurin ja muiden kulttuurien kansanmusiikkia, musiikillista keksintää ja omia melodiasommitelmia
- kehollista rytmistä ilmaisua, kehosoittimilla soittamista, tutustumista rytmi- ja melodiasoittimiin, äänellistä ilmaisua, säestystehtäviä lauluihin ja musiikkiliikuntaan
- monipuolisista musiikin tutustumista myös kuunnellen niin, että painopiste on elämyksellisyydessä, omien arviointien ja mieltymysten pohtimista ja perustelua, musiikillisten ominaisuuksien ja tapahtumien havainnointia
- havaintojen tekemistä äänen ominaisuuksista, äänellistä ja kehollista ilmaisua, erilaisia äänellisiä kokeiluja
- musiikin peruskäsitteisiin (rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri, dynamiikka) tutustumista laulaen, soittaen, liikkuen ja kuunnellen

VUOSILUOKKA 3

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- käyttämään omaa ääntään ja ilmaisemaan itseään laulaen, soittaen ja liikkuen sekä ryhmässä että yksin
- laulamisen ja soittamisen perusasioita
- kuuntelemaan ja havainnoimaan ääniympäristöä ja musiikkia
- ymmärtämään musiikin monimuotoisuutta
- toimimaan vastuullisesti musisoivassa ryhmässä

KESKEISET SISÄLLÖT

Laulu ja äänenkäyttö

- äänenkäytön harjoituksia puhuen, loruillen ja laulaen, ikäkauteen sopivia laululeikkejä
- moniäänisiä lauluharjoituksia
- suomalaista ja muiden kulttuurien musiikkia

Soittaminen

- keho- ja rytmisoittimet: perussyketajua kehittäviä harjoituksia
- nokkahuilu: C-asteikko
- yhteissoittoharjoituksia ja soitto-ohjelmistoa koulusoittimilla
- suomalaista ja muiden kulttuurien musiikkia

Musiikin kuuntelu

- ikäkauteen sopivaa musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua
- suomalaista ja muiden kulttuurien musiikkia

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 3. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Oppilas

- osaa käyttää omaa ääntään luontevasti ja ilmaista itseään laulaen, soittaen ja liikkuen

- osaa laulamisen ja soittamisen perusasioita
- toimii vastuullisesti musisoivassa ryhmässä
- kuuntelee ja havainnoi aktiivisesti ja keskittyneesti ääniympäristöä ja musiikkia
- ymmärtää musiikin monimuotoisuutta

VUOSILUOKKA 4

TAVOITTEET

Oppilas oppii

- käyttämään omaa ääntään ja ilmaisemaan itseään laulaen, soittaen ja liikkuen sekä ryhmässä että yksin
- laulamisen ja soittamisen perusasioita
- kuuntelemaan ja havainnoimaan ääniympäristöä ja musiikkia
- ymmärtämään musiikin monimuotoisuutta
- toimimaan vastuullisesti musisoivassa ryhmässä

KESKEISET SISÄLLÖT

Laulu ja äänenkäyttö

- äänenkäytön harjoituksia
- lauluohjelmiston laajentaminen, moniäänisiä lauluharjoituksia
- suomalaista ja muiden kulttuurien musiikkia

Soittaminen

- keho- ja rytmisoittimet
- nokkahuilu: C-asteikko, sävelet b ja fis, monipuolisia säestystehtäviä
- laattasoittimet: yksinkertaisia säestystehtäviä
- yhteissoittoharjoituksia ja soitto-ohjelmistoa koulusoittimilla
- omien ratkaisujen keksimistä koulusoittimilla
- suomalaista ja muiden kulttuurien musiikkia

Musiikin kuuntelu

- ikäkauteen sopivaa musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua
- orkesterisoittimiin tutustumista
- suomalaista ja muiden kulttuurien musiikkia

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 4. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Oppilas

- osaa käyttää ääntään niin, että hän pystyy osallistumaan yksiaäniseen yhteislauluun
- hahmottaa musiikin perussykkeen niin, että pystyy osallistumaan soittamisen harjoitteluun ja yhteissoittoon
- hallitsee lauluohjelmistoa, josta osan ulkoa
- osaa yksin ja ryhmän jäsenenä ääntä, liikettä, rytmiä tai melodiaa käyttäen keksiä omia musiikillisia ratkaisuja
- tunnistaa kuulemaansa musiikkia ja osaa ilmaista kuuntelukokemustaan verbaalisesti, kuvallisesti tai liikkeen avulla
- osaa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet

VUOSILUOKAT 5-9

5.-9. luokkien musiikin opetuksessa jäsenetään musiikillista maailmaa ja musiikillisia kokemuksia sekä opitaan käyttämään musiikin käsitteitä ja merkintöjä musiikin kuuntelun ja musisoinnin yhteydessä.

TAVOITTEET

Oppilas

- ylläpitää ja kehittää osaamistaan musiikillisen ilmaisun eri alueilla musisoivan ryhmän jäsenenä toimien
- oppii kriittisesti tarkastelemaan ja arvioimaan erilaisia ääniympäristöjä sekä laajentaa ja syventää musiikin eri lajien ja tyylien tuntemustaan
- oppii ymmärtämään musiikin elementtien, rytmin, melodian, harmonian, dynamiikan, sointiväriin ja muodon tehtävää musiikin rakentumisessa sekä käyttämään niitä ilmaisevia käsitteitä ja merkintöjä
- rakentaa luovaa suhdettaan musiikkiin ja sen ilmaisumahdollisuuksiin musiikillisen keksinnän keinoin

KESKEISET SISÄLLÖT

- äänenkäyttöä ja ääni-ilmaisua kehittäviä harjoituksia sekä eri tyyliä ja lajeja edustavaa yksi- ja moniäänistä ohjelmistoa, josta osa ulkoa
- yhteissoittotaitoja kehittäviä harjoituksia sekä monipuolisesti eri musiikkityylejä ja -kulttuureja edustavaa soitto-ohjelmistoa
- monipuolista kuunteluohjelmistoa ja sen jäsentämistä ajallisesti, paikallisesti ja kulttuurisesti
- omien musiikillisten ideoiden kokeilua improvisoiden, säveltäen ja sovittaen esimerkiksi ääntä, laulua, soittimia, liikettä ja musiikkiteknologiaa käyttäen

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITERIT ARVOSANALLE 8

Oppilas

- osallistuu yhteislauluun ja osaa laulaa rytmisesti oikein sekä melodialinjan suuntaisesti
- hallitsee jonkin rytmi-, melodia- tai sointusoittimen perustekniikan niin, että pystyy osallistumaan yhteissoittoon
- osaa kuunnella musiikkia ja tehdä siitä havaintoja sekä esittää perusteltuja näkemyksiä kuulemastaan
- osaa kuunnella sekä omaa että muiden tuottamaa musiikkia niin, että pystyy musisoimaan yhdessä muiden kanssa
- tunnistaa ja osaa erottaa eri musiikin lajeja ja eri aikakausien ja kulttuurien musiikkia
- tuntee keskeistä suomalaista musiikkia ja musiikkielämää
- osaa käyttää musiikin käsitteitä musisoinnin ja musiikin kuuntelun yhteydessä
- osaa käyttää musiikin elementtejä rakennusaineina omien musiikillisten ideoidensa ja ajatustensa kehittelyssä ja toteutuksessa

VUOSILUOKKA 5

TAVOITTEET

Oppilas

- ylläpitää ja kehittää osaamistaan musiikillisen ilmaisun eri alueilla musisoivan ryhmän jäsenenä toimien

- syventää yhteissoittotaitojaan
- oppii laajentamaan ja syventämään musiikin eri lajien ja tyylien tuntemustaan
- oppii ymmärtämään musiikin elementtejä ja siirtämään käytäntöön niitä ilmaisevia käsitteitä ja merkintöjä
- rakentaa luovaa suhdettaan musiikkiin ja sen ilmaisumahdollisuuksiin musiikillisen keksinnän keinoin

KESKEISET SISÄLLÖT

Laulu ja äänenkäyttö

- äänenkäyttöä ja ääni-ilmaisua kehittäviä harjoituksia
- eri tyylejä ja lajeja edustavaa yksi- ja moniäänistä ohjelmistoa, josta osa ulkoa
- suomalaista ja muiden kulttuurien musiikkia

Soittaminen

- yhteissoittotaitoja kehittäviä harjoituksia
- monipuolista eri musiikkityylejä ja -kulttuureja edustavaa soitto-ohjelmistoa
- omien musiikillisten ideoiden kokeilua improvisoiden, säveltäen ja sovittaen
- suomalaista ja muiden kulttuurien musiikkia

Musiikin kuuntelu

- monipuolista kuunteluohjelmistoa ja sen jäsentämistä ajallisesti, paikallisesti ja kulttuurisesti
- suomalaista ja muiden kulttuurien musiikkia

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 5. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Oppilas

- tunnistaa musiikin eri lajeja ja tyylejä sekä eri kulttuurien musiikkia
- osaa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet
- osaa käyttää musiikin käsitteitä soiton ja musiikin kuuntelun yhteydessä
- tuntee keskeistä suomalaista musiikkia ja musiikkielämää
- rakentaa luovaa suhdettaan musiikkiin ja sen ilmaisumahdollisuuksiin musiikillisen keksinnän keinoin

VUOSILUOKKA 6

TAVOITTEET

Oppilas

- ylläpitää ja kehittää osaamistaan musiikillisen ilmaisun eri alueilla musisoivan ryhmän jäsenenä toimien
- oppii kriittisesti tarkastelemaan ja arvioimaan erilaisia ääniympäristöjä
- tutustuu eri aikakausien musiikkiin
- oppii laajentamaan ja syventämään musiikin eri lajien ja tyylien tuntemustaan
- tutustuu sinfoniaorkesterin soitinryhmiin
- oppii ymmärtämään musiikin elementtejä ja siirtämään käytäntöön niitä ilmaisevia käsitteitä ja merkintöjä
- rakentaa luovaa suhdettaan musiikkiin ja sen ilmaisumahdollisuuksiin musiikillisen keksinnän keinoin

KESKEISET SISÄLLÖT

Laulu ja äänenkäyttö

- äänenkäyttöä ja ääni-ilmaisua kehittäviä harjoituksia
- eri tyylejä ja lajeja edustavaa yksi- ja moniäänistä ohjelmistoa, josta osa ulkoa
- suomalaista ja muiden kulttuurien musiikkia

Soittaminen

- yhteissoittotaitoja kehittäviä harjoituksia
- monipuolista eri musiikkityylejä edustavaa soitto-ohjelmistoa
- omien musiikillisten ideoiden kokeilua improvisoiden, säveltäen ja sovittaen
- suomalaista ja muiden kulttuurien musiikkia

Musiikin kuuntelu

- eri aikakausien musiikki
- suomalaista ja muiden kulttuurien musiikkia

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 6. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Oppilas

- tunnistaa musiikin eri lajeja ja tyylejä sekä eri kulttuurien musiikkia
- tunnistaa eri aikakausien musiikkia
- tunnistaa sinfoniaorkesterisoittimia
- osaa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet
- osaa käyttää musiikin käsitteitä soiton ja musiikin kuuntelun yhteydessä
- rakentaa luovaa suhdettaan musiikkiin ja sen ilmaisumahdollisuuksiin musiikillisen keksinnän keinoin

VUOSILUOKAT 5-9

5.-9. luokkien musiikin opetuksessa jäsenetään musiikillista maailmaa ja musiikillisia kokemuksia sekä opitaan käyttämään musiikin käsitteitä ja merkintöjä musiikin kuuntelun ja musisoinnin yhteydessä.

TAVOITTEET

Oppilas

- ylläpitää ja kehittää osaamistaan musiikillisen ilmaisun eri alueilla musisoivan ryhmän jäsenenä toimien
- oppii kriittisesti tarkastelemaan ja arvioimaan erilaisia ääniympäristöjä sekä laajentaa ja syventää musiikin eri lajien ja tyylien tuntemustaan
- oppii ymmärtämään musiikin elementtien, rytmin, melodian, harmonian, dynamiikan, sointiväriin ja muodon tehtävää musiikin rakentumisessa sekä käyttämään niitä ilmaisevia käsitteitä ja merkintöjä
- rakentaa luovaa suhdettaan musiikkiin ja sen ilmaisumahdollisuuksiin musiikillisen keksinnän keinoin.

SISÄLLÖT

VUOSILUOKKA 7

1 vuosiviikkotunti

- äänenkäyttöä ja ääni-ilmaisua kehittäviä harjoituksia sekä eri tyylejä ja lajeja edustavaa yksi- ja moniäänistä ohjelmistoa
- yhteissoittotaitoja kehittäviä harjoituksia sekä monipuolisesti eri musiikkityylejä ja -kulttuureja edustavaa soitto-ohjelmistoa
- monipuolista kuunteluohjelmistoa ja sen jäsentämistä ajallisesti, paikallisesti ja kulttuurisesti

- omien musiikillisten ideoiden kokeilua improvisoiden, säveltäen ja sovittaen esimerkiksi ääntä, laulua, soittimia, liikettä ja musiikkiteknologiaa käyttäen

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITERIT ARVOSANALLE 8

Oppilas

- osallistuu yhteislauluun ja osaa laulaa rytmisesti oikein sekä melodialinjan suuntaisesti
  - hallitsee jonkin rytmi-, melodia- tai sointusoittimen perustekniikan niin, että pystyy osallistumaan yhteissoittoon
  - osaa kuunnella musiikkia ja tehdä siitä havaintoja sekä esittää perusteltuja näkemyksiä kuulemastaan
  - osaa kuunnella sekä omaa että muiden tuottamaa musiikkia niin, että pystyy musisoimaan yhdessä muiden kanssa
  - tunnistaa ja osaa erottaa eri musiikin lajeja ja eri aikakausien ja kulttuurien musiikkia
  - tuntee keskeistä suomalaista musiikkia ja musiikkielämää
  - osaa käyttää musiikin käsitteitä musisoinnin ja musiikin kuuntelun yhteydessä
- osaa käyttää musiikin elementtejä rakennusaineina omien musiikillisten ideoidensa ja ajatustensa kehittämisessä ja toteutuksessa

6.16 KUVATAIDE

TAVOITTEET

- Peruskoulun kuvataideopetuksen tehtävänä on tukea oppilaan kuvallisen ajattelun ja esteettisen ja eettisen tietoisuuden kehittymistä sekä antaa valmiuksia omaan kuvalliseen ilmaisuun. Tavoitteena on, että lisäämällä taiteen tuntemusta ja kehittämällä omaa kuvallista ilmaisua oppilaalle syntyy henkilökohtainen suhde kuvataiteeseen. Opetuksen avulla on tarkoitus avata oppilaalle mahdollisuuksia käyttää kuvataiteen vastaanottamista ja omaa kuvailmaisua henkisen kasvunsa ja hyvinvointinsa tukena.
- Kuvataideopetus auttaa oppilasta ymmärtämään visuaalista kulttuuria, omaa kulttuurihistoriaa ja nykykulttuuria sekä vieraita kulttuureja. Keskeistä kuvataideopetuksessa on auttaa oppilaan visuaalista lukutaitoa, oppia tarkastelemaan ja ymmärtämään yhteiskunnassa ilmeneviä kuvallisia viestejä: taidetta, mediaa ja ympäristöä. Omaan kuvailmaisun valmiuksien laajentamiseen pyritään kuvataiteen teorioiden, tekniikoiden, välineiden ja materiaalien opiskelulla. Oppilaan mielikuvitusta, luovuutta ja ongelmanratkaisukykyä pyritään tukemaan ja kehittämään.
- Tarjoamalla taide-elämyksiä ja lisäämällä taiteentuntemusta pyritään kuvataideopetuksessa tekemään taide ja kulttuuri tutuksi ja suhde taiteeseen ja kulttuuripalveluihin jokaiselle oppilaalle omakohtaiseksi. Kuvataideopetuksessa saatu tieto-taito auttaa ja palvelee oppilaan luovaa ajattelua ja itsenäistä ongelmanratkaisukykyä. Kuvataideopetuksen avulla oppilas oppii kuvallistamaan tunteitaan ja ajatuksiaan sekä käsitteellistämään ja sanallisesti käsittelemään kuvallista maailmaa.
- Kuvataideopetuksen lähtökohtina ovat havaittu ympäristö, mielikuvat, elämykset ja kuvataiteen maailma. Kuvataidetyöskentelyssä käytetään ikäkauteen ja ilmaisumuotoon tapauskohtaisesti sopivia työtapoja niin yksilötyöskentelyn kuin pari-, ryhmä-, teema- ja prosessityöskentelynkin avulla. Tehtävien tarkoituksena on koskettaa oppilaan todellisuutta ja lisätä oppilaan itsetuntemusta ja kykyä toimia sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Tehtävänannossa pyritään asettamaan haasteita suhteutettuna oppilaan valmiustasoon ja kehitysvaiheeseen niin, että työskentely olisi mahdollisimman motivoivaa ja palkitsevaa. Kuvataideopetukselle on ominaista teemallisuus, joka mahdollistaa kiireettömän ilmapiirin ja pitkäjänteisen työskentelyn sekä kokeilevan ja tutkivan työskentelyn.
- Perustaidot ovat yksittäisiä sisältöalueita tärkeämpiä eli oppiaineen sisäinen integraatio korostuu. Samassa tehtävässä on useita osa-alueita yhteen sovitettuna. Tärkeämpiä kuin opettajan omat mallit ja mielikuvat ovat oppilaiden persoonalliset ratkaisut kuvallisissa prosesseissa.
- Kuvataide on keskeinen oppiaine luotaessa iloista ja myönteistä oppimisympäristöä. Opetuksessa voidaan ottaa käyttöön jokaisella oppilaalla oman henkilökohtaisen portfolion/työvihkon tekeminen, jonka avulla oppilas sisäistää oppimistaan prosessoidaan sitä kotitehtävänä ja itsearvioiden sekä

yhdessä opettajan kanssa. Työviikon toteutus tapahtuu opettajan ja oppilaan valmiuksien mukaisesti, mutta se voi sisältää esim. tehtävien luonnoksia, siihen liittyvää muuta kuvamateriaalia itse keräten, kirjoituksia tuntemuksista ja heränneistä ajatuksista töihin liittyen sekä työohjeiden, työmenetelmien, toteutuksen ja tuotosten arviointia.

Arviointi

- Oppilasarvioinnissa painotetaan koko kuvataiteellista prosessia, jonka osia ovat suunnittelu, luonnostelu, työn toteuttaminen (työskentelytaidot, itseilmaisun rohkeus ja omaperäisyys) ja itsearviointi. Myös positiivinen asenne kuvataiteen opiskeluun korostuu kiitettävän arvosanan kohdalla. Valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaiset kuvaukset oppilaan hyvästä osaamisesta ovat kuvataiteessa 4. luokan päättyessä. Näitä käytetään pohjana kuvataiteen numeroarvostelussa ja ne määrittelevät tason arvosanalle kahdeksan (8).
- Päätösarvioinnin kriteerien mukaan arvioidaan oppilaan osaamista silloin, kun yhteisen oppiaineen opinnot päättyvät. Päätösarvioinnin kriteerit löytyvät 5-9 luokkien kuvataiteen opetussuunnitelmien lopusta.

VUOSILUOKAT 1-4

- Kuvataideopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti aistihavaintojen tekoa ja mielikuvituksen käyttöä leikinomaisin keinoin. Opetuksen perussisältöjä ovat erilaisten kuvataiteen materiaalien, välineiden ja perustaitojen tunteminen, käyttäminen ja soveltaminen sekä tutustuminen kuvataiteen käsitteisiin. Opetuksessa painotetaan kuvataiteellista prosessia, jonka osia ovat suunnittelu, luonnostelu, työn toteuttaminen ja arviointi. Oppilasta kannustetaan töidensä viimeistelyyn ja niiden säilyttämiseen. Myös riskinotto, uskallus luovaan kokeiluun, epäonnistumisenkin uhalla kuuluu taiteelliseen työskentelyyn.

1. vuosiluokka	Tavoitteet	Sisällöt
Kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu	Oppilas tutustuu erilaisiin välineisiin ja materiaaleihin. Oppilas tutustuu erilaisiin piirustuksen, maalauksen ja painannan keinoihin. Oppilas huolehtii välineistä ja siistii työskentelyn jäljet.	- elävä viiva - yksinkertaiset painomenetelmät - siveltimen käyttö, värit (esim. mielivärit, päävärit) ja erilaiset tekniikat (esim. laveeraus, märkää märeille, kuivaa kuivalle) - sommittelun keinot: tila (piirroksen sovittaminen paperille) - omien välineiden ja jälkien siistiminen
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	Oppilas tutustuu joihinkin suomalaisen taidehistorian teoksiin kuvia tutkien, keskustellen ja tuottaen omia kuvia.	- aistien harjaannuttaminen - kuvan tarkastelua - taidekuva työskentelyn lähtökohtana - oppilastöiden näytteille asettaminen ja tarkastelu
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	Oppilas tutustuu kolmiulotteiseen rakenteluun. Oppilas tutustuu lähiympäristöönsä.	- muovailua - rakentelua - viihtyisä lähiympäristö (esim. tutkitaan koulurakennuksen osia, pihamaata)
Media ja kuvaviestintä	Oppilas tutustuu erilaisiin kuvaviesteihin ja niille ominaisiin viestintäkeinoihin kuvia katsoen	- kuvan ja tekstin sommittelua - lastenkirjojen kuvituksen tutkiminen - kriittinen tarkastelu (esim. tv-ohjelmat, lastenelokuvat, tietokonepelit, valokuvat) - erilaisten symbolien tarkastelua (esim. liikennemerkki, opasteet)

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 1. luokan päättyessä

	Oppilas
Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu	- osaa ilmaista ajatuksiaan, tunteitaan, mielikuviaan ja havaintojaan kuvallisesti
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	- osaa keskustella omista ja toisten tekemistä kuvista - on tutustunut museoihin ja taidenäyttelyihin
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	- tutustuu oman asuinympäristön ja koulun eettisiin arvoihin
Media ja kuvaviestintä	- osaa havaita todellisen ja kuvitteellisen maailman eroja

2. vuosiluokka	Tavoitteet	Sisällöt
Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu	Oppilas käyttää erilaisia välineitä ja materiaaleja. Oppilas käyttää sommittelunsa apuna värejä. Oppilas käyttää erilaisia piirustuksen, maalaamisen ja painannan keinoja. Oppilas huolehtii välineistä ja siistii työskentelyn jäljet. Oppilas työskentelee suunnitelmallisesti, omatoimisesti ja pitkäjänteisesti.	- värioppia (esim. kylmät ja lämpimät värit) - erilaisten materiaalien ja tekniikoiden yhdistäminen - sommittelun keinot: väri (työhön sopivan värin valinta) - omien välineiden ja jälkien siistiminen
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	Oppilas tutustuu joihinkin suomalaisen taidehistorian teoksiin kuvia tutkien, keskustellen ja tuottaen omia kuvia. Oppilas osaa käyttäytyä museossa tai näyttelyssä.	- museo- ja näyttelykäynnit mahdollisuuksien mukaan - kuvan tarkastelua - taidekuva työskentelyn lähtökohtana (esim. kultakausi) - oppilastöiden näytteille asettaminen ja tarkastelu
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	Oppilas tutustuu muotoilun alkeisiin ja kolmiulotteiseen rakenteluun. Oppilas tutustuu lähiympäristön rakennuksiin ja julkisiin taideteoksiin.	- muovailua - esineen tarkastelua - rakentelua ja kuvien tekoa - kävely- ja katseluretkiä lähialueelle
Media ja kuvaviestintä	Oppilas tutustuu kuvakerronnan perusteisiin. Oppilas tutustuu kameran käyttöön. Oppilas tutkii elokuvien, tv-ohjelmien ja tietokonepelien visuaalisia viestejä - kriittinen tarkastelu.	- kuvan ja tekstin sommittelua (esim. taittaminen) - kirjojen kuvituksen tutkiminen - luokan toiminnan tai retkien kuvaaminen (esim. oma lehti, retkipäiväkirja) - lähikuva ja yleiskuva

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 2. luokan päättyessä

	Oppilas
Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu	- osaa antaa kuvallisen muodon ajatuksilleen, tunteilleen, mielikuviltaan ja havainnoilleen - oppii huolehtimaan työvälineistään ja materiaaleistaan
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	- osaa keskustella omista ja toisten tekemistä kuvista ja perustella omia työtapojaan
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	- osaa tunnistaa esteettisiä arvoja omassa lähiympäristössä ja koulussa
Media ja kuvaviestintä	- osaa havaita ja arvioida todellisen ja kuvitteellisen maailman eroja

3. vuosiluokka	Tavoitteet	Sisällöt
Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu	Oppilas käyttää erilaisia välineitä ja materiaaleja. Oppilas käyttää erilaisia piirustuksen, maalaamisen ja muovailun keinoja. Oppilas tutustuu erilaisiin grafiikan keinoihin.	- värioppia (esim. päävärit, välivärit, vastaväriparit) - muovailun alkeet (lisääminen ja poistaminen) - erilaisten materiaalien ja tekniikoiden yhdistäminen (esim. kollaasi) - sommittelun keinot: viiva, väri, tila (lähellä)

	Oppilas harjoittelee käyttämään kokemuksiaan Oppilas huolehtii välineistä ja siistii työskentelyn jäljet. Oppilas työskentelee suunnitelmallisesti, omatoimisesti ja pitkäjänteisesti.	iso, kaukana pieni) ja muoto - erilaiset grafiikan menetelmät (esim. monotypia, eristysvedostus, kaavainpainanta) - omien välineiden ja jälkien siistiminen
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	Oppilas tutustuu kuuluisimpien suomalaisten taiteilijoiden teoksiin. Oppilas tutustuu kuvataiteen käsitteisiin. Oppilas tutustuu oman kuntansa taidehankintoihin.	- taidekuvien tarkastelua - museo- ja näyttelykäynnit mahdollisuuksien mukaan - taidekuva työskentelyn lähtökohtana (esim. abstrakti / esittävä taide) - oppilastöiden näytteille asettaminen ja tarkastelu
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	Oppilas tutustuu lähiympäristöön ja sen rakennuksiin. Oppilas tuntee suunnittelun, muotoilun alkeita ja kolmiulotteisen rakentelun perusteita.	- erilaisten esineiden, pienoismallien, rakennusten suunnittelua ja valmistaminen - lähiympäristöön ja sen rakennusperinteisiin tutustuminen ja ympäristön tarkastelu (esim. pihasuunnitelman tekeminen)
Media ja kuvaviestintä	Oppilas tarkastelee erilaisia kuvia ja ymmärtää niiden viestien erilaisuuden. Oppilas osaa käyttää kameraa.	- valokuvaus - mainos - merkit - tarinasta kuvaksi - liike (esim. pläjä)

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 3. luokan päättyessä

	Oppilas
Kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu	- osaa käyttää keskeisiä välineitä ja tekniikoita omassa kuvan tekemisessään - tutustuu sommittelun perusteisiin - työskentelee suunnitelmallisesti, omatoimisesti ja pitkäjänteisesti
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	- osaa perustella omia taidemielityksiään - on tutustunut joidenkin suomalaisten taiteilijoiden teoksiin - on tutustunut erilaisiin tietolähteisiin
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	- osaa arvioida eettisiä arvoja ympäristössään - on tutustunut suunnittelun ja muotoilun prosessiin
Media ja kuvaviestintä	- osaa käyttää joitakin kuvaviestinnän välineitä - osaa tarkastella erilaisia kuvia ja ymmärtää niiden viestien erilaisuuden

4. vuosiluokka	Tavoitteet	Sisällöt
Kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu	Oppilas käyttää erilaisia välineitä ja materiaaleja. Oppilas käyttää erilaisia piirustuksen, maalaamisen, muovailun ja grafiikan keinoja. Oppilas oppii käyttämään kokemuksiaan, mielikuvitustaan, tunteitaan ja aistejaan työprosessissa.	- värioppia (esim. sävy, valööri, murtaminen) - sommittelun keinot: viiva, tila, väri, muoto, liike ja aika (peittävyys, etu- ja taka-ala) - yksinkertainen kohopaino (esim. pressprint-levy) - savi materiaalina
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	Oppilas tutustuu Euroopan kuuluisimpiin taidehistorian teoksiin ja taiteilijoihin. Oppilas osaa käyttää kuvataiteen käsitteitä. Oppilas tutustuu kansanomaiseen suomalaiseen rakentamiseen.	- taidekuva työskentelyn lähtökohtana - museo- ja näyttelykäynnit mahdollisuuksien mukaan - luokan ja oman koulun oppilastöiden tutustuminen ja tarkastelu
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	Oppilas tarkastelee lähiympäristöä ja sen rakennuksia sekä havainnoi lähiympäristön muutoksia. Oppilas tuntee suunnittelun, muotoilun ja kolmiulotteisen rakentelun perusteita.	- erilaisten esineiden, pienoismallien ja rakennusten suunnittelu, valmistaminen ja arvioiminen - lähiympäristöön ja sen rakennusperinteisiin tutustuminen ja ympäristön tarkastelu (esim. esteettiset arvot)
Media ja kuvaviestintä	Oppilas ymmärtää todellisen ja kuvitteellisen maailman erot. Oppilas osaa käyttää kameraa ymmärtäen	- juliste - valokuvat (esim. lähikuva, yleiskuva, esim. fotogrammi)

	lähikuvan ja yleiskuvan eron. Oppilas oppii käyttämään järkevästi mediaa hyväkseen.	- erilaiset mediat (esim. sanoma- ja aikakauslehdet ja sähköiset mediat) - kuvan ja tekstin yhdistäminen
--	--	---

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päättyessä

	Oppilas
Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu	- osaa antaa kuvallisen muodon ajatuksilleen, tunteilleen ja mielikuvilleen sekä muuntaa havaintojaan kuviksi - osaa käyttää keskeisiä välineitä ja tekniikoita omassa kuvan tekemisessään sekä käyttää luonnostelua työskentelynsä apuna - osaa huolehtia työvälineistä ja materiaaleista - osaa taltioida työskentelyprosessiaan ja käyttää sitä itsearvioinnissaan
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	- osaa keskustella omista ja toisten tekemistä kuvista sekä perustella omia taidemieltymyksiään ja käyttää keskustelussa kuvataiteen käsitteitä - tietää, mitä taiteilijat, arkkitehdit ja suunnittelijat tekevät, tuntee joidenkin suomalaisten taiteilijoiden teoksia ja arkkitehtien töitä sekä omassa kokemuspäivissään olevien vieraiden kulttuurien visuaalista ilmaisua - osaa toimia museossa ja taidenäyttelyssä - osaa ohjautusti käyttää tietolähteinä taideteoksia, ympäristön kuvia, luonnon ja rakennettua ympäristöä, kirjoja, lehtiä, museoita, gallerioita ja tietoverkkoa
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	- tunnistaa ja osaa arvioida esteettisiä ja eettisiä arvoja omassa lähiympäristössä ja koulussa - tuntee suunnittelun ja muotoilun perusteita - osaa työskennellä suunnitelmia tehdessään yksin ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa
Media ja kuvaviestintä	- osaa arvioida omaa median käyttöään, tehdä omia valintoja ja perustella näkökantojaan - osaa havaita ja arvioida todellisen ja kuvitteellisen maailman eroja - osaa käyttää joitakin kuvaviestinnän välineitä

VUOSILUOKAT 5-9

- Kuvataiteen opetuksessa 5-9 luokalla painotetaan kuvan merkitystä ilmaisun ja viestinnän välineenä sekä kuvallisen ilmaisun perusteiden ja tekotapojen sekä mediateknologian hallintaa. Opetuksessa kehitetään oppilaan taiteen ja taidehistorian tuntemusta sekä kuvantulkintataitoja kuvallisten tehtävien avulla. Tavoitteena on laajentaa oppilaan ymmärrystä eri kulttuureista ja niiden välisestä vuorovaikutuksesta.
- Kuvataiteessa oppilas oppii omien elämysten ja tekemisen kautta ratkaisemaan luovasti erilaisia kuvallisia ongelmia. Kuvataiteen avulla oppilas ilmaisee itseään sekä kuvallisia ongelmia. Kuvataiteen avulla oppilas ilmaisee itseään sekä käsittelee omia ajatuksiaan ja tunteitaan. Kuvataiteen kautta oppilaan itsetuntemus kehittyy ja hänen tietoisuutensa ympäristöstä lisääntyy.
- Kuvataiteen opetustilanteiden tulee tukea oppilaiden mahdollisuuksia yhdessä työskentelyyn ja vuorovaikutukseen sekä yhteisiin taide-elämyksiin. Tavoitteena on, että opetuksessa oma työskentely, työprosessin loppuunsaattaminen ja tallentaminen sekä arviointi yhdessä toisten kanssa kehittävät oppilaan ymmärrystä kuvataiteen prosesseista ja tukevat kuvallisen ajattelun kehittymistä ja taiteellista oppimista.
- Kuvataideopetus tukee oppilaan esteettistä ja eettistä kasvua. Se rohkaisee oppilasta ilmaisemaan minuuttiaan, syventää hänen itsetuntemustaan ja valmiuksiaan vuorovaikutukseen. Opetuksessa pyritään ohjaamaan oppilasta näkemään ja ymmärtämään kuvataiteen, visuaalisten viestien ja valintojen

merkitys arkipäivän ympäristössä. Kuvallisen ilmaisun avulla oppilas saa kokemustietoaan, jonka lähtökohtina ovat aistihavainnot, tunne-elämykset, mielikuvat, tiedot ja taidot sekä oma toiminta. Myös riskinotto, uskallus luovaan kokeiluun, epäonnistumisenkin uhalla, kuuluu taiteelliseen työskentelyyn.

5. vuosiluokka	Tavoitteet	Sisällöt
Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu	Oppilas käyttää erilaisia välineitä, materiaaleja ja tekniikoita tarkoituksenmukaisesti. Oppilas käyttää kokemuksiaan, mielikuvitustaan, tunteitaan ja aistejaan apuna työprosessissa ja tarkastelee niiden käytön toteutumista.	- väriopin perusteita kerraten ja syventäen - sommittelun keinot: muoto, väri, tila, aika, liike (symmetria, geometriset muodot, esim. ornamenttiikka) - kohopaino (esim. collagrafia) - ihmisen mittasuhteet - keramiikan alkeita (esim. makkaratekniikka) - kuvanveistoon tutuminen - havaintoon perustuva piirtäminen (esim. asetelma, muotokuva) - tietokonegrafiikkaan tutustuminen
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	Oppilas tutustuu taiteen historian ja nykytaiteen keskeisiin piirteisiin sekä eri kulttuurien kuvamaailmaan. Oppilas tutustuu kuvataiteen käsitteisiin. Oppilas oppii arvostamaan oman kulttuurinsa ja lähiympäristönsä taidetta ja taiteilijoita.	- taidekuvien tarkastelun kohteena eri kulttuurien kuvamaailma (esim. esihistoria, muinaiskulttuurit, keskiaika) - museo- ja näyttelykäynnit (esim. museon perusnäyttely, julkisiin veistoksiin tutustuminen paikan päällä tai internetin avulla) sekä taiteilijavierailut mahdollisuuksien mukaan - oppilastöiden näytteille asettaminen ja tarkastelu
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	<u>Muotoilu</u> Oppilas tutustuu esineen elin- ja kehityskaareen. Oppilas tutustuu tuotesuunnittelun vaiheisiin pääpiirteittäin. <u>Arkkitehtuuri</u> Oppilas tutustuu arkkitehtuurin ilmaisukeinoihin, tyylipiirteisiin ja perinteisiin (vrt. historian ops). <u>Ympäristöestetiikka</u> Oppilas oppii havainnoimaan taidetta ympäristössään ja vaikuttamaan omaan ympäristöönsä positiivisesti. Oppilaan taidekäsitys laajenee.	<u>Muotoilu</u> - esineen tarkastelua ja niiden elin- ja kehityskaareen tutustumista, ekologinen näkökulma (esim. uusiopaperi) - tuotesuunnittelun vaiheisiin tutustuminen (esim. etikettien ja pakkausten suunnittelu) <u>Arkkitehtuuri</u> - arkkitehtonisten kokonaisuuksien ja yksityiskohtien tutkiminen <u>Ympäristöestetiikka</u> - tutustuminen tilataiteeseen (esim. tilataideteos lähiympäristöön)
Media- ja kuvaviestintä	Oppilas ymmärtää median merkityksen. Oppilas tutustuu kuvaviestinnän tapoihin kuvata eri ilmiöitä. Oppilas harjoittelee kuvaviestinnän välineiden käyttöä.	- kuvakoot, kuvakulmat - sommittelun keinot: aika (esim. sarjakuva) - videokameran käytön harjoittelu - liikkuvaan kuvaan tutustuminen (esim. alkeellisen animaation valmistaminen, pläjä tms.)

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 5. luokan päättyessä

	Oppilas
Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu	- osaa ilmaista itseään kuvallisin keinoin - osaa käyttää työssään tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja tekniikoita
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	- osaa tunnistaa keskeisiä kuvataiteen ilmiöitä - osaa hyödyntää näyttely- ja museokäyntejä
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	- tunnistaa ja osaa arvioida esteettisiä ja eettisiä arvoja omassa lähiympäristössä ja koulussa - tuntee suunnittelun ja muotoilun eri vaiheita - on tutustunut eri kulttuuri- ja tyylipiirteisiin
Media ja kuvaviestintä	- osaa havainnoida ja arvioida omaa oppimistaan

	- pystyy tarvittaessa työskentelemään itsenäisesti ja ryhmässä
--	--

6. vuosiluokka	Tavoitteet	Sisällöt
Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu	Oppilas osaa valita sopivimmat välineet, materiaalit ja tekniikat työhönsä. Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia piirustus- ja maalaustekniikoita. Oppilas käyttää kokemuksiaan, tunteitaan, mielikuvitustaan ja aistejaan apuna työprosessissa ja osaa arvioida ja arvostaa niiden käytön toteutumista omissa ja toisten töissä.	- valo ja varjo - sommittelun keinot: muoto, väri, tila, aika, liike - kohopaino (esim. lino) - havaintoon perustuva piirtäminen (esim. asetelma) - keramiikan alkeita (esim. levytekniikka) - kuvanveistoon tutustuminen (esim. reliefi) - väriperspektiivi (esim. maisema) - tietokonegrafiikka (esim. kuvakollaasi, valmiiden kuvien muokkaaminen, jatkaminen, manipulointi käsin tai tietokoneella)
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	Oppilas tutustuu taiteen historian ja nykytaiteen keskeisiin piirteisiin sekä eri kulttuurien kuvamaailmaan. Oppilas osaa käyttää kuvataiteen käsitteitä. Oppilas oppii tarkastelemaan ja arvioimaan taidetta sekä esteettisestä että eettisestä näkökulmasta. Oppilas tutkii ja tulkitsee kuvaa sekä osaa ilmaista perustellen oman mielipiteensä erilaisista kuvista.	- taidekuvien tarkastelun kohteena ja työprosessin lähtökohtana keskeisimmät tyylisuunnat (esim. renessanssi vrt. historian ops) ja eri kulttuurien kuvamaailmaan (esim. antiikin maailma vrt. historian ops) - museo- ja näyttelykäynnit sekä taiteilijavierailut mahdollisuuksien mukaan - luokan ja oman koulun oppilastöiden tutustuminen ja tarkastelu
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	<u>Muotoilu</u> Oppilas tietää, mitä tarkoitetaan esineen elin- ja kehityskaarella. Oppilas ymmärtää, mitä muotoilulla tarkoitetaan ja tuntee tuotesuunnittelun vaiheet. Oppilas osaa esittää ideansa pienoismallin avulla. <u>Arkkitehtuuri</u> Oppilas tuntee arkkitehtuurin ilmaisukeinoja, tyylipiirteitä ja perinteitä. <u>Ympäristöestetiikka</u> Oppilas osaa tarkastella sekä arvioida luonnon ja rakennetun ympäristönvuorovaikutusta ottaen huomioon esteettiset, eettiset ja ekologiset näkökulmat.	<u>Muotoilu</u> - tuotesuunnittelun vaiheisiin tutustuminen - esineen suunnittelu ja toteutus pienoismallina (esim. huonekalu) <u>Arkkitehtuuri</u> - tilan havainnointi ja hahmottaminen (esim. tekninen piirtäminen) - arkkitehtonisten kokonaisuuksien ja yksityiskohtien tutkiminen ja toteuttaminen <u>Ympäristöestetiikka</u> - tutustuminen esim. ympäristötaiteeseen (esim. ympäristötaieteos lähiympäristöön) - luonnon ja rakennetun vuorovaikutus (esim. pihasuunnitelman tekeminen)
Media- ja kuvaviestintä	Oppilas osaa käyttää ohjatusti eri kuvaviestinnän välineitä. Oppilas tutustuu kuvaviestinnän tapoihin kuvata eri ilmiöitä. Oppilas osaa käyttää median käsitteitä.	- omien tarinoiden tekeminen ja niiden kuvaaminen (esim. valokuva-, digi- ja videokameralla) - sommittelun keinot: aika (esim. kuvamontaasi) - mediakuvien luokittelua ja analyysia - kuvan ja tekstin yhdistäminen (esim. taittotehtäviä, erilaiset fontit) - erilaiset symbolit (esim. tuotemerkit, logot)

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 6. luokan päättyessä

	Oppilas
Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu	- osaa selostaa kuvan tekemisen vaiheita
Taiteen tuntemus ja	- osaa sijoittaa kuvataiteen ilmiöitä ajalliseen ja kulttuuriseen yhteyteen

kulttuurinen osaaminen	- on tutustunut Internetin kulttuuripalveluihin
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	- tunnistaa ja osaa arvioida erilaisten ympäristöjen ja esineiden esteettisiä ja ekologisia ominaisuuksia - osaa soveltaa suunnitteluprosessin eri vaiheita työskentelyssään - tunnistaa eri kulttuuri- ja tyylipiirteitä
Media ja kuvaviestintä	- on tutustunut kuvaviestinnän ja mediateknologian perusteisiin - osaa käyttää ohjatusti eri kuvaviestinnän välineitä - osaa käyttää joitakin median käsitteitä

7. luokka	Tavoitteet	Sisällöt
Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu	Oppilas osaa valita sopivimmat välineet, materiaalit ja tekniikat työhönsä. Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia piirustus- ja maalaustekniikoita sekä muovailun grafiikan keinoja. Oppilas käyttää kokemuksiaan, mielikuvitustaan, tunteitaan ja aistejaan apuna työprosessissa ja osaa arvioida ja arvostaa niiden käytön toteutumista omissa ja toisten töissä.	- värioppia kerraten ja syventäen (esim. taittaminen, kylläisyys, kontrasti ja harmonia) - sommittelun keinot: rytmi, tasapaino, jännite, muoto (esim. valo/varjo, valöörit), tila, pinta, aika (esim. ajan käsite taiteessa, futurismi ja kubismi) - yksilön suhde ympäristöön (esim. kerrataan ihmisen mittasuhteita) - kerrataan ja syvennetään maalaustekniikoita (esim. sisäinen sielunmaisema, graffitit) - kerrataan ja syvennetään painomenetelmiä ja grafiikan ilmaisukeinoja (esim. tietokonegrafiikka) - kuvataiteen tyylien ja kuvasymboliikan käyttämistä kuvailmaisussa - kuvanveistoa ja rakentelua (esim. paperimassa) - omien havaintojen, ajatusten ja mielikuvien ilmaiseminen kuvallisin keinoin
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	Oppilas tutustuu tunnetuimpiin taidehistorian teoksiin ja taiteilijoihin sekä nykyaiteen sisältöön. Oppilas osaa käyttää kuvataiteen käsitteitä. Oppilas oppii tarkastelemaan ja arvioimaan taidetta sekä esteettisestä että eettisestä näkökulmasta. Oppilas tutkii ja tulkitsee kuvaa sekä osaa ilmaista oman mielipiteensä erilaisista kuvista.	- taidekuvien tarkastelun kohteena ja työprosessin lähtökohtana keskeisimmät tyyliuunnat (esim. kultakausi, ismit, nykyaite) - taidekuvan rakenteen ja sisällön tulkintaa sekä taiteen kriittistä tarkastelua - museo- ja näyttelykäynnit sekä taiteilijavierailut mahdollisuuksien mukaan - luokan ja oman koulun oppilastöiden tutustuminen ja tarkastelu
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	<u>Muotoilu</u> Oppilas tutkii esinekulttuuria arvioiden ja arvottaen sitä esteettisestä ja ekologisesta näkökulmasta. Oppilas tutustuu suomalaiseen muotoiluun ja sen edustajiin. <u>Arkkitehtuuri</u> Oppilas tutustuu arkkitehtuurin erityispiirteisiin ja sen käsitteisiin. Oppilas tutustuu suomalaiseen arkkitehtuuriin ja sen edustajiin. <u>Ympäristöestetiikka</u> Oppilas tutkii ja tarkastelee rakennettua ympäristöä ja luontoa arvioiden ja arvottaen sitä esteettisestä ja ekologisesta näkökulmasta. Oppilas arvioi oman kulutuksensa ja arkikäytäntöjensä vaikutuksia ympäristöön ja omaksuu kestävän kehityksen edellyttämiä toimintatapoja.	<u>Muotoilu</u> - tutustutaan esineympäristöön erityisesti esteettisestä ja ekologisesta näkökulmasta (esim. kitsch) - tutustutaan ja tutkitaan esineiden elinkaarta (esim. käyttöarvo, näyttöarvo, uniikki, teollinen, käsin valmistettu) - tutustutaan suomalaiseen muotoiluun ja muotoilijoihin (esim. Kaj Franck) <u>Arkkitehtuuri</u> - tutustutaan arkkitehtuurin erityispiirteisiin ja käsitteisiin (esim. interiööri ja eksteriööri arkkitehtuurissa) - tutustutaan suomalaiseen arkkitehtuuriin ja sen edustajiin (esim. Alvar Aalto) <u>Ympäristöestetiikka</u> - luonnon ja rakennetun ympäristön vuorovaikutuksen tarkastelua esteettisestä, eettisestä, ekologisesta ja suunnittelun näkökulmasta (esim. rakennusten suunnittelua, pohjapiirustukset, tekninen piirtäminen; rakennetusta ja luonnon ympäristöstä saatu kokemus taiteen tekemisen lähtökohtana, esim. väri, tunnelma, mittasuhteita, näkökulma)
Media- ja	Oppilas osaa käyttää ohjatusti eri	- kuvaviestinnän rakenteellista ja sisällöllistä

kuvaviestintä	<p>kuvaviestinnän välineitä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää median käsitteitä.</p> <p>Oppilas oppii hyödyntämään kulttuuripalveluja ja sähköisiä viestimiä oman työskentelyn, tiedon hankinnan ja elämysten lähteinä.</p> <p>Oppilas tutustuu kuvaviestinnän tapoihin kuvata eri ilmiöitä.</p> <p>Oppilas oppii tarkastelemaan ja arvioimaan kuvaviestintää esteettisestä ja eettisestä näkökulmasta.</p>	<p>analyysia (esim. kuvakollaasin tekeminen, valmiiden kuvien muokkaaminen, jatkaminen tai manipuloiminen käsin tai tietokoneella)</p> <p>- tutustutaan kuvallisen median ilmaisuun ja vaikutuskeinoihin (esim. valokuva, digi- ja videokuva)</p> <p>- graafinen suunnittelu (esim. mainos, levyn kansi)</p>
---------------	--	--

Pakollinen kuvataide päättyy seitsemännellä luokalla, joten hyvän osaamisen kriteerit ovat samat kuin päättöarvioinnissa.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

	Oppilas
Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu	<ul style="list-style-type: none"> - osaa ilmaista itseään kuvallisin keinoin - osaa käyttää kuvan rakentamisen keinoja ja kuvataiteen ja kuvallisen median keskeisiä materiaaleja ja työskentelytekniikoita - osaa valita työskentelyssään tavoitteisiinsa sopivimman materiaalin ja tekniikan - osaa selostaa kuvan tekemisen prosessin luonnoksista valmiisiin töihin
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - osaa tunnistaa keskeisiä kuvataiteen ilmiöitä ja osaa sijoittaa niitä ajalliseen ja kulttuuriseen yhteyteen - osaa tarkastella ja tulkita taiteen ja viestinnän kuvia - osaa hyödyntää näyttely- ja museokäyntejä sekä Internetin kulttuuripalveluja
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	<ul style="list-style-type: none"> - osaa erottaa, arvioida ja arvottaa erilaisten ympäristöjen ja esineitten esteettisiä ja ekologisia ominaisuuksia - tuntee suunnittelu- ja muotoiluprosessin eri vaiheet ja osaa soveltaa niitä työskentelyssään - tunnistaa kulttuuri- ja tyyli- ja arkkitehtuurissa ja esineissä
Kuvaviestintä ja mediaosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - osaa kuvaviestinnän ja mediateknologian perusteita: valokuvausta, videokuvausta ja digitaalista kuvan käsittelyä ja graafista suunnittelua - osaa analysoida mediaesitysten sisältöjä, rakennetta ja visuaalista toteutusta
Työskentelytaidot ja tiedonhankintataidot	<ul style="list-style-type: none"> - osaa havainnoida ja arvioida omaa oppimistaan ja hyödyntää muilta saadun palautteen omassa työskentelyssään - osaa taltioida työskentelyprosessiaan ja käyttää sitä hyödykseen itsearvioinnissa - pystyy tehtävän mukaisesti sekä itsenäiseen työskentelyyn että vuorovaikutteiseen yhteistyöhön muiden kanssa - osaa ohjatusti käyttää tietolähteinä taideteoksia, ympäristön kuvia, luonnonympäristöä ja rakennettua ympäristöä, kirjoja, lehtiä, museoita, gallerioita ja tietoverkkoa

6.17 KÄSITYÖ

Käsityö on erilaisilla materiaaleilla, välineillä ja tekniikoilla tehtävää suunnitelman toteuttamista valmiiksi tuotteeksi. Käsityön tekeminen kehittää luovuutta, esteettisiä, teknisiä ja fyysis-motorisia kykyjä, avaruudellista hahmotuskykyä sekä ajattelun ja ongelmien ratkaisun taitoja. Käsityöhön tutustutaan elämyksellisesti ja kannustaen oppilasta toteuttamaan luontaista uteliaisuuttaan ja kekseliäisyyttään. Käsityön opetus ohjaa oppilasta suunnitelmalliseen, pitkäjänteiseen ja itsenäiseen työntekoon. Opetuksessa otetaan huomioon kestävän kehityksen periaatteet ja käytetään taloudellisia materiaaleja. Ekologisten arvojen lisäksi korostuvat esteettiset ja ergonomiset arvot, suomalaisen ja muiden kulttuurien arvostaminen. Opetus toteutetaan oppilaan kehitysvaihetta vastaavin aihepiirein tutkien, kokeillen ja keksien ja edetään kohti kokonaisen käsityöprosessin hallintaa ja niin, että käsityön tekeminen antaa iloa ja tyydytystä luovasta prosessista.

Käsityön opetus vuosiluokilla 1–4

- Käsityön opetuksen ydintehtävä vuosiluokilla 1–4 on perehdyttää oppilas käsityötietoihin ja -taitoihin sekä herättää hänen kriittisyytensä, vastuuntuntonsa ja laatu-tietoisuutensa työskentelyssä ja materiaalivalinnoissa. Oppilasta autetaan omaksumaan suunnittelutaitoja ja hän oppii perusvalmiuksia suunnitelmiansa toteuttamiseen. Häntä ohjataan käyttämään käsityössä tarvittavia perustyövälineitä sekä erilaisia koneita turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Hänen pitkäjänteisyyttään ja ongelmanratkaisutaitojaan kehitetään sekä ryhmässä että itsenäisessä työssä. Monipuolinen työskentely, taidon kehittyminen ja osaamisen kokemus antavat työniloa, ja oppilaassa syntyy myönteinen asenne työn tekemistä ja opiskelua kohtaan. Opetus toteutetaan samansisältöisenä kaikille oppilaille käsittäen sisältöjä teknisestä työstä ja tekstiilityöstä.
- 1-4 luokilla on kaikilla oppilailla yhteinen oppiaine käsityö. Koulut kirjaavat koulukohtaisiin opetussuunnitelmiinsa miten käsityön opetus vuosiluokilla 1-4 järjestetään siten, että opetus sisältää kullakin vuosiluokalla sekä tekstiilityön että teknisen työn sisältöjä. Kuntakohtaisista sisältösuositusten ajoittamisesta voidaan koulukohtaisesti poiketa, kunhan opettaja vastaa työturvallisuusmääräysten noudattamisesta.

Käsityön tavoitteet vuosiluokille 1-4

Oppilas

- oppii tuntemaan käsityöhön liittyviä käsitteitä ja käyttämään erilaisia materiaaleja, työvälineitä ja menetelmiä
- omaksuu positiivisen asenteen työsuojeluun, oppii turvallista työvälineiden, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä
- oppii huolehtimaan oppimisympäristönsä viihtyisyydestä
- oppii käsityön perustekniikoita ja tuotesuunnittelua sekä harjaantuu niiden edellyttämässä taidoissa, jolloin hänen
- ajattelun taitonsa ja luovuutensa kehittyvät
- oppii avaruudellista hahmottamista suunnittelussaan ja työskentelyssään
- oppii kiinnittämään huomiota tuotteiden esteettisiin ominaisuuksiin, väreihin ja muotoihin
- oppii valmistamaan, huoltamaan ja korjaamaan arkipäivän käytännöllisiä tuotteita
- oppii ottamaan vastuuta omasta esineympäristöstään ja ymmärtää, että tuotteilla on elinkaari
- tutustuu tietoteknisten välineiden käyttöön käsityöprosessin eri vaiheissa ja erilaisissa oppimisympäristöissä
- oppii vähitellen hallitsemaan kokonaisen käsityöprosessin
- tutustuu arkielämään liittyvään teknologiaan
- oppii arvioimaan ja arvostamaan omaa ja muiden työtä

Käsityön keskeiset sisällöt vuosiluokilla 1-4

Käsityössä opetellaan

- keskeisiä tekstiili- ja teknisen työn materiaaleja, työvälineitä ja työtapoja
- työskentelyyn ja työtilaan liittyvät turvallisuustekijät
- omien töiden suunnittelua ja sen yhteydessä suunnitelmien toteuttamiseen tarvittavien tekniikoiden kokeilua ja harjoittelua, suunnitelmien erilaisia kuvaustekniikoita sekä tuotteiden valmistamista
- kotipaikkakunnalle omaleimaisia, sekä vanhoja että moderneja käsityötuotteita, -välineitä, -materiaaleja ja työtapoja
- niihin liittyvine harrastuksineen ja ammatteineen tulevaisuuden mahdollisuuksia sekä piirteitä

lähiympäristössä mahdollisesti vaikuttavien muiden kulttuurien käsityöperinteestä

- oppilasta lähellä olevia, luonnossa ja rakennetussa ympäristössä esiintyviä ilmiöitä ja niiden teknologisia sovelluksia
- materiaalin ja tuotteiden huolto, kunnostus ja korjaus sekä kierrätys ja uudelleen käyttö

OMPELU	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
1-2 luokat	Langan pujotus neulaan, solmu langanpään, etupisto, vohvelipujotus, päärmepisto, ryijypisto, langan päättely, kaavan ääri viivojen piirtämistä kankaalle, kankaan leikkaaminen ja silittäminen.	Silmäneula, kanavaneula, kangassakset, askartelusakset, pahvikaava, kangaskynä, nuppineulat.
3-4 luokat	Ompelukoneen käyttö, silitysraudan käyttö, lankojen pujotus, puolaus, koneen osat, suoraommel, siksak, edestakaisommel, sauma, päärmepisto, kaavan kiinnittäminen kankaalle, saumanvarojen piirtäminen.	Ompelukone, ohjekirja, mittalevy, mittanuha, kangasliitu, ratkoja, silitysrauta ja -lauta.
VIRKKAUS	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
1-2 luokat	Aloitussilmukka, ketjusilmukka koukulla virkaten	Virkkuukoukku
3-4 luokat	Kiinteäsilmukka, kääntyminen, viimeistely	Virkkuukoukku
NEULONTA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
4 luokka	Silmukoiden luominen, oikeasilmukka, edestakaisneule, silmukoiden päättely, neuleen viimeistely.	Puikot
KUDONTA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
1-2 luokat	Kudelangon pujottelu loimeen.	Kanavaneula, lasta
KIRJONTA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
3-4 luokat	Konekirjontaan perusompeleilla, pistokirjontaa.	Kirjonnan perustyövälineet
ERIKOIS-TEKNIIKAT	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
Kaikki vuosiluokat	Tutustuminen mahdollisuuksien mukaan erikoisempiin käsityötekniikoihin esim. huovutus, kankaanpaino, solmeilu, nahkatyöt, silkkimaalaus.	
TEKSTIILITIETO JA TEKNOLOGIA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
3-7 luokat	Tekstiilikuidut, tekstiilien hoito ja tuotteen elinkaari, työvälineiden ergonominen käyttö ja hoito.	
SUUNNITTELU-TEKNOLOGIA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
3-4 luokat	Pystyy tulkitsemaan yksinkertaista työsuunnitelmaa.	
3-7 luokat	Aihepiirityöskentelyä ikäkauden mukaan.	
PUUTEKNOLOGIA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET

1-2 luokat	Tutustumista työkaluihin ja materiaaleihin mahdollisuuksien mukaan.	
3-4 luokat	Kappaleen kiinnitys, mittaaminen ja merkitseminen. Sahaus, talttaus, höyläys ja käsiporaus, materiaalit ja työkalut nimeltä.	Käsitökalut puutyökalut (sahat, taltat, höylät ym.)
METALLI-TEKNOLOGIA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
3-4 luokat	Metalli materiaalina, ruuvipenkin käyttö, ohutmetallien muotoilu.	Ruuvipenkki
TEKNOLOGIA JA ELEKTRONIIKKA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
3-4 luokat	Tietoa sähköstä ja sen käytöstä.	
3-7 luokat	Rakennetun ympäristön tuntemus.	
MUOVI-TEKNOLOGIA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
3-7 luokat	Tutustuminen muoveihin ja niiden työstämiseen.	Särmäin, uuni

Käsityön opetus vuosiluokilla 5-9

- Käsityön opetuksen ydintehtävänä vuosiluokilla 5–9 on syventää ja kartuttaa oppilaan käsityötietoja ja -taitoja siten, että hän kykenee entistä itsenäisemmin tekemään tarkoituksenmukaisia materiaali-, työtapa- ja työvälinevalintoja käsityöprosessin eri vaiheissa. Häntä rohkaistaan luovaan suunnitteluun ja itseohjautuvaan työskentelyyn sekä ohjataan arvostamaan työn ja materiaalin laatua. Oppilaiden yhteistyötaitoja kehitetään toteuttamalla yhteishankkeita oppilasryhmissä eri oppiaineitten ja paikkakunnan työ-, tuotanto- ja kulttuurielämän edustajien kanssa. Opetus käsittää kaikille oppilaille yhteisesti sekä teknisen työn että tekstiilityön yhteisiä sisältöjä, minkä lisäksi oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus painottaa käsityöopinnoissaan kiinnostuksensa ja taipumustensa mukaan joko tekniseen työhön tai tekstiilityöhön.

Käsityön yhteiset tavoitteet vuosiluokalla 5-9

Vuosiluokkien 1–4 tavoitteita käsitellään syvällisemmin, ja lisäksi oppilas

- oppii suunnittelemaan ja valmistamaan laadukkaita, tarkoituksenmukaisia ja esteettisiä tuotteita sekä ottamaan työskentelyssään huomioon myös eettiset, ekologiset ja taloudelliset arvot
- perehtyy suomalaiseen ja soveltuvin osin myös muiden kansojen muotoilu-, käsityö- ja teknologiakulttuuriin saaden siten ainesta oman identiteettinsä rakentamiseen ja omaan suunnittelutyöhönsä
- perehtyy perinteiseen ja nykyaikaiseen teknologiaan liittyviin tietoihin ja taitoihin, joita voi soveltaa arkielämässä, jatko-opinnoissa, tulevaisuustyötehtävissä ja harrastuksissa
- oppii arvostamaan ja tarkastelemaan kriittisesti omaa ja muiden työtä sekä etsimään luovia ratkaisuja havaitsemiinsa ongelmiin itsenäisesti ja yhteistyössä muiden kanssa käyttäen apunaan erilaisia tietolähteitä
- oppii ottamaan kantaa teknologian kehittymiseen ja sen merkitykseen ihmisten, yhteiskunnan ja luonnon hyvinvoinnissa
- oppii ymmärtämään yritystoimintaa ja teollisia tuotantoprosesseja

Käsityön keskeiset sisällöt vuosiluokilla 5-9

* Neljännen luokan lopulla valitaan painotus joko tekniseen tai tekstiilityöhön.

- * Vuosiluokilla 5-7 opetuksen tulee sisältää sekä teknisen työn että tekstiilityön yhteisiä sisältöjä.
- * Vuosiluokilla 8-9 on valinnaisaineita.

Käsityössä on tärkeää, että opiskellaan oikeilla työvälineillä, käytetään työvälineistä oikeita nimityksiä ja työskennellään oikeilla työotteilla.

Kuntakohtaisista sisältösuositusten ajoittamisesta voidaan koulukohtaisesti poiketa, kunhan opettaja vastaa työturvallisuusmääräysten noudattamisesta.

Teknisen työn ja tekstiilityön yhteiset sisällöt vuosiluokilla 5-9

- tuote- ja prosessi-ideointi
- muodot, sommittelu ja värit
- materiaali- ja kuluttajatietous
- tarkoituksenmukainen materiaalien käyttö
- erilaiset työjärjestykset ja työohjeet
- käsityössä esiintyvien ongelmien ja sovellusten yhteys muihin oppiaineisiin, muun muassa kuvataiteeseen, luonnontieteisiin ja matematiikkaan
- erilaisia suunnitelmien ja tuotosten kuvaus-, raportointi- ja dokumentointitekniikoita
- tietoa ja elämyksiä suomalaisesta kulttuurista, perinteestä ja muotoilusta sekä vaikutteita muista kulttuureista
- oman paikkakunnan tuotantoelämään ja yrittäjyyteen tutustuminen
- oman työskentelyn ja sen tulosten arviointi sekä osallistuminen myös toisten töiden yhteiseen tarkasteluun

Teknisen työn sisällöt vuosiluokilla 5-9

Visuaalinen ja tekninen suunnittelu

- tekninen piirtäminen, mallintaminen ja tietotekniikan sovelluksia suunnittelussa
- erilaisten materiaalien tarkoituksenmukainen ja luova käyttö eri käyttötarkoituksissa ja eri tekniikoin
- rakennettu ympäristö ja erilaiset tuotteet sekä niiden sisältämä symbolinen merkitys eli viesti
- erilaisten laitteiden toimintaperiaatteita, rakenteita, teknologisia käsitteitä ja järjestelmiä sekä niiden sovelluksia

Valmistus

- teknisessä työssä tarvittavat käsityövälineet ja koneet sekä niiden taitava ja turvallinen käyttö
- teknisen työn eri materiaaleja ja valmistustekniikoita sekä niiden luova valinta, yhdistäminen ja työstäminen
- monipuolista laiterakentelua
- kodin ja vapaa-ajan välineiden huolto, kunnostus ja kierrätys

SUUNNITTELU-TEKNOLOGIA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
5-6 luokat	Osaa laatia työsuunnitelman	
7 luokka	Yksinkertainen tekninen piirustus	
3-7 luokat	Aihepiirityöskentelyä ikäkauden mukaan	
PUUTEKNOLOGIA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
5-6 luokat	Kaarevan muodon sahaus, pyörötappiliitos, pylväsporakoneen käyttö, vesiliukoinen pintakäsittely	Pylväsporakone, mahdollisuuksien mukaan puusorvi.
7 luokka	Puuntyöstökoneiden turvallinen käyttö, puuliitokset, pintakäsittely, materiaalien ja työvälineiden tuntemus ja valinta, katkaisu-, halkaisu- ja muotosahaus, oikaisu- ja paksuushöyläys, poraus, liimaus, hionta,	Oiko- ja tasohöylä, vannesaha, puusorvi, mittausvälineet, sirkkeli, porakoneet, jyrskone, hiontakoneet, liimauspuristimet, muut käsityökoneet ja

	jyrsintä, sorvaus, pinnankäsittely, työturvallisuus.	käsityökalut.
METALLI-TEKNOLOGIA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
5-6 luokat	Metallin piirrotus ja sahaaminen, viilaaminen, niittaus, pakottaminen ja reiän poraus	Piirtopuikko, pistepuikko, sahat ja viilat, pakotuskuppi ja vasarat
7 luokka	Metallin taivuttaminen ja liittäminen, metallityöstökoneiden turvallinen käyttö, materiaalien ja työvälineiden tuntemus ja valinta, metallin taivutus ja takominen, polttoleikkaus, pinnankäsittely.	Hitsauslaitteet, penkkihiomalaite, penkkiporakone, särmäin, mittausvälineet, kaarisakset, katkaisuleikkuri, ahjo, nestekaasu- ja asetyleenipoltin, käsityökalut ja -koneet, polttoleikkauspoltin ja taivutuskone.
TEKNOLOGIA JA ELEKTRONIIKKA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
5-6 luokat	Suljettu-avoinvirtapiiri, juottaminen, komponenttien nimiä.	Juotin, sivuleikkurit.
7 luokka	Sähköopin perusteet, piirilevyn valmistus, moottorien toiminta periaate	Juotin, virtalähde, yleisvirtamittari, UV-valotuslaite, syövytys/huuhtelutankki.
3-7 luokat	Rakennetun ympäristön tuntemus.	
MUOVI-TEKNOLOGIA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
3-7 luokat	Tutustuminen muoveihin ja niiden työstämiseen	Särmäin, uuni

Tekstiilityön sisällöt vuosiluokilla 5-9

Visuaalinen ja tekninen suunnittelu

- tekstiili- ja muotihistoriaa soveltuvien osien kodin tekstiilejä ja vaateetusta koskevien aihepiirien yhteydessä
- sisustustekstiilien, vaatteiden ja tekstiilitaiteen symbolinen merkitys eli viesti
- tietoteknisiä sovelluksia ja uusi teknologia suunnittelun apuvälineinä
- tekstiilituotteiden kolmiulotteisen muodon konstruointi, esimerkiksi kaavoituksen perusteita
- tekstiilimateriaalien tarkoituksenmukainen ja luova käyttö eri käyttötarkoituksissa ja eri tekniikoin

Valmistaminen

- tekstiilityön perinteisiä ja moderneja työvälineitä ja koneita, niiden oikea valinta käyttökohteeseen, toimintaperiaatteet, turvallinen käyttö sekä huolto
- tekstiilityön eri materiaaleja ja valmistustekniikoita sekä niiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen luovasti
- tekstiilituotteiden hoito ja huolto sekä kierrätys

OMPELU	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
5-6 luokat	Kaavan jäljentäminen kaava-arkilta, kaavan asettelu kankaalle, jäljentämispaperin ja pyörän käyttö, työohjeen ymmärtäminen, koneen koristeompeleet.	Valmiita kaava-arkkeja, jäljentämispaperi ja -pyörä, koneen aputyövälineet.

7 luokka	Leikkuusuunnitelma, kankaan menekki, oman vaateen suunnittelu, muoti, kokonumerotaulukot, mittojen ottaminen, sovittaminen, kaavamerkit, kaavojen jäljentäminen kankaalle, työohjeen käyttö, työjärjestys, erilaiset saumat.	Erilaiset koneompeluneulat, saumuri.
VIRKKAUS	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
5-7 luokat	Pylväs, pitkäpylväs, lisääminen, kaventaminen, virkkausmerkit, virkkausohjeen ymmärtäminen, viimeistely ja hoito, keskeltä alkava virkkaus	Ohuet ja paksut koukut.
NEULONTA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
5-6 luokat	Suljettu neule, oikea ja nurja silmukka, silmukoiden lisäys ja kaventaminen, värin vaihtaminen, neuletiheyden laskeminen, sileäneule, nurjaneule ja joustin (neulemerkit)	Sukkapuikot, pitkät puikot.
7 luokka	Valmiiden ohjeiden käyttö, neuleohjeen ymmärtäminen, kuvioneule, kirjoneule, neulemerkit.	Pyöröpuikot.
KUDONTA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
5-6 luokat	Pirtanauhan teko, loimi, kude, viriö	Pirtanauhapirta
7 luokka	Kudontakehyksessä tai kangaspuissa kudottu työ, pirta, niidet.	Kudontakehys, kangaspuut
KIRJONTA	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
5-6 luokat	Ompelukoneen koristeompeleet, yleisimmät kirjontapistot, kuvion jäljentäminen kankaalle, kirjontatyön viimeistely ja hoito	Kirjontakehys, kirjonnassa käytetyt neulat, jäljentämispaperi
7 luokka	Luova suunnittelu, lähteiden käyttö, kirjontapistojen tuntemus, kansanperinne, paikallinen kulttuuri	
ERIKOISTEKNIIKAT	SISÄLLÖT	TYÖVÄLINEET
Kaikki vuosiluokat	Tutustuminen mahdollisuuksien mukaan erikoisempiin käsitystekniikoihin esim. huovutus, kankaanpaino, solmeilu, nahkatyöt, silkkimaalaus	
TEKSTIILITIETO JA -TEKNOLOGIA	SISÄLLÖT	
3-7 luokat	Tekstiilikuidut, tekstiilien hoito ja tuotteen elinkaari, työvälineiden ergonominen käyttö ja hoito.	

Käsityön arviointi

- Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päättyessä

Oppilas:

- osaa ohjatusti tuottaa luovia ideoita ja kokeilla teknisiä ratkaisuja sekä suunnitella toteuttamiskelpoisen tuotteen
- työskentelee ohjattuna tarkoituksenmukaisesti suunnitelmaansa toteuttaen ja työturvallisuuden huomioon ottaen
- hallitsee käsityön perustekniikoita, tuntee keskeisiä käsitteitä ja tunnistaa perusmateriaaleja
- työskentelee pitkäjänteisesti sekä ryhmän jäsenenä että itsenäisesti, haluaa kehittyä käsityöntekijänä

ja tuntee vastuunsa yhteisistä työvälineistä, työtilojen järjestyksestä ja viihtyisyydestä

- ymmärtää elinympäristön teknologisia toimintaperiaatteita
- arvioi ja arvostaa omaa ja toisten työskentelyä, oppimista sekä työn tuloksia
- suhtautuu myönteisesti omaan ja muiden kansojen kulttuuriperintöön

□ Käsityön arvioinnin periaatteet vuosiluokilla 5-9 (opintojensuorituksen arviointi)

* Käsityössä opettaja arvioi oppilaan taitoja suunnittelussa ja työskentelyssä, asennoitumista työskentelyyn ja työympäristöön, sekä oppilaan valmistamaa tuotosta.

* Arviointikeskustelut tunnin aikana ohjaavat oppilasta työskentelyssä oikeaan suuntaan ja antavat tärkeää palautetta työn suunnittelusta, työskentelystä ja lopputuloksesta.

* Arvioinnissa tulee näkyä onko oppilas suuntautunut tekniseen työhön vai tekstiilityöhön.

KOULUAIKAINEN ARVIOINTI	5 - 6	7 - 8	9 - 10
SUUNNITTELU, ASENNE TYÖHÖN JA SOSIAALISUUS	<p>Työn suunnittelu ja toteutus ei juurikaan kiinnosta minua.</p> <p>Otan harvoin vastuuta työstäni.</p> <p>Olen usein poissa.</p> <p>Häiritän muiden työskentelyä.</p>	<p>Työn suunnittelu ja toteutus kiinnostaa.</p> <p>Pyrin vastuullisuuteen.</p> <p>Haluan auttaa muita oppilaita.</p> <p>En häiritse muiden oppilaiden työrauhaa.</p>	<p>Pyrin suunnittelemaan omaperäisen, kauniin ja toimivan tuotteen pelkäämättä haasteita.</p> <p>Harrastan käsitöitä.</p> <p>Olen vastuuntuntoinen ja aktiivinen.</p> <p>Autan mielelläni muita oppilaita.</p>
TYÖPROSESSIN KULKU	<p>Opettaja joutuu puuttumaan työskentelyyni.</p> <p>Tarvitsen jatkuvasti ohjausta.</p> <p>En pysty keskittymään työhöni.</p> <p>En välitä virheistä.</p>	<p>Yritän etsiä tietoja ja joskus soveltaa sitä.</p> <p>Muistan yleensä minulle opetetut asiat.</p> <p>Yritän ratkaista ongelmat itse annetun ohjeen avulla.</p>	<p>Osaan erilaisia tekniikoita ja osaan soveltaa niitä eri tilanteissa.</p> <p>Pystyn itse ratkaisemaan työssä tulevat ongelmat kirjallisen ohjeen tai päättelyn avulla.</p> <p>Osaan soveltaa ja vertailla tietoa.</p> <p>Suunnitelmani ovat omaperäisiä ja haluan suunnitella myös tuotteen toteutuksen.</p> <p>Ymmärrän laajoja kokonaisuuksia.</p>
VALMIS TUOTE JA TYÖSKENTELYN LOPPUTULOS	<p>En saa työtäni valmiiksi.</p> <p>Työni on epäsiisti.</p>	<p>Saan työni valmiiksi.</p> <p>Työn siisteydessä on parantamisen varaa.</p> <p>Työni on käyttökelpoinen.</p>	<p>Työni on laadultaan viimeistelty.</p> <p>Työskentelyni on huolellista ja lopputulos viimeistelty.</p> <p>Työskentelyni ja työni ovat erinomaisia.</p>

KÄSITYÖN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITERIT ARVOSANALLE 8

Visuaalinen ja tekninen suunnittelu

Oppilas:

- havaitsee myös itsenäisesti ongelmia, kehittää luovasti ideoita ja suunnittelee ohjatusti tuotteita, joissa on pyritty ottamaan huomioon käytettävissä oleva aika, välineet, materiaalit, tuotteiden esteettisyys, ekologisuus, kestävyys, taloudellisuus ja tarkoituksenmukaisuus

- ymmärtää suunnittelemansa tuotteet myös viestiksi ympäristölle
- dokumentoi suunnitelman esimerkiksi kuvallisesti, sanallisesti, näyttein, pienoismallin avulla tai muulla tavoin siten, että siitä käy ilmi, millainen idea on ja millä tavoin se on tarkoitus valmistaa
- osaa ohjatusti käyttää suunnittelussaan aineksia suomalaisesta ja muiden kansojen muotoilu-, käsityö- ja teknologiakulttuurista

Valmistaminen

Oppilas:

- työskentelee tarkoituksenmukaisesti ja huolellisesti työturvallisuusohjeita noudattaen sekä huolehtii työympäristönsä järjestyksestä ja viihtyisyydestä
- hallitsee perustekniikoita siten, että tuotteesta tulee tarkoituksenmukainen, viimeistelty, ekologinen ja esteettinen
- osaa työskennellä tavoitteisesti yksin tai tiimeissä
- osaa ohjatusti käyttää työssään kehittyntä teknologiaa ja ymmärtää teknologian käsitteitä, järjestelmiä ja niiden sovelluksia
- osaa soveltaa muissa oppiaineissa oppimaansa tietoa ja taitoa

Itsearviointi ja prosessin pohdinta

Oppilas:

- kykenee ohjatusti tarkastelemaan omaa työskentelyään ja oppimistaan
- havaitsee vahvuuksia ja heikkouksia prosessissa ja tuloksissa
- osoittaa arvioinnissa kritiikinsietokykyä ja haluaa suunnata toimintaansa palautteen mukaisesti
- arvioi ideoitaan ja tuotteitaan esteettisin, taloudellisin, ekologisin ja tarkoituksenmukaisuuskriteerein
- ymmärtää teknologian, kulttuurin, yhteiskunnan ja luonnon välisiä riippuvuuksia
- muodostaa realistisen kuvan taidoistaan ja kehittymismahdollisuuksistaan.

TEKNINEN TYÖ 7. luokka , 2h /viikko

SISÄLLÖT JA TYÖTAVAT

- Työskentely muodostuu aihekokonaisuuksista, joiden kesto vaihtelee muutamasta tunnista useisiin viikkoihin. Kullekin aiheelle rajataan yhteisesti tietyt puitteet, joiden sisällä opitaan yhdessä tekniikoihin, materiaaleihin, kuluttajataitoihin, perinteeseen, suunnittelutaitoon jne. liittyviä asioita.
- Vaikka työskentelyssä korostuvat yksilölliset työtavat, pyritään kuitenkin korostamaan myös yhteistyötaitojen merkitystä, esimerkiksi aiheiden ja ratkaisujen ideointivaiheessa ja myös ryhmätyönä toteutettavissa projekteissa.

TEKNINEN TYÖ 8.-9. luokat, 2 tai 4h /viikko

TAVOITTEET, SISÄLLÖT JA TYÖTAVAT

- Lähtökohtana on 7. luokalla saavutettu tiedon ja taidon taso, jota syvennetään ja laajennetaan. Samalla annetaan entistä paremmat mahdollisuudet eriytyvälle, yksilölliselle työskentelylle jokaisen oppilaan erityisosaamisen ja suuntautuneisuuden mukaisesti.
- Työskentely muodostuu aihekokonaisuuksista, projekteista, joiden kesto vaihtelee muutamasta tunnista useisiin viikkoihin. Projektien aiheita esittävät niin oppilaat kuin opettaja. Kullekin aiheelle rajataan yhteisesti tietyt puitteet, joiden sisällä opitaan yhdessä tekniikoihin, materiaaleihin, kuluttajataitoihin, perinteeseen, suunnittelutaitoon jne. liittyviä asioita.

- Jokainen oppilas suunnittelee ja toteuttaa oman yksilöllisen projektinsa em. puitteita noudattaen ja huomioiden omat taitonsa, tarpeensa, kiinnostuksensa ja työskentelytahtinsa. Vaikka työskentelyssä korostuvat yksilölliset työtavat, pyritään kuitenkin korostamaan myös yhteistyötaitojen merkitystä, esimerkiksi aiheiden ja ratkaisujen ideointivaiheessa ja myös ryhmätyönä toteutettavissa projekteissa.

ARVIOINTI

- Oppilaat arvioivat omaa työskentelyään ja työtään koko projektin ajan. Myös opettajan arviointi perustuu koko prosessin seurantaan: suunnittelutaidot, päätösten ja valintojen teko, tekniikan hallinta, materiaalituntemus, kokonaisuuden hallinta, itsenäinen selviytyminen, yhteistyökyky, tuotteiden laatu, esteettisyys jne.

Työskentelyn eri vaiheissa palaute suorituksista annetaan yhteisen pohdinnan muodossa. Jokainen oppilas arvioi omaa työskentelyään myös kirjallisesti. Opettaja antaa arvioinnin jokaisesta työstä. Todistukseen tulee numeroarvosana. Arvioinnissa on samat kriteerit kuin päättöarvioinnissa.

6.18 LIIKUNTA

Liikuntakasvatuksen päämäärät

- ❑ Koululiikunnan päämääränä on antaa oppilaille sellaisia tietoja, taitoja ja kokemuksia, joiden pohjalta on mahdollista omaksua liikunnallinen elämäntapa, jatkuva harrastuneisuus ja tarve ylläpitää toiminta- ja työkykyisyyttä. Liikuntakasvatuksen tulee edistää kaikinpuolista hyvinvointia, terveyttä, kouluvireisyyttä ja muuta opiskelua.
- ❑ Koululiikunnan tehtävä on kehittää oppilaiden yhteistyökykyisyyttä, vuorovaikutustaitoja ja tarjota mahdollisuuksia liikunnalliseen ilmaisuun ja liikuntakulttuurin ymmärtämiseen. Liikunnan avulla on mahdollista kehittää itsetuntemusta, tunteidenhallintaa ja kokea elämyksiä.
- ❑ Liikunnanopetuksessa korostetaan vastuullisuutta ja reilun pelin henkeä. Samalla opastetaan myös turvallisuuteen sekä tunti-ilanteissa että liikenteessä

Varusteet ja peseytyminen

- ❑ Yksi koululiikunnan kasvatuksellinen tehtävä on ohjata lapsia huolehtimaan varusteistaan ja hygieniastaan. Jotta liikkuminen olisi virkistävää ja turvallista, tulee oppilailla olla asianmukaiset vaatteet ja varusteet. Tarvittavista varusteista tiedotetaan koteihin etukäteen (sukset, luistimet jne.)
- ❑ Liikuntatuntien jälkeen oppilaille varataan aikaa peseytymiseen ja vaatteiden vaihtoon.

Liikuntaläksyt

- ❑ Liikunnasta voidaan tarvittaessa antaa myös kotitehtäviä eli erilaisia liikunta- ja kuntoilusuorituksia vapaa-aikana suoritettaviksi. Näillä ei kuitenkaan voi korvata normaalia liikunnanopetusta, vaan ne täydentävät opettajan harkinnan mukaan opetustapahtumaa.

LIKUNNAN TAVOITTEET LUOKKA-ASTEITTAIN

Tavoitealue	1.-2.lk	3.-4.lk	5.-6.lk	7.-9.lk
Psyko-motoriset tavoitteet	* taitavuuden kehittäminen eri perusliikunta-muodoissa * alkeisuimataidon oppiminen	* motoristen perustaitojen oppiminen * rasitukseen tottuminen * perusuimataito	* perustaitojen soveltaminen käytäntöön * lajitaitojen oppiminen * kunto-ominaisuuksien kehittäminen * uimataidon kehittäminen ja vedestä pelastaminen	* perustaitojen kehittäminen ja soveltaminen * lajitaitojen kehittäminen * kunto-ominaisuuksien kehittäminen ja harjoittaminen * uimataidon parantaminen ja hengenpelastus
Kognitiiviset tavoitteet	* havaintotoiminnan kehittäminen * ajattelun kehittäminen * yhteisten pelisääntöjen noudattaminen	* oman kehon toimintakykyyn tutustuminen * yhdessä toimiminen * ongelmanratkaisukykyyn kehittäminen	* omaan toimintakykyyn vaikuttavien tekijöiden ymmärtäminen * peliajatuksen kehittäminen * sääntöjen ymmärtäminen	* tieto murrosiän vaikutuksista oman kehon toimintaan * kuntoliikunnan merkityksen ymmärtäminen * pelisääntöjen sisäistäminen
Affektiiviset tavoitteet	* liikunnallisen aktiivisuuden lisääminen	* liikunnallisen aktiivisuuden lisääminen	* liikunnan merkityksen ymmärtäminen	* jatkuvaan harrastukseen kannustaminen

Tavoitealue	1.-2.lk	3.-4.lk	5.-6.lk	7.-9.lk
	lisääminen * omien kykyjen kokeileminen * onnistumisen elämyksiä	lisääminen * omien kykyjen ja vahvuuksien havaitseminen * oppimisen elämyksiä	minen * halu harrastaa liikuntaa * esteettisten elämysten kokeminen * osaamisen elämyksiä	kannustaminen * liikunta esteettisenä kokemuksena * onnistumisen elämyksiä
Sosiaaliset tavoitteet	* sopimusten ja sääntöjen noudattaminen * luonteva ja ystävällinen yhteistyö	* vastuun ottaminen * joustava ja aloitekykyinen toiminta	* vastuuntuntoinen toiminta ryhmän ja joukkueen jäsenenä * kilpailemisen oppiminen (fair play)	* vastuu ryhmän jäsenenä * toisten huomioon ottaminen * yhteistoiminnan merkityksen ymmärtäminen * reilun pelin aatteen sisäistäminen

LIIKUNNAN OPPISISÄLLÖT VUOSILUOKITTAIN

Liikunnanopetuksen oppisisällöt 1. - 6. lk

VUOSILUOKKA 1

Perusliikunta

- juokseminen, vauhdin ja matkan variointi
- merkistä lähtö
- sukkulaviestin vaihto
- erilaiset hyppyt ja loikat, ponnistus eteen- ja ylöspäin
- juoksuvauhdin ja ponnistuksen yhdistäminen
- heitot palloilla ja muilla välineillä

Suunnistus

- liikkuminen erilaisissa maastoissa
- maastoleikit
- valokuvasuunnistus
- oman olinpaikan hahmottaminen pihakartan avulla
- yleisimpien karttamerkkien tunnistaminen

Palloilu

- heittäminen ja kiinniottaminen erilaisilla palloilla
- pallon potkiminen, kuljettaminen ja syöttely jaloilla, haltuunotto (pallo maata pitkin)
- palloleikit
- pienpelit
- räpylän käyttö
- kädellä lyöminen

Perusvoimistelu ja musiikkiliikunta

- järjestäytymismuodot
- reaktio- ja juoksuleikit, välineleikit
- perushyppyjä: polvennosto-, haara-perus- ja laukkahyppy
- laululeikit
- tanhut ja kansantanssit

Telinevoimistelu

- kuperkeikka etuperin ja taaksepäin
- käsinseisoonnan alkeet
- tasapainoasentoja lattialla ja penkillä
- riippuminen ja heilunta rekillä, oikonoja, päinsuistunta
- tasaponnistus ponnistus-/joustonlaudalta
- alastulohyppyjä
- liikkuvuusliikkeitä

Luistelu

- luistelu etuperin ja liukuminen
- perustekniikan harjoittelua
- tasapainon harjoittelua
- kaatuminen
- kääntyminen
- jarruttaminen
- hyppääminen

Hiihto

- harjoitellaan perinteistä hiihtotekniikkaa ja luisteluhiihdon alkeet
- mäen nousu- ja laskutekniikat
- aurajarrutus
- kääntyminen paikalla

Uinti

- veteen totuttautuminen
- vesileikit
- liu'ut
- hyppy jalat edellä rintasyvyiseen veteen

VUOSILUOKKA 2

Perusliikunta

- juokseminen, vauhdin ja matkan variointi
- merkistä lähtö
- sukkulaviestin vaihto
- erilaiset hypyt ja loikat, ponnistus eteen- ja ylöspäin
- juoksuvauhdin ja ponnistuksen yhdistäminen
- heitot palloilla ja muilla välineillä

Suunnistus

- liikkuminen erilaisissa maastoissa
- maastoleikit
- valokuvasuunnistus
- oman olinpaikan hahmottaminen pihakartan avulla
- yleisimpien karttamerkkien tunnistaminen

Palloilu

- heittäminen ja kiinniottaminen erilaisilla palloilla
- pallon potkiminen, kuljettaminen ja syöttely jaloilla, haltuunotto (pallo maata pitkin)
- palloleikit
- pienpelit
- räpylän käyttö
- kädellä lyöminen

Perusvoimistelu ja musiikkiliikunta

- järjestäytymismuodot
- reaktio- ja juoksuleikit, välineleikit
- perushyppäjä: polvennosto-, haara-perus- ja laukkahyppy
- laululeikit
- tanhut ja kansantanssit

Telinevoimistelu

- kuperkeikka etuperin ja taaksepäin
- käsinseisoonnan alkeet
- tasapainoasentoja lattialla ja penkillä
- riippuminen ja heilunta rekillä, oikonoja, päinsuistunta
- tasaponnistus ponnistus-/joustonlaudalta
- alastulohyppäjä
- liikkuvuusliikkeitä

Luistelu

- luistelu etuperin ja liukuminen
- perustekniikan harjoittelua
- tasapainon harjoittelua
- kaatuminen
- kääntyminen
- jarruttaminen
- hyppääminen

Hiihto

- harjoitellaan perinteistä hiihtotekniikkaa ja luisteluhiihdon alkeet
- mäen nousu- ja laskutekniikat
- aurajarrutus
- kääntyminen paikalla

Uinti

- vesileikit
- eri tekniikoiden alkeet (myyrä, alkeisselkä, krooli, alkeisrinta)
- sukeltaminen, esine vähintään vyötärön syvyydestä

1.- 2. vuosiluokan tavoite

- alkeisuintia vähintään 10 m
- selinkellunta x-asennossa
- esine vähintään vyötärön syvyydestä
- hyppy vähintään rintasyvyiseen veteen

VUOSILUOKKA 3

Perusliikunta

- pika- ja aitajuoksua
- kestävyysharjoittelua
- viestin vaihto
- vauhdillinen ja vauhditon pituushyppy
- vauhditonta korkeushyppyä, flop- tekniikan perusteet + kolmen askeleen vauhti
- kuulantönnön alkeet (vauhditon suoritus)
- heittojen harjoittelua edelleen

Suunnistus

- kartan suuntaaminen

- "peukalokartanluku"
- kartan värit, lisää karttamerkkejä
- lähikartta
- maastossa liikkuminen, varustus, jokamiehen oikeudet

Palloilu

- erilaisten syöttöjen, vastaanottojen ja heittojen harjoittelu
- vapaan syöttösuunnan haku
- pallon käsittelytekniikoita, esimerkiksi: sormilyönnin alkeet, koripallon kuljetus ja rannesyöttö, salibandyn vetosyöttö
- pienpelit ja viitepelit

Perusvoimistelu ja musiikkiliikunta

- varsa- ja saksihyppy
- tasa- ja kolmijakoisen musiikin mukaan liikkuminen
- yksinkertaisia askelsarjoja
- vanne, hyppynaru
- ryhti, rentoutus, tasapaino

Telinevoimistelu

- kuperkeikat
- kärrynpyörä
- käsilläseisonta
- päälläseisonta
- silta
- spagaatit
- mahdollisuuksien mukaan trampettihyppyjä tai ponnistuslaudalta hyppyharjoituksia
- rekillä oikonoja ja pänsuistunta, lisäksi kehitellään kieppiä, kaarihyppyä ja heiluntaa

Luistelu

- peruluistelun kehittäminen etuperin, takaperin, kehäkierto etuperin ja takaisinpäin
- vaativimmat liu'ut ja jarrutukset ja hyppy
- pallon/kiekon kuljetus, syöttö, haltuunotto ja laukaukset
- viitepelejä (ringette, jääpallo)
- matka- ja muodostelmaluistelu

Hiihto

- perinteinen hiihtotekniikka
- luisteluhiihdon alkeet

Uinti

- vesileikit ja pelit
- selkäkrooli
- kroolin käsiveto

VUOSILUOKKA 4

Perusliikunta

- pika- ja aitajuoksua
- kestävyysharjoittelua
- viestin vaihto
- vauhdillinen ja vauhditon pituushyppy
- vauhditonta korkeushyppyä, flop- tekniikan perusteet + kolmen askeleen vauhti

- kuulantönnön alkeet (vauhditon suoritus)
- heittojen harjoittelua edelleen

Suunnistus

- kartan suuntaaminen
- "peukalokartanluku"
- kartan värit, lisää karttamerkkejä
- lähikartta
- maastossa liikkuminen, varustus, jokamiehen oikeudet

Palloilu

- erilaisten syöttöjen, vastaanottojen ja heittojen harjoittelu
- vapaan syöttösuunnan haku
- pallon käsittelytekniikoita, esimerkiksi: sormilyönnin alkeet, koripallon kuljetus ja rannesyöttö, salibandyn vetosyöttö
- pienpelit ja viitepelit

Perusvoimistelu ja musiikkiliikunta

- varsa- ja saksihyppy
- tasa- ja kolmijakoisen musiikin mukaan liikkuminen
- yksinkertaisia askelsarjoja
- vanne, hyppynaru
- ryhti, rentoutus, tasapaino

Telinevoimistelu

- kuperkeikat
- kärrynpyörä
- käsilläseisonta
- päälläseisonta
- silta
- spagaatit
- mahdollisuuksien mukaan trampettihyppyjä tai ponnistuslaudalta hyppyharjoituksia
- rekillä oikonoja ja päinsuistunta, lisäksi kehitellään kieppiä, kaarihyppyä ja heiluntaa

Luistelu

- perusluistelun kehittäminen etuperin, takaperin, kehäkierto etuperin ja takaisinpäin
- vaativimmat liu'ut ja jarrutukset ja hyyt
- pallon/kiekon kuljetus, syöttö, haltuunotto ja laukaukset
- viitepelejä (ringette, jääpallo)
- matka- ja muodostelmaluistelu

Hiihto

- perinteinen hiihtotekniikka
- luisteluhiihdon alkeet

Uinti

- vesileikit ja pelit
- krooluinti
- sukellukset
- hyyt uintisyvyiseen veteen

3. - 4. vuosiluokan tavoite

- 50 m uinti
- liuku pinnan alla

- hyppy jalat edellä uintisyvyiseen veteen
- veden polkeminen uintisyvyisessä vedessä (n. 20 sek)
- uintimerkkien suorittaminen mahdollisuuksien mukaan

VUOSILUOKKA 5

Perusliikunta

- erilaiset lähdöt ja viestit
- erilaisia testejä
- pika- ja aitajuoksun taitojen kehittäminen
- kestävyys- ja maastajuoksu
- hyppy- ja loikkaleikit
- pituus- ja korkeushyppy, kolmiloikka
- vauhdillinen kuulantyyntö, keihäänheitto

Suunnistus

- erilaisiin karttoihin tutustuminen, mittakaava
- kompassin käyttöön tutustuminen
- reitinvalinta, matkan arviointi

Palloilu

- lajitaitojen kehittäminen edelleen ja niiden soveltaminen peliin
- koripallo, lentopallo, pesäpallo ja jalkapallo koulupeleinä
- paikkapuolustus ja pelaajavartiointi
- tuomarina toimiminen

Perusvoimistelu ja musiikkiliikunta

- harppaus- ja vipuhyppy
- vaihtoaskel
- tansseja (valssi, jenkka, letkajenkka, tango)
- kuntopiirit
- aerobisin ja stepin perusaskleet ja niiden helpot yhdistelmät

Telinevoimistelu

- aiemmin opittujen liikkeiden edelleen harjoittelu
- vauhdilliset kuperkeikat ja kärrynpyörät
- käsinseisonnasta kaato paksulle matolle
- puolivoltin ja voltin alkeet
- turma-, taitto- ja haarataittoriipunta renkaissa/köysissä
- liikeyhdistelmiä edellisistä

Luistelu

- harjoitellaan opitut taidot varmemmiksi
- ringeten/kaukalopallon lajitaitojen soveltaminen peliin ja peliajatus
- tekniikkaleikit ja -radat
- matka- ja muodostelmaluistelu

Hiihto

- hiihtotekniikoiden syventäminen
- suksien huolto
- retkihiihto/hiihtoretki
- mahdollisuuksien mukaan laskettelu

Uinti

- vesileikit ja -pelit
- rintauinti
- vedestä pelastaminen

- matkauinti

VUOSILUOKKA 6

Perusliikunta

- erilaiset lähdöt ja viestit
- erilaisia testejä
- pika- ja aitajuoksun taitojen kehittäminen
- kestävyys- ja maastajuoksu
- hyppy- ja loikkaleikit
- pituus- ja korkeushyppy, kolmiloikka
- vauhdillinen kuulantyyntö, keihäänheitto

Suunnistus

- erilaisiin karttoihin tutustuminen, mittakaava
- kompassin käyttöön tutustuminen
- reitinvalinta, matkan arviointi

Palloilu

- lajitaitojen kehittäminen edelleen ja niiden soveltaminen peliin
- koripallo, lentopallo, pesäpallo ja jalkapallo koulupeleinä
- paikkapuolustus ja pelaajavartiointi
- tuomarina toimiminen

Perusvoimistelu ja musiikkiliikunta

- harppaus- ja vipuhyppy
- vaihtoaskel
- tansseja (valssi, jenkka, letkajenkka, tango)
- kuntopiirit
- aerobisin ja stepin perusaskeleet ja niiden helpot yhdistelmät

Telinevoimistelu

- aiemmin opittujen liikkeiden edelleen harjoittelu
- vauhdilliset kuperkeikat ja kärrynpyörät
- käsinseisonnasta kaato paksulle matolle
- puolivoltin ja voltin alkeet
- turma-, taitto- ja haarataittoriipunta renkaissa/köysissä
- liikeyhdistelmiä edellisistä

Luistelu

- harjoitellaan opitut taidot varmemmiksi
- ringeten/kaukalopallon lajitaitojen soveltaminen peliin ja peliajatus
- tekniikkaleikit ja -radat
- matka- ja muodostelmaluistelu

Hiihto

- hiihtotekniikoiden syventäminen
- suksien huolto
- retkihiihto/hiihtoretki
- mahdollisuuksien mukaan laskettelu

Uinti

- vesileikit ja -pelit
- krooli-, selkä- ja rintauinnin vahvistaminen
- hengenpelastustaidot
- hyyt

5. - 6. vuosiluokan tavoite

- ❑ 50 m kahta eri uintitekniikkaa uiden
- ❑ lähtö pinnasta, esine uintisyvyisestä vedestä
- ❑ pelastushyppy
- ❑ 200 m uinti, uintityyli vapaa

Liikunnanopetuksen oppisisällöt 7. - 9. lk

Oppisisällöt voivat vaihdella vuosiluokkien välillä.

7 lk	8 lk	9 lk
<p>PERUSLIIKUNTA</p> <ul style="list-style-type: none"> - nopeusharjoittelu - pika- ja aitajuoksuharjoitteet - viestijuoksu - pituus- ja korkeushyppy - kuulantyyntö - kuntosuoritus- ja kuntopiiri-työskentely - kuntotestit 	<ul style="list-style-type: none"> - kestävyys- ja nopeusharjoittelu - kestävyysjuoksu - moniloikat - keihäänheitto - kuntosalityöskentelyn alkeet - kuntotestit 	<ul style="list-style-type: none"> - voimaharjoittelu - kestävyysjuoksu - hyppylajien syventävää harjoittelua - kiekonheitto - kuntosaliharjoittelua - kuntotestit
<p>LUONTOLIIKUNTA</p> <ul style="list-style-type: none"> - suunnistustehtäviä karttaa apuna käyttäen - luonnossa liikkumisen perustaidot 	<ul style="list-style-type: none"> - kompassiharjoituksia - erilaisia suunnistusratoja - jokamiehen oikeudet/velvollisuudet 	<ul style="list-style-type: none"> - reittisuunnistusta sekä suunnistusreittien suunnittelua ja toteuttamista - retkeily ja vaellus kuntoilumuotona
<p>PALLOILU</p> <ul style="list-style-type: none"> - perustaitojen harjoittelua keskittyen kori-, jalka- ja pesäpalloon - sääntöjen opettelua 	<ul style="list-style-type: none"> - lentopallo, salibandy, käsipallo - pelitaktiikan harjoittelua - tuomarina toimiminen 	<ul style="list-style-type: none"> - palloilutaitojen edelleen kehittämistä - mailapelit (tennis, sulkapallo) - oman harrastuslajin löytäminen
<p>PERUSVOIMISTELU JA MUSIIKKILIIKUNTA</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuntovoimistelu - aerobicin alkeet - voimistelua välineiden kanssa (pallot, vanteet, keilat) - pari- ja kansantansseja 	<ul style="list-style-type: none"> - aerobicin sovellutuksia - keppijumppaa - välinevoimistelua - pari- ja kansantansseja - muotitansseja, omia tansseja 	<ul style="list-style-type: none"> - aerobicin sovellutuksia - luovaa tanssia - paritansseja - välinevoimistelua
<p>TELINEVOIMISTELU</p> <ul style="list-style-type: none"> - lajitaitojen kehittämistä eri telineillä (permanto, rekki, nojapuut, köydet, renkaat, puomi, hyppypöytä/pukki, trampetti) 	<ul style="list-style-type: none"> - lajitaitojen edelleen kehittämistä - liikesarjojen harjoittelua 	<ul style="list-style-type: none"> - lajitaitojen edelleen kehittämistä - voimistelua telineitä ja välineitä apuna käyttäen
<p>LUISTELU</p> <ul style="list-style-type: none"> - luistelutaitojen edelleen kehittämistä - matkaluistelua - tekniikkaratoja - jääpelejä 	<ul style="list-style-type: none"> - luistelutaidon kehittämistä - matka- ja pikaluistelua - taitoluistelun perusteita, muodostelmaluistelun alkeita - jääpelejä 	<ul style="list-style-type: none"> - luistelutaitojen edelleen kehittämistä - jääpelejä
<p>HIIHTO</p> <ul style="list-style-type: none"> - hiihtotekniikan kehittämistä - hiihto kuntoilumuotona 	<ul style="list-style-type: none"> - hiihtotekniikan edelleen kehittämistä - matkahiihtoa 	<ul style="list-style-type: none"> - matkahiihto kuntoilumuotona - suksien valinta ja huolto

7 lk	8 lk	9 lk
UINTI - uinnin perustekniikoiden kertausta - matkauintia - vesipelejä - uimakandin suorituksen aloittaminen	vesiliikunta kuntoilu muotona: - vesijuoksu, hydrobic - vedestä pelastaminen - uimakandin suorituksen jatkamista	- vesiliikunta ja kuntouinti - hengenpelastus - uimakandin suoritusten jatkamista
ELÄMYS- JA SEIKKAILULIIKUNTA - sovellutuksia liikuntatunneille luontoliikunnan sekä perusliikunnan yhteydessä	- sovellutuksia liikuntatunneille sekä salissa että maastossa	- luovuutta ja ongelmanratkaisukykyä kehittäviä harjoitteita luonto- ja perusliikunnan yhteydessä

ARVIOINTI

Arvioinnissa noudatetaan valtakunnallisia ohjeita oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päätyttyä sekä arviointikriteereitä päättöarvioinnissa.

Arvioinnissa pyritään palautteen antamiseen oppilaalle välittömästi suorituksen jälkeen. Oppilaita ohjataan oman kunnan ja sen kehittymisen tarkkailuun. Itsearviointin ja realististen tavoitteiden avulla pyritään motivoimaan oppilasta jatkuvaan liikunnan harrastukseen

Liikuntanumeroon vaikuttavat seuraavat osa-alueet:

- aktiivisuus, asenteet ja yhteistyötaidot
- fyysinen kunto
- liikuntataidot ja -tiedot

Päättöarvioinnissa arvosanaan 8 vaadittavat tiedot ja taidot:

Aktiivisuus, asenteet, yhteistyötaidot

Aktiivisuutta ja asenteita havainnoidaan tuntitilanteissa

- oppilas suhtautuu myönteisesti koululiikuntaan ja kaikkiin harjoiteltaviin lajeihin
- osallistuu ryhmän toimintaan ja osaa ottaa toiset huomioon, kestää myös tappion pelitilanteessa
- tekee annetut tehtävät ja pystyy itsenäiseen harjoitteluun ohjatussa tilanteessa
- tulee täsmällisesti tunneille
- on asiallisesti varustautunut, huolehtii hygieniastaan
- huolehtii yhteisistä välineistä ja varusteista

Fyysinen kunto

Fyysistä kuntoa mitataan lihaskuntotesteillä sekä aerobisen kunnan testeillä (cooper, 2.000 m, 1.500 m, 600 m tai muu vastaava testi). Lisäksi yleiskuntoa havainnoidaan jatkuvasti tuntitilanteissa

- oppilas on kunnoltaan keskitasoinen ikäryhmäänsä verrattuna ja on säilyttänyt tasonsa edellisistä vuosista
- oppilaan kuntotaso on ollut alle keskitason, mutta hän on oleellisesti parantanut kuntoaan edelliseen vuoteen verrattuna
- osaa ylläpitää omaa toimintakykyään
- erityistä huomiota tarvitsevat oppilaat (vammaiset, pitkäaikaisesta sairaudesta kärsivät) arvioidaan oma tasonsa huomioon ottaen

Liikuntataidot ja -tiedot

Liikuntataitoja arvioidaan jatkuvasti tuntitilanteissa. Lisäksi voidaan käyttää erilaisia taitotestejä opettajan harkinnan mukaan. Testeistä ei kuitenkaan saa tulla itsetarkoitusta, vaan ne palvelevat taitojen harjoittelussa ja oppimisessa.

- hallitsee keskeiset motoriset perustaidot (juoksut, hyppy, heitot)
  - osaa voimistelun, välinevoimistelun ja telinevoimistelun perusliikkeitä
  - osaa liikkua rytmin mukaan
  - osaa yleisimpien pallopelien perustaidot
  - osaa suunnistuksen ja luontoliikunnan ydintaidot
  - osaa luistella ja hiihtää sujuvasti
  - hallitsee uimataidon ja osaa vesipelastamisen taitoja
- Kilpaurheilua harrastavat oppilaat arvioidaan samoin kriteerein kuin muutkin oppilaat.

6.19 KOTITALOUS

Yleistä

"Minkä kuulen sen unohdan, minkä näen sen muistan, mutta minkä teen sen ymmärrän." (Kiinalainen sananlasku)

- Kotitalousopetuksen pyrkimyksenä on ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta terveydestään, ihmissuhteistaan, rahankäytöstään ja lähiympäristönsä viihtyisyydestä ja turvallisuudesta. Keskeisenä lähtökohtana on antaa myönteinen kuva erilaisista kodin töistä ja innostaa oppilasta tekemään itse. Tähän pyritään luomalla myönteinen ja avoin työskentelyilmapiiri, jossa oppilas kokee onnistumisen elämyksiä yhdessä toisten kanssa. Opetuksen painopiste on käytännön työskentelyssä, jota tukee olennaisesti teorian tietojen ja perusasioiden hallinta, suunnittelu ja päätöksenteko.

Perhe ja yhdessä eläminen		
Ravitsemus ja ruokakulttuuri	Harkitseva kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta	Koti ja ympäristö

Sisältöjen tavoitteet

1. Perhe ja yhdessä eläminen

Oppilas hyvällä käytöksellään osoittaa huomaavaisuutta toisia kohtaan ja harjaantuu toimimaan ryhmässä tasa-arvoisesti. Lisäksi hän uskaltaa työskennellä itsenäisesti vastuuta ottaen.

2. Ravitsemus ja ruokakulttuuri

Oppilas ymmärtää ravinnon merkityksen terveydelle ja omaksuu terveyttä arvostavan asenteen. Hän harjoittelee käytännön taitoja arvostaen ruokaa ja ruokakulttuuria. Oppilas huomaa arkielämän pieniä, hyviä ja kauniita yksityiskohtia sekä osaa nauttia niistä.

3. Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta

Oppilas oppii tiedostamaan kulutuksen monimuotoisuutta ja kulutukseen liittyviä ongelmia. Hän suhtautuu kriittisesti tuotetietoihin ja mainontaan sekä pohtii omaa rahankäyttöään ja hankintojensa tarpeellisuutta.

4. Koti ja ympäristö

Oppilas harjoittelee käytännön valmiuksia kodin, oman asun ja kodin tekstiilien hoidossa. Hän osaa valita tarkoituksenmukaisia ja turvallisia puhdistusaineita, työtapoja ja osaa käyttää turvallisesti kodin koneita ja laitteita. Oppilas ottaa kuluttajana vastuuta ympäristöstä tekemällä kestävä kehityksen mukaisia valintoja.

Kotitalous Tohmajärvellä

Kotitaloutta opetetaan Tohmajärvellä 7. luokalla 3 vuosiviikkotuntia. Luokille 8 ja 9 on mahdollista valita 2 vuosiviikkotuntia vapaaehtoista kotitaloutta. Lisäksi koulussa toteutetaan muutamia lyhytkursseja kuten (Pitsaa, pastaa, paellaa, Ruokamatka kaukomaille, Mitäs me kokit, Kotoisat piirakat). Lyhytkurssit kestävät yhden jakson ajan.

Koulumme kotitalousluokassa on neljä (4 hengen) pikkukeittiötä. Jokainen keittiö on varustettu liedellä /uunilla, vesipisteellä, jäteastioilla, ruokailupöydällä sekä astiakaapeilla. Astiakaapeissa on perusruuanlaitto ja -ruokailuvälineistö. Luokassa on yhteiskäytössä jääviileäkaappi, jääviileäkaappipakastinyhdistelmä sekä kaappipakastin, 2 astianpesukonetta, 2 mikroaaltouunia, 2 monitoimikonetta, kahvinkeitin ja vedenkeitin. Kotitalousluokassa on käytössä pyykinpesukone, kuivausrumpu ja mankeli.

Perusopetuksen ylläpitäjä pitää opetustilat ajanmukaisessa kunnossa ja hankkii rikkoontuneiden välineiden ja koneiden tilalle uusia. Opetustilan hyvästä ilmanlaadusta huolehditaan hyvällä ja asianmukaisella ilmanvaihdolla ja työturvallisuutta lisätään myös huolehtimalla kotitalousluokan perussiivouksesta.

Opetustilat on suunniteltu neljälle neljän oppilaan pienryhmälle. Vapaata liesitilaa tulee olla jokaiselle oppilaalle riittävästi ja samoin työpöytätilaa tulee olla riittävästi (80 cm/oppilas).

Kotitalousopetus vuosiluokittain

SISÄLLÖT TAVOITTEET

	7. luokka	8. luokka	9. luokka
Perhe ja yhdessä eläminen	<ul style="list-style-type: none"> * Hyvät tavat * Sosiaalinen vastuu ja välittäminen toisista * Ystävällisyys ja huomaavaisuus * Iloisuus ja oma-aloitteisuus * Vuotuiset juhlapäivät 	<ul style="list-style-type: none"> * Kertaamme 7. luokalla opittuja asioita * Oma-aloitteisuuden harjaannuttaminen * Soveltamis- ja muuntamistaitoja 	<ul style="list-style-type: none"> * Kertaamme aiemmin opittua * Itsenäistyminen
Ravitsemus ja ruokakulttuuri	<ul style="list-style-type: none"> * Perusruoanvalmistusmenetelmät * Työturvallisuus ja ergonomia * Taloudellisuus * Keittiön työvälineet ja kodinkoneet * Paikallinen ruokaperinne * Ruoka-aineiden säilytys * Ruoan arvostaminen * Ateriarytmi * Monipuolinen ja terveellinen ruokavalio 	<ul style="list-style-type: none"> * Kerrataan edellisenä vuonna opittuja asioita * Tapakulttuuri, kodin juhlat * Suomalainen ruokakulttuuri ja sen muuttuminen * Perinneruuat * Erytisruokavaliot * Ateriasuunnittelu * Rahankäyttö ja suunnittelu * Pakkausmerkinnät * Säilönnän perusteet * Leivonta taitojen syventäminen * Ruoanvalmistustaitojen syventäminen 	<ul style="list-style-type: none"> * Kertausta aiemmin opituista * Kansainvälistä ruokakulttuuria * Kodin juhlat ja juhla-etiketti * Rahankäyttö ja suunnittelu
Koti ja ympäristö	<ul style="list-style-type: none"> * Kodin siivous * Vaate- ja tekstiilihoito * Kodinkoneiden ja laitteiden turvallinen käyttö * Energia ja veden kulutus * Pesuaineiden ympäristövaikutukset * Jätehuollon perusteet 	<ul style="list-style-type: none"> Kerrataan ja syvennetään edellisenä vuonna opittuja asioita 	<ul style="list-style-type: none"> Kerrataan ja syvennetään edellisenä vuonna opittuja asioita
Harkitseva kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta	<ul style="list-style-type: none"> * Kodin rahankäyttö * Tuotteiden ja palvelujen hankinta ja ostopäätösten vaikutukset * Ympäristöystävällinen kuluttaminen * Kuluttajan vastuu ja vaikutusmahdollisuudet 	<ul style="list-style-type: none"> Kerrataan ja syvennetään edellisenä vuonna opittuja asioita 	<ul style="list-style-type: none"> Kerrataan ja syvennetään edellisenä vuonna opittuja asioita

ARVIOINTI

Kotitalouden arviointi perustuu oppilaan käytännön työtaitoihin sekä yhteistyö- ja tiedonhankintataitoihin. Opettaja havainnoi oppilasta jokaisen tunnin aikana ja käyttää havaintojaan määrittäessään arvosanaa. Arvioinnissa painotetaan omatoimisuutta, yritteliäisyyttä ja vastuullisuutta työympäristöstä. Arvosanaan vaikuttavat lisäksi kirjalliset kokeet, työkokeiden tulokset ja kotitehtävistä huolehtiminen. Oppilas arvioi omaa oppimistaan lukuvuoden aikana. Huoltajat antavat palautetta kotitehtävien suorittamisesta. Päättöarviointi annetaan seitsemännen luokan lukuvuositodistukseen yhteisen kotitalouden opiskelun päätyttyä.

Arvioinnissa noudatetaan valtakunnallisia arvioinnin kriteereitä.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

Oppilas

- osaa noudattaa hyviä tapoja ja ottaa muut huomioon käyttäytymisellään sekä toimia itsenäisesti ja ryhmässä
- tuntee kotitaloustyön suunnittelun, tasapuolisen työnjaon ja ajankäytön perusteita ja osaa soveltaa niitä oppimistilanteissa

Käytännön työtaidot

Oppilas

- tuntee ruoka-aineiden ominaisuuksia, tavallisimpia ruoanvalmistusmenetelmiä ja osaa käyttää näitä hyväkseen ruoanvalmistuksessa
- osaa valmistaa ohjatusti suomalaisia perusruokia ja leivonnaisia ja koostaa ateriansa ravitsemussuositukset huomioon ottaen
- osaa käyttää tarkoitustenmukaisia työtapoja ja tavallisempia kodinkoneita ja -välineitä turvallisesti
- osaa tulkita tekstiilien hoito-ohjeita ja hoitaa tavallisimpia tekstiilejä
- osaa tehdä kodin siivouksen perustehtäviä
- osaa toimia ympäristöä säästäen, valita tarkoituksenmukaisia pesu- ja puhdistusaineita sekä huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta

Tiedonhankinta- ja käsittelytaidot

Oppilas

- osaa etsiä ja hyödyntää kotitalouden tietoja eri lähteistä, tulkita yleisimpiä tuote- ja pakkausmerkintöjä ja symboleja sekä pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta
- osaa pääpiirteittäin kertoa mistä kotitalouksien menot koostuvat ja tehdä oman rahankäyttösuunnitelmansa
- tuntee tärkeimmät kuluttajan vastuu ja vaikutusmahdollisuudet

6.20 VALINNAISET AINEET

Perusopetuksen valinnaisten aineiden tehtävä on syventää ja laajentaa perusopetuksen yhteisten oppiaineiden, erityisesti taide- ja taitoaineiden, mukaan luettuna kotitalous, sekä haluttaessa aihekokonaisuuksien tietoja ja taitoja oppilaan valinnan mukaisesti. Valinnaisten aineiden tehtävä on myös antaa oppilaalle mahdollisuus syventää harrastuksiaan ja löytää uusia kiinnostuksen kohteita. Valinnaisten aineiden tulee tukea perusopetuksen tavoitteita.

Valtioneuvoston asetuksen 1435/2001 6. §:ssä on määritelty valinnaisten aineiden yhteenlaskettu vähimmäisviikkotuntimäärä sekä niiden jakaminen

- oppiaineiden syventäviin tai soveltaviin oppimääriin
  - useasta oppiaineesta muodostettuihin kokonaisuuksiin
  - vieraisiin kieliin
  - tietotekniikkaan liittyviin aineisiin
-
- ❑ Opetussuunnitelmassa päätetään jokaisen valinnaisen aineen nimi, laajuus, tavoitteet, sisällöt sekä vuosiluokat, joilla sitä tarjotaan.
  - ❑ Vieraiden kielten osalta näissä perusteissa on määritelty A- ja B-kielinä opetettavien valinnaisten kielten tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Muista valinnaisista kielistä päätetään opetussuunnitelmassa.
  - ❑ Mikäli opetuksen järjestäjän hyväksymässä tuntijaossa ylitetään perusopetusasetuksen määrittelemä oppilaan vähimmäisviikkotuntimäärä, voivat viikkotunnit ylityksen osalta sisältää myös valinnaisia aineita.
  - ❑ Tuntijaossa on vuosiluokilla 1–4 taide- ja taitoaineiden (musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta) vähimmäistuntimäärän lisäksi varattu kuusi vuosiviikkotuntia näille aineille yhteistä opetusaikaa. Myös vuosiluokilla 5–9 on kuusi vuosiviikkotuntia näiden aineiden yhteistä opetusaikaa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa taide- ja taitoaineiden yhteinen opetusaika voidaan jakaa mainittujen aineiden kesken yhteisesti kaikille oppilaille tai se, taikka osa siitä voidaan jättää oppilaskohtaisesti valittaviksi taide- ja taitoaineiden syventäviksi opinnoiksi.

OPPIAINEITA SYVENTÄVÄT/SOVELTAVAT OPPIMÄÄRÄT

VALINNAINEN KOTITALOUS

- ❑ Valinnaisen kotitalouden ainesisällöt ja tavoitteet on määritelty Perusopetuksen oppimistavoitteet ja keskeiset sisällöt -osiossa kohdassa 6.19 Kotitalous.

VALINNAINEN KÄSITYÖ

TEKSTIILITYÖ

7.luokka , 2 h /viikko

SISÄLLÖT JA TYÖTAVAT

- ❑ Työskentely muodostuu aihekokonaisuuksista, joiden kesto vaihtelee muutamasta tunnista useihin viikkoihin. Kullekin aiheelle rajataan yhteisesti tietyt puitteet, joiden sisällä opitaan yhdessä tekniikkoihin, materiaaleihin, kuluttajataitoihin, perinteeseen, suunnittelutaitoon jne. liittyviä asioita.
- ❑ Vaikka työskentelyssä korostuvat yksilölliset työtavat, pyritään kuitenkin korostamaan myös yhteistyötaitojen merkitystä, esimerkiksi aiheiden ja ratkaisujen ideointivaiheessa ja myös ryhmätyönä toteutettavissa projekteissa.

TEKSTIILITYÖ 8. -9. luokat, 2 tai 4 h/viikko

TAVOITTEET, SISÄLLÖT JA TYÖTAVAT

Lähtökohtana on 7. luokalla saavutettu tiedon ja taidon taso, jota syvennetään ja laajennetaan. Samalla annetaan entistä paremmat mahdollisuudet eriytyvälle, yksilölliselle työskentelylle jokaisen oppijan erityisosaamisen ja suuntautuneisuuden mukaisesti.

Työskentely muodostuu aihekokonaisuuksista, projekteista, joiden kesto vaihtelee muutamasta tunnista useihin viikkoihin. Projektien aiheita esittävät niin oppilaat kuin opettaja. Kullekin aiheelle rajataan yhteisesti tietyt puitteet, joiden sisällä opitaan yhdessä tekniikkoihin, materiaaleihin, kuluttajataitoihin, perinteeseen, suunnittelutaitoon jne. liittyviä asioita.

Jokainen oppilas suunnittelee ja toteuttaa oman yksilöllisen projektinsa em. puitteita noudattaen ja huomioiden omat taitonsa, tarpeensa, kiinnostuksensa ja työskentelytahtinsa. Vaikka työskentelyssä korostuvat yksilölliset työtavat, pyritään kuitenkin korostamaan myös yhteistyötaitojen merkitystä, esimerkiksi aiheiden ja ratkaisujen ideointivaiheessa ja myös ryhmätyönä toteutettavissa projekteissa.

Hyödynnetään käsityön verkkomateriaaleja etenkin mallinsuunnittelussa, tiedon hankinnassa ja oman portfolion työstämisessä. 9. luokan lopputyöhön liittyvän pienimuotoisen tutkielman oppilas voi työstää yksinään tai 2-3 oppilaan yhteistyönä.

Projektien aiheita määriteltäessä voi lähestymissuuntana olla yhtä hyvin uusi käsityötekniikka, tekstiilin käyttöalue, pukeutuminen, sisustus, tekstiilin koristelu, ajankohtaisuus, taloudellisuus jne.

Esimerkkejä aihekokonaisuus- ja projektiaiheista:

Vaihdan vapaalle	vaate/asu joustomateriaalista
Abstraktit pistot	Pistokirjontaa modernein ottein
Kangaspuilla	kokeilua/pieni työ/matto
Juhla-asu	vaativat materiaalit/liukasta ja ohutta
Vetoketju vyötärölle	housuja/hameita/ompelun teknisiä ratkaisuja
Kirjon, kirjon	kankaankuviointia/aihe ja tekniikka vapaa
Vuoritettu vaate	liivejä/jakkuja/pusakoita/takkeja
Roolipuku	esiintymis-/naamiaisasuja itselle/ystävälle
Pitkin pintaa	yö- ja alusasuja/pukeutumisen historiaa
Pakottaako päättä?	erilaisia päähineitä vapain tekniikoin ja materiaalein
Silkin kosketus	monipuolinen materiaaleihin perehtyminen ryhmätyönä/erilaisia pikkutöitä
Villapaita/neule	neule itselle/toiselle/pienelle/uusia tekniikoita/neulekone
Vauvan vaatetus	aiheeseen tutustuminen yleisesti/vauvan vaateen valmistaminen
Omat värit	perusteet pukeutumisvärien löytämiselle/oman värikokoelman laatiminen
Saumuri - hurmuri?	enemmän irti saumurista/niksejä ja käyttövarmuutta/vapaavalintainen työ
Lankatekniikat	neuleet/virkkaus/nypläys/punonta jne./asusteita/pikkuesineitä
Pitsiä	eri valmistustekniikoiden esittelyä/oma työ vapaasti valitulla tekniikalla
Tilkkuja ja tähteitä	tekstiilien uusiokäyttö/tilkkutyöt/muu uusiotyö
Kokeilen uutta	huovutus/silkki maalaus/painanta/värjäys jne./näyttelyssä käynti
Sisustamassa	suunnitelman laatiminen/oma huone/yhden tai useamman tekstiilin valmistaminen

Rannalle, aurinkoon	uima-asuja/pyyhkeitä/ranta-alustoja/koristelua applikoiden
Joulun tekstiilit	kirjontaa käsin ja koneella/perinteisiä ja uusia joulutekstiilejä
Hullutellen	taidetekstiili ilman rajoja/keksi ja ideoi/uutta ja vanhaa
Mottoni on Mattoni	suunnittelutehtävä/CAD/käynti mattokaupassa/käsityökeskuksessa
Paita pikkurahalla	löytöjä kangaskaupasta/mitä säästän itse tekemällä/mallin kuosittelu
Pehmoillaan	3-ulotteinen pehmoesine omin kaavoin/lelu/sisustus- tai käyttöesine
Ekotekstiilit	tekstiilien valmistuksen ja käytön vaikutukset luontoon/pesuaineet/oma ekotyö

Valinnaisaineen opiskelun alkaessa 8. luokalla laaditaan ryhmässä yhteisesti ensimmäinen, karkeahko runko tulevan kahden vuoden projekteista. Aika ajoin suunnitelmaa täydennetään ja tarkennetaan. Opettaja, asiantuntijana, huolehtii siitä, että jokainen oppilas perehtyy mahdollisimman hyvin käsityön monipuoliseen maailmaan.

ARVIOINTI

Oppilaat arvioivat omaa työskentelyään ja työtään koko projektin ajan. Myös opettajan arviointi perustuu koko prosessin seurantaan: suunnittelutaidot, päätösten ja valintojen teko, tekniikan hallinta, materiaalituntemus, kokonaisuuden hallinta, itsenäinen selviytyminen, yhteistyökyky, tuotteiden laatu, esteettisyys jne.

Työskentelyn eri vaiheissa palaute suorituksista annetaan yhteisen pohdinnan muodossa. Jokainen oppija arvioi omaa työskentelyään myös kirjallisesti. Opettaja antaa jokaisesta työstä myös numeroarvosanan. Todistukseen tulee numeroarvosana. Arvioinnissa on samat kriteerit kuin päättöarvioinnissa.

TEKNINEN TYÖ

8. - 9. luokat, 2 tai 4 h /viikko

TAVOITTEET, SISÄLLÖT JA TYÖTAVAT

- Lähtökohtana on 7. luokalla saavutettu tiedon ja taidon taso, jota syvennetään ja laajennetaan. Samalla annetaan entistä paremmat mahdollisuudet eriytyvälle, yksilölliselle työskentelylle jokaisen oppilaan erityisosaamisen ja suuntautuneisuuden mukaisesti.
- Työskentely muodostuu aihekokonaisuuksista, projekteista, joiden kesto vaihtelee muutamasta tunnista useisiin viikkoihin. Projektien aiheita esittävät niin oppilaat kuin opettaja. Kullekin aiheelle rajataan yhteisesti tietyt puitteet, joiden sisällä opitaan yhdessä tekniikoihin, materiaaleihin, kuluttajataitoihin, perinteeseen, suunnittelutaitoon jne. liittyviä asioita.
- Jokainen oppilas suunnittelee ja toteuttaa oman yksilöllisen projektinsa em. puitteita noudattaen ja huomioiden omat taitonsa, tarpeensa, kiinnostuksensa ja työskentelytahtinsa. Vaikka työskentelyssä korostuvat yksilölliset työtavat, pyritään kuitenkin korostamaan myös yhteistyötaitojen merkitystä, esimerkiksi aiheiden ja ratkaisujen ideointivaiheessa ja myös ryhmätyönä toteutettavissa projekteissa.

ARVIOINTI

- Oppilaat arvioivat omaa työskentelyään ja työtään koko projektin ajan. Myös opettajan arviointi perustuu koko prosessin seurantaan: suunnittelutaidot, päätösten ja valintojen teko, tekniikan hallinta, materiaalituntemus,

kokonaisuuden hallinta, itsenäinen selviytyminen, yhteistyökyky, tuotteiden laatu, esteettisyys jne.

- Työskentelyn eri vaiheissa palaute suorituksista annetaan yhteisen pohdinnan muodossa. Jokainen oppilas arvioi omaa työskentelyään myös kirjallisesti. Opettaja antaa arvioinnin jokaisesta työstä. Todistukseen tulee numeroarvosana. Arvioinnissa on samat kriteerit kuin päättöarvioinnissa.

VALINNAINEN LIIKUNTA

- Valinnaisliikunnan tavoitteet ja oppisisällöt
- Valinnaisliikuntakurssien tavoitteet noudattavat liikuntakasvatuksen yleisiä tavoitteita. Valinnaisliikunnassa korostetaan erityisesti oman harrastuneisuuden lisäämistä ja liikunnallisen elämäntavan omaksumista.
- Oppisisällöt perustuvat liikunnan yleisiin oppisisältöihin. Tunneilla syvennetään aikaisemmin opittuja taitoja. Lisäksi pyritään ottamaan mukaan sellaisia lajeja, joiden harrastaminen normaaleilla liikuntatunneilla on hankalaa, esim. keilailu, laskettelu, skeittailu jne.
- Valinnaisliikunnan tuntisisällöt suunnitellaan lukuvuoden alussa oppilaiden kanssa yhdessä.

VALINNAINEN KUVATAIDE

- Kuvataidetta opiskellaan valinnaisaineena seitsemännellä, kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla ja/tai kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla kaksi viikkotuntia. Valinnaisen kuvataiteen tehtävänä on syventää ja laajentaa kuvataiteen tietoja ja taitoja.
- Kuvataiteen sisältöalueista taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen nivoutuvat jokaisen luokan 7-9 toimintaan.

Muut sisältöalueet painottuvat seuraavasti:

- 7 lk kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu
- 8 lk ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- 9 lk media ja kuvaviestintä

Valinnainen kuvataide arvioidaan päättöarvioinnin kriteerien mukaan.

7. lk valinnainen	Tavoitteet	Sisällöt
Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu	Oppilas osaa valita sopivimmat välineet, materiaalit ja tekniikat työhönsä. Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia piirustus- ja maalaustekniikoita sekä kuvanveiston ja grafiikan keinoja. Oppilas käyttää kokemuksiaan, mielikuvitustaan, tunteitaan ja aistejaan apuna työprosessissa ja osaa arvioida ja arvostaa niiden käytön toteutumista omissa ja toisten töissä. Oppilas vahvistaa oman kuvailmaisun syntymistä ja rohkeutta kokeilla uutta tutunkin välineen avulla. Oppilas oppii ymmärtämään taiteellisen prosessin ominaislaadun taltioidessaan oman työskentelynsä kulkua.	- värioppia kerraten ja syventäen (esim. väripsykologia) - sommittelun keinot: rytmi, tasapaino, jännite, muoto, tila, pinta, aika - kerrataan ja syvennetään maalaustekniikoita - kerrataan ja syvennetään painomenetelmiä ja grafiikan ilmaisukeinoja (esim. tietokonegrafiikka) - kuvataiteen tyylien ja kuvasymboliikan käyttämistä kuvailmaisussa - kuvanveistoa ja rakentelua (esim. paperimassa) - omien havaintojen, ajatusten ja mielikuvien ilmaiseminen kuvallisin keinoin
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	Oppilas oppii ymmärtämään taiteen tapoja käsitellä elämän erilaisia ilmiöitä. Oppilas syventää tietämystään Suomen taiteen historiasta ja kulttuurien kuvamaailmasta. Oppilas osaa käyttää kuvataiteen käsitteitä. Oppilas osaa käyttää Internetin kulttuuripalveluja ja sähköisiä viestimiä hyödykseen oman	- taidekirjallisuuteen ja Internetin kulttuuripalvelujen hyödyntäminen - Suomen taiteen ja kulttuurien kuvamaailman keskeisiä piirteitä - taidekuvan rakenteen ja sisällön tulkintaa sekä taiteen kriittistä tarkastelua (taideteoksen tarkastelua,

	työskentelyn, tiedon hankinnan ja elämysten lähteinä. Oppilas oppii tarkastelemaan ja arvioimaan taidetta sekä esteettisestä että eettisestä näkökulmasta. Oppilas tutkii ja tulkitsee kuvaa sekä osaa ilmaista oman mielipiteensä erilaisista kuvista.	tuottamista ja arviointia) - museo- ja näyttelykäynnit sekä taiteilijavierailut mahdollisuuksien mukaan - luokan ja oman koulun oppilastöiden tutustuminen ja tarkastelu
--	---	--

8. lk valinnainen	Tavoitteet	Sisällöt
Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu	Oppilas osaa valita sopivimmat välineet, materiaalit ja tekniikat työhönsä. Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia piirustus- ja maalaustekniikoita sekä kuvanveiston ja grafiikan keinoja. Oppilas käyttää kokemuksiaan, mielikuvitustaan, tunteitaan ja aistejaan apuna työprosessissa ja osaa arvioida ja arvostaa niiden käytön toteutumista omista ja toisten töissä. Oppilas oppii ymmärtämään taiteen tapoja käsitellä elämän erilaisia ilmiöitä.	- värioppia kerraten ja syventäen (esim. väriteoriat, värisymboliikka) - syvennetään maalaustekniikoita sekä kuvanveiston ja grafiikan keinoja - sommittelun keinot (piste, pinta, viiva, muoto, tila, tasapaino, rytmi, jännite ja aika) osana omaa kuvailmaisu - opetellaan sommittelun tietoista käyttöä osana omaa kuvailmaisu - omien havaintojen, ajatusten ja mielikuvien ilmaiseminen kuvallisin keinoin - kuvataiteen tyylien ja kuvasymboliikan käyttämistä kuvailmaisu
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	Oppilas syventää tietämystään taiteen historiasta ja kulttuurien kuvamaailmasta. Oppilas osaa käyttää kuvataiteen käsitteitä. Oppilas osaa käyttää Internetin kulttuuripalveluja ja sähköisiä viestimiä hyödykseen oman työskentelyn, tiedon hankinnan ja elämysten lähteinä. Oppilas oppii tarkastelemaan ja arvioimaan taidetta sekä esteettisestä että eettisestä näkökulmasta. Oppilas tutkii ja tulkitsee kuvaa sekä osaa ilmaista oman mielipiteensä erilaisista kuvista.	- taidekirjallisuuteen ja Internetin kulttuuripalvelujen hyödyntäminen - taidekuvan rakenteen ja sisällön tulkintaa sekä taiteen kriittistä tarkastelua (taideteoksen tarkastelua, tuottamista ja arviointia) - taiteen historian keskeisiä piirteitä (esim. erityisesti modernismi kuvataiteessa) - eri kulttuurien kuvamaailman keskeisiä piirteitä - museo- ja näyttelykäynnit sekä taiteilijavierailut mahdollisuuksien mukaan - luokan ja oman koulun oppilastöiden tutustuminen ja tarkastelu
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	<u>Arkkitehtuuri</u> Oppilas syventää tietämystään arkkitehtuurista. Oppilas oppii ymmärtämään perinnerakentamisen merkityksen kulttuuriympäristössä <u>Muotoilu</u> Oppilas tutkii esinekulttuuria arvioiden ja arvottaen sitä esteettisestä ja ekologisesta näkökulmasta. Oppilas tutustuu muotoiluun ja sen edustajiin. Oppilas oppii arvioimaan oman kulutuksensa ja arkikäytäntöjensä vaikutuksia ympäristöön ja omaksumaan kestävä kehityksen edellyttämiä toimintatapoja. <u>Ympäristöestetiikka</u> Oppilas arvioi omia ympäristökokemuksiaan. Oppilas oppii tarkastelemaan ja arvioimaan taidetta ja ympäristöä esteettisestä ja eettisestä näkökulmasta.	<u>Arkkitehtuuri</u> - tutustutaan arkkitehtuuriin ja sen tunnettuihin edustajiin (esim. Le Corbusier, Gesellius-Lindgren-Saarinen, Pietilä) - arkkitehtonisten kokonaisuuksien ja yksityiskohtien tutkiminen (esim. kuvasarja rakennusten yksityiskohdista, rakennussuojelu) <u>Muotoilu</u> - muotoiluprosessi ja tuotteen elinkaari, materiaalit ja esteettinen muoto suhteessa käyttötarkoitukseen (esim. pienoismallin suunnittelu ja toteutus) - tutustutaan muotoiluun ja muotoilijoihin (esim. Harri Koskinen, Bauhaus) <u>Ympäristöestetiikka</u> - ympäristökokemus (esim. pelottava ympäristö, turvallinen ympäristö) - ympäristö ja taide (esim. ympäristö synnyttää taidetta, taide muokkaa ympäristöä)

9. lk valinnainen	Tavoitteet	Sisällöt
-------------------	------------	----------

Kuvailmaisu ja kuvallinen ajattelu	Oppilas osaa valita sopivimmat välineet, materiaalit ja tekniikat työhönsä. Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia piirustus- ja maalaustekniikoita sekä muovailun ja rakentelun keinoja. Oppilas käyttää kokemuksiaan, mielikuvitustaan, tunteitaan ja aistejaan apuna työprosessissa ja osaa arvioida ja arvostaa niiden käytön toteutumista omista ja toisten töissä. Oppilas oppii ymmärtämään taiteen tapoja käsitellä elämän erilaisia ilmiöitä.	- syvennetään erilaisia kuvan tekemisen tekniikoita - syvennetään sommittelun keinoja ja opetelleen sommittelun tietoista käyttöä osana omaa kuvailmaisu - opetellaan sommittelun tietoista käyttöä osana omaa kuvailmaisu - omien havaintojen, ajatusten ja mielikuvien ilmaiseminen kuvallisilla keinoilla
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	Oppilas syventää tietämystään kulttuurien kuvamaailmasta sekä nykytaiteesta. Oppilas osaa käyttää kuvataiteen käsitteitä. Oppilas osaa käyttää Internetin kulttuuripalveluja ja sähköisiä viestimiä hyödykseen oman työskentelyn, tiedon hankinnan ja elämysten lähteinä. Oppilas oppii tarkastelemaan ja arvioimaan taidetta sekä esteettisestä että eettisestä näkökulmasta. Oppilas tutkii ja tulkitsee kuvaa sekä osaa ilmaista oman mielipiteensä erilaisista kuvista.	- taidekirjallisuuteen ja Internetin kulttuuripalvelujen hyödyntäminen - nykytaiteen ja kulttuurien kuvamaailman keskeisiä piirteitä - museo- ja näyttelykäynnit sekä taiteilijavierailut mahdollisuuksien mukaan - luokan ja oman koulun oppilastöiden tutustuminen ja tarkastelu
Media- ja kuvaviestintä	Oppilas syventää eri kuvaviestinnän välineiden käyttämistä oman työskentelyn, tiedon hankinnan ja elämysten lähteinä. Oppilas syventää tietämystään kuvaviestinnän tavoista kuvata eri ilmiöitä. Oppilas syventää tietämystään käyttäen median käsitteitä. Oppilas ymmärtää kuvaviestintää, valmistaa ja vastaanottaa kuvallisia viestejä sekä kykenee yhdistämään kuvaa, sanaa ja ääntä viesteissään.	- liikkuvan kuvan erityispiirteet, graafista suunnittelua sekä elokuvien ja tv-ohjelmien analysointia - kuvakerronnan perusteiden syventäminen ja soveltaminen (esim. kuvakoot, -kulmat ja rajaus) - syvennetään kuvallisen median ilmaisua ja vaikutuskeinoja (esim. digi, valokuva ja videokuva) - kuvan rakenteen ja sisällön tulkintaa sekä kuvan kriittistä tarkastelua (erilaisten kuvien tarkastelua, tuottamista ja arviointia) - kuvan merkitys ja käyttötarkoitus (esim. symboli, dokumentti, ikoni, fiktiivinen)

VALINNAINEN MUSIIKKI

VUOSILUOKAT 8-9 (valinnainen)

- Musiikkia opiskellaan valinnaisaineena kaksi tuntia viikossa joko kolme vuotta (luokat 7. - 9.) tai kaksi vuotta (luokat 8. ja 9.). Tällöin on tavoitteena syventää oppilaan taitoja musiikin opetus suunnitelman mukaan. Sisällöt painottuvat erityisesti yhteisosoittotaitoja ja ääni-ilmaisua kehittäviin harjoituksiin sekä omien musiikillisten ideoiden kokeiluun.

ILMAISUTAITO

- Ilmaisutaitoa opiskellaan valinnaisaineena kaksi tuntia viikossa joko kolme vuotta (luokat 7. - 9.) tai kaksi vuotta (luokat 8. ja 9.). Tänä aikana käydään läpi seuraavien tavoitteiden mukaiset sisällöt painottaen eri osuuksia ryhmän tarpeiden ja halujen mukaan.

TAVOITTEET

- oppilaan itseilmaisutaidot ja mielikuvitus kehittyvät
- oppilaan itsetunto, esiintymisrohkeus ja ryhmätöitä taidot kehittyvät

- oppilaan näyttelijäntaidot ja teatteritietous kehittyvät
- oppilas saa positiivisia kokemuksia itsestään ja esiintymisestä

SISÄLLÖT

- monenlaisia ilmaisutaitoharjoituksia, mm. tutustumis-, aisti-, keho- ja liike-, äänenkäyttö-, keskittymis-, rentoutumis-, musiikki- ja liike-, pantomiimi-, improvisaatio-, status-, tunnetila- ja yksilöpuheharjoituksia
- erilaisia draamaprosesseja, mm. pienoisenäytelmiä, kuunnelmia, elokuvia, musikaaleja ja näyttämödraamoja
- teatteritaitoja ja -tietoja, mm. rooliin perehtyminen ja roolin rakentaminen, dramaturgia, ohjaaminen, teatteritekniikka, puvustus, lavastus sekä teatterihistoria
- paikalliseen (Keski-Karjala, Itä-Suomi) teatterielämään tutustuminen
- integrointi musiikkiin, kuvaamataitoon, käsitöihin sekä liikuntaan sekä yhteistyö muiden teatterialan instituutioiden kanssa

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITTEERIT ARVOSANALLE 8

- oppilas haluaa, osaa ja uskaltaa ilmaista itseään sekä ryhmän jäsenenä että yksin esiintyessään
- oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä ilmaisutaitoharjoituksissa sekä draamaprosesseissa ja edistää ryhmän pääsyä tavoitteeseen sekä osaa toimia rakentavasti myös silloin, kun asioista ollaan eri mieltä
- oppilas pystyy havainnoimaan ja arvioimaan ilmaisutaitojaan; hän ottaa vastaan palautetta ja hyödyntää sitä omien taitojensa kehittämiseksi; hän antaa myös rakentavaa palautetta toisille ja työskentelee tavoitteellisesti sekä yksin että ryhmässä
- oppilas hallitsee teatteri-improvisoinnin tekniikoita
- oppilaalla on tietoja ja taitoja teatteritekniikasta

TIETOTEKNIikka

Tietotekniikka on valinnaisaine, joka valitaan joko 7 luokalta alkavaksi kolmevuotiseksi valinnaisaineeksi tai 8 luokalta alkavaksi kaksivuotiseksi valinnaisaineeksi.

Tietotekniikkaa on kunakin vuonna 2 vuosiviikkotunnin verran.

Molemmissa valinnoissa käsitellään 2 vuoden aikana samat perusoppisisällöt. Kolmannen vuoden aikana syvennetään jo opittuja taitoja ja opetellaan tekemään itsenäisesti suurempia kokonaisuuksia. Perehdytään tarkemmin koneen osiin ja koneen kasaamiseen.

TAVOITTEET

Tavoitteena on, että oppilas osaa itsenäisesti hyödyntää tietotekniikkaa sen eri osa-alueilla. Oppilaan tulee osata tuottaa itsenäisesti tutkielmia, käsitellä kuvia sekä tehdä www-sivuja. Oppilaan tulee hallita tietokonelaitteisto ja keskusyksikön tekniset osat. Hänen tulee myös osata joitakin keskeisiä toimenpiteitä jumissa olevan koneen saattamiseksi taas toimintatilaan.

SISÄLLÖT

1. vuosi

- 10-sormijärjestelmä

- tekstinkäsittelyn perusteet
- Internetin hyötykäyttö
- sähköposti ja sen käyttö
- virukset ja muut haittaohjelmat
- PowerPoint-esitykset
- kuvankäsittely
- perustiedot tietokonelaitteistosta ja oheislaitteet

2. vuosi

- kerrataan 10-sormijärjestelmää
- syvennyttään tekstinkäsittelyn hienouksiin
- taulukkolaskentaohjelman käyttö
- syventävät tiedot tietokonelaitteistosta ja oheislaitteista
- opetellaan lisäämään/vaihtamaan tietokoneeseen keskeisimpiä osia
- opetellaan alustavaa valmiutta kasata kone itsekin
- tutustutaan videoneditointiin. Tehdään lyhyitä elokuvia
- www-sivujen tuottaminen
- lyhyt itsenäinen työnäyte

3. vuosi

- kerrataan aiemmin opitut asiat ja syvennetään kutakin osiota
- kukin oppilas tekee itsenäisen laajan työn soveltaen kaikkia osaamia taitoja ja käyttäen mahdollisimman monia ohjelmia hyödykseen
- työnäyte voi olla laaja julkaisu, laadukkaat www-sivut, itsenäisesti tuotettu lyhyt video tai yhdistelmä näistä asioista
- perehdyttään tietokoneen kasaamiseen syvemmin

Hyvän osaamisen kuvaus (arvosana 8)

- Oppilas hallitsee sähköpostin käytön. Hän osaa käyttää Internetiä ja osaa varoa siellä vaaravia vaaroja (virukset, vakoiluohjelmat ym.)
- Oppilas hallitsee tekstinkäsittelyn, taulukkolaskennan ja kuvankäsittelyn keskeiset periaatteet sekä niiden yhteiskäytön. Hallitsee tutkielmien tekemisen tietokonetta apuna käyttäen
- Ymmärtää tietokoneen toiminnan ja osat sekä hallitsee perusteorian. Oppilas tuntee perusasiat kustakin tietokonelaitteiston osasta ja tietää mitä keskusyksikkö pitää sisällään
- Oppilas pystyy tuottamaan itsenäisesti www-sivuja.

USEASTA OPPIAINEESTA MUODOSTETUT KOKONAISUUDET

Valinnastripla

8. luokalla on kolmen vuosiviikkotunnin valinnaispaketti, jossa tarjotaan monipuolisesti eri oppiaineisiin liittyviä opintoja. Kaksi jaksoa on opintoja taito- ja taideaineissa, kaksi jaksoa välineaineissa (vieraat kielet ja matematiikka) ja yksi jakso harjoitellaan tutkielmien tekoa.

1. jakso

- Oppilas valitsee yhden seuraavista aineista: kuvataide, musiikki, ilmaisutaito, tekstiilityö, tekninen työ, liikunta, kotitalous, metsästys/kalastus/erästely. Toteutuneiden kurssien luonteen mukaan päätetään viikkotuntien rytmitys.

2. jakso

- Oppilas valitsee itselleen joko tuki- tai lisäkurssin matematiikasta tai vieraista kielistä. Tunnit sijoitetaan ykköstunteina viikon työjärjestykseen.

3. jakso

- Oppilas valitsee itselleen tutkielman aiheen. Aihepiiri rajataan Euroopan historiaan ja maantietoon. Viikkotuntirytmityksestä tekevät esityksen tutkielmia ohjaavat opettajat. Tutkielmien tekoa ohjaavat historian ja maantiedon opettaja sekä kaksi äidinkielen opettajaa.

4. jakso

- Toteutetaan 2. jakson tapaan. Oppilas voi ottaa saman kurssin tai eri kurssin kuin 2. jaksossa.

5. jakso

- Kuten 1. jakso, mutta metsästyksen tilalla on kansalaisen turvakurssi.

Kussakin jaksossa toteutetaan valintoja perusopetusryhmien mukainen määrä. 2. ja 4. jaksossa on erityisopettaja käytettävissä lisäresurssina.

VIERAAT KIELET

- A2 -KIELI VENÄJÄ
- B2 -KIELI RANSKA/SAKSA

Valinnaisten kielten osalta sisällöt ja tavoitteet on määritelty Perusopetuksen oppimistavoitteet ja keskeiset sisällöt -osiossa kohdassa 6.5 Vieraat kielet.

6.21 OPPILAANOHJAUS

Oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas kykenee edistämään opiskeluvalmiuksiaan ja sosiaalista kypsymistään sekä kehittämään elämänsuunnittelun kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Ohjauksen tuella oppilas tekee omiin kykyihinsä ja kiinnostuksiinsa perustuvia opiskelua, koulutusta, arkielämää ja elämänuraa koskevia ratkaisuja. Oppilaanohjauksen tarkoituksena on edistää koulutyön tuloksellisuutta, lisätä hyvinvointia koulussa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Sen avulla edistetään myös koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Oppilaan turvallista siirtymistä opintopolun nivelvaiheissa tulee tukea oppilaanohjaajien ja toisen asteen oppilaitosten ohjauksesta vastaavien opinto-ohjaajien sekä opettajien välisellä yhteistyöllä, joka ylittää oppilaitosten ja kouluasteiden väliset rajat.

TAVOITTEET

Oppilas

- oppii itsenäisyyteen, vastuullisuuteen ja itsetuntemukseen
- oppii yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja
- oppii kehittämään oppimisvalmiuksiaan ja tunnistamaan oppimisvaikeuksiaan sekä etsimään apua ongelmatilanteissa
- oppii tuntemaan erilaiset oppimistyyli
- oppii kehittämään opiskelutaitojaan ja oman toiminnan arviointitaitojaan
- saa tukea ja ohjausta siirtyessään koulutuksen eri nivelvaiheissa perusopetuksen sisällä ja perusopetuksen päättövaiheessa
- oppii etsimään tietoja ja hankkimaan taitoja opiskelua, tulevaisuutta sekä elämää koskevia suunnitelmia ja valintoja varten käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia
- oppii kehittämään päätöksentekotaitojaan sekä toteuttamaan ja arvioimaan tulevaisuudensuunnitelmiaan myös muuttuvissa olosuhteissa
- saa tukea ja ohjausta ammatillisessa suuntautumisessa, myös sukupuolirajat ylittävissä oppiaine-, koulutus- ja ammatinvalinnoissa
- oppii hankkimaan tietoja yhteiskunnasta, työelämästä ja yrittäjyydestä sekä kasvamaan monikulttuurisuuteen ja kansainvälisyyteen.

VUOSILUOKAT 1-2

- ❖ Oppilaanohjauksen tavoitteena on edistää oppilaan opiskeluvalmiuksien kehittymistä ja tukea hänen sosiaalista kasvuaan sekä osaltaan estää oppimisvaikeuksien syntymistä. Sujuvan opiskelun turvaamiseksi ohjauksen on tuettava oppilasta opiskelutaitojen kehittämisessä.
- ❖ Oppilasta tulee ohjata suhtautumaan vastuullisesti koulutyöhön ja tehtäviin, käyttämään monipuolisia työtapoja ja hankkimaan tietoa erilaisista tietolähteistä.
- ❖ Oppilaanohjausta toteutetaan vuosiluokkien 1-2 aikana eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaan tulee saada henkilökohtaista ohjausta opiskelunsa ja valintojensa tueksi sekä erilaisissa arkielämän kysymyksissä.

VUOSILUOKAT 3-6

- ❖ Vuosiluokkien 3-6 aikana oppilaanohjauksen tehtävänä on ohjata oppilasta itsenäistymiseen ja vastuullisuuteen koulutyössä ja tehtävien tekemisessä. Oppilasta tulee ohjata myös hänen tehdessään ainevalintoja perusopetuksen aikana ja nivelvaiheissa. Vuosiluokkien 3-6 aikana aloitetaan tutustuminen ammatteihin ja työelämään.
- ❖ Ohjauksen tehtävänä on lisäksi ohjata oppilaita kehittämään tiedonhankinnan valmiuksia ja käyttämään monipuolisia työtapoja. Oppilasta tulee ohjata myös yhteistoiminnallisuuteen ja toisten ihmisten huomioon ottamiseen.
- ❖ Oppilaanohjausta toteutetaan vuosiluokkien 3-6 aikana pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Ohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Myös vuosiluokkien 3-6 oppilaiden tulee saada henkilökohtaista ohjausta opiskelunsa ja valintojensa tukemiseksi sekä erilaisissa arkielämän kysymyksissä.

VUOSILUOKAT 7 -9

- ❖ Oppilaanohjaus on järjestetty siten, että se tarjoaa oppilaalle kokonaisuuden ,joka muodostuu luokkamuotoisesta ohjauksesta, henkilökohtaisesta ohjauksesta ja pienryhmäohjauksesta sekä työelämään tutustumisesta (TET).
- ❖ Luokkamuotoisen ohjauksen tavoitteena on, että oppilas saa kokonaiskäsityksen koulun toimintatavoista. Oppilas oppii käyttämään erilaisia opiskelumenetelmiä ja tiedonhankinta-kanavia sekä arviomaan opiskelutaitojaan. Oppilas tuntee Suomen koulujärjestelmän pääpiirteet ja oppii etsimään tietoa jatko-opiskelumahdollisuuksista, työelämästä ja eri ammattialoista.
- ❖ Henkilökohtaisen ohjauksen aikana oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihin, koulutus- ja ammatinvalintaan sekä muihin elämäntilanteisiin liittyvistä kysymyksistä.
- ❖ Pienryhmäohjauksessa oppilas oppii ryhmässä käsittelemään kaikille yhteisiä tai kunkin ryhmään osallistuvan opiskelijan henkilökohtaisia ohjauksellisia kysymyksiä.
- ❖ Perusopetuksen päättövaiheessa oppilasta ohjataan ja tuetaan jatko-opiskeluvalinnoissa sekä annetaan tietoa yhteiskunnan tarjoamista ohjaus-, neuvonta ja tietopalveluista.
- ❖ Työelämään tutustuminen: TET-jaksoja järjestetään oppilaan koulutus- ja ammatinvalinnan perustaksi sekä työn arvostuksen lisäämiseksi. Työ- ja elinkeinoelämän sekä koulun välisen yhteistyön tavoitteena on, että oppilas hankkii tietoa ammattialoista, ammateista ja työelämästä sekä saa virikkeitä yrittäjyydestä.
- ❖ Tämän yhteistyön keskeisen osan muodostavat työelämän edustajien vierailut oppitunneilla, työpaikkakäynnit, eri alojen tiedotusmateriaalien käyttö ja työelämään tutustuminen.
- ❖ Integrointi muihin oppiaineisiin ja yhteistyö eri aineiden opettajien kanssa on tutustumista rikastuttava tekijä.

Työelämään tutustuminen järjestetään seuraavasti:

- 7. luokalla oppilaat tutustuvat työelämään 1 päivän.
- 8. ja 9. luokalla TET-jakson pituus on 5 päivää.
- 7. luokalla oppilaat ovat joko koulun henkilökunnan mukana tai huoltajiensa työpaikoilla tutustumassa työelämää.

- Kasvatuksellisesti on tärkeää, että oppilaat tutustuvat koulunhenkilökunnan työhön ja oppivat arvostamaan sitä.
- Ennen TET-jaksoja oppilaille annetaan ohjeet työpaikan hankkimisesta ja opastetaan työelämän pelisääntöihin. Erityisesti painotetaan hyvää käytöstä, täsmällisyyttä, rehellisyyttä ja oikeaa asennetta työhön.
- Oppilasta kannustetaan hankimaan itse TET-paikkansa.
- Koulun henkilökunnan mukana olevien TET-paikat järjestää oppilaanohjaaja.
- Tarvittaessa muitakin oppilaita autetaan TET-paikan hankkimisessa.

Luokkamuotoinen ohjaus järjestetään:

- vuosiluokka 7   0,6 tuntia
- vuosiluokka 8   1   tuntia
- vuosiluokka 9   0,4 tuntia

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada tarpeeksi henkilökohtaista ohjausta joka luokka-asteella.

Oppilaanohjauksen luokkatuntien keskeiset sisällöt vuosiluokilla 7 - 9:

VUOSILUOKKA 7

- koulu tutuksi
- kouluyhteisössä toimiminen
- itsetuntemus
- perusopetuksen rakenne
- opiskelutaidot
- oppilaan arviointi
- valinnaisuus

VUOSILUOKKA 8

- tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaidot
- työelämä tietous
- elinkeinorakenne
- koulutusalat
- ammattialat ja yrittäjyys
- itsetuntemus

VUOSILUOKKA 9

- Suomen koulutusjärjestelmä
- jatko-opintomahdollisuudet
- itsetuntemus
- yhteishaku
- hakeutuminen jatko-opintoihin
- kansainvälisyys ja opiskelu ulkomailla
- ohjaus-, tiedotus- ja neuvontapalvelut
- tasa-arvo yhteiskunnassa ja työelämässä

Sisältöjä voidaan aikaistaa tai myöhentää tai pitää esillä joka luokka-asteella ryhmän ja koulun tarpeet sekä ajankohtaiset tapahtumat huomioon ottaen.

7 LUKIOKOULUTUKSEN OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT

Opetuksen yleiset tavoitteet ja aihekokonaisuudet toteutetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisina. Oppiaineiden oppimäärät sisältävät pakollisia, valtakunnallisia syventäviä ja koulukohtaisia syventäviä kursseja. Pakollisten kurssien ja valtakunnallisten syventävien kurssien tavoitteet ja sisällöt toteutetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisina.

7.1 OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaiset

7.2 AIHEKOKONAISUUDET

Tohmajärven kunnan koululaitoksessa toteutetaan aihekokonaisuuksia lukuvuosittain vaihtuvina teemoina siten, että aihekokonaisuudet tulevat vuosiaiheiksi joka kolmas vuosi. Lukion aihekokonaisuudet kytketään perusopetuksen aihekokonaisuuksiin seuraavasti:

Lukio	Perusopetus
* Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys	* Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
* Hyvinvointi ja turvallisuus	* Turvallisuus ja liikenne
* Kestävä kehitys	* Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
* Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus	* Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
* Teknologia ja yhteiskunta	* Ihminen ja teknologia
* Viestintä- ja mediaosaaminen	* Viestintä ja mediataito

7.3 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

7.3.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS, SUOMI ÄIDINKIELENÄ

Pakolliset kurssit

1. Kieli, tekstit ja vuorovaikutus (ÄI 1)
2. Tekstien rakenteita ja merkityksiä (ÄI 2)
3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (ÄI 3)
4. Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI 4)
5. Teksti, tyyli ja konteksti (ÄI 5)
6. Kieli, kirjallisuus ja identiteetti (ÄI 6)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Puheviestinnän taitojen syventäminen (ÄI 7)
8. Tekstitaitojen syventäminen (ÄI 8)
9. Kirjoittaminen ja nykykulttuuri (ÄI 9)

Koulukohtainen syventävä kurssi

10. Luova kirjoittaminen

Tavoitteet

Kurssilla perehdytään luovan kirjoittamisen perusteisiin. Edetään pienten harjoitusten kautta novelliin.

Sisällöt

- herkistetään aisteja erilaisin aistiharjoituksin
- pienten harjoitusten avulla opiskellaan novellin ominaispiirteitä
- kirjoitetaan runoja
- tehdään kirja-arvostelu luetun kirjan pohjalta

Opetusjärjestelyt

Hyödynnetään tietotekniikkaa. Lopputyönä on näytekansio, johon opiskelijat saavat itse valita osan arvosteltavista töistä.

7.3.2 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS, SUOMI TOISENA KIELENÄ

Suomi toisena kielenä -oppimäärä voi korvata suomi äidinkielenä -oppimäärän sellaisilla opiskelijoilla, joiden äidinkieli ei ole suomi tai jotka ovat saaneet perusopetuksensa kokonaan tai osaksi muulla kuin suomen kielellä. Tämän oppimäärän suoritusoikeutta on erikseen haettava rehtorilta. Oppimäärää ei opeteta erillisinä kursseina, vaan suomi äidinkielenä -oppimäärän yhteydessä henkilökohtaista eriyttämistä ja tarvittaessa tukiopetusta käyttäen. Opiskelija, joka on saanut oikeuden tämän oppimäärän suorittamiseen, arvioidaan tämän oppimäärän mukaisesti riippumatta eriytyksen ja tukiopetuksen määrästä ja toteutustavasta. Tällainen opiskelija ei voi saada arvosanaa suomi äidinkielenä -oppimäärästä.

Pakolliset kurssit

1. Perusteet hallintaan (S 21)
2. Kieli käyttöön (S 22)
3. Kielellä vaikutetaan (S 23)
4. Syvemmät tekstitaidot (S 24)
5. Suomalainen kulttuuri tutuksi (S 25)
6. Kohti toimivaa kaksikielisyyttä (S 26)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Puhekieli tarkasteluun (S 27)
8. Erilaisten tekstien kirjoittamista (S 28)
9. Tekstien maailmassa (S 29)

7.4 TOINEN KOTIMAINEN KIELI (RUOTSI)

Toisena kotimaisena kielenä opetetaan ruotsin kielen B1-oppimäärä

Pakolliset kurssit

1. Koulu ja vapaa-aika (RUB 1)
2. Arkielämää Pohjoismaissa (RUB 2)
3. Suomi, Pohjoismaat ja Eurooppa (RUB 3)
4. Elämää yhdessä ja erikseen (RUB 4)
5. Elinympäristömme (RUB 5)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

6. Kulttuurin tekijöitä ja näkijöitä (RUB 6)
7. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen (RUB 7)

Koulukohtaiset kurssit

8. Yo-kurssi

Tavoitteet

- harjoitella yo-aineen kirjoittamista ja antaa jokaiselle opiskelijalle mahdollisimman paljon henkilökohtaista ohjausta ja palautetta
- harjoitella kuullun ymmärtämistä, myös kuullun tiivistämistä
- harjoitella luetun ymmärtämistä, kääntämistä ja tiivistelmän tekoa

9. Tukikurssi

Tukikurssi on tarkoitettu kaikille, joilla on ensimmäisen opiskeluvuoden aikana ollut ongelmia ruotsin kielen opiskelussa. Kurssi soveltuu hyvin myös niille, jotka haluavat kerrata peruskielioppia ja sanastoa. Kurssin tarkempi sisältö määräytyy osin opiskelijoiden toiveiden ja tarpeiden mukaan.

Tavoitteet

- antaa tukea ruotsin kielen opintojen etenemiselle
- kerrata ensimmäisen vuoden (kurssien 1,2,3) peruskielioppia kielioppitehtävien, -pelien ja lyhyiden kirjoitelmien avulla
- rohkaista opiskelijoita ruotsin opiskelussa

10. Tilanneruotsia

Tavoitteet

- rohkaista opiskelijaa käyttämään rohkeasti ruotsin kieltä
- vahvistaa ja tukea pakollisten kurssien sanastoa
- opetella toimimaan erilaisissa palvelu- ja ostotilanteissa
- harjoitella puhumista erilaisten kommunikatiivisten harjoitusten, leikkien, pelien, puheiden, esitelmien, sketsien tai näytelmän avulla

7.5 VIERAAT KIELET

Vieraat kielet opetetaan kunnan kieliohjelman mukaisesti:

- pakollinen A 1 -kieli: englanti
- valinnainen A 2 -kieli: venäjä
- valinnaiset B 2 ja B 3 -kielet: saksa, ranska, venäjä

A1 ENGLANTI / A2 VENÄJÄ

Pakolliset kurssit

1. Nuori ja hänen maailmansa
2. Viestintä ja vapaa-aika
3. Opiskelu ja työ
4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma
5. Kulttuuri
6. Tiede, talous ja tekniikka

Venäjän kielessä myös kurssit 1-6 katsotaan valtakunnallisiksi syventäviksi kursseiksi

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Luonto ja kestävä kehitys
8. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen

Koulukohtaiset kurssit

9. Ajankohtaisia asioita

Tavoitteena on ymmärtää englannin kielellä esitettyä ajankohtaista uutisaineistoa (lehdet, radio, TV, Internet) sekä pystyä itse referoimaan tai kertomaan niin paikallisista, valtakunnallisista kuin kansainvälisistäkin asioista englannin kielellä. Suositeltava suoritusvuosi 2-3. vuosi.

10. Englantia abeille

Päätökokeeseen valmentava kurssi. Kurssilla harjoitellaan aktiivisesti ylioppilastutkinnon edellyttämiä tietoja ja valmiuksia. Luetun- ja kuullunymmärtämisharjoituksia, kielioppia ja ainekirjoitusta. Suoriteaan 3. opiskeluvuotena.

11. Tilanne-englantia

Tavoitteena on harjoitella erilaisissa opastus-, asiointi- ja palvelutilanteissa tarvittavaa englannin kieltä pari- ja pienryhmätyöskentelyn avulla. Ohjattujen puheharjoitusten lisäksi pyritään myös vapaamuotoisempiin keskusteluharjoituksiin. Kurssi sijoittuu pakollisen kurssin 4. jälkeen. Ryhmän maksimikoko 12 opiskelijaa.

12. Englannin tukikurssi

Kurssi on tarkoitettu niille opiskelijoille, jotka haluavat parantaa englannin peruskieliopin ja keskeisimmän sanaston ja ääntämisen hallintaa. Kurssi sijoittuu välittömästi toisen opintovuoden alkuun.

B 2/B 3: SAKSA, RANSKA, VENÄJÄ

B 2 -oppimäärä toteutetaan B 3 -oppimäärän yhteydessä siten, että B 3 -oppimäärän kurssit 3-8 vastaavat B 2 -oppimäärän kursseja 1-6. Kaikki kurssit luetaan valtakunnallisiksi syventäviksi kursseiksi.

1. Hyvää päivää, hauska tutustua
2. Näin asiat hoituvat
3. Vapaa-aika ja harrastukset

4. Meillä ja muualla
5. Ennen ja nyt
6. Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat
7. Kulttuuri
8. Yhteinen maapallomme

7.6 MATEMATIIKKA

PITKÄ OPPIMÄÄRÄ

Pakolliset kurssit

1. Funktiot ja yhtälöt (MAA 1)
2. Polynomifunktiot (MAA 2)
3. Geometria (MAA 3)
4. Analyyttinen geometria (MAA 4)
5. Vektorit (MAA 5)
6. Todennäköisyys ja tilastot (MAA 6)
7. Derivaatta (MAA 7)
8. Juuri- ja logaritmifunktiot (MAA 8)
9. Trigonometriset funktiot ja lukujonot (MAA 9)
10. Integraalilaskenta (MAA 10)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

11. Lukuteoria ja logiikka (MAA 11)
12. Numeerisia ja algebrallisia menetelmiä (MAA 12)
13. Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA 13)

Koulukohtaiset kurssit

14. Talousmatematiikka (MAA14)
Sama kuin lyhyen matematiikan kurssi 7 (MAB7).
15. Kertauskurssi (MAA15)
Kerrataan ja syvennetään matematiikan tietoja. Harjoitellaan ylioppilaskirjoituksia varten.
16. Yläkoulun matematiikkaa kertaava puolikurssi
Kerrataan ja syvennetään yläkoulussa opittuja matematiikan taitoja.

LYHYT OPPIMÄÄRÄ

Pakolliset kurssit

1. Lausekkeet ja yhtälöt (MAB 1)
2. Geometria (MAB 2)
3. Matemaattisia malleja I (MAB 3)
4. Matemaattinen analyysi (MAB 4)
5. Tilastot ja todennäköisyys (MAB 5)
6. Matemaattisia malleja II (MAB 6)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Talousmatematiikka (MAB 7)
8. Matemaattisia malleja III (MAB 8)

Koulukohtaiset kurssit

9. Kertauskurssi (MAB 9)
Kerrataan ja syvennetään matematiikan tietoja. Harjoitellaan ylioppilaskirjoituksia varten.
10. Yläkoulun matematiikkaa kertaava puolikurssi.
Kerrataan ja syvennetään yläkoulussa opittuja matematiikan taitoja.

7.7 BIOLOGIA

Pakolliset kurssit

1. Eliömaailma
2. Solu ja perinnöllisyys

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Ympäristöekologia
4. Ihmisen biologia
5. Bioteknologia

Koulukohtaiset kurssit

6. Laborointi 1

Kurssilla suoritetaan kokeita laboratoriossa. Yksinkertaisilla kokeilla havainnollistetaan kasvien ja eläinten elintoimintoja sekä erilaisia ilmiöitä. Tuloksia sovelletaan laajempiin teoreettisiin asiayhteyksiin. Laborointitöistä laaditaan työselostukset.

7. Laborointi 2

Kurssin laborointiaiheet monipuolistavat kuvaa biologisista ilmiöistä ja antavat mahdollisuuden syventäviin tutkimuksiin. Tutkimuskohteina ovat eläin- ja kasviyksilöt, ekologiset sekä ympäristöön liittyvät aiheet. Laboratoriotyöskentelyn avulla selvitetään myös ihmisen rakennetta ja elintoimintoja. Laborointitöistä laaditaan työselostukset.

7.8 MAANTIEDE

Pakolliset kurssit:

1. Sininen planeetta (GE 1)
2. Yhteinen maailma (GE 2)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Riskien maailma (GE 3)
4. Aluetutkimus (GE 4)

7.9 FYSIIKKA

Pakollinen kurssi

1. Fysiikka luonnontieteenä (FY 1)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Lämpö (FY 2)
3. Aallot (FY 3)
4. Liikkeen lait (FY 4)
5. Pyöriminen ja gravitaatio (FY 5)
6. Sähkö (FY 6)
7. Sähkömagnetismi (FY 6)
8. Aine ja säteily (FY 8)

Koulukohtaiset kurssit

9. Fysiikan kertauskurssi (FY 9)

Kerrataan ja syvennetään fysiikan tietoja. Harjoitellaan ylioppilaskirjoituksia varten.

7.10 KEMIA

Pakollinen kurssi

1. Ihminen ja elinympäristön kemia (KE 1)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Kemian mikromaailma (KE 2)
3. Reaktiot ja energia (KE 3)
4. Metallit ja materiaalit (KE 4)

7.11 USKONTO

7.11.1 EVANKELIS-LUTERILAINEN USKONTO

Pakolliset kurssit

1. Uskonnon luonne ja merkitys (UE 1)
2. Kirkko, kulttuuri ja yhteiskunta (UE 2)
3. Ihmisen elämä ja etiikka (UE 3)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

4. Uskontojen maailmat (UE 4)
5. Mihin suomalainen uskoo? (UE 5)

7.11.2 ORTODOKSINEN USKONTO

Pakolliset kurssit

1. Ortodoksinen maailma (UO 1)
2. Uskonoppi ja etiikka (UO 2)
3. Raamattutieto (UO 3)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

4. Uskontojen maailmat (UO 4)
5. Ortodoksinen Suomi (UO 5)

7.12 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Pakolliset kurssit

1. Hyvä elämä (ET 1)
2. Maailmankuva (ET 2)
3. Yksilö ja yhteisö (ET 3)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

4. Kulttuuriperintö ja identiteetti (ET 4)
5. Maailman selittäminen katsomusperinteissä (ET 5)

7.13 FILOSOFIA

Pakollinen kurssi

1. Johdatus filosofiseen ajatteluun (FI 1)

Syventävät kurssit

2. Filosofinen etiikka (FI 2)
3. Tiedon ja todellisuuden filosofia (FI 3)
4. Yhteiskuntafilosofia (FI 4)

7.14 HISTORIA

Pakolliset kurssit

1. Ihminen, ympäristö ja kulttuuri (HI 1)
2. Eurooppalainen ihminen (HI 2)

3. Kansainväliset suhteet (HI 3)
4. Suomen historian käännekohtia (HI 4)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

5. Suomen vaiheet esihistoriasta autonomian aikaan (HI 5)
6. Kulttuurien kohtaaminen (HI 6)

Koulukohtainen syventävä kurssi

7. Karjalan historia

Kurssilla käsitellään Karjalan, erityisesti Pohjois-Karjalan, sekä Tohmajärven ja lähiseutujen historiaa keskittyen varsinkin niihin vaiheisiin, jotka poikkeavat muun Suomen kehityksestä.

Tavoitteet

- tutustutaan Karjalan historian maakunnallisiin erityispiirteisiin
- vahvistetaan kotiseutuidentiteettiä ja kotiseudun kulttuuriperinteen arvostusta
- opetellaan historiallisen tiedon hankkimisen taitoja.

Sisällöt

- Muinaiskarjalainen erä- ja kaskitalous
- Karjala Novgorodin ja Venäjän osana keskiajalla
- Ortodoksisen kirkon tulo Karjalaan
- Karjala Ruotsin ja Venäjän kiistamaana
- Käkisalmen lääni Ruotsin voittomaana
- 1700-luvun edistystoimia
- Varhainen teollistumisvaihe: Värtsilä, Puhos, Möhkö, Utra
- Joensuun kaupungin perustaminen
- Saimaan kanava ja Karjalan rata
- Karelianismi Suomen kulttuurihistoriassa
- Karjalaisten evakkotie 2. maailmansodassa
- Kehitysaluepolitiikka 1960-80-luvulla
- Itärajan aukeaminen 1990-luvulla

7.15 YHTEISKUNTAOPPI

Pakolliset kurssit

1. Yhteiskuntatieto (YH 1)
2. Taloustieto (YH 2)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Kansalaisen lakitieto (YH 3)
4. Eurooppalaisuus ja Euroopan unioni (YH 4)

Koulukohtainen syventävä kurssi

5. Yritystalous

Kurssilla toteutetaan yrityksen perustamisprosessiin, yrityksen toimintaympäristöön, yrittäjän piirteisiin ja toimintaan sekä paikalliseen yrittäjyyteen.

Tavoitteet

- tutustutaan yritystalouden keskeisiin piirteisiin osana markkinatalousjärjestelmää
- ohjataan eettisesti kestävien yrittäjäasenteiden omaksumiseen
- rohkaistaan osallistumaan paikalliseen ja alueelliseen yritystoimintaan

Sisällöt

Yrityksen perustaminen

- yritysmuodot
- yritystoimintaa koskevat säädökset

- liikeideat
- toimintaedellytysten arviointiperusteet

Yritys markkinatalouden osana

- kannattavuus ja kustannuslaskenta
- taseet ja niiden tulkitseminen
- myynti ja markkinointi
- yritys työnantajana

Yrittäjän rooli

- riskianalyysi
- yrittäjän etiikka
- yrittäjän sosiaaliturva

Paikallinen yritystoiminta

- tutustuminen jonkin lähialueella toimivan yrityksen toimintaan haastatteluin ja opintokäynnein

7.16 PSYKOLOGIA

Pakollinen kurssi

1. Psykkinen toiminta, oppiminen ja vuorovaikutus (PS1)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Ihmisen psyykinen kehitys (PS2)
3. Ihmisen tiedonkäsittelyn perusteet (PS3)
4. Motivaatio, tunteet ja älykäs toiminta (PS4)
5. Persoonallisuus ja mielenterveys (PS5)

7.17 MUSIIKKI

Pakolliset kurssit

1. Musiikki ja minä (MU 1)
2. Moniääninen Suomi (MU 2)

Musiikissa ja kuvataiteessa ovat 2. kurssit keskenään vaihtoehtoiset. Opiskelijalla on oikeus suorittaa myös molemmat 2. kurssit, jolloin toinen niistä katsotaan valtakunnalliseksi syventäväksi kurssiksi.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Ovet auki musiikille (MU 3)
4. Musiikki viestii ja vaikuttaa (MU 4)
5. Musiikkiprojekti (MU 5)

Koulukohtaiset kurssit

6. Bändikurssi (MU 6)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija syventää tuntemustaan perinteisistä bändisoittimista (rummut, kitara, basso, kosketinsoittimet, perkussiosoittimet) sekä laulusta.

Ohjelmisto on monipuolista painottuen viime vuosikymmenten suomalaiseen ja ulkomaiseen pop- ja rockmusiikkiin.

7. Kuorokurssi (MU 7)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija kehittää kuorolaulantataitojaan sekä yksi- että moniäänisten kuoroharjoitusten /-teosten kautta.

Ohjelmisto on monipuolista: perinteistä, klassista sekä modernia laulumusiikkia.

8. Vaskipuhallinkurssi (MU 8)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu vaskisoittimiin (erityisesti trumpettiin) ja oppii niiden soittamisen alkeita.

Ohjelmisto on alkeistason harjoituksia sekä yksinkertaisia melodioita yksin ja yhdessä.

7.18 KUVATAIDE

Pakolliset kurssit

1. Minä, kuva ja kulttuuri (KU 1)
  2. Ympäristö, paikka ja tila (KU 2)
- Ks. huomautusta musiikin oppimäärän kohdalla

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Media ja kuvien viestit (KU 3)
4. Taiteen kuvista omiin kuviin (KU 4)
5. Nykyaiteen työpaja (KU 5)

Koulukohtaiset syventävät kurssit

Piirustus ja maalaus (KU 6)

TAVOITTEET

- oppia lisää taiteen eri ilmenemismuodoista oman taiteellisen työskentelyn avulla
- syventää taiteentuntemusta oman työskentelyn avulla
- oppia ymmärtämään taiteilijan, teoksen ja vastaanottajan vuorovaikutussuhdetta
- vahvistaa ja tukea omaa persoonallista kuvailmaisua
- syventää muodon, tilan ja sommittelun perusasioiden tuntemusta sekä värien käyttöä ilmaisun välineenä

KESKEISET SISÄLLÖT

- tutkitaan ja syvennetään kuvan rakentamisen keinoja ja lainalaisuuksia
- syvennetään muodon, tilan ja sommittelun perusasioiden tuntemusta sekä värien käyttöä ilmaisun välineenä erilaisten tehtävien ja tekniikoiden avulla
- tutkitaan, tarkastellaan ja pyritään ymmärtämään taiteilijan, teoksen ja vastaanottajan vuorovaikutussuhdetta
- sisältöjä lähestytään omakohtaisesti työskennellen, teemoittain tai kiinnostuksen mukaan

Grafiikka (KU 7)

TAVOITTEET

- vahvistaa ja tukea omaa persoonallista kuvailmaisua monipuolisesti eri grafiikan tekniikoilla
- syventää muodon, tilan ja sommittelun perusasioiden tuntemusta käyttö- ja taidegrafiikan keinoin

KESKEISET SISÄLLÖT

- tutustutaan grafiikan historiaan ja joihinkin tunnettuihin graafikoihin
- tutustutaan käyttö- ja taidegrafiikkaan
- tutustutaan erilaisiin taidegrafiikan tekniikoihin mm. kohopaino ja syväpainotekniikoita
- vahvistetaan kuvan peruselementtien ja sommittelun merkitystä oman kuvan tekemisessä

Rakentelu, muovailu ja kuvanveisto (KU 8)

TAVOITTEET

- syventää kolmiulotteisen työskentelyn ja ilmaisun mahdollisuuksia
- oppia ymmärtämään veistotaiteen ilmiöitä
- vahvistaa ja tukea omaa persoonallista kuvailmaisua kolmiulotteisen työskentelyn avulla

KESKEISET SISÄLLÖT

- käytännön työskentelyä erilaisin muovailun, rakentelun ja kuvanveiston materiaalein
- tutkitaan plastisuutta ja rakenteellisuutta, tilaa ja volyyimia (avoin, suljettu), veistosten staattisuutta ja dynaamisuutta, niiden struktuureja ja tekstuureja

Tekstiilitaide (KU 9)

TAVOITTEET

- tutustua tekstiilitaiteen historiaan ja nykypäivään sekä tekstiilitaiteen ammattilaisten työhön ja työskentelytapoihin
- tutustua erilaisiin kankaiden koristelu- ja värjäystekniikoihin, huovutukseen ja 3-ulotteiseen tekstiilitaiteeseen

KESKEISET SISÄLLÖT

- menetelminä käytetään mm. batiikkia, kankaanpainantaa, silkkimaalausta, applikointia ja huovutusta
- suunnitellaan ja valmistetaan taidetekstiili
- 3-ulotteinen tekstiilitaide

Lukiodiplomi (KU 10) (edellyttää väh. 4 hyväksytyyn pakollisen/syventävän kuvataiteen kurssin suorittamista)

TAVOITTEET

- rohkaista ja kannustaa oppilasta omaan taiteelliseen toimintaan ja pohdintaa
- oppia tallentamaan, pohtimaan ja arvioimaan omaa työtään (prosessia ja lopputulosta)

KESKEISET SISÄLLÖT

- kurssi toteutetaan Opetushallituksen ohjeiden mukaan
- kurssilla toteutettavien töiden aiheet ovat valtakunnalliset
- lukiodiplomi suoritetaan itsenäisesti ja valvotusti 38 tunnin aikana
- diplomiin kuuluu kuvallinen ja kirjallinen osuus.

7.19 LIIKUNTA

Pakolliset kurssit

1. Taitoa ja kuntoa (LI 1)
2. Liikuntaa yhdessä ja erikseen (LI 2)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Virkisty liikunnasta (LI 3)
4. Yhdessä liikkuen (LI 4)
5. Kuntoliikunta (LI 5)

Koulukohtaiset kurssit

6. Palloilun harrastuskurssi (LI 6)

Sisä- ja ulkopallopelejä ryhmän valintojen mukaan. Toteutetaan hajautetusti joko syys- tai kevätlukukaudella.

7. Palloilun taitokurssi (LI 7)

Keskitytään yhteen tai kahteen lajiin. Lajit voivat vaihdella vuosittain. Kurssi voidaan toteuttaa hajautetusti tai keskitetysti yhdessä jaksossa.

8. Tanssi ja musiikkiliikunta (LI 8)

Tutustutaan eri tanssilajeihin (kansantanssi, karakteritanssi, jazz- ja moderni tanssi, steppaus, paritanssit). Lisäksi musiikkiliikunnan alkeita, koreografioitten suunnittelua ja omien tanssien tekoa. Voidaan toteuttaa joko hajautetusti tai keskitetysti.

9. Talvilajikurssi (LI 9)

Hiihtoa, laskettelua, luistelua ja jääpelejä. Toteutetaan keskitetysti. Osa tunneista suoritetaan iltaisin tai viikonloppuisin (laskettelu).

10. Oman lajin kurssi (LI 10)

Opiskelija voi keskittyä omaan harrastuslajiinsa. Sopii urheilijoille ja aktiiviharrastajille. Kurssi voidaan suorittaa itsenäisesti tai toisessa oppilaitoksessa. Opettaja tarkentaa kurssin sisällön ja suoritustavan yhdessä opiskelijoitten kanssa.

11. Rentoudu - virkisty - kiinteydy (LI 11)

Joogaa, erilaisia venyttely- ja rentoutustapoja sekä kuntoliikuntaa. Voidaan toteuttaa joko hajautetusti tai keskitetysti.

12. Liikunnan lukiodiplomi (LI 12)

Lukiodiplomia suoritetaan koko lukion ajan. Varsinaisella lukiodiplomikurssilla harjoitellaan ja suoritetaan diplomiin vaadittavat taito- ja kuntotestit.

7.20 TERVEYSTIETO

Pakollinen kurssi

1. Terveystieteen perusteet (TE 1)

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Nuoret, terveys ja arkielämä (TE 2)
3. Terveys ja tutkimus (TE 3)

7.21 OPINTO-OHJAUS

Pakollinen kurssi

1. Koulutus, työ ja tulevaisuus (OP 1)

Valtakunnallinen syventävä kurssi

2. Opiskelu, työelämä ja ammatinvalinta

Tavoitteet

- opitaan omakohtaisen tiedon hankinnan ja arvioinnin taitoja
- harjaannutaan työelämässä tarvittaviin sosiaalisiin taitoihin
- opitaan arvostamaan työntekoa ja yrittämistä
- opitaan omatoimisuutta ja itsenäisyyttä

Sisällöt

Kurssi käsittää kolme sisällöllistä osiota:

1. Yleinen työelämätietous

- työmarkkinoiden sopimusjärjestelmä
- työturvallisuus
- työntekijän sosiaaliturva
- palkkatyöntekijän ja yrittäjän asema työmarkkinoilla

2. Omakohtainen tutustuminen työelämään

Tämä osio voidaan toteuttaa vaihtoehtoisesti joko kesälomalla tai viikonloppuisin suoritettavana työharjoitteluna, josta laaditaan työpäiväkirja tai pienryhmissä toteutettavana työpaikkakäynteinä, joiden yhteydessä tehdään haastattelut työnjohdon, palkkatyöntekijöiden ja ammattiyhdistystoiminnan edustajista. Työpaikkakäynneistä ja haastatteluista laaditaan kirjallinen raportti.

3. Palaute työelämään tutustumisesta

Työpäiväkirjat ja haastatteluraportit käsitellään omakohtaisen työelämään tutustumisen jälkeen järjestettävässä palauteseminaarissa

7.22 SOVELTAVAT KURSSIT

Soveltavat kurssit ovat sellaisia kursseja, jotka eivät kuulu mihinkään lukion valtakunnallisen tuntijaon mainitsemaan oppiaineeseen. Ne voivat olla jonkin tuntijakoon kuulumattoman oppiaineen kursseja tai moniaineisia opintokokonaisuuksia. Soveltavan kurssin suoritukseksi voidaan hyväksyä myös sellaisia opintosuorituksia, joita suoritetaan oman oppilaitoksen ulkopuolella. Hyväksiluettavuudesta päättää rehtori.

Tietotekniikka

Kurssi 1; Tietotekniikan peruskurssi

Opiskellaan yleistietoja tietotekniikasta (laitteisto ja ohjelmisto). Opiskellaan työvälinohjelmien peruskäyttöä. Kurssi on tarkoitettu lähinnä opiskelijoille, joilla ei vielä ole tietotekniikan perusvalmiuksia.

Kurssi 2; Ohjelmointikurssi

Tutustutaan ohjelmoinnin yleisiin perusteisiin. Syvennyttään lähemmin johonkin lausekieleen (C-kieli). Tehdään ohjelmointityö dokumentteineen.

Kurssi 3; Internet ja sähköinen viestintä

Tutustutaan WWW-palveluiden käyttöön ja harjoitellaan omien [WWW -sivujen](#) tekoa. Opetellaan sähköpostin ja keskusteluryhmien käyttöä.

Kurssi 4; www-ohjelmointi

Kurssilla harjoitellaan luomaan www-sovelluksia php-ohjelmointikielen ja MySQL-tietokannan avulla. Apuna käytetään XML-merkkäuskieltä. Kurssi lähtee php- ja MySQL-ohjelmoinnin perusteista.

Kurssi 5; Linux -käyttöjärjestelmä ja sen perussovellukset.

Tutustutaan Linux -käyttöjärjestelmään ja perehdytään sen peruskäyttöön.

Ilmaisutaito

Perehdytään ilmaisun perusvalmiuksiin, keskittymiseen, aistiherkkyyteen, esiintymiseen ja vuorovaikutuksen taitoihin. Rohkaistaan monipuoliseen ilmaisuun ja esiintymiseen.

Kansainvälisyys

Kurssi 1

Solmitaan keskinäiseen tiedonvaihtoon perustuvat yhteydet yhteen tai useampaan ulkomailla toimivaan kumppanuuskouluun. Kurssin työkielenä käytetään muuta kuin suomen kieltä. Projektin sisällöstä sovi- taan tapauskohtaisesti kumppanuuskoulujen kanssa.

Kurssi 2

Valmistellaan ja toteutetaan vastavuoroisuuteen perustuva vierailuvaihto kumppanuuskoulujen kesken.

Kotitalous

Kurssi 1

Ruoanlaittoa ja leivontaa perusopetuksessa opittuja taitoja syventäen.

Kurssi 2

Perehdytään perhe- ja vuotuisjuhliin (häät, syntymäpäivät, pääsiäinen tms.). Suunnitellaan ja toteute- taan jonkin juhlan ateria.

Retkeily

Harjoitellaan erätaitoja ja luonnossa liikkumista.

Tekninen työ

Suoritetaan puu- tai metallitöitä perusopetuksessa opittua syventäen. Kurssin suoritukseen kuuluu työn suunnittelu, materiaalin ja työtapojen valinta sekä työn tekninen suorittaminen. Perehdytään työsuoje- lu- ja työturvallisuussäädöksiin.

Tekstiilityö

Suunnitellaan ja valmistetaan asu käyttäen hyväksi ja täydentäen perusopetuksessa hankittuja tietoja ja taitoja.

Tähtitiede

Tutustutaan tähtitieteen peruskäsitteisiin.

Tutor-toiminta

Varttuneet lukiolaiset voivat toimia vapaaehtoisina aloittavien lukiolaisten tukihenkilöinä. Tätä toimin- taa varten järjestetään koulutusta ja työhajausta, jossa käsitellään opiskelutaitoja, ryhmäkäyttäyty- mistä ja opintososiaalisia kysymyksiä. Opiskelijatutorit toimivat ryhmänohjaajien ja opinto-ohjaajan avustajina sekä uusien lukiolaisten vertaistukihenkilöinä vähintään yhden lukukauden ajan. Kurssisuori- tus edellyttää osallistumisen sekä koulutukseen että käytännön tutor-toimintaan.

Kertaluontoiset opintoprojektit

Soveltavina kursseina voidaan toteuttaa myös kertaluonteisia opintoprojekteja, joiden tavoitteista ja sisällöistä päätetään lukuvuoden työohjelmaa laadittaessa.

8 ARVIOINTI

8.1 OPPILAAN ARVIOINTI (perusopetus)

Oppilaan arviointi jaetaan arviointiin opintojen aikana ja päättöarviointiin, joilla on erilaiset tehtävät.

8.1.1 ARVIOINTI OPINTOJEN AIKANA

Tohmajärven kunnan perusopetuksen oppilasarvioinnissa käytetään välitodistuksissa (syyslukukauden päättyessä) ja lukuvuositodistuksissa (kevätlukukauden päättyessä) 1-2 luokan oppilaille sanallista arviointia ja 3-9 luokan oppilaille numeroarviointia. Sanallinen arviointi voi täydentää numeroarviointia erillisenä liitteenä.

ARVIOINNIN TEHTÄVÄ

- ❖ Opintojen aikaisen arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kuvata, miten hyvin oppilas on saavuttanut kasvulle ja oppimiselle asetetut tavoitteet. Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta muodostamaan realistinen kuva oppimisestaan ja kehittymisestään ja siten tukea myös oppilaan persoonallisuuden kasvua.

ARVIOINNIN PERIAATTEET

- ❖ Opintojen arvioinnin tulee olla totuudenmukaista ja perustua monipuoliseen näyttöön. Arvioinnin tulee kohdistua oppilaan oppimiseen ja edistymiseen oppimisen eri osa-alueilla. Arvioinnissa otetaan huomioon sen merkitys oppimisprosessissa. Oppilaan arviointi muodostaa kokonaisuuden, jossa on tärkeää opettajan antama jatkuva palaute. Arvioinnin avulla opettaja ohjaa oppilasta tiedostamaan omaa ajatteluaan ja toimintaansa sekä auttaa oppilasta ymmärtämään oppimistaan. Oppilaan edistymistä, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta.
- ❖ Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta sekä päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät kansallisesti sen tieto- ja taitotason, joka on oppilaan arvioinnin pohjana. Numeroarvostelua käytettäessä hyvän osaamisen kuvaus määrittelee tason arvosanalle kahdeksan (8). Sanallisessa arvioinnissa kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta tukee opettajaa hänen arvioidessaan oppilaan edistymistä, ja se on arvioinnin perusta kuvattaessa, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet. Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta on laadittu jokaisen oppiaineen osion päätteeksi tuntijaon nivelkohtaan.
- ❖ Opetussuunnitelmassa tulee määrittellä yleiset ja oppiainekohtaiset arvioinnin periaatteet. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee antaa etukäteen tietoa arvioinnin perusteista ja pyydettyessä on selvítettävä jälkikäteen, miten niitä on arvioinnissa sovellettu.
- ❖ Oppiaineet, aineryhmät ja käyttäytyminen arvioidaan sanallisesti, numeroarvosteluna tai näiden yhdistelmänä. Numeroarvosana kuvaa osaamisen tasoa. Sanallisella arvioinnilla voidaan kuvata myös oppilaan edistymistä ja oppimisprosessia. Yhteisten aineiden arvioinnissa tulee todistuksissa käyttää numeroarvostelua viimeistään kahdeksannella vuosiluokalla. Jos oppilas suorittaa jonkin yhteisen oppiaineen kaikki opinnot ennen tätä, tulee numeroarvostelua käyttää lukuvuositodistuksessa jo sinä lukuvuonna, jolloin kyseisen oppiaineen opiskelu päättyy. Sanallista arviointia käytettäessä lukuvuositodistuksesta tulee käydä ilmi, onko oppilas saavuttanut vuosiluokan tavoitteet hyväksytysti. Valinnaisten aineiden arvioinnista päätetään opetussuunnitelmassa.
- ❖ Arviointipalautetta tulee antaa oppilaalle ja hänen huoltajalleen lukuvuositodistusten lisäksi riittävästi ja monipuolisesti. Tietoa tulee antaa oppilaan edistymisestä, vahvuuksista sekä niistä oppimisen alueista, joita on kehitettävä. Arviointipalautetta voidaan antaa välitodistuksin, erilaisin tiedottein ja arviointikeskusteluissa tai muilla tavoin.

OPINNOISSA ETENEMINEN VUOSILUOKITTAIN

- ❖ Perusopetusasetuksen 11. §:ssä on määritelty opinnoissa etenemisen ja vuosiluokalta siirtymisen periaatteet. Opetussuunnitelman perusteet täydentävät asetusta. Opetussuunnitelmassa tarkennetaan vuosiluokalle jättämisen käytäntöjä.
- ❖ Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän suorittaa hyväksytysti kaikki opetussuunnitelmassa määritellyt vuosiluokan oppimäärään kuuluvat eri oppiaineiden tai aineryhmien opinnot.
- ❖ Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänellä olisi hylättyjä suorituksia, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti.
- ❖ Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa aineessa tai aineryhmässä on hylätty. Oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Mahdollisuuksia voidaan antaa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä.
- ❖ Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, luokalle jättämisestä voidaan tehdä ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksyty suorittaminen erillisessä kokeessa on vuosiluokalta siirtymisen edellytys. Erillinen koe voi sisältää monipuolisesti erilaisia näyttömahdollisuuksia.
- ❖ Oppilas voidaan myös jättää luokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos sitä on pidettävä hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaisena. Oppilaan huoltajalle tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.
- ❖ Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset raukeavat.

OPINNOISSA ETENEMINEN OMAN OPINTO-OHJELMAN MUKAAN

- ❖ Mikäli opetussuunnitelmassa on perusopetusasetuksen 11. § 3. momentin mukaisesti päätetty, että oppilas etenee vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelmansa mukaan, opetussuunnitelmassa on määriteltävä ne tiedot ja taidot, jotka ovat edellytyksenä kunkin opintokokonaisuuden opiskelun aloittamiselle. Perusopetusasetuksen mukaan oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä seuraavalle vuosiluokalle. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella.
- ❖ Oppilas luetaan yhdeksännen vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai hänen oppivelvollisuuskänsä täyttyy ja hän eroaa koulusta.

ARVIOITAVAT OPPIAINEET

- ❖ Perusopetuksen kaikki oppiaineet arvioidaan ympäristö- ja luonnontieto -aineryhmää lukuun ottamatta erillisinä. Vuosiluokilla 1-4 arvioidaan yhtenä kokonaisuutena ympäristö- ja luonnontieto. Vuosiluokilla 5-6 biologia ja maantieto arvioidaan yhtenä kokonaisuutena, samoin fysiikka ja kemia. Vuosiluokilla 7-9 arvioidaan biologia, maantieto, fysiikka, kemia ja terveystieto jokainen erikseen.

TYÖSKENTELYN ARVIOINTI

- ❖ Työskentelyn arviointi on osa oppilaan oppimistaitojen arviointia. Työskentelyn arvioinnin pohjana ovat työskentelylle eri oppiaineissa asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi kohdistuu oppilaan taitoon suunnitella, säädellä, toteuttaa ja arvioida omaa työtään. Arvioinnissa otetaan huomioon myös, miten vastuullisesti oppilas työskentelee ja miten hän toimii yhteistyössä toisten kanssa. Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä voidaan arvioida myös erikseen.

OPPILAAN ITSEARVIOINTI

- ❖ Perusopetuksen yhtenä tehtävänä on kehittää oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Itsearviointitaitojen kehittämisen tarkoituksena on tukea oppilaan itsetuntemuksen kasvua ja opiskelutaitojen kehittymistä. Tavoitteena on, että oppilaan itsetunto ja myönteinen minäkuva oppijana sekä osallisuuden tunne vahvistuvat. Itsearviointitaitojen kehittämisen myötä oppilas oppii myös tiedostamaan omaa edistymistään ja oppimiselle asetettuja tavoitteita sekä asettamaan itse opiskelulle tavoitteita ja säätämään oppimisprosessiaan.
- ❖ Itsearviointitaitojen kehittymiseksi oppilasta tulee ohjata tarkastelemaan oppimisprosessiaan sekä arvioimaan oppimis- ja työskentelytaitojaan. Tämä edellyttää säännöllisen palautteen an-

tamista oppilaalle hänen työskentelystään. Oppilasta tulee ohjata ja kannustaa arvioimaan monipuolisesti osaamistaan ja oppimistaan.

ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVAN OPPILAAN ARVIOINTI

- ❖ Sellaisen oppilaan, jota ei ole otettu tai siirretty erityisopetukseen, lievät oppimisvaikeudet tulee ottaa huomioon oppilaan arvioinnissa. Arvioitaessa tulee käyttää menetelmiä, joiden avulla oppilas kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa.
- ❖ Erityisopetukseen otetun tai siirretyn oppilaan arvioinnin periaatteet määritellään henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS).
- ❖ Jos henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa on päätetty, että oppilas opiskelee perusopetuksen yleisen opetussuunnitelman mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta.
- ❖ Jos henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa on päätetty, että oppilas opiskelee yksilöllisen oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin hyvän osaamisen kuvauksiin. Yksilöllisten oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan käyttää sanallista arviota kaikilla vuosiluokilla.
- ❖ Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan arviointi perustuu yleiseen perusopetuksen opetussuunnitelmaan tai yksilöllisiin oppimääriin, sen mukaan mitä oppilaan henkilökohtaisessa opintojen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa on päätetty.
- ❖ Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, arviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin yksilöllisiin tavoitteisiin. Oppilaan arviointi kohdistuu edistymiseen toiminta-alueittain. Arvioitavia toiminta-alueita ovat motoriikka, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Arvioinnin tulee perustua oppilaan kasvamis- ja oppimisprosessiin, sen lähtökohtiin ja tavoitteisiin. Oppimista arvioitaessa tulee ottaa huomioon oppilaan vamman tai sairauden aiheuttamat esteet oppimiselle.

MAAHANMUUTTAJAOPPILAAN ARVIOINTI

- ❖ Maahanmuuttajaoppilaiden eri oppiaineiden arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan tausta ja vähitellen kehittyvä suomen tai ruotsin kielen taito. Oppilaan arvioinnissa tulee käyttää monipuolisia, joustavia ja oppilaan tilanteeseen sovitettuja arviointimenetelmiä, jotta hän kykenee osoittamaan osaamisensa mahdollisista suomen tai ruotsin kielen taitojen puutteista huolimatta. Maahanmuuttajaoppilaan arviointi voi olla sanallista koko perusopetuksen ajan lukuun ottamatta päättöarviointia.

8.1.2 KÄYTTÄYTYMISEN ARVIOINTI

- ❖ Käyttäytymisen arviointi kohdistuu siihen, miten oppilas ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön sekä noudattaa sääntöjä. Oppilaan käyttäytymistä arvioivat kaikki oppilasta opettavat opettajat. Opetussuunnitelmassa tulee asettaa tavoitteet oppilaan käyttäytymiselle. Käyttäytymisen tavoitteita määriteltäessä otetaan huomioon koulun kasvatukselle asetetut tavoitteet.

TAVOITTEET OPPILAAN KÄYTTÄYTYMISELLE

Koulun tavoitteena on kasvattaa hyvätapaisia oppilaita, jotka osaavat käyttäytyä luontevasti, muut huomioiden erilaisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. seuraaviin asioihin:

- muiden ihmisten ja ympäristön huomioiminen
- kyky tehdä yhteistyötä
- työrauhan ylläpitäminen
- auttamisen halu
- asenne koulutyöhön
- asenne kiusaamiseen
- luotettavuus

- ❑ käytöstavat
- ❑ sääntöjen tunteminen ja niihin sitoutuminen
- ❑ oman ja toisen työn arvostaminen

KÄYTTÄYTYMISEN NUMEROARVIOINNIN KRITERIT

10 erinomainen

- ❑ oppilas on saavuttanut koulun kasvatustavoitteet erinomaisesti, on auttavainen ja yhteishenkeä rakentava, esimerkillisesti käyttäytyvä

9 kiitettävä

- ❑ oppilas on saavuttanut koulun kasvatustavoitteet kiitettävästi, on kohtelias ja yhteistyökykyinen, vastuuntuntoinen ja luotettava

8 hyvä

- ❑ oppilas käyttäytyy pääsääntöisesti asiallisesti ja vastuuntuntoisesti, toimii rehellisesti ja luotettavasti, toimii myönteisesti kouluyhteisössä, ottaa huomioon muut ihmiset, ymmärtää sääntöjen ja ohjeiden merkityksen, käy säännöllisesti koulua, ymmärtää vastuunsa ympäristöstä

7 tyydyttävä

- ❑ oppilas on saavuttanut kasvatustavoitteet tyydyttävästi asenteissa ja käyttäytymisessä on parantamisen varaa

6 kohtalainen

- ❑ oppilas on saavuttanut koulun kasvatustavoitteet kohtalaisesti, häiritsee usein oppitunneilla, aiheuttaa epäsovua ja on välinpitämätön muita kohtaan, ei noudata koulun sääntöjä eikä kannata vastuuta tekemisistään

5 välttävä

- ❑ oppilas on saavuttanut koulun kasvatustavoitteet välttävästi, osoittaa jatkuvaa kielteisyttä kouluyhteisöä kohtaan, on kykenemätön yhteistyöhön muiden oppilaiden ja opettajien kanssa, ei hyväksy yhteisiä sääntöjä eikä noudata niitä

Käyttäytymisen arvio merkitään ainakin lukuvuositodistukseen.

8.1.3 PÄÄTTÖARVIOINTI

ARVIOINNIN TEHTÄVÄ

- ❖ Päätöarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten hyvin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut perusopetuksen oppimäärän tavoitteet eri oppiaineissa.

ARVIOINNIN PERIAATTEET

- ❖ Päätöarvioinnin tulee olla valtakunnallisesti vertailukelpoista ja kohdella oppilaita tasavertaisesti. Päätöarvosanan tulee kussakin yhteisessä oppiaineessa perustua oppilaan osaamiseen perusopetuksen päättövaiheessa vuosiluokilla 8-9. Päätöarviointia varten on laadittu perusopetuksen päätöarvioinnin kriteerit kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin. Oppilaan osaaminen arvioidaan perusopetuksen päätöarvioinnin kriteereiden pohjalta, monipuoliseen näyttöön perustuen.
- ❖ Jos yhteisen oppiaineen opiskelu päättyy ennen perusopetuksen päättövaihetta, oppilaan osaaminen arvioidaan kyseiseen oppiaineeseen laadittujen perusopetuksen päätöarvioinnin kriteereiden mukaan.
- ❖ Päätöarvioinnin kriteerit määrittelevät tieto- ja taitotason arvosanalle kahdeksan (8). Päätöarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteereiden edellyttämää osaamista. Joidenkin kriteerien saavuttamatta jäämisen voi kompensoida muiden kriteerien tason ylittäminen.
- ❖ Oppilas on saavuttanut perusopetuksessa vaadittavat tiedot ja taidot välttävästi (5), mikäli hän pystyy osoittamaan jossakin määrin kriteerien edellyttämää osaamista.
- ❖ Päätöarvioinnissa työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan.
- ❖ Jos henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa on päätetty, että oppilas opiskelee yksilöllisen oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin päätöarvioinnin kriteereihin.

- ❖ Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin.

ARVIOITAVAT OPPIAINEET

- ❖ Perusopetuksen päättövaiheessa numeroin arvosteltavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, ensimmäinen vieras kieli, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäntutkimustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous.
- ❖ Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa arvioidaan kohdassa 7.2 mainitut oppimäärät, joista oppilas opiskelee yhtä tai kahta. Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta toiseen.
- ❖ Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin.
- ❖ Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimäärästä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti. Mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäviksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

8.1.4 TODISTUKSET

Oppilaan todistukset ovat julkisia asiakirjoja. Jos niissä on oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja, todistus on näiltä osin salassa pidettävä, ja se voidaan antaa vain oppilaalle ja hänen huoltajalleen.

PERUSOPETUKSEN AIKANA KÄYTETTÄVÄT TODISTUKSET

Perusopetuksen aikana käytettävät todistukset ovat

- Lukuvuositodistus
- Välitodistus
- Erotodistus
- ❖ Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä. Lukuvuoden aikana voidaan lisäksi antaa välitodistuksia. Jakso-opetusta noudatettaessa jakson päättyessä annettava jaksotodistus voi toimia välitodistuksena. Lukuvuoden aikana annetut jaksotodistukset voivat yhdessä muodostaa lukuvuositodistuksen.
- ❖ Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun tai eroaa perusopetuksesta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arviota. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.
- ❖ Todistuksiin merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun ja oppilaan nimi, oppilaan henkilötunnus, todistuksen antamispäivä, allekirjoitus, arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä oppilaan opinto-ohjelma ja arvio siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet. Jos työskentely arvioidaan erikseen, merkitään sen arvio todistukseen. Lukuvuositodistukseen merkitään myös tieto luokalta siirtymisestä sekä mahdollisesta luokalle jättämisestä. Numeroarvostelua käytettäessä todistukseen merkitään perusopetusasetuksen 10. §:n mukainen arviointiasteikko. Todistuksissa tulee olla merkintä, että ne ovat Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukaisia. Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.
- ❖ Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.
- ❖ Jos oppilaan oppitunneista lukuvuoden aikana vähintään puolet on opetettu muulla kuin koulun opetuskielellä, tulee todistuksessa mainita opetuksessa käytetty kieli ja sillä opetetut oppiaineet.

- ❖ Jos henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa on päätetty, että oppilas opiskelee yksilöllisten oppimäärien mukaan, varustetaan numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) oppiaineet henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määritellyn yksilöllisen oppimäärän mukaan.

PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÖTODISTUS

- ❖ Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, jonka suoritukset kaikissa numeroin arvosteltavissa aineissa ovat vähintään välttävää.
- ❖ Päättötodistukseen merkitään samat tiedot kuin perusopetuksen aikana käytettäviin todistuksiin seuraavin poikkeuksin: Päättötodistukseen merkitään oppilaan koko nimi ja henkilötunnus, rehtorin allekirjoitus, yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvosteltavien valinnaisten aineiden arviointi sanoin (välttävä-erinomainen) ja numeroin (5-10). Oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen ja vieraat kielet, uskonto) merkitään suoritettu oppimäärä. Taito- ja taideaineista todistukseen merkitään oppilaan opiskelemien oppiaineiden laajuus vuosiviikkotunteina. Taito- ja taideaineista opintojen laajuus merkitään viidenneltä vuosiluokalta alkaen. Päättötodistukseen tulee maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista. Arviota oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.
- ❖ Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Numeroin arvosteltavista valinnaisista aineista merkitään nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen aineen nimen kohdalle tulee merkintä "valinnaiset opinnot", sen jälkeen kaikkien kyseiseen yhteiseen aineeseen liittyvien sanallisesti arvioitavien aineiden yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä sekä merkintä "hyväksytty".
- ❖ Ne valinnaisena opiskeltavat vieraat kielet ja muut valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen, merkitään päättötodistukseen otsikon "muut valinnaiset aineet" alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä, mahdollinen oppimäärä sekä arvio joko numeroin tai merkinnällä "hyväksytty".
- ❖ Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet ja opiskellut vuosiviikkotuntimäärät. Kesken jääneen valinnaisaineen kohdalla tulee merkintä "osallistunut". Uudesta valinnaisaineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai merkintä "hyväksytty" vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.
- ❖ Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta kielestä, arvosana jätetään pois ja todistukseen tulee merkintä "hyväksytty". Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja se arvostellaan numeroin.
- ❖ Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä ja työskentelystä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.
- ❖ Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdiskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.
- ❖ Päättötodistukseen tulee merkitä oppiaineen opetuksessa käytetty kieli, mikäli jonkin oppiaineen perusopetuksen oppitunneista on päättövaiheessa opetettu vähintään puolet muulla kuin koulun opetuskielellä.
- ❖ Jos oppilas opiskelee yksilöllisten oppimäärien mukaan, myös päättöarviointi voi olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarvostelua. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) oppiaineet henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määritellyn yksilöllisen oppimäärän mukaan. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi on sanallinen.

- ❖ Yhdeksännen luokan oppilaalle tulee antaa tarvittaessa jatko-opintoihin pyrkimistä varten väli-todistus, jossa oppilaan osaaminen arvioidaan samoin perustein kuin päättötodistuksessa.

MUUT TODISTUKSET

Muut perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

- ❑ Todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
  - ❑ Todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
  - ❑ Todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta
- ❖ Jos oppilas on suorittanut perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Jos oppilas on suorittanut osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, annetaan hänelle todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä. Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.
  - ❖ Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, mahdollinen oppimäärä sekä arvosana. Yhteisten oppiaineiden laajuutta vuosiviikkotunteina ei merkitä. Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

8.2 OPISKELIJAN ARVIOINTI LUKIOSSA

8.2.1 ARVIOINNIN TAVOITTEET

Oppimisen arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista sekä lukion aikana että lukio-opiskelun päättyessä. Palautteen tarkoituksena on kannustaa ja ohjata opiskelijaa opintojen suorittamisessa. Lisäksi arviointi antaa tietoja opiskelijan huoltajalle sekä jatko-opintojen järjestäjien, työelämän ja muiden vastaavien tahojen tarpeita varten. Opiskelijan arviointi auttaa myös opettajaa ja koulu yhteisöä opetuksen vaikuttavuuden arvioinnissa. Arvosanan antaminen on yksi arvioinnin muoto.

8.2.2 KURSSISUORITUSTEN ARVIOINTI

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle palautetta kurssin tavoitteiden saavuttamisesta ja oppiaineen opiskelun etenemisestä. Kurssin arvioinnin tulee olla monipuolista. Se voi perustua kirjallisiin kokeisiin, opintojen edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja muuhun opiskelijan tietojen ja taitojen arviointiin. Myös opiskelijan itsearviointi voidaan ottaa huomioon käyttäen hyväksi muun muassa kurssin arviointikeskusteluja.

Opiskelijalle voidaan hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta. Luvan myöntää rehtori ko. aineen opettajaa kuultuaan. Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana. Myös itsenäisesti suoritetun kurssin tavoitteiden saavuttamista on arvosteltava riittävän laaja-alaisesti.

Kunkin jakson päätyttyä annetaan opiskelijoille jaksoarvostelu, josta ilmenevät jaksolla suoritettut kurssit ja niiden arvosanat. Jotta oppilaitos voisi varmistaa, että huoltajat saavat asetuksen mukaisen tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, koulu edellyttää huoltajan allekirjoitusta tiedotteisiin sellaisilta opiskelijoilta, jotka eivät vielä ole täysi-ikäisiä. Mikäli täysi-ikäisen opiskelijan aiempi huoltaja osallistuu opintojen rahoittamiseen, on hänellä oikeus saada samat tiedot opiskelijan opinnoista kuin opintotukiviranomaisille toimitetaan.

Kunkin oppiaineen pakolliset ja opetussuunnitelman perusteissa määritellyt valtakunnalliset syventävät kurssit (lukuun ottamatta oppilaanohjauksen kurseja) arvioidaan numeroin asteikolla 4-10. Koulukohdaiset syventävät kurssit sekä soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointia voidaan täydentää kirjallisesti tai suullisesti annetulla sanallisella arvioinnilla.

Diagnosoidut vammat tai niihin rinnastettavat vaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajan kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa huomioon arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin. Kyseiset vaikeudet voidaan ottaa huomioon määriteltäessä kurssiarvosanaa.

Arvioinnista päättää kunkin kurssin osalta opettaja. Päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.

Opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Arviointiperusteista tiedottaminen parantaa opiskelijoiden ja opettajien oikeusturvaa ja motivoi opintoja. Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin kurssin arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle kurssin alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa

Opetussuunnitelmassa voidaan määrätä oppiaineittain kurseista, joiden suorittaminen on edellytyksenä ao. aineen opinnoissa etenemiseen. Opiskelijan opintojen etenemistä tulee seurata.

Hylätyn kurssin arvosanan korottamista voi kerran saman lukuvuoden aikana yrittää jokaisen jakson jälkeen järjestettävään uusintakokeeseen osallistumalla ja rajoittamattomasti osallistumalla uudelleen ko. kurssille. Hylätyn ja hyväksytyn arvosanan korottamista voi lisäksi yrittää kerran lukuvuoden aikana järjestettävässä erillisessä arvosanojen korottamiskokeessa. (Sivistyslautakunta 26.2.2013 § 17)

Opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen lukion oppimäärään muualla suoritettut opinnot, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään lukion opetussuunnitelman mukaisia. Päätöksen hyväksi luettavuudesta tekee rehtori. Jos kyseessä on lukion opetussuunnitelmassa numeroin arvosteltava kurssi, sen arvosana muunnetaan lukion arvosteluasteikolle seuraavasti:

<u>Lukioasteikko</u>	<u>Asteikko 1-5</u>	<u>Asteikko 1-3</u>
5 (välttävä)	1 (tyydyttävä)	1
6 (kohtalainen)	2 (tyydyttävä)	1
7 (tyydyttävä)	3 (hyvä)	2
8 (hyvä)	4 (hyvä)	2
9 (kiitettävä) 10 (erinomainen)	5 (kiitettävä)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettu kurssi vastaa, on vastaavuus määritettävä opiskelijan eduksi.

Ulkomailla suoritettut opinnot sekä oppimisverkossa suoritettut etäopinnot voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin pakollisiksi, syventäviksi tai soveltaviksi kurseiksi. Mikäli ne luetaan hyväksi pakollisiin tai valtakunnallisiin syventäviin kurseihin, on niistä annettava numeroarvosana. Etäopintoina suoritettujen kurssien arvostelee etäopettaja. Ulkomaisen kurssin arvosanan antaa ao. aineen opettaja huomioiden mahdollisen ulkomailla annetun arvosanan. Tarvittaessa voidaan vaatia lisänäyttöä.

Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän kurssit luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pitkän oppimäärän arvosanat siirtyvät lyhyen oppimäärän arvosanoiksi. Muut pitkän oppimäärän kurssit voivat olla lyhyen oppimäärän syventäviä kurseja. Opiskelijan pyynnöstä tulee järjestää lisäkuulustelu osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pitempään voidaan edellyttää lisänäyttöjä, jolloin myös kurssiarvosanat harkitaan uudelleen.

8.2.3 OPPIAINEEN OPPIMÄÄRÄN ARVIOINTI

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskelusta pakollisista, syventävistä ja soveltavista kurseista. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät. Opiskelijan opiskelusuunnitelma tarkentuu lukion aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tavoitteellisiin kurssivalintoihin.

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien kurssiarvosanojen aritmeettisena keskiarvona. Mainituista opinnoista opiskelijalla saa olla hylättyjä arvosanoja enintään seuraavasti:

<u>Opiskeltuja kurseja</u>	<u>Hylättyjä enintään</u>
1 - 2 kurssia	0
3 - 5 kurssia	1
6 - 8 kurssia	2
9 kurssia tai enemmän	3

Oppiaineen oppimäärän arvosanassa ovat mukana kaikki opiskelijan arvioidut pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit eikä mitään niistä voi jälkikäteen poistaa. Oppiaineen kurssimäärään kuuluvat edellisten lisäksi ko. aineessa hyväksytysti suoritettut koulukohtaiset syventävät kurssit.

Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus erillisessä kuulustelussa arvosanan korottamiseen. Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa parempaa oppiaineen hallintaa kuin kurssien arvostelusta määräytyvä arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa.

Päätösarvosanan korottaminen on mahdollista edellisen lisäksi myös seuraavin perustein:

- ❑ Opiskelija on osoittanut oppiaineen koulukohtaisilla kursseilla näyttöä arvosanan tasoa selvästi paremmasta osaamisesta.
- ❑ Opiskelijan tietojen ja taitojen harkitaan opintojen päättövaiheessa olevan selvästi arvosanan osoittamaa tasoa paremmat.

Kaikki pakollisten aineiden oppimäärät sekä valinnaiset vieraat kielet arvioidaan numeroarvosanoin. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Opetussuunnitelmassa määritellyt muut opinnot arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opiskelija on oikeutettu omasta pyynnöstään saamaan numeroarvostelun sijasta suoritusmerkinnän liikunnasta, sellaisista oppiaineista, joissa on suoritettu vain yksi kurssi, sekä valinnaisista kielistä, jos suoritettu oppimäärä käsittää enintään kaksi kurssia.

8.2.4 LUKION OPPIMÄÄRÄN SUORITUS

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät edellä esitetyllä tavalla hyväksytysti ja lukion vähimmäiskurssimäärä 75 kurssia täyttyy. Oppilaitoskohtaisista syventävistä ja soveltavista kursseista voidaan lukea mukaan vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Päätösarvosanan uusimiseen ja annetun arvosanan oikaisuun on opiskelijalla oikeus lukioasetuksessa säädetyllä tavalla. Uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta on opiskelijoille tiedotettava.

8.2.5 TODISTUKSET JA NIIHIN MERKITTÄVÄT TIEDOT

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän.
2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan pyydettäessä opiskelijalle, joka on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
3. Erotodistus annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- ❑ todistuksen nimi
- ❑ koulutuksen järjestäjän nimi
- ❑ oppilaitoksen nimi
- ❑ opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- ❑ suoritettut opinnot
- ❑ todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- ❑ tiedot oppilaitoksen todistuksenanto-oikeudesta
- ❑ arvosana-asteikko
- ❑ selvitys kielten oppimääristä

Suomi toisena kielenä merkitään vieraskielisille opiskelijoille todistuksessa äidinkielen ja kirjallisuuden kohtaan.

Todistukseen merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen kurssien määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esim. kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu).

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset erillisistä näytöistä kuten suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely muissa oppilaitoksissa suoritetuista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet ja niissä suoritettut kurssit sekä kunkin kurssin arvosana tai suoritusmerkintä.

Lukiassa pidetään opiskelijan opinnoista tiedostoa, josta ilmenevät suoritettut kurssit ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittama kokonaiskurssimäärä.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.
